PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov, ANUL XV Sub redactia cărții S N Trubetskoy și L M Lopatin Cartea a II-a ( ) MARTIE-APRILIE MOSCOVA Tipolitografia parteneriatului I N Ktsshnerev and Co str Pimenovskaya, cu b casa Biblioteca "Runivers" CONŢINUT Pagină Justificarea empirismului mistic N Lossky, Viziunea filozofică asupra lumii a lui N V Bugaev L Lopatina Despre sarcinile științelor sociale E Spektorsky "Principiile evoluționismului și limitele aplicării lor în știința societății S Lurie Ideale și realitate A Gurevici Critică și bibliografie I Recenzie de cărți "Einleitung in die Philosophie" de Hans Cornelius Leipzig, BG Teubner, , p XIV " - D Coigen Alois Riel Introducere în filosofia modernă Transl cu el S Steinberg M Schwartz Ludw autobuze Gcist und Korper Seele și Leib Leipzig X - A Lazareva Giuseppe Rossi La dottrina kantiana dell' ducazione Torino, H Waldenberg IL Pliant bibliografic Societatea Psihologică (Raport privind ședința administrativă anuală) Controversă Credinta si gandirea (Referitor la articolul lui A I Bachinsky Ce este idealismul naturalist) N Solovyov g Anunturi Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Justificarea empirismului mistic INTRODUCERE În sufletul fiecărei persoane, nu prea apăsat de soartă, nici prea retrogradat la nivelurile inferioare ale spiritelor existenței noastre, arde setea faustiană de lățimea infinită a vieții Cine dintre noi nu a simțit dorința de a trăi în același timp în propria țară, îngrijorat de toate interesele patriei sale, și în același timp undeva la Paris, Londra sau Elveția în cercul altor interese, dar și apropiate si oameni? Cât de greu este să te gândești că, poate, chiar în acest moment un mare cântăreț-artist cântă la Moscova, la Paris se discută un reportaj al unui remarcabil om de știință, în Germania lideri talentați ai partidelor politice grandioase militează în favoarea ideilor care afectează puternic interesele esențiale ale vieții publice ale tuturor popoarelor, în Italia, în această regiune, "unde vântul dulce bate sub un cer azuriu, unde cresc mirtul modest și dafinul mândru", undeva în Veneția într-o noapte minunată cu lună Flotilă de gondole adunate în jurul unor cântăreți și muzicieni frumoși care interpretează atât de armonios cu această atmosferă de serenadă, sau, în cele din urmă, undeva în Caucaz, "Terek urlă, sălbatic și vicios, între mase stâncoase, plânsul lui este ca o furtună, lacrimile zboară în spray-uri", și toate acestea trăiesc și se mișcă fără mine, nu mă pot contopi cu toată această viață nesfârșită Am obține cea mai mare satisfacție dacă ne-am putea identifica cu această lume în așa fel încât orice altceva Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" n l o s s k y Aș fi și eu însumi Cu toate acestea, toate aceste dorințe sunt puse capăt de limitarea jalnică a existenței individuale, care mă înlănțuiește într-un bulgăre neînsemnat de materie, la corpul meu, mă închide într-o cameră înfundată și îmi prezintă doar un cerc restrâns de activitate Dar dacă sinele meu nu se poate extinde și nu se poate identifica cu alte sine, atunci mai am un mijloc de a depăși granițele sinelui meu, cel puțin parțial: constă în cunoaștere Vorbim, desigur, nu despre cunoașterea unor astfel de viermi de carte precum Wagner, la care se referă cuvintele lui Mefistofel: ' Cine vrea să studieze ceva viu, La început îl omoară mereu, Apoi îl sfâșie, Deși legăturile vieții, vai, nu se pot deschide acolo *) Vorbim despre cunoștințele pe care le dă poetul, cuprinzând viața interioară a lumii până în cele mai adânci coturi, tot ce se află în cele mai intime secrete ale sufletului fiecărei ființe Să nu ni se spună că poeții dau astfel de cunoștințe

doar în domeniul vieții umane individuale Arta cu aceeași îndrăzneală pătrunde în adâncurile individualității umane și în lumea care este alcătuită din munca comună a multor sine umane și în acea lume care precede viața spirituală a omului Tolstoi înfățișează cu aceeași ușurință atât viața spirituală a Annei Karenina, cât și sufletul colectiv al mulțimii; Böcklin cu egală plenitudine ne introduce atât în lumea lui interioară, când se desenează într-un portret celebru cu schelet, cât și în starea de spirit a naturii primăvara, spiritul sumbru al unui defileu de munte, viața unui țărm stâncos, lângă care o furtună năvăli, liniștea unei păduri Dacă ni se spune că nu există o astfel de cunoaștere care să cuprindă viața reală, că cunoașterea are doar un caracter simbolic, că nu cunoaștem lucrul în sine, - Faust, trad Kholodkov skago, ed Al patrulea Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ci doar efectul ei asupra noastră, sau dacă ni se spune că lumea pe care o cunoaștem este doar lumea ideilor noastre, lumea fenomenelor care se desfășoară după legile minții noastre, atunci acest tip de cunoaștere nu ne va satisface: suntem înfundați în Sfera îngustă, vrem să ieșim în marea nemărginită a realității, așa cum există independent de proprietățile sinelui nostru Renunțăm la acest ideal superior al cunoașterii și adoptăm vederi mai mult sau mai puțin sceptice doar dacă din anumite motive ni se pare că idealul cunoașterii este irealizabil, că conține contradicții Dar cât de adânc se află acest ideal în adâncul sufletului uman este evident din faptul că îl respingem cu durere în inimile noastre: nu poți suprima uneori În suflet este o aspirație înnăscută, Aspirație spre înălțimi, când zboară deodată până la tine o cântând de lacă Din albastrul imens al cerurilor, - Când, lăsând valea și pădurea de dedesubt, Vulturul plutește liber peste munți, Sau sus sub nori Spre patria lor îndepărtată Un stol de macarale se năpustesc *) Concepțiile actuale asupra relației dintre subiectul cunoaștere și obiectul cunoscut nu contribuie deloc la păstrarea idealului cunoașterii Oamenii care se gândesc la întrebările teoriei cunoașterii sunt înclinați să afirme în timpul nostru că experiența directă se formează numai din stările individuale personale ale subiectului cunoaștere Și dacă în experiența directă ne ocupăm doar de stările noastre de conștiință, atunci aceasta înseamnă că în actele de cunoaștere, oriunde ne întoarcem, nu ne putem elibera de sinele nostru, nu putem depăși limitele experiențelor noastre personale Desigur, alte construcții pe această bază pot fi foarte Faustul lui Goethe, trad Holodkovski * Biblioteca "Runivers" th l o s s k y sunt diverse: prin intermediul diverselor trucuri, se poate chiar, bazându-se pe aceste presupuneri, să încerce să demonstreze că activitatea mentală, printr-o serie de inferențe, duce dincolo de limitele sinelui și oferă cunoștințe despre lumea exterioară sau despre orice aspecte ale acesteia Dar dacă suntem strict preocupați de construcții ulterioare, atunci acest punct de plecare al teoriei cunoașterii va duce, fără îndoială, la idealismul subiectiv, și anume la solipsism și la cel mai distructiv scepticism din doctrina lumii exterioare Pentru oricine este sigur că cunoașterea pătrunde în esența lucrurilor, se ridică o întrebare dureroasă: de ce, în multele sale secole de dezvoltare, filosofia nu numai că nu a dovedit acest lucru, ci chiar, dimpotrivă, a dezvoltat pe scară largă în noi o tendință de subiectivism idealismul, care pătrunde deja în știința privată și chiar în societate Pentru cel care nu se împacă cu acest rezultat, singurul răspuns la această întrebare este următorul: probabil că filosofia a făcut unele greșeli și dacă aceste greșeli s-au înclinat toate în aceeași direcție, atunci , prin urmare, ele se datorează unor cauze

extrem de generale care operează în mintea fiecărui om Cu toate acestea, filozofii care au creat curentele generale ale filosofiei posedau o minte eminamente consistentă; privirea lor pătrunzătoare a văzut cu ușurință contradicții chiar și în cele mai complexe sisteme de vederi și le-a eliminat Cum, atunci, erorile, care conduc în cele din urmă la idealismul subiectiv, s-ar putea cuibărească în filozofie timp de secole? Evident, acest lucru este posibil numai dacă erorile se află acolo unde nici cei mai sensibili la contradicții, mintea strict logică nu le poate vedea: ele se află nu printre propoziții expuse explicit, ci printre propoziții imaginabile instinctiv, în subsolul subconștient al filosofiei Prin urmare, cel mai bun mod de a scăpa de aceste erori va fi găsit dacă analizăm punctele de plecare ale principalelor tendințe filozofice atât de profund încât să pătrundem în ele Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC profunzime subconștientă, să aducem la lumina zilei fundamentele filosofiei ascunse în întuneric și să le evaluăm conținutul Să explicăm, însă, mai precis ceea ce numim subsolul subconștient al filosofiei Lumea în oricare dintre manifestările ei concrete este ceva infinit de complex, dacă nu într-un sens absolut, atunci cel puțin în raport cu forțele umane Este remarcabil că gândurile noastre despre lume, dacă se referă la un anumit fenomen, sunt alcătuite dintr-un număr infinit de elemente și doar o fâșie îngustă a acestui infinit este luminată de lumina deplină a cunoașterii, în timp ce totul se îneacă în întuneric vag, deși necesar, imaginabil sau, mai degrabă, simțit Anumite științe se ocupă în cele mai multe cazuri de realitatea concretă și, prin urmare, afirmațiile lor se disting de obicei printr-o complexitate extremă și conțin o mulțime de nespuse, adică neprelucrate de activitatea cognitivă Să luăm intenționat drept exemplu una dintre cele mai generale legi ale științelor particulare, legea gravitației universale, și pe ea vom arăta corectitudinea părerii noastre Exprimând legea gravitației, afirmăm că oricare două mase sunt atrase una de cealaltă cu o forță proporțională cu produsul lor și invers proporțională cu pătratul distanței dintre ele În această lege, doar gândul la o convergență posibilă sau reală a maselor cu forța indicată mai sus aparține numărului de poziții bine stabilite în Fizică Dar, pe lângă acest gând, inevitabil implica multe alte gânduri, "neelaborate încă de știință" De exemplu, probabil că rezolvăm cumva întrebarea despre ce fel de apropiere este aceasta, de exemplu o considerăm atracție directă prin distanță, sau mai degrabă, nu ne punem deloc această întrebare, dar dacă ne uităm îndeaproape la ideile noastre vagi, se dovedește că printre ele a fost tocmai ideea atracției reciproce prin distanță La început, nu înlocuim deloc Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th Presupunem că aceasta este o ipoteză, și, în plus, una controversată, deloc necesară pentru legea lui Newton Ar putea fi înlocuită cu diverse alte ipoteze "În prezent", spune O Khvolson în cursul său de fizică, "convingerea a devenit o proprietate comună că actio in distans (acțiune la distanță) nu ar trebui permisă în niciun domeniu al fenomenelor fizice Dar cum poate fi alungat din doctrina gravitației universale? Această întrebare este încă deschisă, în ciuda numărului nenumărat de încercări diferite în această direcție ale oamenilor de știință care au căutat să ofere o explicație "mecanică" gravitației universale În toate aceste explicații, presupunerea existenței unui mediu mondial special joacă rolul principal , a cărei influență determină apariția acelor accelerații care sunt exprimate prin Formula Fără să intrăm în acest domeniu, deocamdată Fantasy, ne limităm la câteva indicații Știm că în prezența corpului A (Fig) O forţă f

acţionează asupra corpului B în direcţia eu lui A Apariția unei astfel de forțe poate fi înțeleasă în două moduri; sau ca o împingere care acționează asupra B din aa (o astfel de împingere ar părea a fi actio in distans), sau ca o presiune exercitată asupra lui B din bb Tocmai la această presiune au încercat să aducă influența prezenței corpului A S-a presupus, de exemplu, că particulele mediului lumii, în mișcare, lovesc din toate părțile pe orice corp Prezența corpului A, așa cum spune, protejează parțial corpul B de impactul particulelor care vin din stânga și acest exces de șocuri se presupune că este motivul apariției forței f "') Deci, este posibil ca convergența maselor să fie rezultatul nu al atracției lor reciproce, ci al atracției lor reciproce *) O Khvolson "Curs de fizică", vol I, p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC unul față de celălalt prin împingeri ale altor corpuri, dar este și mai probabil să nu existe nici împingere, nici tragere, ci să existe un fel de interacțiune cu totul diferită, în esență încă necunoscută nouă Oricât de importante ar fi aceste teorii ale interacțiunii dintre mase pentru viziunea generală asupra lumii, ele s-ar putea să nu se reflecte deloc în formularea legii gravitației și în concluziile ei în Fizică, ca atare; ele dau doar lumini diferite legii lui Newton Dar, fără îndoială, chiar dacă fizicianul nu a fost obligat să se aventureze în domeniul acestor teorii, este foarte trist dacă nu știe care latură a ideilor sale, neapărat extrem de complexe despre Fenomenele fizice, nu a fost nici investigată critic din lipsă de fonduri pentru aceasta sau pentru că depăşeşte limitele ştiinţei sale Și în fiecare afirmație a unui fizician sau, în general, a unui reprezentant al științelor private, există și astfel de gânduri care depășesc limitele oricărei științe particulare și sunt supuse supravegherii principalelor discipline filosofice și anume ontologia și teoria cunoașterii Nu vorbim despre repulsie și atracție, al căror studiu este parțial legat într-adevăr de domeniul fizicii, ci despre câteva idei mult mai generale, ascunse cel puțin în aceeași lege a lui Newton Să subliniem una dintre aceste noțiuni mai generale Vorbind despre convergența maselor, ne imaginăm gravitația, împingările și mișcările ca fenomene care nu există de la sine, dar au un fel de purtător Vorbind în termeni filosofici, considerăm aceste fenomene ca fiind proprietățile unor substanțe După cum se știe, conceptele de substanță și proprietate apar în aproape toate actele de cunoaștere, dacă nu într-o formă abstractă, atunci într-o formă concretă Chiar și atunci când spunem: "ușa a scârțâit pe hol", atribuim scârțâitul, ca proprietate, proces, unui fel de purtător, ușii Folosind conceptul de substanță și proprietățile sale la fiecare pas, nici măcar nu suntem conștienți de acest lucru și chiar dacă ni se atrage atenția către Biblioteca "Runivers" Și l o s s k y acest element de gândire, ni se pare că nu este nimic de spus despre el, că întrebarea este extrem de simplă, că nu permite diverse soluții și, prin urmare, concepția noastră despre substanță cu teorii instinctive încorporate în ea, în esență, trebuie păstrat pentru totdeauna Între timp, în realitate, nu este deloc așa Când filozofia preia aceste întrebări, ea oferă teorii și mai diferite unele de altele decât doctrinele gravitației, ca respingere și ca atracție Să ne amintim cel puțin doctrinele substanței lui Leibniz, Hume și Kant, care sunt atât de profund diferite unele de altele În aceeași idee a legii lui Newton, pe lângă conceptul de substanță, există și alte concepte la fel de importante, de exemplu conceptul de cauzalitate De asemenea, conține în mintea unei persoane nefamiliare cu Filosofia, teorii prost concepute și, de asemenea, pare simplă, nefiind nevoie de cercetări

speciale; între timp, nu trebuie decât să compari doctrina cauzalităţii lui Leibniz, Hume, Kant, pentru a simţi imediat că temeiul solid al teoriilor naive dispare sub picioarele cuiva; un abis fără fund de întrebări neexplorate se deschide brusc în fața noastră În sfârşit, să subliniem încă un grup de reprezentări, chiar mai generale decât toate precedentele Ori de câte ori facem o afirmație, o considerăm cunoștințele noastre și o evaluăm ca atare Această evaluare conține o serie dintre cele mai diverse, în majoritatea cazurilor teorii prost concepute De exemplu tratăm cunoașterea ca pe o activitate a conștiinței care copiază realitatea; credem, de exemplu, că în această activitate intră într-o relație sinele și non-sinele, subiectul cunoscător și obiectul cunoscut Între timp, pot exista cele mai variate învățături despre ce este cunoașterea, ce sunt eu și nu eu, ce interacțiune există între ele în acte de cunoaștere și fiecare dintre aceste învățături oferă o iluminare particulară fiecărui act Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC cunoştinţe Pentru adepții lui Descartes, cunoașterea despre procesele mișcării este cunoaștere transcendentală, copierea în mintea noastră a relațiilor reale dintre particulele de materie care există în afara conștiinței noastre și a oricărei conștiințe, dar pentru kantian această cunoaștere este imanentă, este doar o combinație a judecăților noastre conform legilor necesare activităților cognitive care nu ne conduc dincolo de ideile noastre și nu au nimic de-a face cu lumea nu-eu, ca lucrurile în sine Orice schimbare în teoria cauzalității sau substanțialității se reflectă într-o cantitate imensă de cunoștințe, deoarece majoritatea ideilor includ ideea unei substanțe și proprietățile acesteia sau a relațiilor cauzale Dar mai mult decât atât, teoriile instinctive sau filozofice ale cunoașterii pe care le aderăm pentru a-și lăsa amprenta asupra tuturor afirmațiilor noastre Nu există o astfel de cunoaștere, nici o astfel de afirmație, care să nu se încheie în sine produsele teoriilor noastre ale cunoaşterii Dacă ne gândim greșit la cunoaștere în esență, atunci fiecare act cognitiv conține această eroare, cel puțin într-o formă potențială Așa ar trebui să fie Dacă se face o eroare în orice calcul, atunci rezultatele tuturor celorlalte considerații vor fi stricate de aceasta, deoarece acest calcul intră în ele Aceste considerații duc la concluzii triste și chiar, la prima vedere, la concluzii sceptice În fiecare afirmație a fizicianului, chimistului, fiziologului etc , există într-adevăr un subconștient subsol și, prin urmare, pentru a dobândi cunoștințe filozofice, trebuie să dezgroape acest subsol, să explorezi toate aceste idei obscur imaginabile despre cauzalitate, despre substanțialitate, despre ce cunoștințe și etc Dar cum se face? În primul rând, îmi vine în minte că trebuie să mergeți pe următorul drum: să continuați să studiați științe private - Fizică, chimie etc , oferind cunoștințe despre proprietățile tuturor tipurilor de substanțe, apoi comparați toate aceste cunoștințe și, pe baza lor, deja vin la tine Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th apă despre ce este substanțialitatea, cauzalitatea etc Pentru a construi o teorie a cunoașterii, aparent, este necesar să studiem psihologia, fiziologia și anatomia în special Filosofia a urmat în esență această cale de mii de ani, dar în timpul nostru, datorită lucrărilor lui Kant și a filozofiei care îl urmează, se știe cu certitudine că pe această cale este imposibil să construim o viziune asupra lumii care să fie liberă de dogmatic, adică premise neexplorate Daca, construind o teorie a cunoasterii, ne bazam pe orice alta teorie, atunci aceasta inseamna ca ne bazam teoria cunoasterii pe unele deja recunoscute de noi, dar inca deloc gandite, teorie a cunoasterii, care

contine deja unele notiunea de cunoastere sinele și nu-sinele, al interacțiunii lor etc Un astfel de mod de a construi o teorie a cunoașterii contrazice cerințele logicii Exemple remarcabile ale acestui tip de ilogicitate se găsesc în teoria cunoașterii a lui Locke Să ne referim cel puțin la faptul că, discutând despre valoarea cognitivă a senzațiilor, de exemplu, căldură, frig etc , Locke vorbește despre influența lumii exterioare asupra corpului nostru, despre modul în care se modifică mișcarea "spiritelor vitale" din această acțiune, și pe baza acestor raționamente, ajunge la concluzia că senzațiile sunt subiective În continuare, în aceeași teorie a cunoașterii, la finalul cercetării sale, ajunge la concluzia că existența lumii exterioare este de nedemonstrat lumea de astăzi, ca ceva obiectiv real, iar apoi, aplicând aceleași învățături despre lumea exterioară pentru a evalua procesele cognitive, ajunge la concluzii sceptice despre cunoaștere și susține că existența lumii exterioare nu poate fi dovedită logic Deci, este necesar să recunoaștem unul dintre două lucruri: fie poziția noastră în construirea unei viziuni filosofice asupra lumii se dovedește a fi fără speranță, fie trebuie să recurgem la Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC o metodă extrem de particulară, și anume, de a construi teorii filozofice și, mai presus de toate, o teorie a cunoașterii, fără a se baza pe vreo altă teorie, adică fără a folosi enunţurile altor ştiinţe Mai precis, această metodă extraordinar de particulară constă în următoarele: teoria cunoașterii trebuie să înceapă direct cu analiza experiențelor efectiv observate în acest moment Oricine vrea să facă această analiză fără să se bazeze pe vreo teorie nici măcar nu are dreptul să definească cunoștințele în vreun fel, de exemplu, nu are dreptul să abordeze cercetările sale cu gândul că "cunoașterea este o reproducere mentală a realității ", etc Mai mult decât atât, la baza acestei analize nu se poate vorbi despre sine și nu-sine, despre lumea interioară și exterioară, despre interacțiunea dintre ele etc În această analiză, desigur, se poate folosi lucrările altor științe și analiza lor asupra lumii în ansamblu, dar numai ca material și deloc ca bază pentru o teorie a cunoașterii Acest tip de metodă critică de construire a unei teorii a cunoașterii este atât de ciudat și dificil încât geniul întemeietor al ei Kant însuși nu putea încă să o ducă la îndeplinire în toată puritatea ei: încercând să construiesc o teorie a cunoașterii, el nu m-am putut proteja de premise dogmatice, pentru că m-am bazat pe empirism și raționalism, impregnat de aceste premise și nu supus totuși acelei analize profunde, care este posibilă în timpul nostru datorită numeroaselor studii despre istoria filozofiei Cine dorește, în timp ce studiază teoria cunoașterii, să se ferească de capcanele pe care, așa cum vom încerca să le arătăm mai departe, filosofia lui Kant s-a prăbușit, trebuie să-și pregătească mintea pentru această lucrare, analizând învățăturile filozofice anterioare și să dezvăluie toate premisele lor, și anume, toate prevederile care stau la baza acestora, dar neenunțate în mod explicit, precum și dispozițiile care stau la baza acestora și exprimate de acestea, dar necomparate încă cu eventuale afirmații contrare și în acest sens dogmatice Este în acest fel Biblioteca "Runivers" N L O S S K -a vom merge înainte de a construi o teorie a cunoașterii Vom supune empirismul și raționalismul pre-kantian unei asemenea analize Deoarece dezvoltarea ulterioară a filozofiei nu crește, ci reduce numărul de premise, atunci după această analiză putem încerca să dăm prima schiță a teoriei cunoașterii Apoi, pentru o mai mare confirmare a acestui eseu, putem lua în considerare premisele criticii și filozofia post-kantiană Nu putem prefața o

examinare critică a filozofiei lui Kant și a succesorilor săi cu construcția unei teorii independente a cunoașterii din următorul motiv Considerând sistemele filosofice înainte de a construi o teorie a cunoașterii, liberă de premisele filosofiei prekantiene, trebuie să folosim involuntar termenii Fapt, experiență, percepție etc , în sensul nedefinit pe care îl au în toate sistemele filozofice bazate pe un numar mare de spatii neidentificate Analiza unor fenomene atât de complexe și apropiate precum filosofia lui Kant și a urmașilor săi este extrem de dificilă pentru aceasta Construind o teorie a cunoașterii, liberă de premisele raționalismului și empirismului, se poate da un sens precis tuturor acestor termeni și atunci va fi mai ușor de înțeles filosofia lui Kant Capitolul întâi Premise dogmatice ale empirismului prekantian Ne vom ocupa mai întâi de empirismul prekantian și vom avea în vedere în principal sistemele foarte dezvoltate ale lui Locke, Berkeley și Hume, deoarece în sistemele mai puțin dezvoltate confuzia de opinii contradictorii sau vag formulate atinge proporții atât de mari încât ar fi posibil să le înțelegem numai după încheierea cercetării noastre, nu la începutul acesteia Dar nu trebuie să studiem acest proces istoric de diferențiere și coordonare a ideilor recurgem   la istorie nu de dragul istoriei, ci pentru a găsi, cu ajutorul unei analize a viziunilor reale și posibile asupra lumii, căi care să se întoarcă la idealurile pierdute ale cunoașterii vii Empirismul caută să construiască toate cunoștințele pe experiență Dar conceptele de experiență și Fapte sunt prea nedefinite în primii pași ai cercetării filozofice Dezvoltarea empirismului pre-kantian a fost determinată în principal de schimbările în doctrina a ceea ce trebuie înțeles prin aceste concepte La întrebarea ce este experiența, ce sunt Faptele, primul lucru care îmi vine în minte este răspunsul că acestea sunt percepții ale organelor simțurilor externe, adică, imagini vizuale, auditive etc Întrucât din aceste percepții se formează doar cunoștințele despre așa-numita lume corporală și din moment ce alte materiale ale cunoașterii rămân la început neobservate (de ce se întâmplă acest lucru, vom vorbi despre asta mai târziu), reiese din aceasta că în stadiile primitive ale Filosofarea este gândul că numai corpurile și acțiunile lor sunt accesibile cunoașterii Astfel de opinii sunt deținute, de exemplu fondatorul empirismului englez F Bacon Cu toate acestea, această unilateralitate nu putea să prindă rădăcini în filozofie pentru mult timp; empiriştii ulterioare nu au putut să nu observe că materialul propriu-zis al cunoaşterii este alcătuit nu numai din imagini vizuale, auditive etc Există astfel de fenomene care sunt observate fără ajutorul ochilor, urechilor sau atingerii; dacă ne gândim la sistemul lui Leibniz și îl comparăm cu învățăturile lui Aristotel, găsind asemănări între ele, atunci suntem angajați în diverse activități de reamintire, comparație, analiză, suntem conștienți de asemănarea, contradicția dintre gânduri etc , iar pentru a afla despre aceste stări de conștiință nu este nevoie să le simți sau să le privești, ele sunt recunoscute, aparent, într-un mod mai direct Locke a observat deja aceste două tipuri de cunoștințe; una dintre aceste surse de cunoaștere o numește "reflecție", iar cealaltă - "senzație" Pe n Sunt despre CKI și El le numește și simț intern și extern, deoarece una dintre aceste surse, în opinia sa, ne oferă cunoștințe despre lumea exterioară, iar cealaltă despre activitățile sufletului nostru" Ce fel de cunoștințe despre lumea exterioară se obține cu ajutorul percepțiilor? Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să analizați percepțiile asupra lumii

exterioare În același timp, atât filosofii, cât și oamenii care nu sunt implicați în filosofie, într-un mod fatal, acordă în primul rând atenție senzațiilor, adică pe stări precum percepția culorii, sunetului, gustului etc și cred că, pe lângă senzații în percepțiile lumii exterioare, nu există alte elemente De aici se trag inevitabil concluzii sceptice Când studiem senzațiile, nu este greu de observat că acestea nu pot fi atribuite lucrului în sine cunoscut Dacă presupunem că trandafirul are un miros, că apa este fierbinte și că aceste proprietăți sunt percepute de noi, adică, există în cunoștințele noastre așa cum sunt în lucruri, atunci aceasta va avea ca rezultat o serie de contradicții prea bine cunoscute pentru a merita să insistăm Deoarece în teoria cunoașterii, chiar înainte de a explora întrebarea a ceea ce este cunoașterea în esență, avem tendința de a ne opune unul altuia eu și nu eu, subiectul cunoaștere și obiectul cunoaștet, atunci, ajungând la ideea că senzațiile sunt nu proprietăți ale obiectului, începem să le privim ca stări ale subiectului cunoaștere, începem să le luăm drept stări subiective, chiar dacă sunt cauzate de influențe externe Cu alte cuvinte, conform acestei doctrine, senzațiile sunt puse la egalitate cu stări subiective precum plăcerea sau neplăcerea, ca sentiment de activitate sau concentrare a atenției etc Doctrina subiectivității senzațiilor este extrem de răspândită în timpul nostru Aproape) Locke, "An Essay on the Human Mind", traducere de Savin, cartea II, cap I, p ι Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC fiecare manual de psihologie, aproape fiecare manual de fiziologie și chiar științe precum fizica, înrădăcinează această doctrină a filozofiei prekantiene în societate din unghiuri diferite Se bucură de o astfel de acceptare aproape universală pentru că, în investigarea senzațiilor, ne imaginăm întotdeauna că ne confruntăm cu următoarea alternativă: senzația este fie o proprietate a lucrului cunoscut, fie starea mea de conștiință Pierdem din vedere că există o altă soluție posibilă la întrebare și că ar trebui, de asemenea, luată în considerare și criticată Este tocmai posibil să presupunem că senzația nu este o proprietate a unui lucru cunoscut, dar în același timp nu este nici starea mea subiectivă, ci reprezintă starea unui lucru care servește ca intermediar între mine și obiectul cunoscut în actul de percepție De exemplu, culorile, sunetele, gusturile, mirosurile ar putea fi stări ale unor centri inferiori ai sistemului nervos, stări care se dezvoltă în acești centri sub influența influențelor externe și sunt percepute de mine direct, adică, există din cunoștințele mele așa cum există în aceste centre inferioare Întrucât doctrina subiectivității senzațiilor se exprimă fără comparație cu această a treia soluție posibilă a întrebării și se numără printre propozițiile, vag formulate, încă vag concepebile, care se află la granița dintre implicit implicat și investigat critic, se numără printre cele premisele empirismului prekantian Mai mult decât atât, privind îndeaproape această doctrină, se poate observa că se bazează pe două premise care se întăresc reciproc Acordând atenție doar senzațiilor, care de fapt nu provin din lucrul cunoscut, ci din esența acțiunii sale, ne întărim în gândul că eu și nu-eu, subiectul cunoaștere și obiectul cunoscut, sunt izolate de fiecare alta, astfel încât contactul necesar unui act de cunoaștere, se realizează prin acțiunea exteriorului Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și pe eu, și nu prin intrarea directă a proprietăților lor în sfera eu-ului cunoaștere Întărindu-ne în gândul că eu și nu-eu sunt despărțiți, suntem cu atât mai întăriți în gândul că nimic nu este perceput direct de acolo, din această lume "exterioară", și de aceea nu ne vine gândul

că senzațiile ar putea nu aparțin unui lucru cognoscibil și totuși să fie în același timp obiectiv; astfel ne oprim în cele din urmă la doctrina că senzațiile sunt tocmai stările mele subiective, răspunsurile "mei" la influențele din lumea exterioară Aceste premise pot fi rezumate în următorii termeni:) eu și nu eu suntem izolați unul de celălalt;) experiența este rezultatul acțiunii, nu pe eu;) senzațiile sunt stările mele subiective de conștiință Aceste premise sunt incluse nu numai în concepțiile actuale actuale asupra proceselor de cunoaștere, dar stau și la baza filozofiei pre-kantiene Locke își începe "Experiența asupra înțelegerii umane" tocmai cu aceasta, care ridică problema originii ideilor în eul nostru Criticând doctrina ideilor înnăscute, ajunge la concluzia că nu există nimic înnăscut în sufletul nostru, acea viață spirituală începe sub influența experienței, prin care el înseamnă tocmai acțiunea lumii exterioare asupra sinelui Nefiind încă rezolvat problema cunoașterii, Locke intră deja în diverse detalii cu privire la acest efect al non-sinelui asupra sinelui și spune, de exemplu, că "fiecare senzație din noi este produsă doar de diferite grade și forme de mișcare a noastră spiritele animale, care sunt obiecte exterioare excitate diferit", astfel încât chiar și absența, dispariția unor proprietăți dintr-un obiect poate fi o sursă a unei noi idei pozitive, deoarece "slăbirea mișcării anterioare ar trebui la fel de neapărat să evoce o nouă senzație în noi, precum și Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC schimbarea sau creșterea ei și, prin urmare, dau naștere unei noi idei, care depinde numai de mișcarea diferită a spiritelor vitale din acest organ În ciuda acestor considerații sceptice, Locke nu este încă pe deplin consecvent în doctrina sa despre senzație: el încă crede că cel puțin asemenea calități ale corpurilor, cum ar fi extensia, figura, numărul și mișcarea, parcă, intră în conștiința noastră direct din lumea exterioară, datorită faptului că "corpurile inaccesibile vin din lucruri către ochi și prin ochi trimit creierului o mișcare care produce în creier ideile noastre despre telakh) În general, însă, Locke merge deja pe calea care duce inevitabil în cele din urmă la scepticismul lui Hume După ce a stabilit că tot materialul Factual al cunoașterii constă dintr-o conștiință directă a activităților sufletului nostru și a senzațiilor, care se numără și printre stările sufletului nostru, el sau unul dintre succesorii săi a trebuit inevitabil să admită în același timp că există nu este un material Faptic care să ofere cunoștințe despre lumea exterioară, pe care nu o avem și pe care nu putem avea nicio modalitate de a depăși limitele sinelui nostru, dincolo de granițele stărilor noastre subiective Singura cale de ieșire din această situație ar fi găsită doar dacă, în analiza percepțiilor despre așa-numita lume exterioară, Locke ar găsi în compoziția lor câteva elemente nesenzoriale, elemente de altă ordine decât senzațiile Locke nu a pierdut complet din vedere aceste elemente și acum trebuie să ne cunoaștem cum le-a explicat originea și cum le-a apreciat în teoria cunoașterii În vremea noastră, bazându-ne pe lucrările filozofilor și psihologilor filosofiei pre-kantiene și post-kantiene, nu este deloc greu să găsim aceste elemente non-senzoriale ale percepției *) Acolo, carte II cap VSH , p y) Ibid , , p ui Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" g Și l o s c k i δ Fiecare percepție este alcătuită dintr-o multitudine de senzații care formează o unitate; conștientizarea unității senzațiilor nu este o senzație și nu poate fi explicată prin activitatea oricărui organ de simț, fie doar pentru că unitatea senzațiilor este posibilă numai acolo unde există deja senzații și numai acolo unde depășim limitele

senzațiilor individuale și pune-le pe toate în relație între ele Nu numai că senzațiile sunt recunoscute ca unite, în percepțiile exterioare vedem și motivul acestei asocieri, tocmai că simțim viu că senzațiile formează o unitate deoarece au o sursă comună, un purtător comun al lor, adică ceea ce se numește în filozofie o substanță; și această idee, fără îndoială, nu apare în minte ca rezultat al activității oricărui organ de simț, deoarece, de asemenea, are sens numai în raport cu toate senzațiile Mai mult, acest purtător substanțial al diverselor proprietăți este recunoscut în mod viu ca ceva străin pentru noi, ceva impus nouă din exterior, ca și cum lumea nu sunt eu, colorată de un sentiment de obiectivitate Nu negăm că chiar și senzațiile sunt deja colorate de acest sentiment, dar insistăm că în fiecare senzație, de exemplu în senzația de culoare roșie, trebuie să distingem între sentimentul de obiectivitate și conținutul senzației, de exemplu roșeață și că sentimentul de obiectivitate ar trebui mai degrabă aliniat cu stări mentale precum conștientizarea substanțialității decât cu conștientizarea roșeață (roșeață), sonoritate etc element al percepțiilor, un foarte important pentru teoria cunoașterii Percepând o astfel de serie de evenimente ca o rafală de vânt furioasă și căderea unui copac rupt de vânt, nu suntem doar conștienți de senzația de frig etc de la vânt și primim nu doar o serie de semnale vizuale și auditive senzații de cădere a unui copac, dar și simțiți viu că între aceste fenomene există o legătură specială, strânsă; Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC această legătură este mai profundă, mai intimă decât succesiunea sau coexistența în timp: ni se pare că simțim direct cum în acest caz s-a cheltuit ceva energie, s-a pus în joc ceva forță, dând naștere, creând activ un nou fenomen Acest element de percepție, conștientizarea cauzalității, conștientizarea forței, se deosebește de senzații, deși poate fi amestecat cu cele mai diverse senzații Adevărat, conform unor învățături ale psihologiei moderne, conștiința forței nu este altceva decât totalitatea senzațiilor motorii Cu toate acestea, nu este nevoie să examinăm această doctrină în detaliu și să o respingem aici, deoarece critica empirismului pre-kantian nu se schimbă dacă suntem de acord cu această propoziție sau nu Ceea ce este important pentru această critică este că ideea de cauzalitate constă nu numai în conștientizarea succesiunii în timp, ci și în conștientizarea generării active a unui fenomen de către altul Locke a văzut aceste elemente de percepție, dar analiza sa psihologică și epistemologică nu a fost suficient de profundă El nu este încă ferm în părerile sale asupra acestor elemente de percepție Pe alocuri despre unele dintre ele spune că ele sunt obținute, ca tot felul de alte senzații, datorită activității simțurilor exterioare și, de aceea, crede că explicarea lor nu necesită mai multă muncă decât explicarea senzației de culoare roșie În special, la începutul lucrării sale, el merge prea departe în această privință: nici măcar ideile de existență și unitate nu i se par misterioase "Existența și unitatea sunt alte două idei", spune el, "care sunt furnizate minții de fiecare obiect exterior, de fiecare idee interioară Când ideile sunt în sufletul nostru, le privim ca fiind de fapt acolo, la fel cum recunoaștem lucrurile ca fiind cu adevărat în afara noastră, adică existente sau având existență Exact * Biblioteca "Runivers" S n l o s s k y de asemenea, tot ceea ce putem recunoaște ca un singur lucru, fie că este o ființă reală sau o idee, oferă minții ideea de unitate "') El nu observă că pentru el, în învățătura lui despre experiență, ca despre răspunsurile subiective ale sufletului ca răspuns la influența unei lumi străine, lumea exterioară, în cuvintele

"recunoaștem lucrurile ca fiind cu adevărat în afara noastră" , și, de asemenea, în cuvintele "tot ceea ce putem recunoaște ca un singur lucru", este o problemă profundă și chiar insolubilă (totuși, în ceea ce privește cunoașterea existenței lumii exterioare, el a văzut această problemă la sfârșitul studiului său , despre care vom vorbi puțin mai târziu) În același mod se aplică conceptului de forță și rațiune "Observând cu simțurile noastre schimbarea constantă a lucrurilor, nu putem să nu observăm", spune el Locke, că diverse calități și substanțe separate vin la existență și că ele își derivă existența din aplicarea și acțiunea corespunzătoare a unei alte ființe Din această observație obținem ideile noastre despre cauză și efect Din exemplele date reiese clar că Locke este încă complet inconștient de majoritatea problemelor care au fost clar recunoscute de ultimul reprezentant al empirismului prekantian, Hume Cu toate acestea, nu se poate spune că a fost în toate cazurile la fel de imprudent ca în exemplele date Ajuns în investigațiile sale la conceptul de substanță, el remarcă că originea acestui concept trebuie supusă investigației Cu toate acestea, teoria sa a cunoașterii câștigă puțin din asta Orbit de presupunerea că sinele și nu-sinele sunt hotărât separat unul de celălalt, astfel încât stările sufletului sunt doar răspunsuri subiective ale sufletului ca răspuns la influențele din exterior, el nici măcar nu crede că conștientizarea R Ibid , voi II, cap VII, p iob) Ibid , voi II, cap XXVI, i, p Biblioteca Runiverse JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC substanțialitatea poate fi un element mai obiectiv al cunoașterii decât senzațiile; merge în direcția opusă, și anume, presupune că senzațiile disparate separate constituie primul conținut al vieții mentale), și că numai atunci, datorită activității sufletului propriu asupra acestui material inițial, prin compararea lui între ele și, de asemenea, datorită la existenţa comună şi succesivă a acestor materiale în suflet, ele cresc "/¿r straturi mai subiective, de exemplu ideea de substanță Să citām propriul raționament al lui Locke - "Dobândind, așa cum am spus, un număr mare de idei simple, în ordinea în care se găsesc în lucrurile exterioare, din simțuri sau din reflecția asupra propriilor activități, sufletul observă de asemenea că unele dintre aceste idei simple merg constant împreună Deoarece presupunem că ele aparțin unui singur lucru și întrucât cuvintele sunt adaptate pentru a desemna concepte generale și sunt folosite cu mare viteză, numim ideile unite în acest fel într-un singur subiect printr-un singur nume și, ulterior, din cauza imprudenței, avem tendința a vorbi și a gândi ca despre o idee simplă, despre ceea ce este de fapt doar o combinație de multe idei Căci, așa cum am spus deja, nefiind considerat posibil ca aceste idei simple să existe independent, suntem învățați să presupunem un substrat în care ele există și din care provin și pe care deci îl numim "substanță" Deci, oricine încearcă să se testeze despre conceptul său de substanță pură în general, nu va găsi nimic în ideea sa despre aceasta, cu excepția presupunerii unui suport (suport) necunoscut al acelor calități pe care ideile simple sunt capabile să le producă în noi şi care se numesc de obicei accidente "*) *) Vezi aceeași carte II, cap i eu; cap XXV eu,) Aceeași carte II, cap XXIII, i, , p Cursivele din acest citat sunt ale noastre, Biblioteca "Runivers" n despre c ckj th Această explicație se remarcă printr-o naivitate remarcabilă: presupune tot ce trebuie explicat Ca empiric, Locke ar fi trebuit să indice experiențele Factuale din care se formează ideea de substanțialitate, în schimb se referă la "imprudență", la faptul că "învățăm să presupunem un anumit substrat", etc , pierzând din vedere a faptului că chiar și indiscreția trebuie să aibă ceva material Factual

pentru invențiile sale Cu toate acestea, pe umerii lui Locke stă un cercetător mai profund, Hume; el preia aceeași problemă și o rezolvă cu mai multă consecvență, deși în același spirit ca și Locke El, ca și Locke, crede că materialul Factual al cunoașterii este alcătuit doar din stări mentale subiective, legate între ele doar în timp, printre altele, de la oshuitsenii Astfel, inițial, sunetele emise de orice clopoțel par să nu fie mai legate de imaginea vizibilă a clopoțelului decât sunetele vocii clopoțelului, ci odată cu trecerea timpului, dacă de foarte multe ori întâlnim sunetele unui clopoțel clopot și imaginea sa vizibilă, între aceste senzații se va stabili o relație extrem de strânsă asociere, astfel încât apariția uneia dintre aceste senzații va fi însoțită de așteptarea apariției alteia, iar dacă apare această altă senzație, va fi trăit de noi ca obișnuit în această situație Deci, potrivit lui Hume, substanța nu este altceva decât coexistența obișnuită a senzațiilor, mănunchiul lor obișnuit: despre asta înseamnă substanțialitatea Cu toate acestea, el este foarte conștient că el este obligat să explice diferența dintre simpla coexistență în timp și coexistența substanțială și că trebuie să explice această diferență prin referire la o experiență reală Și, de fapt, el indică experiențele faptice care unesc conștiința coexistenței în timp și o transformă în conștiința sub Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC coexistența staționară: aceste experiențe faptice sunt, în opinia sa, sentimentul de familiaritate și emoția așteptării Exact în același mod explică Hume apariția conceptului de cauzalitate El crede că legătura cauzală a fenomenelor nu este altceva decât una dintre Formele succesiunii de fenomene în timp, și anume: este o secvență care ne este familiară datorită repetarii sale frecvente în trecut atât de mult încât, întâlnind una dintre membrii acestei secvențe, ne așteptăm imediat la apariția unui alt membru al acesteia Astfel, potrivit lui Hume, succesiunea dintre o astfel de pereche de fenomene precum căderea unei pietre pe sticlă și apariția crăpăturilor pe această sticlă nu diferă în esență de o astfel de secvență de fenomene precum deschiderea unei cărți și ruloul îndepărtat al tunet în urma acestui act accidental Diferența dintre prima și a doua secvență este doar că prima secvență este însoțită de un sentiment de familiaritate și de emoția așteptării, în timp ce în a doua secvență aceste sentimente nu sunt *) Deci, conform empiriştilor, conştientizarea cauzalităţii, substanţialităţii etc , are un caracter mai subiectiv decât senzaţiile Este, parcă, o a doua stratificare, un al doilea etaj al subiectivității, construit în conștiința noastră la primul etaj, pe senzații Să presupunem pentru o clipă că toate materialele cu care încercăm să construim cunoașterea lumii exterioare sunt într-adevăr subiective, că toate îmi aparțin în același sens în care sentimentele de satisfacție sau nemulțumire, procesele de inferență etc , îmi aparțin și să ne întrebăm dacă este posibil în astfel de condiții să obținem cunoștințe empirice adecvate despre lume, i e) Hume, O anchetă asupra minții umane, Nerev Tsereteli, dep VU pagina Biblioteca "Runivers" N l o s CKI și pentru a construi o imagine a lumii exterioare, care ar consta din experiențele noastre Factuale și, în același timp, ar conține proprietățile, fenomenele și procesele reale ale acestei lumi exterioare? Dacă tratăm strict doctrina subiectivității experiențelor subiectului cunoaștere și punem în aplicare strict filozofic cerințele empirismului, atunci, chiar și fără cercetări suplimentare, la această întrebare va trebui să se răspundă după cum urmează: în astfel de condiții, nu numai că este imposibil să cunoaștem proprietățile lumii exterioare, dar nici chiar existența ei nu poate fi dovedită logic, sau, mai degrabă, nici nu am

putea ghici în același timp despre existența unui fel de lume exterioară, cu alte cuvinte, în aceste condiții nu putem și în nici un fel să depășim limitele vieții noastre spirituale, trebuie să ne studiem doar stările de conștiință, să cunoaștem și să recunoaștem ca existând doar pe noi înșine, adică deveniți susținători ai solipsismului Dar, desigur, această succesiune inexorabilă nu putea să apară decât ca rezultat al muncii filosofice prelungite Acest scepticism pătrunde în filosofia empirismului doar treptat, îngustând pas cu pas sfera cunoștințelor admise de empiriști, și duce la concluzii finale distructive doar în persoana ultimului empiricist, Hume Locke a ajuns deja la ideea că ne cunoaștem doar propriile idei "Deoarece sufletul nu are obiect imediat în toate gândurile și raționamentele sale, cu excepția propriilor idei, pe care singurele le contemplă și le poate contempla, cunoașterea noastră se referă în mod evident doar la ele", spune Locke Potrivit lui Berkeley, însuși conceptul de "a fi" în raport cu lucrurile lumii exterioare nu înseamnă nimic altceva decât "a fi perceput (esse = percipi) *) Cu toate acestea, Locke nu a ajuns încă la concluzia că în astfel de condiții nu se poate ști nimic *) Locke, ibid IV, cap I, i, pp USD) Berkeley, Un tratat referitor la principiile cunoașterii umane, III Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC dacă există vreo legătură, orice corespondență între procesele de cunoaștere din sufletul uman și lucrurile din lumea exterioară, sau nu există deloc Locke, este adevărat, a respins deja posibilitatea unei cunoașteri adecvate a lumii exterioare, adică o cunoaștere care reproduce realitatea așa cum există în afara procesului cunoașterii, dar admite totuși o conformitate între cunoaștere și lucrurile reale, un fel de corespondență între ele Întrucât există, cel puțin parțial, un fel de paralelism între cunoaștere și lucrurile exterioare, el numește cunoașterea reală *) La întrebarea cum apare această conformitate, Locke dă un răspuns care vine în mod firesc în minte celor care se gândesc mai întâi la rezolvarea acestei probleme "Deoarece, conform celor de mai sus", spune el, sufletul însuși nu poate în niciun fel să formeze idei simple, ele trebuie să fie neapărat produsul unor lucruri care acționează asupra sufletului după natura lor și să producă acolo acele percepții la care, prin înțelepciunea și voința Creatorului, ele sunt destinate și adaptate De aici rezultă că simplele idei nu sunt invenții ale imaginației noastre, ci sunt produse naturale și regulate ale lucrurilor exterioare care acționează cu adevărat asupra noastră și că ele au exact conformitatea pe care o înseamnă sau o cere starea noastră, pentru că ne furnizează astfel de reprezentări a lucrurilor pe care aceste lucruri tind să le producă în noi, datorită cărora suntem capabili să distingem între categoriile și pozițiile diferitelor substanțe, să luăm substanțe pentru nevoile noastre, să le folosim în scopurile noastre Astfel, ideea de alb sau amărăciune, corespunzând exact în suflet acelei puteri a lucrurilor care produce această idee în noi, are o conformare complet reală cu lucrurile exterioare, ceea ce este numai posibil și necesar pentru aceasta Și această conformitate între noștri Locke, ibid> carte, IV, cap IV, p ss Biblioteca "Runivers" n l o s s k y ideile simple și lucrurile existente sunt suficiente pentru cunoștințe reale* *· *) Făcând cunoștință cu acest raționament al lui Locke, ne întrebăm cu nedumerire, de unde știe Locke că "ideea de alb sau amărăciune corespunde exact în suflet cu forța lucrurilor care produce această idee"; dacă senzațiile sunt subiective și forța care le produce nu cade în conștiința noastră, apoi, rămânând pe baza Faptelor, este necesar să admitem că nu știm nimic dacă aceste forțe

corespund sau nu senzațiilor, nici măcar nu știm dacă astfel de forțe există Berkeley nu mai cade în asemenea erori grosolane, nu permite nicio corespondență, cel puțin, între senzații și lumea exterioară; el spune că percepțiile asupra lucrurilor materiale nu pot fi o copie a realității, pur și simplu pentru că fiecare percepție este un complex de idei, iar o idee nu poate fi decât similară cu o idee În fine, cel mai consecvent dintre empirişti, Hume nu mai vorbeşte nici despre corespondenţa, nici despre dezacordul dintre ideile noastre şi lumea exterioară, iar dacă intră în tărâmul conjecturilor pe acest subiect, admite mai degrabă o inconsecvenţă El consideră că existența lumii exterioare este de nedemonstrată și, prin urmare, are puțin interes în relația proceselor de cunoaștere cu lumea exterioară El afirmă cu hotărâre că ne cunoaștem doar propriile impresii și amintiri despre ele Sensul acestor discuții despre relația dintre cunoaștere și obiectul cunoscut va deveni mai clar dacă le vom privi din partea următoare Orice teorie a cunoașterii, începând cu cele mai naive idei non-filosofice și terminând cu cele mai complexe artificiale !) Ibid , p) Berkeley, ibid VIII *) Yum, ibid , dep XII, p , Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC structuri, conține într-o formă sau alta afirmația că între cunoaștere și un obiect cognoscibil există o relație definită, și anume, corespondență (un fel de paralelism), acord sau asemănare în cele mai variate grade, de la identitate completă (adecvare) până la aceea "conformitate" noe nedeterminată, despre care vorbește Locke Identitatea (adecvarea) între cunoaștere și un obiect cognoscibil este posibilă numai dacă obiectul cognoscibil în ansamblu și, în plus, în original este în proces de cunoaștere, dacă este imanent în procesul cunoașterii Dacă presupunem că cunoașterea și obiectele cognoscibile sunt izolate, atunci în acest caz cunoașterea poate corespunde obiectului cunoscut doar în sensul că în procesul cunoașterii o copie mai mult sau mai puțin completă a obiectului fiind cunoscută Dar dacă cunoașterea este o copie a originalului, care se află în afara procesului de cunoaștere, atunci nu avem criterii empirice pentru măsura în care există o corespondență între copie și original, chiar și niciun temei decisiv pentru a afirma acest lucru corespondenta deloc Prin urmare, empirismul pre-kantian, pe măsură ce s-a dezvoltat progresiv, "a fost forțat în cele din urmă să abandoneze complet evaluarea relației cunoașterii cu lumea exterioară, așa cum a făcut Hume Nu este surprinzător, așadar, că în definirea conceptului de cunoaștere, nu numai Hume, ci chiar și predecesorii săi, nu înseamnă relația cunoașterii cu unele obiecte care se află în afara minții umane, ci semnele interne ale procesului cognitiv care caracterizează cunoașterea din latura subiectivă și imanentă Locke spune că "cunoașterea este percepția conexiunii și a corespondenței sau inconsecvenței ideilor noastre" *)· *) Locke, ibid , carte IV, cap i, , p Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și Din această atitudine sceptică față de cunoaștere nu rezultă însă că empiristii au abandonat complet cunoașterea adecvată, din ideea că un lucru cunoscut există sau este recreat într-un act de cunoaștere așa cum este Dacă lumea exterioară este inaccesibilă unei astfel de cunoștințe, atunci, cu toate acestea, lumea interioară, conform învățăturii empiriştilor, nu a fost încă îndepărtată de aici Ne putem cunoaște doar propriile idei, dar, pe de altă parte, cunoscându-le, nici nu trebuie să le copiem: de ce să apelăm la o copie dacă originalul în sine ne este dat direct și este cunoscut intuitiv fără niciun instrument auxiliar "Când sufletul are sentimente sau idei", spune Locke, "atunci primul său act este că își percepe ideile și, în măsura în care le percepe, recunoaște și

diferența lor și că una nu este cealaltă Acest lucru este absolut necesar în așa măsură încât fără el nu ar putea exista cunoaștere, nici raționament, nici imaginație, nici gânduri separate Prin aceasta, sufletul percepe clar și infailibil că fiecare idee îi corespunde și este ceea ce este și că toate ideile separate nu corespund una cu cealaltă, adică că unul nu este celălalt; iar sufletul realizează acest lucru fără durerile muncii și deducției, la prima vedere, prin capacitatea sa naturală de percepție și discriminare Deci, ideile noastre, în ceea ce privește conținutul și relațiile lor între ele într-un fel de asemănare și diferență între ele, le cunoaștem perfect Totuși, dacă impresiile sunt răspunsurile subiective ale sufletului nostru la influențele externe, atunci oricum le putem cunoaște individual, trebuie să ajungem la concluzii sceptice cu privire la posibilitatea de a studia ordinea conexiunii lor cauzale, iar această ordine este tocmai cea mai importantă pentru Stiinta Când adăugăm acid clorhidric într-o soluție de alcali, albastru din prezența turnesolului și observăm că *) Locke, ibid , vol IV ch, i, , p J Biblioteca Runiverse JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Dintr-un moment foarte scurt, lichidul albastru a devenit roz și începe să producă acțiuni chimice complet diferite decât înainte, apoi toate aceste schimbări ne sunt date sub forma unei serii de senzații diverse, care sunt destul de accesibile cunoștințelor noastre din lateral de asemănare sau deosebire între ele Cu toate acestea, reacțiile chimice nu prezintă interes din această parte: le studiem pentru a afla legile de legătură a fenomenelor între ele, regulile generale pentru succesiunea necesară a fenomenelor Ca răspuns la această cerere a științei, Hume spune că oricât de mult ne studiem impresiile, nu putem ajunge la reguli generale de încredere pentru succesiunea lor În studierea reacțiilor chimice, avem de-a face doar cu propriile impresii subiective, legate doar prin conviețuire sau succesiune în timp și, pe lângă această legătură în timp, complet separate, deloc generându-se unele pe altele în vreun fel, în general nu mai intime conexiune decât comanda în timp *) Dacă vreo pereche de fenomene s-a întâmplat să se întâlnească de multe ori împreună în experiența noastră trecută, atunci prin forța obișnuinței începem să ne imaginăm că există o legătură deosebit de intimă între această pereche de fenomene și stabilim o regulă generală care afirmă necesitatea imaginară a unor astfel de fenomene și așa, și nu o succesiune diferită de impresii pentru viitor Dar, desigur, obiceiul nostru nu conține nicio garanție a raționalității sale; poate că mâine va arăta că toate legile fizicii, chimiei etc , nu au nici un sens, iar mâine, după totalitatea impresiilor, notate cu cuvintele oxigen și hidrogen, va apărea o totalitate de impresii, numită cuvântul fier, și deloc o totalitate de impresii, numită cuvântul apă, așa cum s-a întâmplat până acum de un milion de ori în laboratoare, dar poate ') Vedea Hum, ibid , dept VII, p h Biblioteca Runiverse * n l o cu CKI şi nu se va întâmpla într-un milion pentru prima dată Dacă fiecare propoziție generală despre Fapte este doar o credință bazată pe obișnuință, înseamnă aceasta că științele teoretice despre Fapte, Fizică, Chimie, Fiziologie, Sociologie etc , sunt supuse judecății? filozofiile (dar, desigur, nu în scopurile vieții practice) se dovedesc a fi nesigure; numai științe specifice: geografie, istorie etc , dacă se limitează doar la descrierea unor Fapte (impresii) unice, ca singure, pot fi considerate din punct de vedere filozofic destul de sigure În plus, Hume consideră că matematica este o știință în sensul strict filozofic al cuvântului El crede că matematica constă din judecăți analitice (în genul de judecată "întregul este mai mare decât

fiecare dintre părțile sale") și studiază doar relațiile de egalitate etc , dintre idei, astfel încât acest tip de "judecăți să poată fi descoperite" prin simpla activitate a gândirii, fără a ține seama de ceea ce există oriunde în univers" *) Scepticismul care se dezvoltă în filosofia empirismului, ca o consecință necesară a presupozițiilor care afirmă că eu și nu-eu sunt separate și că experiența este produsul acțiunii lumii exterioare asupra eu, trebuie să conducă în mod necesar la afirmația că nu numai conexiuni obiective între fenomenele lumii exterioare, dar chiar și existența însăși a lumii exterioare nu pot fi dovedite Deja Locke simte că filosofia sa nu poate explica cunoștințele despre existența lumii exterioare Presupunând că, pe lângă stările de conștiință ale subiectului cunoaștere, există și lucruri externe care provoacă aceste stări de conștiință, Locke înțelege că aceasta este o inferență de la efect la bază, care nu se distinge deloc prin strictă certitudine, ca toate concluziile de acest fel: "căci a avea ca oh nicio idee nu dovedește a fi !) Hum, ibid , dept IV, pagina Biblioteca Runiverse JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC cum imaginea unei persoane nu mărturisește existența sa în lume, cum visele nu formează o poveste adevărată "') Cu toate acestea, el nu are puterea de a îndrăzni să îndrăznească un scepticism decisiv și se agață chiar și de argumente pur personale în favoarea existenței unei lumi exterioare, papr se adresează cititorului cu următoarea afirmație: "În ceea ce mă privește, cred că Dumnezeu mi-a dat suficientă asigurare cu privire la existența lucrurilor exterioare"*) Hume, bazându-se pe concluziile sceptice ale predecesorilor săi și mai consecvente decât ei, admite deja cu hotărâre că afirmarea certitudinii existenței lumii exterioare, în primul rând, nu poate fi dovedită și, în al doilea rând, chiar contrazice rațiunea, întrucât rațiunea ucide este aşteptându-ne că "toate calităţile sensibile există în suflet şi nu în obiect") Părerile sceptice ale lui Hume decurg destul de consistent de la fundamentele empirismului pre-kantian S-a subliniat mai sus că, dacă toate materialele de cunoaștere sunt subiective, atunci, rămânând pe baza experiențelor Factuale, trebuie inevitabil să luăm partea solipsismului Dar totuși, multora li se poate părea că acest lucru nu este necesar și că empirismul lui Hume și-a depus armele prea devreme Chiar și cei care cred că procesele și proprietățile lumii exterioare nu intră în conștiință în același mod în care există în afara conștiinței, încă cred că, studiind ordinea senzațiilor, se poate ghici despre ordinea corespunzătoare a stimulilor care se află în afara minții noastre şi să rămână pentru noi complet necunoscută în conţinut Conform acestor opinii, amintind de doctrina lui Locke despre "conformitatea" cunoașterii, relația dintre procesele din interiorul sinelui și din exteriorul sinelui apare sub următoarea formă: în lumea exterioară există unele fenomene x și y, cu !) Locke, ibid , vol IV, cap XI i, pagina) Ibid , p) Hume, ibid , sec HP, pagina d d Biblioteca Runiverse EU MERG N L O S S K I și conectate formal între ele, astfel încât fenomenul lui x generează în mod activ fenomenul lui y; mai mult, fenomenul x, acţionând asupra persoanei care ştie, produce în acesta o senzaţie a; astfel, deși x de la sine nu poate intra în conștiința subiectului cunoscător, el dă, ca substitut, un semnal, parcă, al prezenței sale; în acelaşi mod fenomenul y produce senzaţia b, adică dă un alt semnal Observând în noi înșine de foarte multe ori urmărirea semnalului-senzație a apariția unui semnal - senzație b, avem dreptul de a ghici că un fel de conținut necunoscut nouă X, corespunzător semnalului a, este cauza unui conținut necunoscut y, corespunzător semnalului b Schematic, aceste relații pot fi exprimate după cum urmează: Din această diagramă se poate observa că nu

există o legătură cauzală între senzațiile a și b; legătura cauzală presupusă ipotetic între fenomenele senzații corespondente X și y este cunoscută într-un mod atât de răspicat încât nu putem avea niciun criteriu pentru existența ei, cu excepția unei succesiuni constante în timp și chiar și atunci nu x și y înșiși, ci semnalele care le înlocuiesc Evident, o astfel de cunoaștere este prea nesigură, nu poate fi numită cunoaștere a legilor fenomenelor De fapt, același efect poate fi cauzat de cauze diferite: poate că astăzi senzația a a fost provocată în mine de cauza x, iar mâine va fi cauzată de cauza y, care, ca și x, provoacă fenomenul y în exterior lume : astfel mâine voi experimenta din nou succesiunea fenomenelor a b și îmi voi imagina că mai există un cuplu în afara mea O linie înseamnă o relație cauzală, iar o linie punctată înseamnă o succesiune simplă în timp Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Itil fenomenele x și y Stratul de alternativ al introducerii introducerii Mira la astfel de, se condensează, este deosebit de greu de făcut că sunt în momentul actual totul este reînnoit și renunțat (chiar și ca mine, ca o combinație de consistență, și există mai mult decât atât, iar empiriştii, despre care suntem despre care despre care vorbim spunem, privim procesele de cunoaştere despre care discutăm tocmai ca interacţiunea dintre corp şi lumea exterioară) Prin urmare, X și y, care astăzi îmi dau senzații de a și b, pot fi mâine sursa unor senzații complet noi Din aceasta rezultă cu certitudine că, în asemenea condiții, de fapt, nicio propoziție generală a fizicii, chimiei etc , nu este o lege de încredere Fiecare dintre ele poate fi infirmat mâine de realitate, fiecare dintre ele nu este altceva decât o succesiune a senzațiilor mele care îmi este familiară și, în consecință, Hume avea dreptate În cele din urmă, toate aceste încercări populare, care și-au pierdut deja orice semnificație filosofică în timpul nostru, de a păstra premisele lui Hume și, în același timp, de a scăpa de scepticismul său, pierd în cele din urmă teren sub picioarele lor, dacă subliniați că, în cazul subiectivității complete a materialelor inițiale de cunoaștere, nu numai existența oricăror legături cauzale în lumea exterioară, ci chiar existența înseși a lumii exterioare se dovedește a fi complet de nedemonstrat Mai mult, în aceste condiții, însăși ideea existenței în interiorul lumii nu ar putea în niciun caz să apară în nicio conștiință umană De fapt, să admitem serios, și nu doar în cuvinte, că toate materialele de cunoaștere sunt doar stările mele de conștiință în același sens în care orice sentiment al satisfacției mele îmi aparține și că activitatea de gândire nu creează materiale noi de cunoaștere, ci doar le recombină, și atunci va trebui imediat să admitem că însăși ideea existenței unei lumi exterioare nu ar fi putut apărea în mintea noastră și, prin urmare, putem vorbi despre dovezile acestui gând complet fără - Questions of Philosophy, KN , Biblioteca "Runivers " II n Eu despre CKI th plin de înțeles Această dovadă a nedemonstrabilității și a neconceputului lumii exterioare, în ipotezele de mai sus, poate fi considerată absolut riguroasă, dar, din păcate, nu diferă prin natura dovezilor, iar aceasta se explică astfel: este o problemă strict logică concluzie dintr-una complet falsă, așa cum vom arăta în a treia capul ipotezei că toate materialele cunoașterii sunt stările mele de conștiință Această presupunere este făcută de foarte mulți, dar este făcută numai în cuvinte și nu este realizată în conștiință cu adevărat; de aceea, adepţii unei astfel de presupuneri, în faţa concluziei care decurge din aceasta a nedemonstrabilităţii şi chiar a neconceputului lumii exterioare, nu se simt legaţi de această concluzie pentru ei înşişi După ce a ascultat

argumentele de mai sus, un astfel de apărător al empirismului pre-kantian și chiar pre-uman începe să susțină că încă mai putem avea motive să ghicim despre existența unei lumi exterioare, adică, pot fi găsite căi indirecte pentru a ajunge la recunoaşterea existenţei lumii exterioare prin intermediul inferenţelor Să luăm în considerare câteva dintre aceste încercări de a dovedi cunoașterea indirectă a lumii exterioare și să arătăm că toate acestea, în baza ipotezelor făcute, conțin petitio principii Pentru a evita scepticismul humean, empiriştii moderni pre-kantiani invocă adesea legea cauzalităţii Ei spun că fiecare fenomen trebuie să aibă o cauză, iar pentru unele fenomene, de exemplu pentru senzații, nu putem găsi cauza în noi înșine, atunci trebuie să o căutăm în afara noastră, adică permite existenţa unei lumi exterioare Ca răspuns la aceasta, trebuie reținut următoarele Legea cauzalității se reduce doar la certitudinea că pentru orice fenomen dat este posibil să se găsească un set de alte fenomene, a căror prezență este în mod necesar însoțită de acest fenomen Conform acestei legi, atunci când întâlnesc un nou fenomen, sunt sigur că există un motiv pentru acest fenomen, și eu Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC Caut aceasta cauza, fac cercetari cu acest scop; dar legea cauzalității nu spune nimic despre unde pot găsi această cauză și nici nu spune că căutările mele trebuie să reușească cu siguranță; dacă materialele cunoașterii constau numai din stările mele de conștiință, atunci sunt în mod natural obligat să caut cauza unui nou fenomen printre aceste stări ale mele de conștiință; această căutare a unei cauze se poate dovedi a fi nereușită, cu atât mai mult cu cât viața mea spirituală este foarte complexă, iar multe elemente din ea pentru o lungă perioadă de timp rămân neobservate de mine; de aici rezultă că sunt adesea obligat să-mi amân investigația sau, în starea actuală a cunoștințelor mele, să o abandonez în întregime, dar să ajung la concluzia că cauza căutată este în afara mea, dacă nu am material pentru idee a unei "lumi exterioare" Nu aș putea în niciun caz În sfârșit, mai există un argument în favoarea posibilității de a deduce existența unei lumi exterioare Adepții moderni ai empirismului pre-kantian susțin uneori că concluzia se face în felul următor Am doar stările mele subiective de conștiință; printre aceste stări se numără ideea mea despre corpul meu și ideea mea despre alte corpuri ca ale mele Pe baza întregii experiențe, m-am obișnuit, alături de cutare și cutare voce, cu așa și cutare expresii etc ale feței și trupului meu, să întâlnesc în mine anumite stări ale sufletului meu, tristețe, bucurie etc ; întâmpinând aceleași schimbări în reprezentarea mea a altor corpuri și negăsindu-mi alături de ele tristețea, bucuria etc , recunosc totuși că în spatele acestor reprezentări ale corpurilor se află bucuria, tristețea etc , la fel ca nu starea mea de conștiință, și astfel ajunge la recunoașterea existenței altor conștiințe decât ale mele Cu alte cuvinte, cu ajutorul inferenței prin analogie, cred că despre existența lumii nu-eu, cel puțin, Biblioteca "Runivers" N L O S S K -a ca o lume locuită de alte conștiințe umane Odată ce am ideea de nu-eu, atunci pot să merg mai departe și să extind această nouă idee, adică să admit alte elemente din această lume, cu excepția euului uman Acest argument este extrem de slab, dar deoarece implică noțiunea, destul de des întâlnită în alte combinații, că cunoașterea existenței altor euri umane poate fi obținută prin inferență prin analogie, este util să o examinăm în detaliu pentru a stabili câteva consideraţii care se vor dovedi valoroase în construcţia teoriei cunoaşterii Nu trebuie trecut cu vederea faptul că inferența prin analogie și, în general, orice inferență, conform părerii empirismului, nu este un proces

creativ în sensul restrâns al cuvântului: inferența nu creează noi materiale de cunoaștere, ci doar creează noi combinații din ele, adică transferă un fapt dintr-o situație în alta, similar cu prima Nair , observăm planeta noastră, pământul, cu proprietățile sale, o anumită valoare (Aj), atmosfera (Bt), circulația în jurul soarelui și în jurul axei sale și poziția față de soare, dând zi și noapte, iarnă și vară , care nu se distinge prin fluctuații excesive ale temperaturilor (QDJ etc , iar în legătură cu aceste proprietăți găsim viață organică pe ea (FJ Studiind alte planete, constatăm că Marte nu diferă mult de pământ ca mărime (AD că de asemenea are o atmosferă (B), că perioadele de revoluție în jurul soarelui și a axei sale și poziția sa în raport cu soarele trebuie să fie și cauza zilei și nopții, a iernii și a verii, nediferențiate prin fluctuații excesive de temperatură (C D)), etc , privind pe Marte printr-un telescop, nu observăm viața organică pe acesta, ci, bazându-ne pe asemănarea de mai sus a lui Marte cu pământul, admitem existența unor organisme pe Marte, adică facem o concluzie probabilă Biblioteca "Runivers" • JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTICE β Viața organică pe Marte" este conceptul de viață organică în general, și nu exact aceeași viață ca pe pământ; cu alte cuvinte, produsul acestei concluzii nu este mai bogat în conținut decât ceea ce a fost în experiența noastră trecută și nici măcar nu este egal ideilor noastre concrete, dar mai sărace decât ele Schematic, această concluzie poate fi exprimată astfel: Aj Bj Ci Fi Aa B Ca D ■ F (concept general de viață organică) Cu totul diferit este acea inferență prin analogie, datorită căreia, parcă pentru prima dată, ia naștere în noi cunoștințe despre lumea exterioară, și anume despre lumea exterioară, care este formată din alte personalități Premisele sale sunt imaginea subiectivă a stării corpului meu A^C^ în legătură cu sentimentul, de exemplu, durerea b\, și imaginea subiectivă a altui corp asemănător Aa B C Da și concluzia din aceste premise este următoarea: fără să experimentez acum, în durere, recunosc prin analogie că această a doua imagine a corpului este însoțită și de durere, dar, din moment ce nu o găsesc în mine, îmi imaginez că este durerea nu a mea, acesta este Ajung la ideea existenței, în afară de mine, a altor ființe simțitoare, gânditoare etc Schematic, această concluzie poate fi exprimată astfel: A| Bț Ci Di Fi A¡¡ B C Dj F + conștientizarea străinității pentru mine, obiectivitatea acestui F Această concluzie constă, pe de o parte, în repetarea sentimentului de F\, poate și sărac (precum și repetarea ideii de viață organică), dar, pe de altă parte, acest element este complicat de o nouă stare reală de conștiință - conștientizarea aspectului ei, alienarea sa față de ego-ul meu , într-un cuvânt, conștientizarea existenței lumii nu-eu Nu a existat material pentru această idee în trimiteri, prin urmare, am inclus-o în încheiere ilegal Și așa cum este rezultatul pentru acest element Biblioteca "Runivers" J L O Š S K I y W și a fost întreprinsă, prin introducerea lui ilegal, pur și simplu ne-am asumat existența a ceea ce trebuia dovedit Premisele noastre au dezvăluit, parcă, o capacitate creativă și, în plus, în cel mai înalt grad: în comparație cu aceste premise, concluzia conține un nou concept și, în plus, atât de nou încât în întreaga noastră viziune asupra lumii nu mai există un material eterogen pot fi găsite decât materialul nostru colete și ce am scos din ele De fapt, în întreaga noastră viziune asupra lumii nu există o opoziție mai profundă decât opoziția dintre conștientizarea subiectivității și conștientizarea obiectivității, între eu și nu-eu Prin urmare, s-ar putea mai degrabă să fie de acord că existența sunetelor muzicale etc , poate fi dedusă din senzațiile culorilor prin inferență prin analogie, decât să admitem

că din materialele subiective ale cunoașterii, prin inferență prin analogie, cunoașterea despre existența se obţine lumea exterioară Din nou, analiza acestei presupuse concluzii prin analogie și infirmarea ei poate părea neconvingătoare din următorul motiv Am arătat că din premisele, care conțin reprezentări pur subiective ale corpurilor și experiența subiectivă a durerii, nu este în niciun caz posibil să se obțină reprezentarea durerii ca ceva obiectiv, adică aparținând lumii nu-eu Cu toate acestea, corectitudinea dovezii noastre poate fi simțită doar de cel care, susținând că prin intermediul unei astfel de concluzii obține pentru prima dată o idee despre lumea exterioară, încearcă nu numai în cuvinte, ci și în fapte, cel puțin în Fantezie, să-mi imaginez că în premisele de mai sus ale tabloului corpului A , B, C, Dt și A B C D , constând din sentimentele mele, sunt ceva subiectiv în același sens ca, de exemplu , sentimentul satisfacției mele De fapt, cei care fac această afirmație, desigur, reprezintă deja în trimiterile corpului A, B, C, D, și A B C D , ca obiectiv, ca lumea exterioară și, prin urmare, primind în încheiere reprezentarea durerii, ca și ceva obiectiv- Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC goi, ei nu observă enormitatea monstruoasă a greșelii lor Dacă și-ar curăța cu adevărat premisele de elementele obiectivității, ar observa imediat că atunci nu numai că nu ar fi posibil să se dovedească existența unei lumi exterioare, dar ar fi chiar de neînțeles modul în care orice fel de presupunere despre existența lumea exterioară în general Deci concluziile finale ale empirismului prekantian se dovedesc a fi extrem de sceptice Considerând că eu și nu-eu sunt separați unul de celălalt, empiristii au vrut să obțină în I o copie a nu-eu; cunoaștere care are loc, ca proces real, la subiectul cunoaștere, dar este legată de procese care se află în afara subiectului cunoaștere Întrucât în experiență nu se găsesc criterii pentru adevărul cunoașterii transcendentale, empiristii au fost nevoiți să ajungă la scepticism, care însă nu i-a eliberat de contradicțiile și premisele care stau la baza direcției lor Chiar și rezultatele finale sceptice ale empirismului sunt pline de contradicții de la punctul lor de plecare Aceste rezultate finale pot fi exprimate pe scurt în următoarea propoziție: toate materialele de cunoaștere sunt obținute datorită impactului asupra subiectului cunoaștere din exterior, prin urmare cunoașterea nu decade de semnificație transcendentală, toate acestea având o imanentă și, în plus, subiectivă caracter Inconsecvența acestui rezultat final, pe care îl vom elucida mai detaliat în al treilea capitol, este deja resimțită în faptul că toate materialele de cunoaștere sunt recunoscute ca primite din exterior și deci subiective Rezultatele sceptice la care a ajuns empirismul în persoana lui Hume sugerează deja în sine că există unele erori în baza acestei direcții Această presupunere devine și mai probabilă dacă ținem cont de faptul că fundamentul întregului trend este important Biblioteca "Runivers" IfîR n l o s c la i th Aceste premise sunt neexaminate critic de către empirişti, dar care sunt de o importanţă deosebită pentru teoria cunoaşterii, deoarece ele sunt cele care fac dificilă construirea unei teorii a cunoaşterii Acum le putem enumera sistematic În primul rând, conform susținătorilor empirismului prekantian, eu și nu-eu sunt izolați unul de celălalt, astfel încât stările lumii lui nu-eu nu pot face parte din viața mentală a eu-ului În al doilea rând, în legătură cu această propoziție, ei trebuie să presupună în mod necesar că toate stările de conștiință ale subiectului cunoaștere sunt stările sale subiective personale În al treilea rând, în legătură cu aceste premise, ei trebuie să presupună în mod necesar că cunoașterea, dacă ar fi o

reproducere a realității, ar include procesele acestei realități nu în original, ci sub formă de coggia În cele din urmă, în al patrulea rând, ei presupun că experiența, pe care o consideră singura sursă de cunoaștere, este rezultatul acțiunii lumii exterioare asupra sinelui, acțiunea pe care starea subiectivă o provoacă în sine În sfârşit, îndoielile cu privire la corectitudinea empiriştilor se transformă într-o negare încrezătoare a empirismului prekantian, dacă se observă că scepticismul lui Hume s-a oprit la jumătatea drumului, iar învăţăturile lui Hume, dezvoltate consecvent până la capăt, duc la un şi mai radical, dar deja scepticism autodistructiv Potrivit lui Hume, legile generale sunt stabilite numai de matematică și atunci numai pentru că matematica constă exclusiv din judecăți analitice și, de asemenea, pentru că judecățile ei se referă numai la conceptele noastre, și nu la orice lucru din lumea exterioară Nicio lege generală referitoare la Faptele lumii exterioare nu poate fi stabilită, astfel încât știința Faptelor este alcătuită doar din descrieri ale Faptelor unice; în cele din urmă, el recunoaște însăși existența lumii exterioare ca nedemonstrabilă, întrucât noi cunoaștem doar propriile impresii și amintiri despre ele De fapt, nici nu poate spune asta Kant a arătat că "nu numai teoremele, ci chiar multe axiome ale matematicii, Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC G ca și propozițiile "o linie dreaptă este cea mai scurtă distanță dintre două puncte", au un caracter sintetic, pentru constanța conexiunii dintre ideea unei linii drepte care leagă două puncte și ideea celei mai mari concizii a această linie în comparație cu lungimea altor linii care leagă aceleași două puncte strict științific Fiecare descriere conține un număr nenumărat de elemente, obținute nu prin percepție directă, ci derivate din unele propoziții generale;dacă toate propozițiile generale sunt doar credințe, atunci astfel de elemente derivative ale descrierii sunt și credințe paradă, spunem că prin fața noastră au trecut câteva mii de soldați, dar am perceput direct doar câteva mii de pete vizuale, care în multe alte cazuri au fost asociate cu senzațiile tactile ale pielii umane, sunetul senzații ale vorbirii umane etc , etc Dacă prin cuvântul om în descrierea paradei ne referim nu la pete vizuale, ci la întregul set de senzații indicate mai sus, atunci aceasta înseamnă că am depășit deja limitele percepțiilor directe și au făcut o serie de concluzii bazate pe prevederi generale-credințe Deci, chiar și descrierile permise de Hume într-o știință sigură din punct de vedere filozofic nu sunt de așa natură încât să se poată construi geografia sau istoria pe ele Astfel, a apărut un scepticism autodistructiv, care consideră totul a fi o credință, cu excepția unei singure percepții de moment Evident, un astfel de scepticism trebuie să fie, de asemenea, îndoielnic în sine, adică la teoria sa a cunoașterii, care pretinde că este alcătuită din propoziții generale și în acest sens se descrie pe sine Dar Biblioteca "Runivers" n Sunt despre CKI și acest lucru nu este suficient: empirismul prekantian, în direcția pe care a luat-o de la Locke și de la urmașii săi, a fost forțat inevitabil să cadă în contradicție cu faptele, ceea ce este mai inadmisibil pentru empirism decât pentru orice altă direcție Dacă toată cunoașterea ar consta exclusiv din materiale subiective, atunci existența unei lumi exterioare nu numai că ar fi de nedemonstrat, dar chiar și conjectura despre ea nu ar putea apărea în nicio minte Între timp, aceasta este contrazisă de faptul că toți oamenii au o încredere de neclintit în existența unei lumi exterioare și se bazează pe un sentiment direct de obiectivitate, care colorează unele elemente ale conștiinței, spre deosebire de un sentiment de subiectivitate, care colorează alte

elemente ale conștiinței Mai mult, dacă toate legăturile dintre stările de conștiință ar fi doar conexiuni în timp, atunci nu ar exista niciun material pentru apariția conceptului de cauzalitate în sensul de cauză activă, de generație De fapt, în orice conștiință neteoretizantă, cauzalitatea înseamnă nu doar succesiunea obișnuită în timp și anume conexiune activă În sfârșit, conceptul de substanțialitate, potrivit lui Hume, se reduce doar la conceptul de existență obișnuită a impresiilor reale și posibile De fapt, acest lucru nu este adevărat: pe lângă elementele indicate de Hume, în conceptul de substanță mai există un element real, o stare reală de conștiință, nemarcată de el: conștientizarea vie a unui singur centru, la care unul relatează, din care provin toate impresiile obișnuite coexistente Atât scepticismul ultimilor reprezentanți ai empirismului, cât și contradicția Faptelor au fost o consecință necesară a premiselor care stau la baza acestei tendințe și, mai ales, consecința celei mai importante premise, care predetermina întrebarea relației dintre eu și nu-eu, care îi separă unul de altul şi astfel îngreunează decizia întrebarea este cum este posibilă cunoaşterea Din aceasta este clar că filosofia ulterioară, mai devreme sau mai târziu Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC ar trebui să dezvolte modalități de a construi o teorie a cunoașterii, nu bazându-se pe aceste premise ca punct de plecare al învățăturilor lor, ci incluzând aceste probleme în procesul cercetării lor Cu toate acestea, înainte de a încerca să construim o astfel de teorie a cunoașterii, trebuie să ne familiarizăm cu premisele unei alte tendințe importante din filosofia pre-kantiană, și anume, cu premisele raționalismului (Va urma) N Lossky Biblioteca "Runivers" Viziunea filozofică asupra lumii a lui N V Bugaev) Mm gg Îmi este greu, departe de a fi un specialist în matematică, să vorbesc în întâlnirea dumneavoastră despre un om a cărui viață întreagă a fost un serviciu neobosit al științelor matematice Și totuși, când vine vorba de N V Bugaev, reprezentanții filozofiei nu trebuie să tacă După întorsătura interioară a minții sale, conform aspirațiilor prețuite ale spiritului său, el a fost atât de mult un filosof, cât a fost un matematician Toți cei care l-au cunoscut pe defunct au fost uimiți de erudiția lui largă, de curiozitatea neliniștită a gândirii sale, de bogăția și varietatea intereselor sale mentale Și în toate sferele cunoașterii, el a fost atras în principal de problemele cele mai generale și fundamentale Erau mereu vii pentru el Rareori am întâlnit oameni care sunt întotdeauna gata să discute cu atâta fervoare și convingere cele mai dificile și abstracte întrebări Mi se pare că pentru el nimic nu era mai important decât ei în viață Ideile filozofice ale regretatului N V Bugaev au început să prindă contur în epoca dominației pe scară largă a pozitivismului în societatea noastră inteligentă Și multă vreme a fost un pozitivist convins Dar deja în această perioadă se poate observa o trăsătură importantă în opiniile sale: interesul său extrem de intens pentru problemele morale Etica era deja principalul pre- !) Discurs rostit la martie la şedinţa solemnă a Societăţii de Matematică dedicată memoriei lui NV Bugaev Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva metoda reflecțiilor sale și a făcut cele mai variate încercări de a fundamenta filosofia morală Nu avem lucrări filozofice tipărite din această epocă, dar judecând după mărturisirile sale personale către unii prieteni, a considerat apoi mai multe metode de construcție sistematică a concluziilor morale la fel de posibile Nu aș putea spune exact când Nikolai Vasilievici a făcut trecerea de la pozitivism la un fel de perspectivă metafizică a lumii, pe care a predicat-o apoi pentru tot restul vieții Mi se pare că această schimbare trebuie să se refere

la anii optzeci ai secolului trecut Cel puțin la sfârșitul anilor se poate indica deja articolul său "Despre problema liberului arbitru"'), în care sunt exprimate destul de clar principiile de bază ale "monadologiei" sale Teoria filozofică a lui Nikolai Vasilievici, după cum reiese din numele ei și după cum el însuși a recunoscut deschis, a fost inspirată de sistemul Leibniz, dar revizuită destul de independent Care este ideea dominantă a perspectivei lumii a lui Leibniz? Pe scurt, ea poate fi caracterizată astfel: Leibniz a pornit de la negarea acelei opoziții, care era asumarea constantă a tuturor teoriilor metafizice anterioare, opoziția dintre exterior și interior, fizic și mental, materie și spirit Conform convingerii profunde a lui Leibniz, exteriorul și interiorul sunt concepte corelative, unul fără celălalt este imposibil, presupunându-se unul pe celălalt, și nenegându-se în niciun fel Tot ceea ce este exterior, dacă nu este o fantomă goală, dacă are realitate reală, trebuie să aibă și o existență interioară, care trebuie să servească drept explicație și rădăcină pentru toate manifestările și calitățile sale exterioare Ce este realitatea externă? Ea i) Proceedings of the Moscow Psychological Society, numărul III, Biblioteca "Runivers" L LOPATIN este compus din manifestări de forță și acțiune îndreptate către ceva străin surselor acestei forțe și acțiuni și, mai ales, din rezistența acestor centre de forță la influențele externe ale altor centre de forță Acolo unde nu există centre de putere activă, nu există realitate De ce, de exemplu, atribuim realitatea obiectelor materiale ale naturii din jurul nostru? Pentru că ei rezistă atunci când încercăm să le mutăm și nu ne lasă să intrăm în locul nostru Dar ceea ce este rezistența din afară, trebuie neapărat să ne gândim din interior ca luptă și autodeterminare pentru rezistență, sau ca un efort de a rezista și de a lupta Deci cel puțin percepem în noi înșine rezistența față de noi a forțelor străine Și este destul de clar că așa trebuie să fie întotdeauna cazul Până la urmă, a fi ca un obstacol în calea acțiunii altcuiva (și anume, tot ceea ce este exterior există în acest fel) înseamnă a fi pentru celălalt, iar a fi pentru celălalt presupune în mod necesar a fi pentru sine Ceea ce are existență numai pentru altul și pentru el însuși nimic, nu poate fi decât o iluzie a altuia și în niciun caz un lucru independent Așadar, orice ființă exterioară, ca obstacol și rezistență, implică inevitabil o ființă interioară sub formă de străduință, efort și autodeterminare, ca bază Dar efectele rezistenței, impenetrabilității etc , le percepem ca Fapte Fizice; dimpotrivă, efortul, efortul, autodeterminarea sunt Faptele experienței psihice Deci, tot ceea ce fizic crește pe o rădăcină psihică, tot ceea ce este material din interiorul său este spiritual Acest lucru este valabil nu numai pentru ființa noastră umană complexă, ci nu este mai puțin adevărat și în mod enfatic toate lucrurile cărora le atribuim o realitate independentă Ultimele elemente din tot ceea ce există, dintre toate lucrurile, sunt spirituale în esența lor interioară; vorbind la figurat, sunt, parcă, suflete în miniatură, din Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva în care totul este alcătuit corporal, chiar și ceea ce ni se pare a fi mort, pentru că totul este viu în sine Astfel de suflete trebuie să posede o unitate interioară perfectă, pentru că nicio ființă psihică fără unitate nu este de neconceput Aceste unități de forță psihică internă, manifestându-se în acțiuni fizice exterioare, Leibniz le numea monade Monadelor le-a atribuit o varietate infinită de calități interioare și grade de perfecțiune Monadele sunt adevărații atomi ai corpurilor materiale, dar monada și sufletul nostru, ca purtător al conștiinței noastre personale, sunt monada și acea Zeitate superioară,

care, prin voința sa infinită, a chemat la existență o multitudine nelimitată de ființe care formează univers Răposatul Nikolai Vasilievici a fost profund impregnat de conștiința corectitudinii premiselor de bază ale sistemului Leibniz El a asimilat complet opiniile generale ale lui Leibniz asupra elementelor reale ale realității Prin urmare, în teoria sa, conceptul de monada primește un loc central El îi oferă o interpretare foarte apropiată de Leibniz, deși exprimată în termeni diferiți Ce sunt monadele după Bugaev? "Monada", spune el, "este o unitate vie, un element viu Este o persoană independentă și independentă Este viu în sensul că are conținut psihic Conținutul mental al monadei este ființa ei pentru sine "Monada este o unitate", ceea ce înseamnă că este determinată de un semn de constanță: monada este aceea că în întregul număr de Izniyniy rămâne neschimbată Este un întreg, neliniștit, neîncăpat și epocă, egal cu toate relațiile posibile cu alte monade și ea însăși) Monada este o unitate vie Ideea de schimbare este legată de conceptul de viață din conștiința noastră Cu toate acestea, acolo unde există schimbare, nu există întotdeauna viață Pentru ca viața să fie avea loc,) Principii de bază ale monadologiei evolutive, p ("Probleme de filosofie și psihologie", , cartea)) Acolo Biblioteca "Runivers" V L, LOPATIN modificarea trebuie să aibă loc într-o anumită ordine Această ordine, lege, cale ne oferă sensul care caracterizează viața Prin urmare, putem spune că viața este în primul rând o ordine a schimbărilor cauzale sau oportune J) Capacitatea de a evalua conținutul în propriile modificări și de a le face vizibile pentru sine este psihismul Numai un lucru concret, concret poate fi viu; o unitate activă care are cauze și scopuri interne pentru schimbările sale și este capabilă să ofere acestor schimbări o evaluare internă *) În general, unitatea este trăsătura fundamentală a oricărei monade Monada este o unitate în sensul că dintr-un anumit punct de vedere este indecompusa și reprezintă, parcă, ultima unitate (element) în condițiile date de considerare a fiind Prin urmare, monadele sunt foarte diverse Potrivit lui N V Bugaev, ele diferă reciproc; relație între ele și există ordine diferite Monadele sunt de ordinul întâi, al doilea, al treilea etc) De exemplu, dacă o persoană descrie simbolic o monada de ordinul întâi, o celulă va fi o monada de ordinul doi, o particulă moleculară, de ordinul al treilea, un atom de ordinul al patrulea Poporul sau statul vor fi o monada de prim rang etc Totuși, N V Bugaev acordă oricăror astfel de exemple doar un sens simbolic) Bugaev distinge monade complexe de monade de diferite ordine Mai multe monade simple pot forma împreună o monadă complexă O monada complexă are omogenitate calitativă cu monadele sale simple constitutive Dimpotrivă, monadele de ordine diferite pot diferi semnificativ între ele și în calitate, *) Ibid , p e) Ibid , p) Acolo) Ibid , p șo Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva si dupa cantitate De exemplu, omul și celula organică sunt monade de ordine diferite; dimpotrivă, familia și membrii ei sunt legați ca monada complexă de monade simple *) Numărul monadelor complexe depășește infinit numărul monadelor simple, având în vedere posibilitatea celor mai diverse combinații între acestea din urmă *) Fără îndoială, în această distincție între monade simple și complexe, pe de o parte, și între monade complexe și monade de ordine diferite, pe de altă parte, se află unul dintre punctele cele mai originale din teoria metafizică a regretatului Bugaev Din păcate, Nikolai Vasilievici l-a dezvoltat foarte puțin, iar exemplele pe care le citează, cărora le dă doar un sens simbolic, nu clarifică suficient problema Leibniz nu are nimic ca această distincție Pare a fi, în esență, în dezacord cu

recunoașterea fiecărei monade ca centru spiritual independent, care posedă o unitate psihică internă Până la urmă, unitatea psihică este o unitate concretă, și nu una abstractă și relativă; presupune singularitatea reală a ființei conștiente, adică atribuirea unui anumit conținut experimentat unui eu cu adevărat unificat Dar de unde vine acest "eu" în monade complexe, care, după definiția lui Bugaev, se dovedesc a fi doar colecții sau aipeia-tami de monade? Așadar, diferența stabilită de Leibniz între monadele superioare și inferioare sau, în viața organismelor, între monadele centrale, ca sufletele lor, și monadele periferice care alcătuiesc corpul (diferența, însă, asimilată de N V Bugaev) desigur, este mai în concordanță cu sarcinile și sensul viziunii monadologice asupra lumii Dezvoltându-și în continuare teoria monadelor, regretatul Bugaev subliniază că în relația reciprocă dintre monade este posibil să se !) Pagina) Pagina - Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN marchează două legi: legea inerției monadologice (inerția) și legea solidarității monadologice *) Legea inerției monadologice este că o monada nu poate, prin propria activitate în afara relației cu alte monade, să își schimbe conținutul mental Monada este îmbunătățită prin relația cu alte monade Dacă aceste relaţii nu există, nu găseşte o sursă pentru dezvoltarea acelor aspecte ale naturii sale pentru care asemenea relaţii sunt necesare Sub influența începutului de solidaritate, o monadă poate acționa asupra altei monade și, schimbându-i conținutul mental, își poate schimba pe al său Monadele asamblate într-un fel de complexe realizează întregul proces de dezvoltare, datorită comunicării lor cu alte monade ale complexului lor, iar relațiile monadelor cu monadele aflate în afara complexului dat sunt refractate de relațiile unei monade cu monadele înrudite ale acestuia același complex *) Pe lângă legile inerției și solidarității, N V Bugaev stabilește un alt principiu important pentru monade: monadele, fiind centre mentale, își valorifică trecutul și trecutul complexului căruia îi aparțin, în obiceiuri, abilități, instincte etc alături de legile mondiale de conservare a materiei și energiei, există o lege a conservării timpului, trecutul Poate fi exprimat prin Formula: trecutul nu dispare, ci se acumulează Odată cu aceasta, conținutul psihic și energia potențială din monade sunt în continuă creștere Aceasta înseamnă că perfecțiunea monadelor și complexelor este în continuă creștere Astfel, baza vieții și activității monadei, sarcina stabilită de însăși ființa ei, este etică: a-i îmbunătăți și a-i perfecționa pe alții Lupta reciprocă a monadelor complexe rezultă din strădania lor pentru idealurile unei dezvoltări mai înalte și mai perfecte Această luptă poate fi *) Pagina) Pagina Biblioteca "Runivers" FILOZOFICE VEDEREA LUMII N V BUGAEV numită lupta pentru idealuri abstracte sau concrete') Viața unei monade este rezultatul străduinței sale de a-și satisface impulsul inerent de dezvoltare reală a sinelui ca bun cel mai înalt Principiul solidarităţii este principiul de bază al relaţiilor reciproce dintre monade Acest început pentru monadele de ordinul cel mai înalt se numește iubire Dragostea de sine și de ceilalți se exprimă în viață în efortul independent și liber al monadelor pentru desăvârșirea proprie și a celorlalți: lumea și monada, viața lumii și monada coincid în această iubire Scopul imediat al vieții monadei este o altă monadă și lumea, iar prin reflecție este ea însăși, ca o legătură armonică a acestei lumi Scopul cel mai înalt și final al activității monadei este acela de a înlătura diferența dintre monada și lume, ca totalitate a tuturor monadelor, pentru a atinge perfecțiunea infinită și a deveni deasupra lumii *) Răposatul credea

că într-o astfel de viziune asupra lumii se împacă știința fizică și istoria, spiritul și materia, panteismul și individualismul, libertatea și necesitatea Ce este spiritul și materia pentru o astfel de viziune? O monada conștientă de sine își poate interpreta relațiile cu alte monade în două moduri, în termeni de schimbare externă, adică: extensie și mișcare, și în ceea ce privește schimbarea internă, corespunzătoare conținutului său mental inerent - prin urmare, senzații, sentimente etc În prima interpretare, o altă monadă îi apare cu atributele materiei; în a doua, îi apare cu atributele spiritului Deci, materia și spiritul sunt doar concluzii care decurg din două forme de relație a unei monade la alta Materia și spiritul sunt concepte corelative Dacă nu acordăm atenție vieții interioare a ceva, este o problemă pentru noi; dimpotrivă, dacă avem în vedere latura interioară și subiectivă a activității sale, materia este inevitabil) Pagina ,) Pagina * Biblioteca "Runivers" ISO L LOPATIN spiritualizat pentru noi "O monada, înțeleasă în termeni de extindere și mișcare, poate fi pentru noi un atom, în termeni dinamici, un centru de forțe sau un vârtej al unei mișcări stabilite a unui mediu, în termeni psihologici, un spirit, o voință sau un centru potențial de senzație, sentiment, conștiință și motivație pentru a fi și a bine " *)· În legătură cu toate acestea este viziunea extrem de originală a lui Bugaev despre apariția treptată a regularității și necesității în viața monadelor El crede că formele comune ale vieții lor sociale sunt dezvoltate de viața comună a monadelor Aceste Forme se numesc legi, instincte, obiceiuri, obiceiuri, instituții Cele mai simple dintre ele și cele mai comune sunt dezvoltate mai devreme decât cele mai complexe și mai puțin comune Și astfel el crede că cele mai comune și mai simple dintre aceste Forme sunt legile fizice ale naturii Legile fizice sunt doar obiceiurile sau obiceiurile originare ale monadelor, Formele originare ale comunității lor Ele se disting prin cea mai mare constanță, deoarece s-au format mai devreme și au fost elaborate corespunzător în întreaga evoluție trecută a universului Așa-numitele legi ale naturii anorganice în evoluția lumii sunt urmate de instinctele și de cele mai simple Forme de viață organică Și, în sfârșit, cele mai simple Forme sociale de viață preced formele mai complexe Obiceiurile și obiceiurile, permanente și lucrate de viața comună, pun pecetea de regularitate și chiar de necesitate asupra relațiilor reciproce ale monadelor Dimpotrivă, activitatea activă, lipsită de obiceiuri dezvoltate și dependentă de alte scopuri, mai înalte, este imprimată cu caracterul mai mult sau mai puțin întâmplător și arbitrar Dacă tot ceea ce este potențial dat monadei din afară sau din interior pe baza unei reciproce constante și stabilite PAGINA > Biblioteca "Runivers" Perspectivă filozofică h V Bugaev relaţii, are caracter de necesitate, atunci, dimpotrivă, tot ceea ce este procesat activ de monada dinăuntru, are caracter de libertate; toate acestea poartă pecetea muncii interioare auto-active, căci libertatea este dependența monadei numai de ea însăși v) În aceste ipoteze generale, se obține o explicație a tuturor fenomenelor lumii și sarcinilor vieții De fapt, din punctul de vedere al monadologiei evolutive, se poate da un răspuns complet cert la întrebările: ce este lumea și ce este omul? Pentru viziunea declarată, lumea este o colecție a unui număr imens de monade simple și complexe de diverse ordine, iar viața lumii constă într-un proces constant de formare și transformare, sub influența dorinței monadelor simple și complexe de îmbunătățire reciprocă O astfel de perfecțiune a monadelor și a lumii are scopul ultim, pe de o parte, de a ridica conținutul mental al monadei la conținutul spiritual al întregii lumi și, pe de

altă parte, de a face din întreaga lume o singură monadă Aceste scopuri decurg din impulsul general și fundamental al monadelor de a elimina distincția dintre lume și monada și de a realiza, atât pentru una, cât și pentru cealaltă, un bine infinit Lumea crește potențialul monadei și încurajează îmbunătățirea sa extinsă, iar monada, la rândul ei, caută să crească îmbunătățirea intensivă a lumii Încearcă să aducă armonie interioară în univers, să-l transforme într-un edificiu artistic, în care întregul ar corespunde părților, iar părțile întregului Din perfecțiunea lor reciprocă, extinsă și intensivă, se dezvoltă acordul și corespondența lor reciprocă Lumea nu este egală cu ea însăși, se îmbunătățește constant, deși atât ea, cât și monada pot conține toate datele pentru dezvoltarea și binele lor nesfârșit În acest proces, individualitatea monadelor nu dispare, individualitatea și nemurirea) Pagina , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN aceste monade se păstrează mereu - monade simple nu se nasc niciodată şi nu mor niciodată*) N V Bugaev era convins că printr-o astfel de viziune asupra vieții lumii se obțin toate beneficiile panteismului și individualismului și se elimină toate neajunsurile lor Din punct de vedere monadologic, lumea nu este doar un fenomen natural, ci și istoric, etic și social Prin urmare, se poate spune că științele exacte ale naturii cu legile lor sunt doar primele capitole ale științei sociale Cu toate acestea, probabilitatea și șansa sunt o parte inevitabilă a vieții lumii în toate etapele ei Haosul, în care doar probabilitățile și șansele domnesc, este starea inițială a lumii imperfecte Odată cu dezvoltarea și îmbunătățirea, aceste accidente și probabilități trec treptat în legitimitate, OFrness și certitudine, ca un produs al muncii independente a monadelor Cu toate acestea, șansele și probabilitățile, în scădere în relațiile inițiale și elementare ale monadelor, sunt proprietatea Formelor mai complexe ale existenței lor sociale Pe măsură ce universul se dezvoltă, șansele și probabilitățile se vor amesteca în forme mai complexe și mai înalte de viață socială În această imagine generală a evoluției cosmice, se poate înțelege doar cursul principal al procesului, dar nu se poate prevedea cursul complet în detaliu Singura expresie pentru caracterizarea efectivă a acestui proces este infinitul Viziunea monadologică asupra lumii nu este în contradicție cu știința, se bazează pe aceasta și, în același timp, merge mână în mână cu sarcinile ideale ale eticii, sociologiei și cu toate cele mai profunde învățături despre necondiționat: esența și originea reală a monadelor sunt explicate doar prin învățături profunde despre începutul necondiționat al lucrurilor) Pagina , , -) Pagina , - Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA FILOZOFICĂ A LUMII N, V BUGAEV Aceste premise generale oferă o soluție fundamentală problemei antropologice: pe de o parte, omul este un individ, pe de altă parte, el este un sistem social de monade, mai mult sau mai puțin legat nu doar de unitatea organică, ci de unitatea idealului obiective și sarcini ideale El este o verigă activă necesară în lumea ființelor și el însuși este format din elemente vii conduse de sarcini și scopuri Semnificația omului și îndatoririle sale față de lume și alte monade decurg, ca simple consecințe, din demnitatea și marea sa numire în sistemul mondial general Imaginea sa concretă și întruchipată nu este alcătuită dintr-o colecție aleatorie de atomi, precum pietrele fără suflet, - el este o clădire artistică impregnată în toate părțile ei cu viață și spirit - este un templu viu în care cele mai înalte scopuri și sarcini principale ale viața mondială sunt realizate în mod activ *) Așa este viziunea metafizică asupra lumii a regretatului N V Bugaev Poate că trebuie să i se reproșeze unele abuzuri ale metaforelor și comparațiilor antropomorfe Să presupunem, de

fapt, că toate elementele lumii, chiar și atomii simpli, sunt centri psihici; De aici rezultă totuși că toți se străduiesc spre idealuri, caută îmbunătățirea proprie și a altora, că legile cărora se supun sunt obiceiuri și obiceiuri dezvoltate de ei înșiși, care s-au format prin experiență și generalizări inductive? *) Într-adevăr, chiar și sufletelor animalelor nu atribuim nimic de acest fel, este cu atât mai dificil să presupunem acest lucru despre sufletele moleculelor fizice și chimice Aceasta este o ambiguitate majoră în sistemul lui Bugaev Dar chiar în acest neajuns există o importantă calitate pozitivă a ideilor sale filozofice Decedatul era uneori considerat o persoană rece și uscată Între timp, cât de mult în viziunea lui asupra lumii !) Pagina) Pagina Biblioteca "Runivers" L Lopatin viziunea patosului moral, sinceră și profundă, credința pur tinerească în frumusețea vieții, în desăvârșirea legilor și modalităților ei de dezvoltare, în victoria finală și completă a bunătății și a armoniei absolute asupra tuturor forțelor opuse! Din această perspectivă generală, care este toate impregnate de conștiința semnificației enorme a diferențelor individuale în formele existente, diversitatea calitativă în acestea din urmă, autodeterminarea liberă în ele, ca sursă a relațiilor lor reciproce, concepțiile originare ale lui Bugaev se explică problemele ştiinţei matematice şi aplicaţiile ei I la întrebările fundamentale ale gândirii umane Mi se pare că în aceste vederi stă cea mai puternică latură a concluziilor filozofice ale defunctului "Matematica"'), conform definiției lui Bugaev, este "o știință care studiază asemănările și diferențele în domeniul fenomenelor de schimbare cantitativă Ideea unei schimbări cantitative și ordinea la care sunt supuse aceste modificări sunt esența ideilor de bază ale matematicii cantitate Mărimile variabile pot varia independent sau în funcție de modificarea altor mărimi După această modificare se numesc variabile independente sau dependente Variabilele dependente se mai numesc și funcții Matematica este astfel teoria Funcții") Valorile se pot schimba continuu sau discontinuu Prin urmare Funcții; sunt împărțite în continue și discontinue, iar prin aceasta matematica însăși este împărțită în două diviziuni uriașe: teoria funcțiilor continue și teoria funcțiilor discontinue Teoria funcțiilor continue se numește de obicei analiză matematică, iar teoria funcțiilor discontinue poate fi numită aritmologie Cu toate acestea, această diviziune naturală a matematicii pure nu a pătruns încă în știință, iar Bu- *) Matematică și viziune științifico-filosofică asupra lumii (Questions of Philosophy and Psychology, , cartea , p)) Ibid , p Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva Gaev consideră că o astfel de ambiguitate în principiile inițiale ale clasificării științifice afectează negativ întregul caracter al perspectivei lumii științifice și filozofice moderne *) Teoria funcțiilor continue, sau analiza matematică, își împrumută metodele din aplicarea consecventă a ideii de continuitate la studiul acestor funcții Această idee, în legătură cu doctrina strâns legată a limitelor, constituie conținutul esențial al calculului infinitezimal Pe baza metodei infinitezimale, a fost creat, dezvoltat și în cele din urmă format un edificiu grandios de analiză matematică "Dar alături de analiză, încetul cu încetul, un alt edificiu grandios al matematicii pure iese în prim-plan - aceasta este teoria funcțiilor discontinue sau aritmologia După ce a avansat sub denumirea modestă de teoria numerelor, ea intră treptat într-o nouă fază a dezvoltării sale În prezent, totul duce la ideea că aritmologia nu va ceda analizei în ceea ce privește vastitatea materialului său, în generalitatea metodelor sale, în frumusețea remarcabilă a rezultatelor

sale Discontinuitatea este mult mai variată decât continuitatea Se poate spune chiar că continuitatea este discontinuitate, în care schimbarea are loc prin intervale infinit de mici și egale ") "Adevărurile analizei sunt generale și universale Adevărurile aritmologiei poartă pecetea unei individuităţi particulare, se atrag cu misterul şi "frumuseţea parazitară" lor) Pe lângă analiză şi aritmologie, domeniul matematicii include geometria şi teoria probabilităţii ştiinţa fenomenelor întâmplătoare N V Bugaev consideră că analiza, aritmologia, geometria și teoria probabilității oferă toate elementele pentru) Pagina) Pagina) Pagina Biblioteca "Runivers" ISA L LOPATIN lucrarea fundamentelor fundamentale ale Filosofiei științifice a perspectivei lumii Adevărurile și metodele lor sunt aplicate pe deplin pentru a explica fenomenele lumii Însăși esența opiniilor noastre despre natură este determinată de proprietățile conținutului lor Prin urmare, este foarte important să urmărim influența acestor părți ale matematicii asupra perspectivei științifice și filozofice în prezent În explicațiile științifice ale fenomenelor naturale, oamenii de știință au folosit până acum cel mai mult geometria și analiza O aplicare atât de extinsă și cu mai multe părți a analizei matematice la studiul naturii dă o notă specială viziunii dominante asupra lumii Această nuanță depinde de proprietățile acelor Funcții continue prin care sunt formulate legile naturii, iar în aceste proprietăți se află principala explicație a concepțiilor moderne asupra acestor legi În mod corect, viziunea științifică modernă asupra lumii poate fi numită viziune analitică asupra lumii) "Funcțiile analitice au continuitate Continuitatea ne oferă posibilitatea de a studia aceste Funcții în toate manifestările lor elementare Când studiem fenomenele naturii, ne ghidăm după această proprietate de bază a funcțiilor analitice Admitem că fenomenele naturii se schimbă continuu - Funcțiile analitice care determină legile naturii sunt predominant funcții cu o singură valoare Acest lucru este în concordanță cu presupunerea noastră că există un singur fenomen particular în natură care corespunde unei legi date în circumstanțe date Astfel, funcțiile analitice continue și lipsite de ambiguitate și, aplicarea analizei matematice la acestea, face posibil să se constate în fenomenele naturii și în legile care le guvernează, următoarele proprietăți de bază: I) continuitatea fenomenelor,) constanța și imutabilitatea legilor lor,) capacitatea de a înțelege, evaluează fenomenul în manifestările sale elementare, *) Pagina Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva) capacitatea de a adăuga fenomene elementare într-un întreg și, în cele din urmă,) capacitatea de a descrie cu acuratețe și definitiv fenomenul în tot trecutul și de a prezice pentru toate momentele viitoare de timp "*) Toate cerințele științei moderne sunt dictate de aceste proprietăți Ei definesc esența viziunii științifice și filozofice moderne asupra lumii Poy, sub influența perspectivei analitice, a devenit clar că unele legi ale naturii sunt neschimbate și constante și că unele fenomene apar într-o astfel de ordine încât să le poată schița cursul în trecut și viitor Și astfel filozofii au început să presupună cu îndrăzneală că punctul de vedere analitic este aplicabil pentru explicarea tuturor fenomenelor Erau pătrunși de convingerea că, dacă am cunoaște legile reale ale lucrurilor, atunci toate fenomenele ar putea fi prezise cu aceeași acuratețe cu care sunt prezise eclipsele de soare și mișcările planetare În această privință, din ce în ce mai des, în oamenii de știință a început să pătrundă ideea că în cursul fenomenelor lumii contează doar cauzalitatea și oportunitatea nu joacă niciun rol, că natura este indiferentă față de

scopurile omului și nu cunoaște nici binele, nici răul Binele și răul, frumusețea, dreptatea și libertatea sunt iluzii create de imaginația umană Omul, cu scopurile sale ideale și aspirațiile înalte, este atras în vârtejul general al necesității fatale Un asemenea punct de vedere duce la determinism și fatalism complet și, între timp, tocmai acest punct de vedere a ajuns să fie numit științific*) Pentru a înțelege caracterul unilateral al unei astfel de evaluări, ar trebui să privim fenomenele lumii doar dintr-un punct de vedere științific mai profund Privind îndeaproape fenomenele naturii, vom face în curând ') Pagina ,) Pagina , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN să notăm astfel de Fapte care nu pot fi explicate numai din punctul de vedere al continuităţii De exemplu, privind tabelul corpurilor simple, vedem că numerele care le caracterizează nu respectă legea continuității Nu există corpuri simple de orice densitate; fiecare corp simplu este un individ chimic independent Teoria atomistă a chimiei indică în mod clar caracteristicile individuale în structura materiei Aceste caracteristici afectează și structura cristalină a mineralelor În biologie, structura celulară a corpurilor organice relevă rolul important al indivizilor biologici în fenomenele vieții Fenomenele conștiinței reprezintă și mai multe aspecte care nu se supun viziunii analitice asupra naturii Discontinuitatea se găsește întotdeauna acolo unde apare o individualitate independentă În plus, discontinuitatea este observată și acolo unde intră în scenă întrebările de oportunitate, unde apar sarcini estetice și etice Între timp, oportunitatea și armonia nu pot fi aruncate peste bord dintr-o perspectivă științifico-filozofică adevărată Și acum, viziunea aritmologică asupra lumii arată că oportunitatea joacă, de asemenea, un rol în fenomenele lumii Ne conduce la convingerea că binele, răul, frumusețea, dreptatea și libertatea nu sunt doar creații ale Fanteziei Ne convinge că rădăcinile lor se află în însăși esența lucrurilor, în însăși natura fenomenelor lumii, că nu au o căptușeală fictivă, ci reală *) ' Deosebit de importantă este aplicarea pe care N V Bugaev o face din aceste principii generale la anumite probleme de psihologie și, în special, la problema liberului arbitru El subliniază că în aritmologie există funcții speciale care sunt inverse discontinue Ele pot fi numite Funcții ale valorilor arbitrare unu) Pagina , io, " π Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva S au proprietatea de a avea un set nenumărat de valori pentru aceeași valoare a variabilei independente Astfel de funcții se găsesc în natură Ca exemplu, N V Bugaev citează legea psihologică a lui Weber Conform legii lui Weber, există o relație între senzație și iritare, exprimată printr-o Funcție logaritmică Cu toate acestea, acest lucru dezvăluie următoarea caracteristică În timp ce stimulul sau impresia fizică se schimbă continuu, senzația se schimbă în salturi și ritmuri O creștere a iritației este observată de conștiința noastră numai atunci când surplusul de iritare este într-o relație certă cu iritația anterioară (De exemplu, pentru a observa cu mâna o creștere a greutății așezate pe ea, această greutate trebuie mărită cu o treime din valoarea sa anterioară) Aceasta înseamnă că senzația este o funcție discontinuă a impresiei Dar atunci ar fi necesar să spunem contrariul: o impresie, considerată în funcție de o senzație dată, este o mărime arbitrară capabilă să obțină orice valoare în anumite limite de schimbare Această dependență duce la o serie întreagă de rezultate psihologice remarcabile Și mai presus de toate, conform acestei legi, o impresie dată corespunde întotdeauna la un individ dat unei anumite senzații, dar o senzație dată poate corespunde multor impresii Având în vedere

acest lucru, atunci când dorim, conform sentimentelor noastre, să tragem una sau alta concluzie despre impresiile care le-au provocat, nu suntem în măsură să garantăm acuratețea și certitudinea deplină a concluziei x) Dar la urma urmei, din aceasta rezultă o altă concluzie, extrem de importantă: determinismul în sensul obișnuit al cuvântului nu este aplicabil domeniului psihicului În esența organizației noastre, trebuie să respingem necesitatea fatală în sfera sentimentelor noastre și a noastră E Str , DZ t 'J; * * · ?I * Biblioteca "Runivers" L LOPATIN fapte') În observațiile *) scrise despre articolul meu "Asociații mobile de reprezentări", N V Bugaev aderă pe deplin la opinia lui N I Shishkin, care în articolul "Despre determinism în legătură cu psihologia matematică") demonstrează că procesele mentale sunt, matematic, vorbind, inevitabil imprimat cu un caracter indeterminist, și că cauzalitatea psihică, dacă există deloc în natură, este de neconceput fără un element de arbitrar Toate Faptele psihice sunt o cantitate discontinuă; acest lucru trebuie spus în primul rând despre senzațiile noastre, și deci și despre reprezentări, care sunt doar senzații repetate, și despre dorințe, care sunt întotdeauna dirijate de niște scopuri imaginate, și despre deciziile voinței, care alege între posibilele acțiuni imaginate Dar aceasta înseamnă că, dacă voința noastră este îndeplinită într-un fel de acțiune exterioară, este la fel de imposibil să prezicem cu exactitate din ea, fie pentru noi înșine, fie pentru observatorii din afară, compoziția cantitativă a acestei acțiuni fizice exterioare, așa cum este imposibil de determinat dintr-o senzaţie dată care iritaţia între anumite limite l-a stârnit În același mod, voința, dacă actul exterior este într-adevăr cauzat de ea, și nu de vreo cauză străină, poate fi întruchipată într-o serie întreagă de acțiuni la fel de posibile între limite date Și dacă, în același timp, avem în vedere că în Dependențe funcționale ale fenomenelor mentale între ele, ca mărimi discontinue cu perioade diferite de schimbare (sau regiuni inegale de incertitudine), trebuie să existe și un moment de interlimitare sau arbitrar, atunci va deveni clar că pentru voința noastră, deciziile care sunt precedate de procese mentale foarte complexe, *) Acolo) "Întrebări de filosofie și psihologie", cartea , p ,) "Încercare Phil și psihic ", Cartea a -a Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV BUGAEV în orice moment, granițele acțiunilor la fel de posibile trebuie să fie suficient de largi Bugaev a văzut toate acestea limpede și asta l-a făcut să afirme că sfera vieții practice și, în consecință, întreaga sferă a voinței, este doar proprietatea probabilității Acest lucru trebuie spus și despre individ, η despre manifestările sociale ale voinței noastre "Numai educația prelungită", spune el *), "poate restrânge oarecum granițele incertitudinii în judecățile noastre și în acțiunile noastre O anumită cantitate de aleatorie care apare în acțiunile noastre introduce un element de aleatoriu în natura însăși Astfel, întâmplarea apare în scenă ca o proprietate inerentă a anumitor fenomene mondiale Nu numai certitudinea domnește în lume Probabilitatea are și putere în ea "> Cu aceasta, I V Bugaev revine la doctrina pe care a dezvoltat-o în "Monadologia" sa despre probabilitate și șansă, ca momente destul de reale în existența unităților cu acțiune proprie care alcătuiesc universul Din nou, repet că elementul cel mai puternic și mai durabil al concepțiilor filosofice ale defunctului sunt aceste concluzii profunde și deosebite despre condițiile de concepere matematică a unor astfel de concepte, care până acum au fost întotdeauna excluse din domeniul expresibilului și al determinabilului prin matematică Formule Subordonarea oricăror fenomene ale realității unor legi matematice

stricte a fost întotdeauna sinonim pentru dominarea fatalității, a necesității pe întreg parcursul lor, a predeterminarii necondiționate a fiecăruia dintre ele, în componența sa specifică, din împrejurările anterioare, a întregului determinism în toate detaliile dezvoltării lor N V Bulev a fost primul sau unul dintre primii care a arătat cu o convingere pasională și serios gândită că această viziune foarte obișnuită este doar o prejudecată libertate) Pagina , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN este un concept la fel de conceput și bine întemeiat ca și necesitatea A făcut și mai mult: nu numai că a arătat conceperea matematică și posibilitatea libertății, ci și-a arătat necesitatea matematică completă în anumite circumstanțe Necesitatea matematică a libertății este acea idee profundă, pe care a dezvăluit-o și a apărat-o cu insistență, în diverse moduri, impregnată de o credință de neclintit în semnificația ei enormă Într-adevăr , cât de importante sunt consecințele teoretice decurg din această idee cu greu nu trebuie să se insiste asupra lor Orice dependență cauzală poate fi matematică schiul este exprimat ca o dependență funcțională Acest lucru este atât de adevărat încât unii filozofi moderni propun înlocuirea completă a conceptului de cauzalitate cu conceptul de dependențe funcționale între fenomene Cauzalitatea fenomenelor este dependența lor funcțională în acest caz particular Și această dependență trebuie să fie în întregime determinată de natura cantitativă a cantităților care exprimă aceste fenomene Această dependență va fi necesară, absolut predeterminată și lipsită de ambiguitate acolo unde este vorba de conexiuni reale între cantități continue Dimpotrivă, va fi interlimită, multivalorică și arbitrară oriunde sunt date cantități discontinue, din care fie alte cantități discontinue sunt în dependență funcțională, dar cu alte perioade de schimbare, fie cantități de natură continuă Pentru Factorii vieții cosmice, care sunt cantități cu adevărat discontinue, libertatea în raport cu fenomenele pe care le provoacă este o proprietate necesară din punct de vedere matematic Ei nu pot decât să fie liberi, cel puțin în anumite limite, acțiunile lor nu pot decât să fie arbitrare, tocmai în măsura în care depind de ei - aceasta este o lege matematic inevitabil pentru toți agenții cu natură discontinuă Libertatea nu este un concept de neconceput - cât de des Biblioteca "Runivers" FILOSOFIC WORLD VIEW NV Bugaeva au afirmat că este un concept neapărat imaginabil în anumite condiţii Pentru a respinge libertatea în sensul indicat acum, trebuie fie să admitem că nu există nimic în lumea reală care să corespundă conceptului nostru de cantități discontinue, fie să credem că cantitățile discontinue existente în univers nu se găsesc în nicio acțiune și nu se găsesc au vreo cauzalitate, adică nu provoacă fenomene dependente funcțional de ele Există cantități discontinue în natură? Este foarte greu să ne îndoim de acest lucru dacă aruncăm o privire imparțială cel puțin asupra propriei noastre lumi spirituale Individualitatea calitativă, izolarea, diversitatea calitativă ireductibilă a fenomenelor mentale la orice unități generale omogene și absența în conștiința noastră a tranzițiilor continue de la o formațiune mentală la alta, ar trebui să ne convingă clar că cantitățile discontinue nu sunt doar o ficțiune abstractă a matematicienilor: dacă numai astfel de tranziții continue între stări mentale separate stăteau în mod clar în fața conștiinței noastre, atunci lumea spiritului nostru, după toate probabilitățile, ar pierde imediat pentru noi eterogenitatea calitativă a experiențelor sale interioare și am ști imediat că acestea sunt doar despre diferențe cantitative Chiar mai incontestabil și convingător, caracterul discontinuu al experiențelor noastre subiective este relevat în

legătura lor funcțională cu procesele Fizice și Fiziologice ale naturii materiale Nu numai senzațiile în relația lor cu stimulii externi sunt cantități discontinue, același lucru trebuie spus despre toate fenomenele mentale în general în relația lor cu procesele fiziologice ale creierului nostru, a căror funcție o constituie Fără îndoială, ele sunt funcții discontinue ale acestor procese; departe de toate schimbările din sistemul nostru neuro-cerebral, în cele mai mici fluctuații ale acestora pentru fiecare afectat de acestea Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN atomii se reflectă în Sfera noastră spirituală, dar numai cei mai intensi și mari Din câte putem ghici, pentru a avea loc cel mai elementar act mental, sau pentru ca în el să aibă loc chiar și cea mai mică schimbare, este de obicei necesară stimularea simultană a unui număr de centri nervoși Dacă ar fi altfel, câmpul conștiinței noastre în orice moment ar conține infinit mai multe stări mentale separate decât are de fapt De fapt, lumea noastră mentală nu reprezintă niciodată o paralelă completă cu ceea ce se întâmplă în creierul nostru - ea percepe doar schimbările totale și cele mai dramatice din întregul mase de celule ale creierului Deci, pentru a apăra determinismul absolut în toate fenomenele din viața reală, trebuie să recurgem la a doua dintre ipotezele pe care le-am indicat: va trebui să admitem că nu există mărimi discontinue cu adevărat date (în cazul în cauză - nu există operații de mintea noastră) provoacă efecte și nu sunt detectate în nicio Faptă în funcție de ele Această presupunere este departe de a fi străină pentru foarte mulți filozofi contemporani Destul de mulți dintre ei sunt gata să afirme cu insistență că, dacă Kant, Newton, Copernic nu ar fi avut un singur gând în capul lor - nici măcar o senzație cea mai elementară -, dar compoziția fizică a organismelor lor ar fi fost aceeași ca și în realitate, atunci ei tot vor da lumii chiar lucrările pe care le-au scris Am avut în repetate rânduri ocazia să apar în literatură cu o analiză detaliată a acestei teorii foarte ciudate, iar acum ar fi complet de prisos să mă lansez în critica ei Aș dori doar să vă atrag atenția asupra prețului la care se poate salva cu adevărat determinismul absolut în acțiunile umane: pentru aceasta este necesar să recunoaștem că omul este doar o mașină automată în care prezența sau absența completă a Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA FILOZOFICĂ A LUMII II V BUGAEV absența gândirii, a voinței, a senzațiilor, a dorințelor - nu adaugă nimic și nu scade nimic; pentru a face acest lucru, trebuie să fim convinși că psihicul nostru în toată compoziția sa este doar un epifenomen, așa cum se numește de obicei, doar o fantomă și un miraj, uneori foarte dureros pentru noi, dar în sine complet neputincios să schimbe mișcarea chiar și cel mai mic atom din interiorul sau din exteriorul nostru: Trebuie să-mi pare foarte rău să-mi obosesc ascultătorii cu asemenea considerații abstracte Dar, până la urmă, ele se referă la întrebarea care a constituit cel mai vital nerv al întregii viziuni asupra lumii a regretatului Bugaev Regretatul Nikolai Vasilievici și-a expus concepțiile filozofice în foarte puține și scurte eseuri și schițe Studiile speciale în știința aleasă, munca pedagogică și îndatoririle oficiale complexe nu i-au permis să-și dezvolte ideile filozofice într-un sistem coerent și complet Teoria lui metafizică, așa cum este acum în fața noastră, conține multe lucruri subiective și nespuse Dar mi se pare că era ceva în concepțiile sale filozofice care avea să-i supraviețuiască mult timp L Lopatin Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Despre sarcinile științelor sociale x) Enciclopedie de științe juridice, politice și - ar trebui să adăugăm - economice - aceasta este cea mai apropiată

secție a Facultății de Drept de filosofie, care determină sarcinile acesteia Este imposibil, așa cum fac alți specialiști, să vedem în ea doar ceva din natura așa-zisului os larg răspândit al părții generale a dreptului civil Chemarea ei este mult mai largă Ea nu numai că unește toate ramurile științei sociale și stabilește cea mai largă legătură științifică posibilă între acele fenomene sociale care sunt studiate de științele individuale în mod izolat, din puncte de vedere diferite, uneori contradictorii și, în plus, mai mult sau mai puțin dogmatic și în raport cu nevoile vieții practice de zi cu zi De asemenea, trebuie să supună aceste științe unei judecăți fundamentale din punctul de vedere al filozofiei cunoașterii Din această cauză, este, parcă, o știință a științelor Necesitatea de a supune științele individuale unei asemenea considerații speciale este cauzată de faptul că știința ca atare, știința în general, nu ne este dată în realitatea empirică, în care există doar cunoștințe separate în curs de dezvoltare, științe separate sau, mai degrabă , chiar și pur și simplu oameni de știință individuali Adevărat, ei sunt mai mult sau mai puțin uniți de aspirații și tradiții științifice comune Dar totuși, chiar și în chestiunile de bază ale cunoașterii, între ei domnește un dezacord considerabil Pentru a înțelege această diferență de opinie, pentru a uni cunoștințele disparate cu un concept comun de știință în numele ideii supreme a adevărului, este necesar să devenim dincolo și mai presus de separat A) Dintr-o prelegere introductivă susținută în septembrie la Universitatea din Varșovia Întrebări de filosofie, carte " Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII pufă specialități și pornește pe o cale filosofică de critică a cunoașterii Acest lucru este necesar și în raport cu științele sociale Sunt deosebit de bogate în neînțelegeri fundamentale deja în limitele specialităților individuale Neînțelegerile dintre diferiți specialiști ajung chiar până la punctul de a refuza să recunoască științele altora ca științe reale Astfel, de exemplu, mulți economiști nu permit nicio altă știință socială decât studiul fenomenelor economice Juriştii puri, la rândul lor, susţin că construcţiile lor formale sunt la fel de precise ca formulele matematice şi, prin urmare, singurele ştiinţifice Iar oamenii de stat fie manifestă disponibilitatea de a-și desființa cu totul specialitatea, incluzând-o fie în jurisprudență, fie în economie, fie, dimpotrivă, declară că ea însăși poate și trebuie să desființeze toate celelalte științe sociale Dar acest lucru încă nu este suficient În timp ce oamenii de științe sociale de diferite tendințe și specialități sunt implicați, ca să spunem așa, în dispute interne despre care dintre științe ale lor sunt cu adevărat științifice, oamenii de știință naturală au declarat de mai multe ori că nu există cu adevărat nimic de discutat, deoarece nu există științe sociale la toate și nu pot fi Oamenii de științe sociale, desigur, le opun Dar, desigur, nu cutare sau cutare parte interesată, ci cea mai înaltă autoritate, și anume critica cunoașterii, poate soluționa disputa destul de competent Ea nu trebuie doar să explice, ci și să justifice - din punct de vedere psihologic și istoric, desigur - acele căi adesea foarte întortocheate și complicate pe care se dezvoltă științele noastre, departe de a fi întotdeauna în sensul progresului științific De asemenea, trebuie să pună o întrebare fundamentală mai radicală: sunt științele sociale posibile? Această întrebare, în semnificația ei, este întrebarea principală a departamentului nostru, deoarece este un departament filozofic eu Deci, sunt științele sociale deloc posibile, ca și științele reale? Sau nu există astfel de științe și nu pot fi, ci tot ce se studiază sau poate fi studiat sub numele lor Biblioteca

"Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII nu sunt la facultățile de drept - deloc științe, ci pur și simplu "subiecte de predare", poate utile pentru viitorii practicieni judiciari, politici și economici, dar complet deplasate în universitas scientiarum alături de filozofie și științele naturii? Întrebarea nu este o glumă și este legată de consecințe teoretice și practice extrem de importante Dacă nu pot exista astfel de științe, dacă căile cercetării științifice sunt absolut inaplicabile vieții comunitare, atunci nu poate exista niciodată o judecată corectă și precisă despre viața socială, nicio cunoaștere a trecutului ei, nicio presupunere despre viitor și nici un principiu pentru a judeca ce ar trebui sa fie Pentru a aborda în mod satisfăcător această întrebare, trebuie mai întâi să dea o caracterizare generală a științei, apoi să aflăm cât de mult este aplicabil conceptul său științei sociale Deci, ce este știința? În modul cel mai general și indiscutabil, ea poate fi definită astfel: știința este creația de către mintea a adevărului din datele experienței Centrul unei astfel de definiții este adevărul; este un obiect şi un scop pentru care mintea şi datele experienţei servesc doar ca mijloace Dar atunci ne confruntăm cu celebra întrebare: ce este adevărul? Adevărul pentru știință nu mai este, ca întotdeauna, o idee nerealizată, un principiu călăuzitor sau o sarcină a oricărei cercetări Știința este procesul de realizare a ideii de adevăr Deoarece ideea este infinită, procesul de dezvoltare a științei este și el infinit Fără idealism, ea nu ar fi avut niciun stimulent pentru dezvoltare, nu ar fi existat probleme, adică, întrebări și sarcini conștiente În special, nu ar fi nici o problemă metodologică Dacă nu suntem niciodată mulțumiți de mijloacele și modalitățile disponibile de cunoaștere, atunci acest lucru nu poate fi explicat decât prin nemărginirea idealismului nostru științific Ne plângem adesea de limitările minții noastre și de nelimitarea materialului Între timp, dacă plângerile sunt deloc adecvate aici, ar fi mult mai corect să ne plângem de nelimitarea cerințelor și aspirațiilor noastre mentale și de materialul limitat și insuficient cu care trebuie să ne mulțumim: Eng ist die Welt, und das Gehirn ist weit * Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII Deoarece ideea de adevăr nu este niciodată pe deplin realizată în știință, caracterizarea ei se poate face doar într-un mod formal Putem spune că adevărul științific este o lege logică care explică tot ceea ce există și este posibil Poate știința să dea un răspuns exhaustiv la întrebarea ce este adevărul? Nu poate și nu trebuie, pentru că atunci ar înceta să mai fie o știință și ar cădea în dogmatism Dacă știința este creația adevărului, atunci nu se poate pune problema vreunui adevăr deja pe deplin creat sau, chiar mai rău, odată pentru totdeauna din afară, adevăr absolut în sens științific Adevărul nu ne este dăruit, dar el prezintă o problemă, o sarcină pe care mintea noastră și-o pune în mod constant, dar pe care nu o poate și nu ar trebui să o considere în cele din urmă încheiată Cu cât știința se dezvoltă mai mult, cu atât pune mai multe probleme și cu atât împinge mai mult problema cea mai înaltă a adevărului la infinit Deoarece adevărul, ca orice idee, este nelimitat, atunci toate încercările de a-l defini prin conținutul cunoștințelor noastre disponibile, ca ceva deja finalizat, nu pot decât să fie eșuate Mai degrabă, ea însăși determină toată cunoașterea și, în plus, mai mult în sens negativ decât în sens pozitiv: chiar și cele mai mari realizări ale științei sunt încă insuficiente și nesatisfăcătoare pentru aceasta Luați, de exemplu, științele naturii Câte probleme au rezolvat deja, ce "miracole ale tehnologiei" nu au dat naștere aplicațiilor lor practice și, totuși, doar un dogmatist naiv va afirma

că toate problemele științei naturii au fost în cele din urmă rezolvate prin cunoștințele moderne ale naturaliștilor Toată superioritatea științei asupra înțelepciunii lumești cotidiene constă, poate, doar în faptul că ea ridică cu îndrăzneală și conștient o întrebare, o problemă în care totul este deja, aparent, complet clar și de înțeles Prin urmare, ideea actuală că așa-zișii preoți ai științei au un răspuns gata pentru orice, în timp ce profanii neinițiați sunt chinuiți de îndoieli și nedumeriri, este complet greșită Dimpotrivă, știința înmulțește îndoielile și în aceasta constă avantajul ei nu numai asupra înțelepciunii lumești, ci și asupra oricărui fel de dogmă Dacă vedem cea mai bună garanţie a infinitului dezvoltării ştiinţei Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII și anume că obiectul sau adevărul său reprezintă scopul său cel mai înalt, sarcina sa, dacă nu irealizabilă, atunci mereu neîmplinită, atunci nu ne vom mai stânjeni afirmațiile acum destul de dese despre neputința și chiar falimentul științei, care face doar ceea ce ea minuni și pune întrebări Chiar și vechiul Socrate - nu este inutil să ne amintim asta - a asigurat că nu știe nimic; iar Descartes a scos gândirea filosofică din stupoarea ei medievală tocmai pentru că, spre deosebire de metafizicienii atotștiitori și fără îndoială scolastici, el s-a îndoit de tot și a pus întrebarea peste tot Lessing, un prieten al iluminării, a avut dreptate și atunci când a asigurat că, dacă i s-ar oferi un adevăr gata făcut într-o mână și o căutare a adevărului în cealaltă, ar prefera pe cea din urmă Dacă adevărul nu este dat în "știință", atunci el este totuși creat în ea Întrebarea este, de către cine a fost creat? Cu alte cuvinte, cine este subiectul științei? Întrucât știința este un proces conștient, atunci, evident, doar conștiința sau mintea noastră umană poate fi subiectul ei Atâta timp cât nu există conștiință completă, atâta timp cât nu există activitate logică, nu se poate vorbi despre nici un fel de știință De aceea, bineînțeles, nimeni nu va numi impresiile fără îndoială foarte numeroase și bogate pe care un nou-născut le primește din exterior drept proces științific, pentru că el le percepe și reacționează la ele instinctiv, inconștient, psihologic și nu conștient și logic Conștiința este prima și necesară condiție, punctul de plecare al tuturor cunoștințelor, principalul instrument sau "organul" științei De aici rezultă că toate judecățile științifice sunt judecățile propriei noastre minți și sunt făcute și testate de ea; știința este un proces autonom, nu heteronom Acesta este meritul său, dar este și dezavantajul său Avantajul este că avem întotdeauna ocazia să examinăm critic ceea ce ni se dă drept adevăr Dezavantajul este că gândirea noastră nu este niciodată absolută Este întotdeauna relativă și, în plus, mai mult sau mai puțin subiectivă Adevărul este că atunci când vorbim în general despre "mintea umană" sau conștiința, ne exprimăm mai degrabă o dorință decât să afirmăm realitatea Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII fapt Există, de fapt, un număr nenumărat de minți separate, indivizi sau subiecți psihologici separați Nu e de mirare că spun: câte capete, atâtea minți Mai mult, mintea oricărui subiect, luată izolat, nu reprezintă niciodată ceva stabil și imobil Nicio minte nu vine pe lume într-o formă terminată, precum zeița clasică a înțelepciunii, Minerva, care, conform legendei, a sărit complet înarmată de pe capul lui Jupiter Umm, adică conștiința este în continuă evoluție; este în continuă evoluție și schimbare Este posibil, având în vedere toate acestea, să găsim în el un suport de încredere? Psihologia nu ne poate scoate din această dificultate: până la urmă, tocmai aceasta este chemarea ei, de a considera toate manifestările gândirii din partea subiectivității originii lor Trebuie să apelezi la

logică În ce găsește ea o cale de a ieși din dificultatea ei? Când cineva credea în idei înnăscute, întrebarea era rezolvată foarte simplu Mintea, susțin spiritii, este o substanță în esență aceeași în toți oamenii El este deja anterior oricărei experiențe și înzestrat independent cu anumite idei sau categorii Cunoașterea constă fie în faptul că mintea extrage deductiv adevărul din conținutul său - bineînțeles imaginar - a priori, chiar fără a avea nevoie deloc de datele experienței, fie în faptul că trece aceste date prin prisma categoriilor odată și căci toate s-au cristalizat în ea și astfel obține un adevăr complet obiectiv Kant a vorbit împotriva unei astfel de învățături: nu există categorii, în afara experienței și înaintea experienței; dar pe de altă parte, de îndată ce apare orice experiență, cum eo ipso mințile tuturor oamenilor leagă în mod necesar datele sale cu așa și cutare forme de imaginație și cu așa și cutare categorii Desigur, în comparație cu punctele de vedere ale nativiștilor, învățătura lui Kant reprezintă un progres nu mic Dar totuși, în opinia noastră, este încă departe de a epuiza problemele minții Dacă în fiecare percepție, în fiecare experiență, toate formele logice participă întotdeauna, atunci, prin urmare, ele nu reprezintă altceva decât alfabetul sau sistemul muzical al gândirii noastre normale Dar la urma urmei, din aceleași semne muzicale se poate "crea atât o simfonie Beethoven, cât și o operetă vulgară Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII motiv, din aceleași litere - atât o tragedie shakespeariană, cât și o farsă goală Prin urmare, nu ne putem mulțumi cu idealismul "formal" al lui Kant "Unitatea transcendentală a apercepției", care nu are nici rădăcini psihologice în trecut, nici aspirații logice în viitor, este, desigur, o condiție importantă pentru gândirea științifică Dar o astfel de gândire este gândirea după principii, este gândirea care este stabilită de cutare sau cutare idee; Și așa ni se pare că adevărata problemă logică începe acolo unde Kant este gata să admită că a fost deja rezolvată Aceasta este tocmai problema ideilor umane universale sau a principiilor călăuzitoare ale gândirii Spre deosebire de doctrina nativismului, astfel de idei ar trebui văzute nu ca ceva deja existent, ci ca o problemă care este supusă implementării noastre conștiente Principala dificultate a problemei constă în faptul că este necesar să se conecteze ceea ce este aparent incompatibil Pe de o parte, libertatea minții, pe de altă parte, valabilitatea universală a propriilor judecăți Gândirea în știință trebuie să fie neapărat liberă: altfel încetează să mai fie critică Dar asta nu înseamnă deloc că poate fi o opinie arbitrară, un capriciu al fiecărui subiect, un capriciu al fiecărei minți individuale Evident, un astfel de capriciu nu poate și nu trebuie să fie obligatoriu pentru alți indivizi, care pot avea propriile lor capricii Dacă judecata liberă pretinde recunoașterea științifică generală, atunci ea trebuie să aibă asemenea proprietăți încât alte minți, supunând-o liberei discuții, să nu o recunoască ca fiind obligatorie pentru ele însele - ^- non ratione auctoritads, sed aucto-ritate rationis Aceasta este autonomia științifică a minții Mintea autonomă nu recunoaște nimic heteronom, adică străin, prescris de autoritate sau interes dogmatic sau, în general, de orice fel de influență sau impuls non-logic (căreia senzualiștii și tot felul de materialiști îi acordă puțină atenție, care tind să nege independența și activitatea minții) , nu numai în manifestările sale efective, ci chiar în principiu) Dar el se străduiește în mod conștient să-și subordoneze activitatea cognitivă unei legi logice universal obligatorii În afară de subiect, i e minte, pentru a crea un obiect științific, Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII

acestea adevăr, material necesar Un astfel de material este datele experienței Ele reprezintă tocmai materialul și numai materialul pentru obiectul științei și în sine un astfel de obiect, adică nu poate fi adevărat A afirma că adevărul științific este deja conținut în datele empirice ar însemna a fi ca un arhitect care, în loc să construiască o casă, ar începe să se asigure că grămada de cărămizi care se află în fața lui reprezintă o clădire terminată, bine proporționată Datele experienței în crearea adevărului nu sunt altceva decât materiale de construcție, materiale, desigur, absolut necesare, dar niciodată suficiente în sine Și dacă știința nu vrea să cadă în materialism, nu numai că nu trebuie să cedeze pasiv acestui material, ci, dimpotrivă, să se străduiască în toate modurile posibile să-l stăpânească și să-l subordoneze conștiinței Prin urmare, experiența în sens științific nu este o senzație pasivă, psihologică, ci, dimpotrivă, o percepție activă și conștientă a fenomenelor Cu cât este mai activă și mai conștientă, cu atât experiența este mai obiectivă, adică mai potrivite pentru crearea unui obiect științific sau adevăr De aceea oamenii de știință au încredere cel mai mult în experiment, în care nu mai sunt fenomenele care ne evocă gândirea, ci, dimpotrivă, gândirea noastră evocă în mod conștient fenomene într-o legătură sau alta și depășește astfel neașteptarea empirismului; totuși, această neașteptate a tot ceea ce apare empiric conștiinței noastre nu poate fi niciodată complet eliminată Dar aceasta nu favorizează decât dezvoltarea științei: lumea inepuizabilă a fenomenelor rămâne pentru totdeauna un mister pentru mintea noastră și aceasta o ferește de tentația de a recunoaște una sau alta dintre soluțiile sale ca fiind finale La urma urmei, cum este creat adevărul științific? Dacă subiectul științei, adică minte, problematică și misterioasă materială, cum poate ieși ceva obiectiv din interacțiunea unor astfel de elemente instabile? În sens absolut, dogmatic, desigur, nici o obiectivitate nu poate proveni din asta; dar obiectivitatea științifică, relativă este destul de posibilă, cu condiția să se folosească metode adecvate, care verifică fenomenele prin minte, iar mintea prin fenomene Recunoaștem cunoștințele cunoscute numai atunci când îndeplinim pe deplin cerințele de obiectivitate atunci când le putem dovedi, adică îi convingem pe alții de irefutabile Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII puntea a ceea ce apare ca atare către propria noastră conștiință Cu cât judecata este mai probantă, cu atât este mai obiectivă Și întrucât numai matematica este construită în întregime și exclusiv pe dovezi, înseamnă că în ea, cu toată relativitatea și formalitatea ei, ar trebui să se recunoască cea mai mare certitudine științifică: nihil certi habemus, nisi nostram mathematicam, a afirmat unul dintre fondatorii cunoașterii moderne, Nicolae din Cuza O propoziție matematică poate fi dovedită cu o persuasivitate irezistibilă; ea poartă caracterul unei necesități logice și, prin urmare, fiecare subiect, fiecare minte nu poate să nu-l recunoască drept lege obligatorie pentru sine O astfel de lege are un sens pur formal Dar gândirea se străduiește să o facă și materială, adică obligatorie nu numai pentru sine, ci și pentru datele experienței, dovedite prin ele Cu toate acestea, din cauza abstractizării extreme a formulelor matematice, datele materiale pot fi introduse în ele doar atunci când sunt luate în cea mai abstractă formă și numai în măsura în care pot fi măsurate și egalizate Numai în acest fel certitudinea matematică capătă nu numai semnificație formală, ci și materială, așa cum vedem, de exemplu, în mecanică și fizică Dar dacă conștiința noastră se concentrează pe specificul datelor empirice individuale, pe originalitatea și concretitatea lor, nu mai reușim să

ne îmbrăcăm cunoștințele într-o formă strict matematică Mintea noastră se limitează atunci la ceea ce observă, descrie, clasifică și sistematizează fenomenele, într-un cuvânt - așa cum se întâmplă în științele istoriei naturale precum botanica și zoologia - nu merge mai departe decât generalizările empirice Așa sunt căile cercetării științifice Dacă idealul nostru actual de adevăr științific ar fi realizat, atunci cunoașterea rațională ar coincide cu cunoașterea empirică și s-ar stabili o lege care ar epuiza tot ce există și tot ce este posibil, tot ceea ce este individual și particular, sau, în caz contrar, s-ar crea o integrală mondială Atâta timp cât idealul rămâne doar un ideal, științele noastre separate vor rămâne cu investigațiile lor speciale Întrebarea este acum, științele sociale pot ocupa și ele vreun loc printre ele? Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII P Acest lucru ne readuce la subiectul principal al discuției noastre: este posibil știința socială ca știință? Este posibil dacă participă și la acele probleme care compun viața oricărei științe Este posibil dacă semnele generale ale științei îi sunt aplicabile, ca și creația de către mintea adevărului din datele experienței Cea mai mică dintre toate dificultățile este problema primului dintre aceste semne, și anume subiectul cunoașterii sau mintea Oricât de serioasă ar fi problema mintea, dar dacă oamenii au suficient pentru științele naturii, atunci, probabil, va fi suficient pentru științele sociale Nu este nevoie de o minte anume pentru ei, desigur; și nu vom analiza deci în mod specific problematica subiectului cunoașterii în știința socială Pe de altă parte, problema materialului experimental pentru aceste cunoștințe este mai controversată Oare mintea noastră dobândește, în ceea ce privește viața socială, astfel de date empirice care ar face posibil și necesar un grup special de științe sociale? Nu au dreptate cei care susțin că, în timp ce oamenii de știință natural văd, aud, simt, într-un cuvânt, percep concret, oamenii de știință socială, din lipsă de material pozitiv, se complace în speculații goale? Nu se poate scăpa cu o simplă referire la faptul că au de-a face cu oameni vii care nu sunt mai puțin concreti decât animalele, plantele și mineralele Până la urmă, oamenii vii sunt studiati și de științele naturii: biologie, antropologie etc ; și toate, din punctul lor de vedere, par să explice destul de satisfăcător și societatea umană De ce altfel fac niște științe sociale speciale despre om? Desigur, în măsura în care omul și comunitatea sa sunt luate din punct de vedere fizic sau biologic, ele pot și ar trebui să furnizeze material doar pentru știința naturii Dar, din moment ce aceeași persoană manifestă conștiință și își stabilește pe sine, pe sine și altor oameni un scop sau altul, sau se supune scopurilor altora, cu alte cuvinte, întrucât este o ființă morală, el depășește deja câmpul de vedere al științei naturii Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII și evocă nevoia unui punct de vedere special și a unei științe speciale, știința moralei sau știința socială Chiar și Platon a observat că societățile umane nu provin din stejar sau piatră, ci din moravuri care se târăsc oriunde se târăsc ei înșiși și târăsc orice altceva cu ele (Republica, E) Societatea nu este ceva fix și împietrit Este în continuă evoluție Evoluția socială este, în primul rând, evoluția moravurilor sau, mai exact, conștiința oamenilor care formează aceste grupuri sociale Această evoluție nu este ceva idilic: armonie socială, cosmos social - aceasta este mai mult dorința idealiștilor decât realitatea reală Viața socială reală este o dramă morală bogată în conflicte, la care iau parte oameni cu conștiință și cu aspirații și interese sociale, personale sau publice, mai mult sau mai puțin opuse Unanimitatea și unanimitatea publică

deplină se găsesc numai în rândul popoarelor primitive Apoi, într-adevăr, toate ideile și ideile se dovedesc a nu fi altceva decât o "ideologie" sau o reflectare a unei anumite vieți sociale și nu conțin nici principii critice, nici creative Numai așa, dacă nu complet inconștientă, atunci viața socială fără scop poate fi aproape o imagine exhaustivă explicată de vreun studiu antropologic şi, în general, natural-istoric Dar odată cu începutul culturii, societatea iese dintr-o astfel de "stare a naturii" Ea moare în forma sa organică primitivă pentru a prinde viață într-o formă nouă - sub forma unei drame sociale grandioase cu eroii săi, când individuali, când grupul, cu victoriile și prăbușirile sale Toate acestea oferă un material foarte bogat, care este o proprietate inalienabilă a științei sociale · Tocmai în măsura în care este limitată de punctul său de vedere special și menține un stil adecvat, adică se aplică doar la: morale: manifestări ale vieții comunitare aceleași, desigur, metode de cercetare care sunt folosite de către naturalul stiinte Astfel, de exemplu, nu mai puțin decât știința naturii trebuie să stabilească așa-numita legătură cauzală între datele experienței Dar această legătură în știința socială nu ar trebui să mai fie între cauzele fizice și Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII efecte fizice, sau între cauze fizice și efecte morale, ci între cauze morale și efecte morale, între cutare sau cutare stare de spirit și, de exemplu, cutare sau cutare norme juridice, forme politice sau interese economice materiale Din păcate, această regulă elementară a diviziunii muncii științifice este neglijată de majoritatea sociologilor De asemenea, vor să facă din știința socială o știință "naturală"; dar ei înțeleg naturalețea nu atât în sensul că în ea, cât în știință în general, totul supranatural este deplasat, ci mai degrabă în faptul că ar trebui să considerăm viața comunității ca un produs subordonat al materialului (organic și chiar anorganic) cauze sau "factori", determinând fatal fiecare conștiință și scop Această confuzie de puncte de vedere amintește puternic de alchimia medievală, care a făcut exact aceeași gafă metodologică, dar numai în sens invers: la sociologi, fenomenele morale sunt produsul unor factori fizici, în timp ce la alchimiști, dimpotrivă, fizice sau fenomenele chimice sunt produsul unor factori morali; Datorită acestui sincretism, știința socială ca atare suferă de prima, nu mai puțin inexactitate și fantezie decât chimia ca atare din cauza celei de-a doua Sociologii speră să-și justifice naturalismul esențial metafizic prin intenția de a introduce în știința socială puncte de vedere științifice specifice Dar atunci își pierde tot dreptul la o existență științifică independentă: într-un astfel de caz poate fi complet înlocuită de o dezvoltare mai detaliată a departamentului de zoologie, tratând soiul cunoscut sub numele de homo sapiens Deci, nici în mintea umană, nici în materialul special nu există lipsă pentru existența științei sociale ca știință faci ceva stiintific? · Desigur, adevăruri absolute și imuabile, decăderea dogmă tov, el nu poate și nu trebuie să creeze Nu în răspunsuri gata făcute, ci în întrebări puse cu pricepere, toată puterea științei generale, ca cea a oricărei științe, care are mai multe Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII blem, cu atât mai multe stimulente pentru crearea adevărului Este suficient să amintim renașterea adusă științelor noastre de așa-numita problemă socială pusă pe ordinea de zi în secolul trecut, care a transformat o serie întreagă de relații mai mult sau mai puțin indiscutabile până acum între clasele sociale într-o sarcină de critică teoretică și de transformare practică Prin urmare, este imposibil să ne așteptăm la un adevăr dogmatic gata făcut de la știința socială Dar poate ea să creeze vreun fel de obiectivitate din

materialul haotic oferit în realitatea empirică a unor astfel de aspirații și interese eterogene și schimbătoare - religioase, juridice, politice, economice etc ? Căile adevărului sunt accesibile și lui? Dintre cele două căi - empirică și rațională - să începem cu prima O credință atât de răspândită că știința socială nu folosește observația, inducția și generalizarea nu este altceva decât o neînțelegere ciudată Acesta este tocmai puterea acestei științe, aceasta este și slăbiciunea ei, că aceste metode științifice sunt cele care îi formează centrul de greutate și că calea dovezii logice este nu doar puțin folosită în ea, ci chiar și de majoritatea specialiștilor ! respins \ Acel material inepuizabil al vieţii sociale, care \ eludează cercetările științifice naturale speciale, este studiat în știința socială tocmai prin mijloace empirice, prin inducție și generalizare Fenomenele sau evenimentele sociale sunt atât de aproape de noi și ne ocupă atât de mult încât suntem obișnuiți să le percepem cu toată concretețea și individualitatea lor Suntem interesați chiar și de evenimentele sociale zilnice Dorim să cunoaștem în fiecare detaliu vicisitudinile sociale ale unor popoare date în prezent, trecut și viitor posibil; suntem ocupați cu tot felul de detalii referitoare la gândirea lor socială, legislația lor, formele lor politice - un subiect de interes deosebit pentru mulți - cultura lor economică etc manifestări sociale colective, dar ne dorim Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKSH mai știu asta sau asta, participarea pozitivă sau negativă la ele a anumitor indivizi În conformitate cu toate acestea, așteptăm de la știință adevărul istoric, adevărul existenței în realitatea empirică Un astfel de adevăr poate fi stabilit, desigur, numai prin observare, inducere și generalizare Dar nu este tocmai aceasta calea tuturor istoricilor sociali? Exemplul clasic al aplicării sale în științele morale este dat de deja celebra "Politică" a lui Aristotel Încercând pe cât posibil să renunțe la punctele de vedere preconcepute, subiective, a observat fenomenele sociale parțial personal, parțial după mărturia martorilor oculari și a documentelor, pe care anterior, în măsura în care a putut, le-a supus criticii istorice În limitele materialului astfel obţinut, a făcut generalizări şi a stabilit relaţia de dependenţă reciprocă între fenomenele cunoscute, în măsura în care acestea s-au repetat Din această dependență în trecut, el a dedus și viitorul și, astfel, a desfășurat pe deplin programul acum obișnuit de cunoaștere inductivă Concluziile despre viitor au fost făcute de Aristotel, bineînțeles, doar într-o formă ipotetică și în limitele empirismului disponibil: dacă se creează sau se mențin astfel de condiții sociale, atunci vor apărea așa și asemenea consecințe El nu ar putea, desigur, să fie responsabil pentru neașteptarea empiricului, adică pentru posibila aparitie in viitor a unor astfel de date pe care nu le avea la momentul in care si-a construit generalizarile În plus, ca un adevărat empiric, s-a limitat la faptul că din realitatea trecută și prezentă a tras concluzii ipotetice despre posibilitățile viitoare, fără a pune o întrebare deosebit de categorică despre obligația ideologică atemporală Aceasta explică și, din punct de vedere metodologic, justifică pe deplin o anumită indiferență morală a lui Aristotel și toate generalizările strict empirice din științele morale Rezultă din versatilitatea inevitabilă a unor astfel de generalizări Având în vedere varietatea nesfârșită și inepuizabilă Datele experienței și toate ipotezele empirice sunt corecte în felul lor și luminează mai mult sau mai puțin clar materialul Toate punctele de vedere se completează, dar niciunul nu poate pretinde Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII capătă un sens exclusiv și exhaustiv

Pentru cunoașterea empirică, cuvintele lui Leibniz că toate sistemele sunt adevărate în raport cu ceea ce afirmă și false în raport cu ceea ce neagă, sunt destul de aplicabile Un singur adevăr, logic necesar, categoric, o lege în sensul strict al termenului, nu poate fi, desigur, creată în acest fel Dar aceasta nu intră deloc în sarcinile cunoașterii empirice Iar știința socială acționează în acest caz exact în același mod ca știința naturală empirică sau istoria naturală, care descrie, clasifică și sistematizează, într-un cuvânt, generalizează fenomene concrete inductiv Astfel de fenomene nu sunt nici dovedite, nici deduse matematic, ci sunt observate și generalizate inductiv; a numi generalizările corespunzătoare, așa cum se face adesea, "legi empirice", înseamnă a denatura sensul metodologic al unei legi științifice Prin urmare, atâta timp cât știința socială descrie și generalizează datele istorice, cu alte cuvinte, atâta timp cât creează adevărul existenței empirice , ea nu poate decât să fie recunoscută de știință, deși nu atinge o regularitate strictă și precisă Ni se pare că adevărul existenței empirice este departe de a epuiza sarcinile acestei științe, deși majoritatea specialiștilor susțin opinia opusă Cert este că în pensiune circulă multe idei și judecăți despre ceea ce se cuvine sau despre acele sau alte scopuri sociale Aceste judecăți sunt atât de importante nu numai pentru practică, ci și pentru teorie, încât știința nu se poate limita la explicarea lor psihologică din partea personalului sau colectivului manifestat în ele, adică partid, clasă și subiectivitate similară Știința nu poate să se îndepărteze de la sarcina care i se ridică în fața ei în mod propriu: să comunice prin procesare metodică și acestor judecăți despre proprietatea proprie a obiectivității sau, ceea ce este echivalent, a adevărului La urma urmei, viața se îndreaptă zilnic către ea pentru îndrumări practice Ar trebui știința să admită într-adevăr că este incompetentă și neputincioasă în chestiuni atât de importante? Să ofere ea o piatră celor care cer pâine? Știința socială oferă trecutului o explicație psihologică sau istorică Dacă în același timp, este Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII eliberat de dogmatism și fatalism, dacă în viața socială vede o dramă umană vie, atunci viitorul nu poate decât să i se prezinte sub forma unui șir de mai multe sau mai multe posibilități Cum ar trebui să facă față acestor posibilități? Chiar trebuie să admită că nu este chemat să-i judece în mod obiectiv? Sau ar trebui să se limiteze la pregătirea tuturor mijloacelor posibile pentru realizarea oricărui scop și să rămână complet indiferentă față de scopurile în sine? Așa că, de exemplu, Aristotel în "Politică" se limitează la a indica mijloacele pentru a atinge tot felul de scopuri, deși tiranice Iar Machiavelli, în "Discurs despre primul deceniu al lui Titus Livius", a oferit instrucțiuni practice bazate pe studiul instrucțiunilor practice existente "atât celor care vor să păstreze libertatea republicii, cât și celor care vor să o înrobească"; în celebra sa lucrare Il Principe, dedicată lui Laurence de Medici, dă sfaturi despre cum poate fi întărită uzurparea politică Ni se pare că toate indicațiile de acest fel, oricât de practice sau aparent practice, nu epuizează însă sarcinile științei în raport cu viitorul Ar fi nedemn de înalta ei chemare să nu vedem în ea decât un arsenal de mijloace, mereu gata să slujească pe oricine dorește, urmărind orice scopuri și interese personale Sarcinile științei nu sunt individuale, ci sociale Se străduiește pentru judecăți universale, obligatorii, nu numai despre ceea ce există și despre mijloacele de atingere a oricăror scopuri, ci și despre obiectivele în sine Iar printre problemele care ocupă oamenii de știință socială, problema scopurilor sociale sau a

obiectivelor oricărei activități sociale trebuie să-și ia locul cuvenit Desigur, scopurile nu conțin niciun material empiric nou necunoscut nouă Ele indică doar direcția în care, conform convingerii oamenilor de știință, materialul disponibil publicului ar trebui transformat sau reformat; iar în acest sens sunt formale Dacă nu vrem să cădem în materialism și, prin urmare, să renunțăm la autonomia conștiinței noastre, trebuie să ne deschidem noi orizonturi, și anume problemele obligației, problemele transformării practice unde sunt problemele existenței, problemele cunoașterii teoretice, problemele de viață Sfârşit Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII De unde, atunci, oamenii de științe sociale își fac idei despre ceea ce ar trebui să fie? La urma urmei, ele nu ne cad din cer în formă terminată Desigur că nu Dar ni se pare că nu există nimic care să le creeze: ei din cele mai vechi timpuri circulă deja în cămin, însă, cu o colorare mai mult sau mai puțin arbitrară și subiectivă (personală sau colectivă) Tot ce le rămâne oamenilor de știință este să curățeze critic de orice unilateral judecățile populare cu privire la ceea ce se cuvine și să le transforme în idei reale, de exemplu principii demonstrabile Deci, de exemplu, aproape important - ideea noastră socială ar trebui să fie recunoscută ca idee de dreptate sti Deci, asta este ceea ce oamenii de științe sociale ar trebui să stabilească eventual mai obiectiv, adică o înțelegere general dovedită a justiției sociale și apoi, pornind de la ea, să dea instrucțiuni practice cu privire la acele sau alte transformări sociale * · știința poate produce ale vieții de marș sunt destul de lente, dar cele mai durabile transformări Acestea sunt tocmai transformările din mintea oamenilor, ? în modul lor de gândire; iar aceasta este marea ei misiune pro- - * : iluminatoare Dar ea încă se poate referi la tѣm >> ,, organisme publice (în principal legislative și "executive"), care sunt considerate a fi chemate să producă; · transformări sociale prin evenimente politice Aceasta este ceea ce constituie sarcina politicii științifice, adică învățături despre osu- obiectivele sociale atinse de organele de stat și despre mijloacele de realizare a acestora Astfel sunt politica juridică care susține de lege ferenda în domeniul civil și b"'; legislația penală; politica în sens strict ca doctrina sarcinilor structurii și administrației statului; K^ l politica economică, sau doctrina a necesităţii unor transformări sau alte transformări în domeniul economiei naţionale Astfel, pe lângă adevărul existenței, oamenii de știință socială trebuie să creeze și adevărul datoriei, pe lângă adevărul faptic sau istoric - adevărul rațional Aceasta deschide și o cale rațională către obiectivitate, și anume calea dovezii logice Ceea ce se datorează obiectiv nu poate fi arătat în realitatea empirică; dar poate fi - și aceasta este întreaga problemă - dovedit Bogat în rezultate practice, ideea de cuvenită Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" E SPEKTORSKII Dima pe durata stiintelor sociale si in sens pur teoretic Ideea este că orice cercetare științifică poate fi pe deplin conștientă și planificată numai atunci când este făcută în numele unei anumite idei de reglementare Pentru oamenii de știință naturală, o astfel de idee este reprezentată de o singură natură obișnuită O astfel de natură nu ne este dată în materialul haotic al fenomenelor Nu este altceva decât un principiu călăuzitor care dă un fir călăuzitor fiecărei cercetări științifice naturale, fiecărei creații a unui obiect științific natural din haosul impresiilor senzoriale Putem vorbi despre știința naturii ca un întreg, deoarece științele naturii individuale, naturaliștii individuali, cu toată diversitatea cercetărilor lor speciale, sunt uniți printr-o

străduință conștientă de a realiza prin munca lor una și aceeași idee - ideea de o singură natură naturală Ni se pare că se va putea vorbi despre știința socială în ansamblu numai atunci când principiile ei de reglementare raționale au fost elaborate Numai atunci pot fi unite și înțelese generalizările noastre empirice disparate despre viața socială, abia atunci mintea noastră poate și trebuie să-și oprească rătăcirile în întunericul posibilităților ipotetice, atunci când își luminează calea cu o idee călăuzitoare care ne permite să devenim judecători ai trecutului nostru și demiurgi ai viitorului nostru Dezvoltarea unei astfel de idei sau principiu în cel mai obiectiv și comun sens uman este cea mai mare sarcină a conștiinței noastre Toate celelalte realizări ale științelor, fie ele naturale sau sociale, precum și întreaga civilizație, au sens doar ca schițe pregătitoare pentru această sarcină Nu degeaba fondatorii întregii culturi moderne au apărut din întunericul Evului Mediu sub deviza umanismului, adică, în numele unei idei morale şi sociale A rupe de această nobilă tradiție, așa cum cer unii empiristi miopi ai zilelor noastre, ar însemna și a rupe cu întreaga cultură și, mai presus de toate, a desființa empirismul cu adevărat științific, sau altfel îl transformă într-o înregistrare fără principii și fără scop și catalogarea a tot felul de fapte Dar ce poate fi mai lipsit de sens decât un fapt, ca atare, până când este luminat de o idee? Biblioteca "Runivers" DESPRE OBIECTIVELE SOCIETĂŢII IBI Din faptul că știința socială este nu numai posibilă, ci necesară, nu rezultă deloc că științele sociale moderne corespund deja idealului științific De aici rezultă doar că căile adevărului le sunt accesibile Și dacă acum rătăcesc în tot felul de direcții în căutarea lor, atunci datoria criticii filozofice nu este să le blocheze aceste căi, deoarece se presupune că le sunt inaccesibile, ci, dimpotrivă, conduce-i pe o cale pe care ea o recunoaște drept Pentru a nu se îndepărta de ea însăși, critica trebuie să aleagă drept steauă călăuzitoare, ca principiu suprem, ideea de adevăr E Spektorsky * Biblioteca "Runivers" Principiile evoluționismului și limitele aplicării lor în știința societății Problema relației unei anumite doctrine filosofice cu epoca istorică în care a apărut este o problemă istorică pe cât de complexă, pe atât de interesantă Particularitatea acestei probleme constă în faptul că soluția ei într-o formă generală, i e descoperirea unei relații constante sau regulate între doctrină, teorie, doctrină, pe de o parte, și viață, pe de altă parte, "ar trebui pusă pe seama numărului de sarcini de nerezolvat Să avem în vedere un sistem filozofic cu o amprentă ascuțită a creativității personale a filosofului sau a unei doctrine care, datorită uneia sau alteia dintre trăsăturile sale, devine proprietatea unor cercuri largi ale societății - în orice caz, trebuie să admitem că stabilirea principiilor generale ale interdependenței creativității teoretice și a condițiilor reale a vieții este imposibil , însăși complexitatea și varietatea condițiilor în care o teorie în curs de dezvoltare trăiește și devine mai puternică este un obstacol de neînlăturat în calea recunoașterii oricărei regularități în interacțiunea luată în considerare În limitele experienței noastre, nu putem determina niciodată din punct de vedere de vedere a unei relații cauzale importanța relativă a fiecăruia din acei diferiți factori, care însoțesc apariția sau răspândirea unei doctrine cunoscute Datorită complexității și interdependenței elementelor epocii istorice, suntem complet lipsiți de posibilitatea de a le izola în așa măsură încât Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI folosind metoda științelor exacte pentru a dezvălui relația cauzală dintre ele Într-un complex de fenomene, în care fiecare

este produsul unei multitudini de neînțeles de altele, dintre care fiecare la rândul său este legat de aceeași serie infinită, într-un asemenea complex de fenomene, în care unul cu probabilitate egală poate fi luat atât pentru cauză iar pentru efectul celuilalt, în funcție de celelalte fenomene însoțitoare, o încercare de a stabili o regularitate ne duce într-un cerc vicios, în care orice punct poate fi luat în mod arbitrar drept început și sfârșit al drumului dorit Vor fi date mai jos considerații prin care această prevedere va fi explicată mai detaliat Aici este suficient să ne limităm la observația că doctrinele filozofice, ca fenomene socio-psihologice, nu pot fi, din aceleași motive, în relații regulate necesare unele cu altele Cu greu este posibil în prezent să ne îndoim că istoria filosofiei - în această privință istoria artei și istoria religiei își împărtășesc soarta - nu este altceva decât o simplă repovestire sau o expunere a sistemelor separate, precum și evoluția filosofia este de neconceput sau arta, adică creșterea lor regulată "din ei înșiși" (cum ar fi creșterea plantelor din cereale), la fel de lipsite de speranță sunt pretențiile disciplinelor menționate mai sus la semnificația științei Dacă istoricii filozofiei reunesc sisteme separate, le grupează, găsesc trăsături legate sau exclusive ale acestora, clarifică unul cu ajutorul și iluminarea celuilalt, atunci avem de-a face în acest caz cu un proces pur subiectiv care vizează o mai bună și mai bună elucidarea completă a oricăror probleme filosofice, dar acest proces nu corespunde deloc materialului factual disponibil, deoarece corelațiile logice și psihologice evident nu implică corelații istorice Singurul lucru pe care îl putem spune este că o doctrină, o teorie sau un sistem de idei este unul dintre momentele din procesul unic al vieții istorice și, dacă nu poate fi găsită o formulă care să determine relația minții teoretice cu practica realitatea in general, apoi in fiecare separat In orice caz, intelegerea acestei corelatii este o sarcina istorico-psihologica destul de definita Legătura dintre condițiile reale este într-adevăr Biblioteca "Runivers" S LURIE nostii și elemente ale vieții mentale este tocmai ceea ce dă conținutul sistemului sau teoriei; pe de altă parte, mulțumită aceleiași conexiuni, un sistem sau o teorie ne poate servi adesea ca expresie psihologică a trăsăturilor individuale ale unei epoci istorice și, prin aceasta, numai acestea din urmă pot fi pe deplin și cuprinzător iluminate Este de la sine înțeles că în acest caz o evaluare pur filozofică sau logică nu mai poate fi decisivă în judecarea unui sistem; ceea ce critica filozofică, din punctul ei de vedere special, poate respinge ca nesatisfăcător față de cerințele logice impuse de ea, critica istorico-psihologică poate recunoaște ca fiind plină de sens vital și de semnificație istorică Critica propusă a filosofiei evoluționiste presupune punctul de vedere indicat aici Revoluția care a avut loc în opiniile oamenilor la începutul ultimelor două secole (XVIII și XIX) a fost profundă și semnificativă și a atras în mod repetat interesul cercetătorilor Atât caracterul complet al viziunilor schimbate asupra lumii, cât și contrastul lor puternic, sunt un fapt istoric remarcabil Înlocuirea raționalismului secolului al XVIII-lea cu doctrina istorică sau evoluționistă a secolului al XIX-lea nu este doar o schimbare a vederilor abstracte În acest caz, o revoluție s-a reflectat în doctrinele filozofice și istorico-filosofice, care au surprins treptat, dar profund toate aspectele vieții popoarelor europene și și-au pus amprenta asupra întregului psihic uman al secolului al XIX-lea De fapt, evoluționismul sau istoricismul a devenit nu numai cea mai generală și populară viziune asupra lumii a secolului trecut, ci și o teză, a cărei certitudine este

întotdeauna asumată și, ca urmare, nu părea supusă nici probei, nici criticii Cu toate diferențele fundamentale în viziunile filozofilor și oamenilor de știință de la Schelling până în prezent, cu toate diferențele dintre metodele de studiu a problemelor filosofiei și științei, evoluționismul a prins rădăcini atât ca teorie conform căreia fenomenele lumii sunt supuse o dezvoltare regulată în timp și ca metodă de cercetare, presupunând că un fenomen poate fi cunoscut cu adevărat numai în Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI geneza ei și că explicația fenomenului prezentului poate fi găsită doar în trecutul său Evoluționismul a devenit acel punct de vedere particular, caracteristic oricărei epoci culturale, din care percepe fenomenele vieții și determină astfel atitudinea față de acestea Caracterul general al evoluționismului, datorită căruia a depășit limitele științelor individuale și a devenit un element al științei în general, îi conferă o semnificație aparte și justifică o încercare de critică istorico-psihologică și filozofică Prăbușirea raționalismului la începutul secolului al XIX-lea a fost decisivă; desigur, raționalismul nu doar ca sistem filosofic specific, ci ca viziune generală dominantă asupra lumii, pătrunzând chiar și în acele domenii care erau departe de sarcinile speculației filosofice și ale construcțiilor metafizice Din punct de vedere psihologic, raționalismul urmează în acest sens a înțelege ca un depozit mental, ca un personaj cunoscut al percepției fenomenelor vieții Ea denotă înclinația și predispoziția de a asimila ceea ce este clar definit ca formă, cu semne indubitabile de asemănare și diferență cu zonele adiacente, net și distinct limitate Gradul de claritate cu care un fenomen sau o idee a fost prezentat conștiinței, gradul de raționalitate, i e corespondența cu ceea ce fusese adoptat anterior de conștiință, la fel de clar și evident, a servit drept criteriu al realității - explicit sau potențial: părea că ceea ce era rezonabil în sensul indicat fie exista, fie putea exista (sau putea fi realizabil), iar viciul invers: existența iraționalului părea a fi o neînțelegere sau o anomalie *) Nu numai anumite teorii, precum doctrina dreptului natural, contractul social, ci întregul sistem al filosofiei iluminismului, precum și acea direcție engleză, către care este atât de multe "Din eroare vin încătușările rușinoase pe care tiranii și preoții au reușit să le impună peste tot popoarelor; din eroare a venit sclavia de care au fost afectate națiunile; din eroare ororile religiei, care îi fac pe oameni să devină proști în frică sau în fanatism, să se omoare unii pe alții din cauza himerelor Din amăgire provine răutatea înrădăcinată și cruzimea persecuției, vărsarea constantă de sânge și tragediile scandaloase, scena cărora pământul avea să devină în numele intereselor cerului " (Système de la Nature, prefață), Biblioteca "Runivers" S LURIE obligat, avea rădăcinile în metodele elementare ale raționalismului Observarea și speculația s-au desfășurat într-o lumină exagerat de strălucitoare a conștiinței, care nu dădea decât contururi ascuțite ale fenomenelor individuale, evidențiindu-le ca atare, dar ascunse complet * Relații anterioare, tranziții și nuanțe; raționalismul era lipsit de o intuiție pentru relațiile dintre fenomene, întrucât toată puterea de percepție era îndreptată către fiecare separat Toată viața de pe pământ, începând cu mișcarea corpurilor cerești și terminând cu viața societății și a statului, părea a fi un mecanism pentru raționalismul secolului al XVIII-lea, ca însuși cadrul gândirii sale și al totalității ideilor sale într-o anumită măsură seamănă cu un mecanism în care părțile individuale sunt independente, determinabile și diferite unele de altele altele limitate brusc; raționalismul era sărac în elemente semi-conștiente și

intuitive, transformând mecanismul conștiinței într-un întreg organic viu Desigur, în raționalism nu avem de-a face numai cu problema cunoașterii Elementele pur intelectuale din conștiință se împletesc cu elementele emoționale și volitive într-o asemenea măsură și se pătrund unele în altele într-o asemenea măsură încât domeniul activității teoretice, care afectează vasta gamă de fenomene ale vieții, excită și își atașează inevitabil sfera sentiment și voință; cu alte cuvinte, alături de o anumită percepție a unui fenomen, există și o anumită atitudine practică față de acesta, în primul rând, ca grad mai mare sau mai mic de interes față de fenomen și, în al doilea rând, ca una sau alta apreciere a acestuia Ar fi, desigur, o greșeală evidentă să credem că propozițiile teoretice sunt întotdeauna însoțite de o evaluare definitivă a obiectelor activității cognitive Este adevărat doar că acest tip de evaluare, care își lasă amprenta asupra întregii structuri a vieții practice, este legată inextricabil din punct de vedere psihologic de natura procesului cognitiv; Chiar din această parte, se poate vorbi de legătura dintre ideile filosofice și psihologia epocii istorice Tendința evolutivă sau istorică în care a trecut hegemonia gândirii în secolul al XIX-lea a introdus schimbări semnificative în două privințe În primul rând, a deplasat centrul de greutate în însăși relația minții observatoare cu fenomenul observat; a judeca lucrurile și fenomenele după raționalitatea lor a devenit dificil, uneori imposibil: realitatea vieții, în bogăția și diversitatea ei, a prezentat astfel de laturi ale ei care nu se încadrau în viziunea mecanică, sau în sensul indicat, raționalistă; a existat un fler pentru ceea ce este nedeterminat de rațiune, dar perceptibil de intuiție - față de relația dintre fenomene; a apărut capacitatea de a observa în viață, de a reproduce în conștiință și de a formula ceea ce capătă semnificație nu din distincția și certitudinea elementelor individuale, ci din corelarea și interconectarea lor reciprocă În acest fel, timpurile moderne au creat conceptul de organism, care nu numai că a servit drept bază pentru cercetarea științifică naturală, dar a deschis noi căi pentru speculația filozofică Legătura și relația dintre fenomene nu se limitează, însă, la relațiile coexistente; ele apar într-o anumită secvență, iar noua perspectivă a introdus momentul timpului în câmpul său de observație Această inovație a dat o lovitură mortală raționalismului Relația de conviețuire, sau statica unui fenomen, încetează să mai atragă atenția minții filozofatoare, iar convingerea că numai în mișcare, în dinamica procesului vieții se poate găsi soluția lui, devine din ce în ce mai dominantă Dar cum să îmbrățișăm mișcarea și procesul, care în sine sunt infinite atât în timp, cât și în numărul de elemente incluse în el? O minte infinită care putea rezolva ecuația lumii pentru orice moment, trecut sau viitor, era o ficțiune evidentă, chiar dacă ingenioasă În acest caz, noua viziune asupra lumii a folosit pe deplin o latură a moștenirii raționalismului: a adoptat pentru sine ideea de corectitudine și ordine în fenomene Pentru a înțelege procesul vieții, a fost necesar să-l reducă la o înțelegere umană limitată, adică să o simplificăm; cu alte cuvinte, trebuia să-și asume o anumită regularitate sau regularitate în viața lumii pentru a nu fi copleșit de complexitatea și diversitatea ei Legătura și relația dintre fenomene nu mai este gândită ca mișcare sau schimbare, ci ca o mișcare sau dezvoltare obișnuită Însăși ideea de dezvoltare nu era, desigur, nimic nou și fără precedent; în esența sa - analogia cu dezvoltarea organismului este apropiată și accesibilă - este prea elementară pentru a apărea ca un nou

LURIE sânge Ceea ce era nou a fost că punctul de vedere asupra materialului, care era dat de istorie și viață, a fost mișcat La fel ca înainte cunoașterea unui fenomen consta în cunoașterea atributelor și proprietăților acestuia, în timp ce fenomenul în sine era considerat gata și format, tot așa acum realitatea fenomenului a fost recunoscută doar în geneza și evoluția lui Mai mult, în timp ce valoarea obiectivă a unui fenomen era măsurată, după cum sa indicat mai sus, prin claritatea, certitudinea și raționalitatea sa, acum relațiile și legăturile sale cu trecutul dobândeau o semnificație semnificativă, iar în prezent se străduia deja să vadă produsul această legătură; valoarea fenomenului era deja măsurată prin complexitatea și semnificația acestor relații Pentru un om din jumătatea sau sfârșitul secolului al XIX-lea, pentru care dinamica unui fenomen, viața lui în timp, a devenit, parcă, baza și punctul de plecare al gândirii științifice, poate părea aproape de neînțeles că precedentul era considerată fenomenele ca fiind gata și finalizate Acest contrast dintre două viziuni asupra lumii, dintre care una caută în fenomen un întreg întreg, iar cealaltă nu vede în el decât o verigă dintr-un lanț și un produs al trecutului, a fost deja tranșant formulat în sistemele filozofice ale antichității clasice Pe de o parte, afirmația lui Parmenide și a Eleaticilor că o singură ființă nu a fost și nu va fi, deoarece pentru ea există doar prezentul εχές), iar pe de altă parte, negația prezentului în πάνταρ εΐ a lui Heraclit , reprezintă o controversă filozofică, dar în același timp exprimă o dispoziție mentală profund diferită și o atitudine profund diferită față de viață Desigur, în aceste sisteme ale antichității, gândirea este încă la început și este greu de fundamentat paralele psihologice asupra ei În această privință, este instructiv să comparăm două sisteme ale timpurilor moderne, dintre care unul este în mod fundamental legat de eleatic - sistemul panteist al lui Spinoza, celălalt cu Heraclit - sistemul evoluționismului dialectic al lui Hegel S-au ridicat multe obiecții împotriva corectitudinii lui Spinoza de a numi Etica mai geometrico demonstrata Între timp, această caracterizare este, într-o privință, fără îndoială corectă Întregul sistem al lui Spinoza este construit în sensul "după metoda geometrică"^ că este complet independent de momentul timpului Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI pe mine Așa cum în geometrie ne ocupăm odată pentru totdeauna de părți definite și limitate ale unui spațiu imobil, neschimbate în proprietățile sale, tot așa în substanța infinită a lui Spinoza cu atributele sale infinite este ceva imuabil, integral, absolut închis în infinitul său Oricare ar fi fundamentele care stau la baza învățăturilor lui Spinoza - să fie sentimentul mistic al unirii sufletului cu infinita Dens sive natura - este cert că pentru Spinoza istoria și dezvoltarea erau concepte care nu puteau fi în niciun caz luate în considerare Completitudine strictă a definițiilor, atitudine dogmatică față de axiome, adică față de principii clare în sine, ostile în interior evoluției și mișcării Cu interesul nesemnificativ pe care raționalismul îl dedică schimbărilor și concretului, cu acea pace interioară și reconciliere care dă ъ construcție dogmatică , istoria și viața nu-l tulbură pe filosof cu contradicțiile lor, obscuritatea și evazivitatea lor Pentru omul timpurilor moderne, acest calm este pierdut "Etica" și "Scrisorile" lui Spinoza îi pot da starea de spirit a unui templu solitar, unde totul vorbește despre ceea ce este de neclintit și etern, dar nu îi pot da convingerea că realitatea este epuizată în acest templu și că înainta irezistibil viața este doar un mod de substanță și nu ceea ce constituie scopul ultim al cunoașterii

noastre și al activității noastre Cu tot farmecul irezistibil pe care îl produce Spinoza, Etica lui este în prezent neputincioasă să transforme pe oricine într-un spinozist sincer; cei care s-au recunoscut ca atare, ca Mendelssohn și parțial Schleyer-macher, de fapt nu-l înțelegeau și erau străini de spiritul său; Era nevoie de geniul supraomenesc al lui Goethe pentru a îmbina sentimentul de libertate a substanței infinite cu dragostea și instinctul profetic pentru relativ și concret Excluderea momentului de timp în evaluarea fenomenelor de către Spinoza nu este deloc întâmplătoare Acest lucru este evident dintr-o comparație a Definițiilor V, Partea II Etica cu o prefață la partea IV "Durata lucrurilor nu poate fi determinată din esența lor, pe motiv că esența lucrurilor nu include un timp de existență cunoscut și determinat; dar fiecare lucru, fie că este făcut mai mult sau mai puțin, prin aceeași putere prin care a început să existe, își poate menține întotdeauna existența, astfel încât în această privință toate lucrurile sunt la fel între ele Biblioteca "Runivers" S LURIE Din punctul de vedere al reacției împotriva raționalismului, Hegel este exact opusul lui Spinoza Recunoscând adevărata realitate și numai în spatele absolutului, filosoful de la începutul secolului al XIX-lea a recunoscut absolutul nu ca veșnic imobil, întotdeauna egal cu sine, a cărui infinitate de semne acoperă un postulat pur logic și, ca să spunem așa, un concept gol El a luat absolutul drept principiu viu, trăind în sensul că nu era în afara vieții, ci în viața însăși Absolutul se dezvăluie sau se dezvoltă în timp, iar acest proces de auto-dezvoltare, dialectic în terminologia lui Hegel, este procesul cu adevărat existent al vieții; și întrucât nu există nimic în afara realizării rațiunii absolute, acest proces este singurul real și singurul rațional În această negație a ființei ca atare și înlocuirea ei cu ideea devenirii legale, se află o trăsătură a timpurilor moderne, cu sensibilitate cuprinsă de filozofie Aceasta explică succesul filosofiei și puterea pe care o avea asupra minților care, în investigațiile lor, stăteau departe de sarcinile ei imediate; în plus, ideea principală era atât de largă încât conținea cele mai diverse direcții, în special, chiar și care se exclud reciproc · În special, în aplicarea ei la problemele vieții sociale, această revoluție a fost discutată pe larg și des, dar a fost luminată dintr-un unghi care nu a îmbrățișat fenomenul în ansamblu și a lăsat trăsăturile sale esențiale neobservate și neexplorate Opinia predominantă este că istoricismul sau evoluționismul, după ce a zdruncinat viziunea mecanică sau raționalistă, a subjugat în același timp valoarea sau caracterul creator al minții individuale sau, după cum se spune, valoarea personalității; se presupune că istoricismul, în contrast cu viziunea mecanică sau nominalistă a societății ca o colecție de indivizi ale căror activități au fost determinate de voință și rațiune, a creat un concept realist de societate în care individul este un produs derivat, iar factorii creativi sunt forțe elementare; evidențiind viața mentală conștientă ca un produs accidental, adică un produs secundar, istoricismul a căutat formule de mișcare, legi ale dezvoltării sociale în viața procesului inconștient al lumii Conceptul de legi ale dezvoltării sociale Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI a fost fuzionat cu înțelegerea legilor naturii în general, iar legile sociale prin analogie au fost considerate "imuabile și inexorabile" înainte de a fi făcută orice încercare serioasă de a le descoperi și înțelege Astfel, direcția istorică sau evolutivă este opusă celei educaționale, ca conservatoare sau chiar reacționară, deoarece centrul de greutate al întrebării și întregul "sens" al dezvoltării sociale în

general a fost retrogradat în trecut, ceea ce este o explicație - iar aceasta în acest caz este echivalentă cu justificarea prezentului Pentru o astfel de înțelegere a relației reciproce dintre două viziuni opuse din punct de vedere logic și istoric, există într-adevăr câteva temeiuri; dar în general această viziune suferă de unilateralitate, iar simplitatea și integritatea ei aparentă ascund în spatele ei artificialitatea construcției În loc de a compara trăsăturile esențiale ale opiniilor opuse, concluziile au fost luate ca bază pentru diferență, nu neapărat decurgând din prevederile principale În primul rând, situația istorică în sine era deja extrem de nefavorabilă pentru apariția teoriei subordonării rațiunii individuale Începutul secolului trecut a adus în domeniul politicii, vieții sociale, științei și artei un număr atât de mare de personalități puternice, activitatea lor a fost atât de semnificativă și de neîndoielnic, încât ar fi ciudat și inexplicabil să le ridicăm într-o teorie a naturii iluzorii Să ne amintim de curentele literare dominante - perioada Sturm und Drang și reabilitarea lui Shakespeare, romantismul german timpuriu, byronismul -, curentele în care trăsătura individualistă s-a manifestat cu o strălucire extraordinară și ne va deveni clar că putem direct conectarea reacției politice care a început cu "spiritul timpului", cu perspectiva generală a epocii pare extrem de riscantă Un interes profund pentru viața interioară a individului nu se potrivește deloc cu teoria spontaneității procesului istoric și a subordonării individului Faptele, însă, vorbesc de la sine Nici sistemele metafizice de la începutul secolului (Fichte, Schelling și predecesorii lor), nici doctrinele de stat care au apărut pe baza speculațiilor filozofice nu cunosc această teorie, ci școala istorică de drept, care este citată ca exemplu clasic de o reacție împotriva raționalismului, este unul dintre factorii în formarea dreptului - Biblioteca "Runivers" S LURIE cunoștea activitățile avocaților Dacă legea este creată și se dezvoltă "organic din spiritul oamenilor", atunci ea este creată prin și cu participarea conștiinței individuale, de exemplu prin și cu participarea individului; odată ce activitatea individului este permisă, atunci nu se mai poate vorbi despre subordonarea ei, întrucât în fiecare caz individual este imposibil să se stabilească ce îi este sugerat de "spiritul popular" și ce constituie rezultatul individului ei creativitate În două învăţături ale secolului al XIX-lea, individul este într-adevăr redus la valoarea unui simplu instrument: în învăţătura socialistă, care a găsit o formulă sau lege pentru dezvoltarea economică a societăţilor (în această învăţătură, legea dezvoltării economice însemna, împreună cu asta, legea dezvoltării sociale în general), iar în liberalul reînviat, în sensul Manchester, sociologia engleză d) Ambele aceste învăţături sunt în mod clar departe de reacție și conservatorism politic Mai mult, iacobinismul a fost creat în adâncul revoluției, în legătură indubită cu ideile raționaliste iluminatoare sunt învățăturile utopilor de la începutul secolului al XIX-lea din Franța, în care teoria absorbției individului de către stat este exprimată cu cea mai mare completitudine și consecvență Problema relației individului cu societatea și statul a fost astfel înaintată în diverse direcții, dar ea nu poate fi considerată în niciun caz atât de generală și semnificativă încât să fie acceptată ca semn caracteristic al reacțiilor împotriva raționalismului De fapt, schimbarea viziunilor asupra lumii a fost atât de generală în natură și, în același timp, a captat atât de profund gândul noului timp încât nu este posibil să-l conectăm direct cu nicio teorie sau direcție anume, politică sau socială Noul "criteriu al

adevărului", un nou punct de vedere, așa cum arată istoria ulterioară a secolului al XIX-lea, conținea tot felul de tendințe și tot felul de învățături - reacționare, liberale, socialiste și fiecare dintre ele în noua viziune asupra lumii căutată pentru a găsi justificare și sprijin, fiecare dintre ele ca dovadă a adevărului său se referă la faptul că este în concordanță cu datele istoriei sau evoluției societății Revenim în acest fel la gândul deja exprimat că, odată cu natura generală a viziunilor în schimbare, istoria asociată acestora) Spencer Omul versus stat Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI fenomenele logice au nevoie nu numai de analiză istorică, ci și psihologică În același timp, desigur, sarcina cercetării nu este să descopere "trăsătura dominantă" și să lumineze și să unească cu aceasta realitatea istorică diversă Această lumină, cu toată ispita ei, va fi artificială și falsă Problema istoriei prin găsirea unei trăsături dominante sau caracteristice nu a fost rezolvată, ci în cel mai bun caz doar pusă Fiecare fenomen istoric formează rezultanta unui număr atât de mare de forțe, încât generalizările largi și directe nu pot avea decât o valoare relativă în interpretarea lui Ceea ce numim intuiție istorică și subtilitatea înțelegerii constă nu numai în crearea unei formule, ci și în limitarea ei constantă simultană Prima jumătate a lucrării dă criteriul necesar al esenţialului, a doua protejează împotriva doctrinarismului, care oferă întotdeauna o imagine incompletă şi deformată a unui viu, inepuizabil în raportul său cu realitatea unui fenomen istoric Înainte de a lua în considerare trăsăturile noii viziuni istorice sau evolutive asupra lumii, sunt necesare câteva remarci preliminare Mai sus, s-a încercat conturarea bazei psihologice a tulburărilor psihice care a avut loc; a afla cum a folosit filosofia noul criteriu al adevărului și în ce formă sistematică l-a îmbrăcat, este esențial pentru o evaluare corectă a rezultatelor pe care le-a obținut Se crede pe scară largă că evoluționismul a apărut din progresele făcute în jumătatea secolului al XIX-lea de științele naturii; Se presupune că teoria dezvoltării, în termeni generali doar conturată de Lamarck și Goethe, datează de la Darwin, care a pus bazele ei prin demonstrarea variabilității speciilor Se presupune că naturaliștii de mai târziu au folosit pe scară largă teoria dezvoltării, au aplicat-o în anumite domenii ale cunoașterii pozitive și, din prevederile sale de bază, au creat o filozofie științifică Nu există nimic mai eronat decât această viziune Următoarea prezentare ar trebui să servească drept dovadă, în primul rând, că noua dispoziție mentală care a afectat la începutul secolului al XIX-lea, pentru a crea o teorie evoluționistă, a fost folosită în primul rând Biblioteca "Runivers" despre l y t> i> fi filozofia naturală și metafizica și, în al doilea rând, că evoluționismul, indiferent de formă ar lua, nu poate pretinde a fi o teorie științifică, în sensul empirismului științific pozitiv Natura evolutivă a sistemului hegelian a fost deja menționată mai sus În ceea ce privește filosofia naturală, înrudirea ei cu metafizica și filosofia în general era prea apropiată pentru a fi distinsă ca o filozofie a naturii în sensul modern: filosofia naturală era o metafizică în aceeași măsură în care metafizica a căutat să dea un sistem al naturii Discursul lui Kielmeyer "despre relația forțelor organice" ( ) este interesant în această privință atât în sine, cât și în impulsul pe care l-a servit lui Schelling S-a făcut deja în ea o încercare de a găsi legea evoluției sau "planul naturii", constând într-o schimbare treptată a relațiilor dintre forțele organice de bază Schelling a pus această idee a dezvoltării naturale la baza filozofiei sale naturale, pe de o parte, și a sistemului idealismului

transcendental, pe de altă parte: înainte de aceasta, a capturat atât de puternic nu atât originalul, cât și filozoful care era sensibil și receptiv la ideile vremii În eseul "Despre sufletul lumii" ( ), el indică identitatea principiului mecanismului și al organismului și spune că ar fi un pas semnificativ înainte dacă s-ar putea demonstra că o succesiune a tuturor ființele s-au format datorită dezvoltării treptate "a aceleiași organizații" Mai mult, de parcă ar fi anticipat obiecția care i-a fost făcută mai mult de o jumătate de secol mai târziu lui Darwin, el observă că imposibilitatea de a dovedi evoluția speciilor prin experiență se datorează lungimii perioadelor de dezvoltare Pe de altă parte, Schelling dezvoltă principalele prevederi ale sistemului său de idealism transcendental, stabilește doctrina identității subiectului și obiectului și caracterul substanțial al "Eului" absolut *); dar acest eu, sau identitatea absolută, este pe *) "Substanțial în sensul lui Spinoza Kuno Fischer în mod repetat \ revine la un extras din scrisoarea lui Schelling către Hegel* "Ich bin Spinozist geworden Staune nicht, du wirst bald horen wie? Spinoza war die Welt Ailes, mir ist es das Ich " De parcă s-ar baza pe Spinoza, Schelling consideră fenomenele ca fiind moduri sau moduri de a fi de identitate (substanță) absolută Kuno Fischer, totuși, nu explică suficient nefondația Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI chalo care exprimă dezvoltarea lumii deoarece esenţa ei constă în predominarea treptat crescândă a principiului subiectiv asupra obiectivului în fenomene Desigur, nu poate fi supus nici cea mai mică îndoială că concluzia la care a ajuns Schelling, după ce a stabilit teorema dezvoltării lumii naturale, este în cea mai strânsă legătură cu sistemul său metafizic și exprimă una dintre trăsăturile sale esențiale și nu poate exista empirismul stiintific aici discursuri Faptul că zece ani mai târziu Lamarck și Goethe au vorbit independent în favoarea teoriei dezvoltării sugerează că evoluționismul nu este rezultatul cercetării științifice, ci mai degrabă opusul: spiritul științific a primit un anumit impuls și direcție dintr-o idee pur filozofică și metafizică , iar acest lucru s-a dovedit a fi posibil pentru că istoricismul și evoluționismul nu erau doar un sistem abstract, ci au devenit, ca să spunem așa, o categorie de gândire, o idee puternică care a fertilizat toate domeniile spiritului uman Se poate obiecta că cele spuse de Schelling, Lamarck și Goethe nu aveau nicio valoare științifică în sine, deoarece erau conjecturi vagi, deși strălucitoare Numai atunci când știința pozitivă, înarmată pe deplin cu experiență și observație, a dovedit validitatea acestor presupuneri, au dobândit o semnificație reală și au devenit o proprietate solidă a cunoașterii pozitive Există o neînțelegere în această obiecție imaginară, dar posibilă, care trebuie lămurită Conceptul de evoluție sau dezvoltare poate fi înțeles în cercetarea științifică pozitivă în două sensuri esențial diferite În primul rând, conceptul de evoluție poate fi aplicat unui fenomen concret care are toate semnele unei anumite individualități; în acest sens vorbim de dezvoltarea organismului Evoluția în acest sens coincide cu conceptul Numai cuvintele lui Schelling Esența spinozismului nu constă în recunoașterea unei substanțe infinite, ci în recunoașterea necesității, completitudinii și imobilității sale absolute Schelling este cel mai puțin un spinozist, în ciuda afirmației sale și a similitudinii superficiale a definițiilor Recunoașterea procesului de dezvoltare a lumii, de altfel, unul direct, constând în potențarea fenomenelor (în sensul special Schellingian), este complet străin de spiritul spinozismului Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" G S LURIE termenul de creștere organică

și poate fi lăsat fără luare în considerare de către noi În al doilea rând, conceptul de evoluție este aplicat unor grupuri de fenomene discrete, separate fizic, dar conectate prin principiile de bază ale existenței lor; dacă vorbim despre evoluția speciilor organice, sau despre evoluția instituțiilor politice ale oricărei țări, atunci indicăm doar că avem diferite grupuri de fenomene omogene în timp, care se află într-o relație cauzală regulată între ele Dacă în același timp ne asumăm uneori involuntar, prin analogie, un substrat concret parcă evoluând, cădem într-o eroare logică De fapt, nu există specii și societăți etc , care s-ar dezvolta, ci doar grupuri de fenomene care se află în anumite relații cu alte grupuri de fenomene care le-au precedat în timp Ce putem considera drept cercetare științifică dovedită în acest caz care ne interesează? Numai că speciile organice nu sunt imobil prestabilite, ci sunt supuse schimbării, sub influența anumitor circumstanțe (selecție sexuală, ereditate, luptă pentru existență etc); legea dezvoltării, evoluționismul, ca teorie a schimbării sau îmbunătățirii regulate, i e ceea ce a încercat Schelling să dea, sau mai târziu Spencer (Spencer va fi discutat mai jos), știința nu a dat și nu a putut să dea *) Într-o formă oarecum exagerată, s-a făcut o remarcă esențial corectă despre teoria variabilității speciilor, că potrivit acesteia, în decursul timpului și din orice, orice poate apărea, pentru că odată cu supraviețuirea celor mai bine adaptate și a altor condiții de variabilitatea speciilor, condițiile de mediu sunt în cele din urmă momentul decisiv Între timp, teoria dezvoltării presupune că schimbările nu apar întâmplător, adică nu sub influența unor circumstanțe care sunt aleatorii în raport cu seria luată în considerare, ci cu o anumită regularitate sau regularitate inerentă fenomenelor în sine x) Plină de cel mai profund interes științific, disputa dintre Wysman și darwiniștii ortodocși, evident, nu poate zdruncina concluzia noastră, indiferent a cui afirmație se dovedește a fi corectă, căci indiferent de modul în care are loc procesul de schimbare sau îmbunătățire a speciei, mediul rămâne un factor decisiv inamovibil Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI Este clar că, dacă există un principiu prestabilit sau o lege de dezvoltare în fenomenul în sine sau în cercul fenomenelor, atunci nu poate fi în concordanță cu teoria variabilității fenomenelor atunci când aceste modificări sunt dependente exclusiv de cutare sau cutare combinație de forțe externe Dacă, totuși, includem în seria studiată întreaga combinație posibilă de forțe externe, adică de-a lungul vieții universului, vom ajunge în mod evident la stabilirea unui principiu care se află dincolo de limitele experienței și care, prin urmare, este dincolo de sfera științei pozitive, cel puțin la care ar putea fi invocată obiecția de mai sus Într-adevăr, acolo unde găsim evoluționismul exprimat într-o formă generală, el are întotdeauna caracterul unei construcții metafizice, chiar și acolo unde este cel mai puțin de așteptat Acum ne referim la Sistemul de filozofie sintetică al lui Spencer Poate că nu este deplasat să ne amintim că ideile de ereditate, adaptare la mediu, supraviețuire a celui mai apt, i e Propozițiile foarte esențiale ale darwinismului au fost formulate de Spencer înainte și independent de Darwin cu atât de claritate și hotărâre încât apariția în lumina Originii speciilor și Descendenței omului nu l-a forțat să-și schimbe în niciun fel concepțiile fundamentale Spencer în "Sistemul" său nu numai că își stabilește teoria evolutivă, dar găsește o expresie definită pentru însuși principiul sau legea dezvoltării; formulei sau saltului său, el dă un sens cuprinzător și îl aplică nu numai explicației dezvoltării lumii în

ansamblu, ci fiecărei zone sau grup de fenomene separat Acest lucru s-a dovedit a fi posibil deoarece, după cum vom vedea mai jos, formula sau Spencer a dat legii sale un caracter absolut Viața unui fenomen nu poate fi cunoscută decât în acea formă care este predeterminată de legea activității noastre cognitive și care își găsește expresia teoretică în legea dezvoltării Am fi prea deviați de la sarcina noastră imediată printr-o analiză detaliată a aplicării legii de dezvoltare a lui Spencer; ne mărginim la principiile de bază ale semnificaţiei filosofice generale Legea sa binecunoscută ("Evoluția este integrarea materiei, însoțită de o dispersie a mișcării, în timpul căreia materia trece dintr-o stare de incoerentă și non- * Biblioteca "Runivers" S S L U R Y de o anumită omogenitate la o stare de eterogenitate definită și coerentă, iar mișcarea nefolosită suferă o transformare similară") Spencer ilustrează cu numeroase date din toate domeniile mediului anorganic, organic și supraorganic (social), dar subliniază în mod repetat că doar caracterul deductiv a-l pierde, adică faptul că este derivat dintr-un principiu "care nu mai poate fi redus la niciun altul, nici derivat din altul", îi conferă caracterul de universalitate și necesitate Acest principiu, care are cea mai mare generalitate și cel mai mare grad de realitate, sau, ceea ce este același cu Spencer, ireductibilitate absolută din conștiință, este principiul "constanței Forței" Această forță, spune el, este o forță absolută, de care avem o conștiință vagă, ca un corelativ necesar al forței pe care o cunoaștem Astfel, prin constanța puterii, înțelegem constanța a ceva care depășește cunoștințele și înțelegerea noastră "Afirmând constanța forței, afirmăm o realitate necondiționată fără început și fără sfârșit Ajungem astfel brusc la adevărul final care unește Stiuca și Religia Având în vedere datele I, care sunt cuprinse în teoria rațională a lucrurilor, vedem că toate aceste date pot fi reduse la una, fără de care conștientizarea este imposibilă: la existența constantă a Incognoscibilului, ca corelativ necesar al Cognoscibilului Așadar, singurul început care depășește experiența, pentru că îi servește drept bază, există constanța puterii Deja în însăși fundamentarea legii dezvoltării se pune astfel ideea super-experimentală a constanței forței, iar această idee, în ciuda tuturor condițiilor științifice pozitive în care este plasată, are toate atributele unei absolut în sens metafizic Se poate chiar într-o anumită măsură să recunoască caracterul pozitiv științific al conceptului de incognoscibil ca postulat logic; dar în "Incognoscibilul" lui Spencer există în mod evident ceva mai mult decât un postulat, care este doar permis, dar în speculațiile ulterioare nu mai este luat în considerare "Incognoscibilul" lui Spencer este ceva despre care, după el, avem o conștiință vagă, ca corelativ necesar al cognoscibilului, "Incognoscibilul" într-o sinteză superioară unește știința și religia, "Incognoscibilul", în cele din urmă, este sursa Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI nimeni și un corelativ al ideii de constanță a forței, [dacă ne amintim ce loc ocupă ideea de constanță a forței în sistemul lui Spencer, că este baza și condiția experienței în general, că ideea de cauzalitatea și ideea uniformității legii decurg în mod necesar din ea, atunci nu va fi greu să fim convinși că în "incognoscibil" trebuie să ne asumăm condiții care să confere tuturor cunoștințelor noastre caracterul de inviolabilitate și de certitudine Este evident că ceea ce înseamnă Spencer prin "Incognoscibil" este numit de el așa din neînțelegere, căci dacă acest "absolut" este de așa natură încât avem cel puțin o "conștiință vagă" despre el, dacă este capabil să inspire și să fundamenteze cele mai înalte idei religioase

și etice, atunci, fără îndoială, avem deja de-a face cu un fel de cunoaștere, deși poate fi diferită de cea folosită de empirismul științific Nu ar trebui să ne fie stânjeniți de afirmațiile repetate ale lui Spencer că prin "începând superior experienței" nu înseamnă experiență superioară în general, ci experiență individuală; că o idee care transcende experiența, sau o idee a priori sau, în cele din urmă, o idee necesară (definițiile lui Spencer ale echivalentului) trebuie înțeleasă ca o idee care a devenit organică, înnăscută, ca urmare a experienței coordonate și moștenite de o serie nenumarata de generatii În primul rând, inconsecvența logică în afirmarea experienței, care servește drept bază a experienței, rămâne de neînlăturat, întrucât este evident că experiența nu se poate preceda pe ea însăși și nu își poate fundamenta propria posibilitate Dar ceea ce este și mai esențial, însăși necesitatea recunoașterii corelativului cognoscibilului este o judecată sintetică a priori în sensul kantian Indiferent dacă Spencer are dreptate sau greșit în disputa cu Kant cu privire la prioritatea spațiului și timpului, nu există nicio îndoială că la baza sistemului său a pus o judecată necesară (să fie, conform terminologiei lui Spencer, inamovibilă în conștiință), în care predicatul (existența necesară a unui corelativ) conține ceva ce nu este neapărat inerent subiectului (cognoscibil), cu alte cuvinte, o judecată sintetică a priori În același timp, Spencer merge mai departe decât Kant în unele privințe În timp ce pentru ultima condiție a cunoașterii au creat un zid surd, impenetrabil între mintea teoretică și lumea noumenilor, la Spencer, între lume Biblioteca "Runivers" S LURIE Există un fel de vagă comuniune de către subiectul perceput și cunoscător, în ciuda vagului și nedefinitului său, atât de bogat în consecințe Pentru Kant era evidentă imposibilitatea stabilirii oricărei relații între rațiunea teoretică și lumea obiectivă, iar pentru a scoate mintea umană din starea ei de confuzie, pentru a-i da un fel de temelie solidă în haosul contradicțiilor insolubile și inconsecvențe, el a fost forțat să-și asume existența unei alte lumi inteligibile, cu propriile sale ordine și legi inerente Spencer cu "Incognoscibilul" al său simplifică sarcina și, fără acele restricții esențiale pe care le găsim la Kant, ia "incognoscibilul" în același timp cu Ding an sich și ca un domeniu în care contradicția dintre libertate și necesitate poate fi în sfârșit rezolvată Acesta este punctul cel mai vulnerabil al învățăturii lui Spencer Din punct de vedere realist, pe care Spencer încearcă să nu-l abandoneze în fundamentarea filozofiei sale, necesitatea unui corelativ al Cognoscibilului nu poate fi dovedită prin nimic Dacă practica cunoașterii noastre este epuizată de lumea fenomenelor și nu are nevoie de nicio presupunere a corelativului său, atunci pentru teoria cunoașterii Incognoscibilul nu poate fi decât o mărime imaginară postulată Aceste observații pot fi suficiente pentru a face convingător faptul că evoluționismul, formulat chiar și în cei mai riguroși termeni ai cercetării științifice, se bazează de fapt pe un fundament pur metafizic O analiză a ceea ce Spencer numește "Interpretarea evoluției" o confirmă și pe de altă parte Să ne ocupăm mai întâi de ceea ce Spencer numește uniformitatea legii Prin uniformitate de drept, el înseamnă că "dacă în două cazuri există cea mai exactă asemănare, nu numai între antecedentele principale, pe care le distingem de altele, numindu-le cauze, ci și între antecedentele concomitente, pe care le numim condiții, atunci nu putem spune că consecințele vor discrimina fără a afirma în același timp fie că forța a luat ființă, fie că a încetat să existe " Din această definiție rezultă clar că neconceputul unei acțiuni fără o cauză nu este doar rezultatul experienței

(experiența unui individ Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI sau specie), dar că este cuprins într-o poziţie care precede experienţa şi condiţionează însăşi posibilitatea acesteia Constanța forței este legea fundamentală a ființei și gândirii, iar uniformitatea legii este doar o anumită expresie a legii cauzalității care decurge din ea Care este valoarea filozofică a unei astfel de afirmații? Este de netăgăduit că dacă teza uniformității dreptului ar avea în vedere acel domeniu relativ și limitat de fenomene pe care știința pozitivă l-a exploatat cu un succes atât de uluitor, ar fi de necontestat Știința este puternică prin aceea că știe să izoleze gama fenomenelor investigate, delimitând artificial domeniul cercetării și este puternică tocmai atunci când această autolimitare artificială se realizează cu cea mai mare hotărâre, ca în matematică și mecanică; în acest cerc restrâns uniformitatea relativă a legii este certă Dar în formula lui Spencer, întrebarea este pusă în general fără a ține cont de domeniul de aplicare și, prin urmare, soluția ei suferă de o eroare pur logică Într-adevăr, știm că "πάντα ree" nedefinit și dezordonat al lui Spencer este conținut într-o formulă definită; se exprimă în redistribuirea constantă și definită a materiei și mișcării care are loc în univers - în concentrarea materiei și dispersarea mișcării în cazul evoluției și dezintegrarii materiei și absorbția mișcării în cazul descompunerii În stabilirea acestui fapt de bază, este imposibil să nu recunoaștem că fiecare stare dată de existență a universului sau a oricărei părți a acestuia este unică și nerepetabilă Poate avea o semnificație absolută în aceste condiții fundamentarea presupusă empirică a legii cauzalității și a uniformității legii, dată de Spencer, de Spencer? Întrucât în două cazuri, folosind propria sa expresie, nu poate exista deloc "cea mai exactă asemănare între antecedentele principale - cauze și condiții însoțitoare" (pentru πάντα ρεΐ), atunci în același timp justificarea principiului uniformității a legii se prăbușește: legea îmbrățișează fenomenul în momentul de statică și nu poate avea un loc în care starea dinamică să fie o realitate care nu poate fi îndepărtată din conștiință Unele observații explicative, poate, nu vor fi de prisos Inadmisibilitatea identității în fenomene, așa cum am văzut, duce la recunoașterea unei valori relative Biblioteca "Runivers" S LURIE principiul uniformității legii Dacă desemnăm un anumit grup de fenomene legate prin cauzalitate prin a, iar un alt grup similar prin b, atunci, urmând principiul uniformității legii, trebuie să recunoaștem că b acoperă complet, fără urmă de a; matematic putem reprezenta aceasta ca ecuația a-b=o În realitate însă, după cum știm, nu poate exista coincidență sau identitate completă în lanțul de fenomene, iar această egalitate va însemna doar că diferența dintre a și b este de așa natură încât pentru un caz dat, pentru un grup dat de fenomene , nu este luată în considerare de noi având în vedere scopurile speciale ale acestui proces cognitiv Să presupunem că un om de știință naturală, investigând influența unor otrăvuri asupra sistemului nervos al unui organism viu, stabilește în observațiile sale o relație cauzală între introducerea unei otravi cunoscute în organism și starea ulterioară a sistemului nervos al acestui organism organism; Să presupunem în continuare că într-o altă serie de observații a reușit să constate aceeași relație Pentru acest cercetător, relația a este în mod evident acoperită de relația b, iar legătura uniformă dintre cauză și efect pentru el nu poate fi pusă la îndoială Care a fost procesul de cunoaștere în acest caz? De fapt, otrava introdusă în organism ar putea provoca modificări nu numai în sistemul nervos, ci și în organele digestive, respiratorii,

în inimă etc , dar toate aceste posibile modificări în ochii cercetătorului nostru sunt atât de nesemnificative că le omite și încetează să se concentreze asupra unui singur lucru - sistemul nervos Prin urmare, poziția sa în constanța acțiunii otrăvii este corectă doar pentru că și numai în măsura în care o parte a acesteia este evidențiată de fenomenul complex (acțiunea otravii asupra corpului), asupra căruia interesul cunoașterii este concentrat; cu alte cuvinte, uniformitatea nu există decât în măsura în care se stabilește un anumit punct de vedere al conținutului, strict definit și limitat în ceea ce privește fenomenele care se întâmplă Dacă ar fi necesar să se constate acțiunea unei otrăvi nu numai asupra sistemului nervos, ci și asupra organismului în general, atunci formula ar deveni, fără îndoială, mult mai complicată, iar uniformitatea ar fi mai complexă și mai puțin definită; dacă atunci ar fi necesar să se țină seama de starea anterioară a organismului înainte de introducerea otravii în el, extern condițiile vieții sale, dispozițiile ereditare, alimentația etc , este evident că odată cu complicarea condițiilor de observație, diferența dintre a și b ar deveni din ce în ce mai semnificativă și se poate imagina cu ușurință punctul de vedere din care faptul inițial al pătrunderii unei otravi cunoscute într-un organism viu nu putea fi deloc inclus într-o formulă definită Aceasta înseamnă că, odată cu schimbarea a ceea ce este de interes pentru un fenomen dat, caracterul de uniformitate și sensul legăturii cauzei cu efectul, care a fost stabilit în alte condiții, se schimbă Prin aceste considerații, desigur, semnificația legii cauzalității și uniformitatea legii nu este sub nicio formă pusă la îndoială Am dori doar să subliniem că caracterul de necondiționalitate îi este inerent numai acolo unde condițiile experienței sunt determinate dinainte, iar momentul determinant este interesul pentru fenomen sau evaluare ea, adică începutul, care se află, ca să spunem așa, în afara procesului de cunoaștere, dar care îi determină însăși posibilitatea Obiectiv, în afara acestei relații a subiectului cunoaștetor cu obiectul cunoscut, nu există și nu poate exista un criteriu esențial, prin urmare nu există și nu poate exista un loc pentru aplicarea legii cauzalității, deoarece aceasta necesită extragerea unui fenomen din haosul mișcării mondiale în general și izolarea fenomenului în sine și acele elemente, - care ar putea fi considerate drept cauze și efecte Evaluarea unui Fenomen sau interesul pentru el este astfel acel suport fără de care pârghia cunoaşterii, cu toată semnificaţia mecanismului său, nu poate produce cea mai mică mişcare Aceasta este partea activă a procesului cognitiv Când cunoașterea este îndreptată către un anumit fenomen individual, fie că este simplu, accesibil percepției directe, fie complex, care necesită observare metodică sau cercetare, evaluarea fenomenului determină percepția sau observarea, dar rolul elementului activ al cunoașterii este diferit : cu cât fenomenul observat este mai complex și mai mult observația în sine este îndepărtată din percepția imediată, cu atât mai puțin semnificația momentului de interes sau de evaluare; cu alte cuvinte, cu atât mai semnificativ este ceea ce este adus în cunoaștere de către elementul activ Fără îndoială, același factor subiectiv este implicat în formarea ideilor generale; dar în ideea generală a conexiunilor multiple cu zonele adiacente, datorită generalității sale, sunt slăbite și, prin urmare, ideea însăși în sens psihologic este mai independentă și mai puțin dependentă de momentul interesului sau evaluării Cu o abundență infinită de material de observat, pe de o parte, și cu imperfecțiunea

aparatului nostru cognitiv, pe de altă parte, cunoașterea adevărată, adică cunoașterea unui fenomen în toată plinătatea sa individuală concretă, este imposibilă Ideile generale sunt, într-o anumită măsură, un act de adaptare a minții cunoscătoare la infinitatea de fenomene, pe care nu le poate stăpâni în nici un alt mod direct Ideile generale, al căror sens și sens constă în faptul că este curățată de principiul uniformității legii și, în general, a legii manifestării, este simplificarea vieții care este cea mai semnificativă, fără fața unui persoană, nu în fața unei persoane În spațiu, ar fi distrus și suprimat Dacă dorim să fim conștienți de sensul termenului "științe exacte", atunci va trebui inevitabil să admitem că o știință poate fi exactă numai atunci când este admisă premisa de bază, care este că fenomenele pot fi repetate în timp și spațiu până când sunt complet identice *) Mai sus, am avut deja ocazia să subliniem asta În psihologia raționalismului, relația dintre ceea ce numim elementul activ al cunoașterii cu ideile sau conceptele generale prezintă câteva trăsături interesante Ratsiionalismul în gravitatea lui la hotărât și la terminat nu numai că aduce la prim-plan virtuozitatea procesului de educare a ideilor, ci provoacă și relații și interes, parcă la realități, nu sensul poziției realiste a Universaliei Sunc Izd stârnește interes în sine, în ciuda sau uneori tocmai datorită naturii lor iluzorii în sensul existenței reale Interesul pentru idei în aceste cazuri poate, atât în intensitate, cât și în distribuție, să ajungă la un grad extrem și să devină un ingredient organic într-o viață emoțională superioară Filosofia, pornind din acest fapt psihologic, duce la idealism, dar nu la χοσμος νοητός al lui Platon, care este cel mai apropiat de realismul scolastic al Evului Mediu, ci de lumea inteligibilă a idealului în sensul că aceste concepte au fost date în timpurile moderne Idealismul se sprijină astfel pe acel fenomen primar al vieții psihice, în virtutea căruia ideile generale în esența lor tind să devină, ca să spunem așa, elemente psihologice autonome: emancipându-se de lumea ideilor, ele tind să-și ia locul pe Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI că această presupusă identitate este contrară principiului mișcării lumii și nu poate avea o valoare relativă decât pentru cercuri de fenomene izolate artificial Strict vorbind, așa-zisele științe exacte își datorează toate cuceririle și succesele inexactităților metodelor lor și sunt semnificative tocmai pentru că sunt capabile să se mulțumească cu inexactitatea concluziilor lor; de îndată ce știința întâlnește un domeniu de fenomene care din anumite motive nu se pretează la o simplificare dezirabilă, necesitând un studiu filosofic mai precis (ca, de exemplu, în meteorologie), concluziile ei devin șocante, iar caracterul lor însuși științific rămâne în dubiu Filosofia evoluționistă - și în aceasta, așa cum ne-am putea aștepta, converge cu tendințe extreme idealiste - o recunoaștere necondiționată a regularității și uniformității legii postulează o ordine prestabilită a universului, o poziție care este în contradicție ireconciliabilă cu fundamentele din pe care îl procedează și pe care îl acceptă pentru fiabil și necesar În mod evident, asumarea mișcării lumii eterne (πάντα ρεϊ) exclude posibilitatea recunoașterii faptului că natura este guvernată de legi, căci legea naturii în sens filozofic presupune, în primul rând, toate, identitate în fenomene sau eternă întoarcere O lege formulată abstract, desigur, poate pretinde o semnificație universală indiferent de fenomenele reale în care se manifestă, dar în orice caz își pierde caracterul de absolutitate și imuabilitate, întrucât nu pornim de la un postulat logic - în acest caz legea rămâne aceeași, ceea ce de obicei este obișnuit să o numim lege a

naturii, dar din ideea unei mișcări mondiale fără sfârșit Dacă dezvăluirea regularității în fenomene urmărește scopul de a reduce la zero diferența dintre a și b în formula noastră condiționată, atunci, pe de altă parte, se poate presupune că există grupuri de fenomene, unde, dimpotrivă, toate interesul minții cunoscătoare se concentrează asupra cunoașterii acestei diferențe, - acolo, tocmai, unde nu se cere formularea legii, ci cunoașterea fenomenului în întregime Relația care se stabilește între lumea primară a ideilor și lumea derivată a ideilor, pe de o parte, determină natura sistemului filozofic și, pe de altă parte, este sursa creativității în domeniul religiei, eticii și artă Biblioteca "Runivers" Cu LURIER plenitudinea sa concretă vitală În acest caz, diferența a-b nu va fi acea cantitate neglijabilă, pe care cercetătorul o omite ca fiind nesemnificativă, aflată în afara sarcinii sale imediate; va fi tocmai ceea ce singur poate satisface procesul dat de cunoaştere Viața istorică și socială a omenirii reprezintă o vastă zonă de fenomene în care predomină cunoașterea individului și a concretului În ceea ce privește cunoașterea istorică, nu există nicio îndoială că scopul ei imediat constă în cunoașterea fenomenelor în toată individualitatea lor Oricare ar fi părerile istoriei și metodele ei, este cert că sarcina ei este de a da cunoaștere a numeroaselor elemente care formează fenomenul istoric chiar în combinația și gruparea în care ele s-au petrecut efectiv După cum se știe, Schopenhauer, pornind din acest punct de vedere, neagă semnificația istoriei ca știință "Știința", spune el, "fiind un sistem de concepte, are ca obiect speciile; istorie - indivizi; a vorbi despre o știință a indivizilor înseamnă a cădea în contradicție În timp ce știința vorbește despre ceea ce este întotdeauna acolo, istoria spune despre ceea ce a fost cândva și ce nu se va întâmpla din nou În cele din urmă, întrucât istoria se ocupă de individ și de individ, care prin natura sa este inepuizabil (seiner Natur nach unerschõpflich), ea oferă doar cunoștințe la jumătate și imperfecte Această respingere a istoriei ca știință din cauza conținutului său este în concordanță cu filosoful, pentru care ideea este ceva mai mult decât un concept general, iar adevărul de bază al filosofiei este că în orice moment existența (adică ideile) este neschimbătoare și totul apariția și devenirea (Entstehen und Werden) sunt doar aparențe Acesta nu este locul în care să intre în considerare punctul de vedere al lui Schopenhauer Totuși, nu putem să nu remarcăm observația care este esențială pentru el, că individul este inepuizabil (înțeles în trăsăturile, proprietățile și relațiile sale) și deci nu poate fi subiect de știință Vom reveni la această vedere mai jos Când este vorba de a studia vreun fenomen istoric, atunci în primul rând este vorba de a reproduce ceea ce s-a întâmplat de fapt; presupunem că fenomenul studiat nu poate fi izolat, că acesta Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUȚIONISMULUI* a precedat, a avut loc concomitent cu ea și a urmat-o alte fenomene legate de ea, iar sarcina noastră se reduce la stabilirea acestor legături numeroase și diverse Este evident că în acest fel vom ajunge la studiul fenomenului în individualitatea lui Principiul uniformității dreptului în acest caz nu poate fi de aplicare directă, căci el presupune în esență relații în general, în afara unui timp și spațiu determinat, și admite presupoziția de bază a identității în fenomene Stabilind o uniformitate în raport între volumul gazelor și densitatea lor, sau între atracția corpurilor și masa lor și distanța care le separă, naturalistul admite în mod necesar această identitate, în timp ce, vorbind, de exemplu, despre prăbușirea imperiilor mondiale, istoricul nu poate decât să știe că despre identități, cazurile individuale sunt excluse Există,

desigur, posibile apropieri între fenomene precum prăbușirea monarhiei lui Alexandru cel Mare, căderea Imperiului Roman, fragmentarea monarhiei lui Carol cel Mare etc trăsăturile comune găsite de istoric în fenomene servesc doar pentru o mai bună orientare în diversitatea inepuizabilă a unui anumit fenomen, iar majoritatea generalizărilor în majoritatea cazurilor se limitează la limitele cercului de evenimente prin care a fost dat În același mod, în niciun caz demn de atenție istoricul nu poate stabili că un anumit fenomen este legal, adică celălalt a urmat neapărat și că alte consecințe ar fi de neconceput Negarea legilor istoriei a devenit acum un loc atât de obișnuit în literatura istorică și filozofică, încât nu este nevoie să o extindem Nu putem decât să menționăm aici o interpretare a conceptului de legi istorice, care a fost dată de Simmel Primul pas în cunoaşterea relaţiilor variate şi confuze ale realităţii, spune Simmel, este cunoaşterea filozofică Ea face presupuneri generale, dă un fir călăuzitor în confuzia fenomenelor și, astfel, eliberează calea cunoașterii exacte, științifice; legile istorice au un sens similar S LURIE lectură: "sunt o anticipare a cunoașterii exacte a evenimentelor istorice, așa cum sunt reprezentările metafizice pentru evenimentele mondiale în general" (Probleme de filosofie a istoriei, Cap II) În această înțelegere a legilor istorice, care este în esență corectă, este imposibil să nu vedem schimbarea profundă care a fost introdusă în însăși conceptul de drept istoric în comparație cu valoarea pe care știința exactă, pe de o parte, și reprezentanții istorie veche, a dat-o scoala ceha cu alta Respingând legile istoriei, istoricii și sociologii recunosc însă posibilitatea și necesitatea legilor sociologice, care trebuie să formuleze regularități în dezvoltarea grupurilor sociale și în anumite domenii și aspecte ale vieții sociale (de exemplu, familia, proprietatea, statul, etc) Trebuie observat că problema aici nu este una a așa-numitelor generalizări empirice, care, datorită naturii lor particulare, nu pot stârni nicio neînțelegere Asemenea generalizări, care sunt în esență aceleași cu ceea ce Simmel înțelege prin legile istorice, nu pretind a fi certitudine universală și absolută Pentru a construi o clădire este nevoie de schele, schele și alte structuri auxiliare, dar nimeni, desigur, nu le confundă cu clădirea în sine; pot fi necesare, dar această accesibilitate pe jos este temporară, ca să spunem așa, aleatorie, în funcție doar de imperfecțiunea metodelor noastre Generalizările istorice au tocmai acest sens și nu sunt ceea ce cred sociologii când vorbesc despre legile sociologice Ei au prezentat, în primul rând, principiul strictei regularități și; presupun legi sociologice de semnificație universală și obligatorie Împreună cu presupunerea unui obișnuit, i e ! o anumită relație cauzală între fenomenele sociale, ! aici este de asemenea posibil să presupunem că fiecare fapt j social, ca și faptele din domeniul științelor pozitive, poate fi abstras din realitatea sa concretă și construit, ca tip, după trăsăturile sale esențiale Ca fenomen individual, cred istoricii și sociologii, fenomenele sociale sunt subiectul științei descriptive a istoriei, ca fenomene tipice ele aparțin științei nomotetice a sociologiei Aceste premise, precum și PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI această concluzie a acestora ridică îndoieli În primul rând, câteva observații despre legea cauzalității Fără să atingem latura complet epistemologică a întrebării, nu putem decât să subliniem că, indiferent de originea și natura categoriei de cauzalitate, aceasta are un anumit domeniu de aplicare și în acest sens nu prezintă nicio trăsătură în comparație cu alte " adevăruri universale" Acolo unde avem

un fenomen anterior și un fenomen ulterior și o legătură între ele, nu putem recurge întotdeauna la legea cauzalității pentru a înțelege această legătură Această idee poate fi explicată prin analogie Astfel, de exemplu, este sigur că circumferința unui cerc este o linie finită, între timp ar fi o afacere complet inactiv să încercăm să determinați începutul și sfârșitul oricărei circumferințe date a unui cerc Finititatea în acest caz înseamnă că, dacă rupem cercul, obținem două puncte care alcătuiesc limitele acestuia; dar atâta timp cât cercul este închis, nu se poate vorbi despre începutul și sfârșitul lui Să ne imaginăm acum un cerc închis, desigur nu în sens geometric, de fenomene, de exemplu, un organism viu Dacă noi, observând sistemele individuale de organe și activitatea lor comună, ne-am întreba care dintre ele provoacă activitatea celuilalt, adică activitatea a cărui sistem este cauza activității altuia, atunci cu greu am putea găsi un răspuns la această întrebare: este evident că este la fel de greu de spus că în organism se află cauza activității sistemului nervos în activitatea sistemului digestiv, precum și invers etc Studiul unui organism viu, întrucât este, repetăm, un cerc vicios de fenomene, se rezumă astfel la a nu stabili dependența cauzală a elementelor sale constitutive, ci la înțelegerea sensului și naturii funcționării lor comune Dacă ne oprim mai departe asupra a ceea ce se înțelege prin cauzalitate în studiul fenomenelor sociale, atunci vom constata că conceptele de cauzalitate și regularitate sunt modificate semnificativ în comparație cu cele care domină în așa-numitele științe exacte "Puterea tuturor metodelor inductive", spune Mill, "depinde de presupunerea că fiecare eveniment sau începutul fiecărui fenomen trebuie să fie produs de unii Biblioteca "Runivers" S LUR YE - fie printr-o cauză, fie printr-un fapt antecedent, a cărui existență o urmăresc invariabil și necondiționat În studiul fenomenelor sociale este acceptată doar prima jumătate a propoziției lui Mill, adică că "fiecare eveniment, sau începutul fiecărui fenomen, trebuie să fie produs de o cauză, de un fapt anterior": ca și pentru a doua jumătate, i e că existența unui fapt antecedent, ca cauză, este urmată invariabil și necondiționat de unul ulterior, ca efect, atunci acest principiu nu poate avea nicio aplicație În măsura în care lumea publicului în general prezintă interes pentru studiul nostru, ea ne apare doar ca un complex închis de fenomene Indiferent de latura asupra vieții sociale spre care ne îndreptăm atenția, statul, dreptul sau relațiile economice, în toate aceste cazuri, scopul studiului nostru nu este una sau alta serie izolată, ci legătura și interdependența sa cu restul) În plus, puterea metodei inductive este slăbită și mai mult de faptul că în experiment nu se poate observa conexiunea dorită neschimbătoare și necondiționată a fenomenelor Că regularitatea fenomenelor sociale, despre care vorbeau statisticienii, are o valoare extrem de limitată în limitele acestei științe și este un mit complet din punctul de vedere al metodologiei stricte, cu greu ne putem îndoi; despre acele fenomene sociale care sunt măsurate sau numărate și transformate în date, din care fiecare individualitate este atent gravată (de exemplu, nașteri, căsătorii, decese, prețul pâinii etc), la fel de puțin se poate spune că acestea invariabil și urmează necondiționat în spatele unor fapte antecedente, precum și că o anumită formă de guvernare va fi urmată invariabil și necondiționat de o anumită alta, sau că o anumită ordine a relațiilor de familie va fi urmată invariabil și necondiționat de alta, predeterminată Dacă continuăm să ne oprim asupra fenomenelor care nu pot fi numărate, atunci legea *) Disciplinele separate care au ca subiect aspecte cunoscute ale vieții sociale, precum știința economiei

naționale, statistica, știința dreptului etc , urmăresc scopuri speciale În aceste științe avem de-a face cu o anumită izolare a unui fenomen de un complex coerent de fenomene sociale în general, având în vedere numărul de scopuri practice Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI legătura dintre cauză și efect este neputincioasă să înțeleagă ceva de interes real în ele Dificultatea apare aici, așa cum am subliniat în repetate rânduri, din cauza complexității extraordinare a fenomenului și a diversității relațiilor sale, provocând inconsecvența și inexactitatea conceptelor de bază Întrucât un fenomen social nu este niciodată un element primar și constituie doar rezultatul unui număr semnificativ de factori sociali, dintre care fiecare la rândul său este rezultatul unui număr de alții, este evident că, generalizând într-un concept un anumit număr de factori sociali fenomene, nu putem face asta decât într-un grad foarte imperfect Relația fundamentală a fenomenelor generalizate este atât de fragilă și accidentală, încât atunci când operăm pe generalizări sociale, de fiecare dată riscăm să cădem în erori ascunse sub identitatea unor nume care în niciun caz nu exprimă identitatea fenomenelor pe care le desemnează Orice concept social pe care l-am prelua de la O-RQ va avea un grad mai mare sau mai mic de convenționalitate, în sensul că, cu cât este mai distinct în definiția sa, cu atât va fi mai departe de realitate și cu atât va exprima mai aproape natura relațiilor reale , va fi mai dificil de formulat în termeni de concepte generale Viziunea predominantă asupra naturii fenomenelor sociale diferă semnificativ de cea afirmată "Metoda istorică comparativă", spune prof Karev (Introducere în studiul sociologiei, p I o), - și constă în studiul unor fapte particulare pentru a deduce din acestea prevederi generale prin generalizarea cazurilor izolate din aceeași categorie Aceasta este în principal inducția sociologică Sociologia, în această privință, pornește de la același principiu folosit de toate științele abstracte Acest principiu este uniformitatea care predomină în natură: aceleași cauze dau naștere și aceleași efecte, iar ființele de același fel se dezvoltă în același mod Sociologia folosește și metoda comparativă pentru a descoperi asemănări și deosebiri între fenomene omogene, urcând astfel de la adevăruri particulare la adevăruri generale, pe care le numim legi Am citat acest citat din tratatul de sociologic al Prof Karev pentru asta, Questions of Philosophy, carte , Biblioteca "Runivers" S LURIE pentru a umbri brusc dezacordul indicat asupra întrebărilor fundamentale Principiul uniformității care predomină în natură, în opinia noastră, nu este aplicabil sociologiei: cauzele identice (știm că aceste cauze pot fi numai condițional identice) cauzele pot da naștere la efecte inegale și nu avem niciun motiv să afirmăm că există uniformitate în dezvoltarea fenomenelor sociale omogene Însuși conceptului de cauzalitate i se dă aici un alt sens decât suntem obișnuiți să întâlnim în științele exacte Când istoricii ne vorbesc despre cauzele căderii Imperiului Roman, sau despre cauzele care au determinat înflorirea umanismului în Italia și Germania, sau despre cauzele Revoluției Franceze, ei nu ne vorbesc despre cauze care sunt invariabil și urmate absolut de consecinte cunoscute, dar exclusiv despre fapte, antecedente subiecte ovale despre care vorbesc, si incearca sa ne vorbeasca despre ele in asa fel incat legatura lor interna (nu cauzala in sensul naturalului), viata si sensul lor sa devina clare pentru noi Un psiholog care explică acțiunile unei persoane prin anumite proprietăți mentale ale acestuia nu poate afirma deloc că aceste proprietăți mentale vor fi întotdeauna și invariabil însoțite de aceste acțiuni și, în acest sens, există o analogie

completă între necesitatea sociologică și cea psihologică Într-un caz și în altul, cauze aparent identice duc la consecințe inegale; la fel cum aceleași stări de spirit la diferiți oameni, și chiar la aceeași persoană, sunt însoțite de acțiuni diferite în momente diferite, în mod similar "aceleași" stări sociale produc rezultate diferite, uneori chiar opuse Istoricii încearcă să reproducă în fața noastră gama de fenomene pe care le recunoaștem nu ca supuse legii cauzalității, ci ca fiind realizate individual, i e asemenea, care poartă în sine legea existenței lor, o lege anume, a cărei cunoaștere epuizează cunoașterea noastră despre fenomen S-a subliniat mai sus că știința pozitivă realizează cunoașterea legilor fenomenelor pentru că și atunci numai atunci când este în măsură să izoleze artificial obiectul cercetării sale Dacă un fizician sau un chimist a vrut să facă un experiment de două ori în exact aceleași condiții, atunci   Inutil să spun că ar fi fost un eșec total Dar nu are nevoie de absolut: pentru scopurile sale este suficient dacă omite un ansamblu nenumărat de condiții care nu pot avea un sens vizibil pentru el și în ecuația sa le reduce la egalitate Aceste condiții, presupuse și omise - le-am numi coeficient de realitate - sunt cele care determină gradul de certitudine al legii, iar acolo unde este posibil să presupunem că acest coeficient de realitate este zero, ca și în matematică și mecanică, certitudinea iar uniformitatea legii este cea mai mare Aceasta nu înseamnă, desigur, că avem de-a face în acest caz cu uniformitate și certitudine în sens filozofic Trebuie doar să substituim anumite cantități sub coeficientul de realitate, iar legile obținute suferă modificări semnificative Să presupunem, de exemplu - și nu este nimic de neconceput în această presupunere - că spațiul are o asemenea proprietate încât atunci când poziția corpurilor se modifică, se schimbă și forma geometrică a acestora și, în plus, în așa fel încât această schimbare nu este doar dependentă pe coeficientul de curbură al spațiului, dar și din forma corpului însuși Evident, cu această ipoteză, relațiile spațiale oferite de Euclid vor apărea într-o formă complet diferită și, în loc de un număr mic de formule care să cuprindă un set nenumărat de relații, vom obține un set nenumărat de formule care îmbrățișează un număr foarte limitat de relații Acea direcție în "știința ideal exactă" - matematica, care a început cu Lobaciovski, este un exemplu interesant și instructiv al cât de multă precauție este necesară în tratarea așa-ziselor adevăruri universale În ce măsură este posibilă metoda de izolare a fenomenelor din sfera socială, am văzut deja mai sus Nu este lipsit de interes faptul că marea majoritate a sociologilor și-au început și și-au încheiat studiile studiind viața și structura socială a popoarelor primitive și sălbatice Erau atrași de viața socială, străini și îndepărtați de noi și mai puțin cunoscuți și recuperabili În ciuda bogăției și varietății materialelor date de istorie și modernitate, sociologii s-au încăpățânat să o evite pentru a rămâne   în domeniul fenomenelor pe cât de simple, pe atât de străine pentru noi Această atitudine ciudată față de subiectul cercetării din partea sociologilor nu poate fi explicată prin dorința de a începe cu simplul pentru a trece apoi la complex - în primul rând pentru că nu s-au făcut încercări serioase de a trece la complex Sociologii, este adevărat, s-au folosit de istorie și de viața contemporană, nu pentru a le supune cercetării din punct de vedere al strictei regularități, ci doar pentru a ilustra cu exemple de gândire, teorie și presupunere care au apărut pe plan baza de date complet diferite Este foarte adevărat că în alegerea materialului sociologii s-au ghidat de instinctul științific

corect Numai atunci când observăm o viață îndepărtată de noi de multe milenii și o ordine socială absolut străină nouă, prima condiție a cercetării științifice - izolarea fenomenelor - a putut fi observată într-o oarecare măsură Un sociolog care dorește, din punctul său de vedere special, să investigheze vreo instituție juridică sau relațiile economice sau domestice bine stabilite din viața unui popor cultivat, s-ar găsi imediat în situația unei persoane care dorește să determine pozitia unui corp in spatiu fara un sistem de coordonate Orice latură a vieții care ar fi supusă studiului din punct de vedere al regularității s-ar dovedi a fi în cea mai strânsă dependență de toate celelalte, legate prin fire nesfârșite nu numai cu fenomenele sociale, ci și cu cele cosmice, adesea supuse acțiunea întâmplării, adică circumstanțe care nu pot fi contabilizate și prevăzute În această rețea complexă de fenomene, în care, așa cum am subliniat deja, fiecare dintre ele nu are nici început, nici sfârșit, întrebarea care este cauza și care este efectul în ea este adesea nerezolvată și, în orice caz, esențial ei aspectele de cele accidentale sunt obiectiv inseparabile În viața sălbaticilor și a popoarelor primitive, această diversitate și complexitate a vieții ne scapă atenției; fenomenele par relativ simple, mai mult sau mai puțin precis determinabile, prezența a ceea ce am numit coeficientul realității nu se impune cu atâta imperiozitate conștiinței noastre și putem cu ușurință, ca urmare a acestui fapt, să includem aceste relații presupuse simple în științifice , adică total nepotrivit Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI realitatea formei Evoluționismul și sociologia pozitivă, aflate în ciocnire nu numai cu viața reală, ci și cu viața, ca să spunem așa, reprodusă, despre care aflăm din arhive și monumente, s-au dovedit a fi complet neputincioase Pe de o parte, descoperirea legii dezvoltării universalului, care ar include dezvoltarea socială și politică, s-a dovedit a fi imposibilă, datorită circumstanțelor care se aflau în natura activității noastre cognitive, iar pe de altă parte , descoperirea legilor sociale s-a întâlnit cu un obstacol la fel de insurmontabil în natura și caracteristicile mamei de investigat ila O obiecție care s-ar putea face, și anume, că legile sociale au ca subiect nu faptele istorice, ci cele sociale, adică generalii, indiferent de expresia lor specifică, nu pot avea nicio forţă În primul rând, nu a fost și nu poate fi dovedit că un fenomen social poate fi abstras din ceea ce ni se pare ca realitate istorică în scopul cercetării științifice Oricare ar fi fenomenele sociale pe care le-am lua pentru a stabili între ele o relație cauzală, adică legală, vom fi întotdeauna forțați până la urmă să admitem că această relație este valabilă în anumite limite foarte limitate și vom furniza însăși realitatea relație cu astfel de condiții încât legea zhernoe relația se va reduce la individ Economia politică, care renunță la încercările himerice de a găsi legile relațiilor economice și se limitează la studiul realității economice în scopul politicii economice, a recunoscut în mod tacit caracterul pur individual al fenomenelor economice În al doilea rând, având în vedere diversitatea extremă a interesului care, în fiecare caz individual, este un fenomen socio-istoric, fundamentum relationis, pe baza căruia fiecare individ trebuie să fie atribuit tipului său, nu poate fi stabilit cu certitudinea că științific cercetarea cere De altfel, nici din exterior, împărțirea fenomenelor vieții colective a oamenilor în social și istoric nu rezistă criticii Dacă comparăm evenimente precum marea migrație a popoarelor cu faptul migrației în general, răspândirea Romei Biblioteca "Runivers" G S LURIE Violența odată cu creșterea imperialilor Mir,

răspândirea islamului cu extinderea oamenilor de știință religioși în general, nu va fi greu de înghețat că valoarea științifică a ideilor generale în acest caz este neglijabilă, deci, pierzându-se din vitalitatea fenomenelor concrete , nu câștigă determinarea și volumul Cert este că anumite discipline pot da definiții foarte precise și complete ale fenomenelor sociale; astfel, în știința dreptului găsim definiția familiei, proprietății, statului etc ; dar este clar că aici nu se referă deloc la stabilirea unor concepte științifice care ar putea face obiectul cercetării pozitive, ci la construirea sau construcția artificială a unor concepte care au un sens utilitar direct practic Avocații vechii școli, care au dat sens obiectiv conceptelor și ideilor generale și au studiat trecutul prin prisma definițiilor și construcțiilor lor, au primit o imagine distorsionată a realității: au descoperit în istoria acelor sau altor instituții juridice nu ceea ce era în ei, dar ceea ce ei înșiși au introdus anterior definițiile lor în ei Dacă, ținând cont, de exemplu, de conceptul de familie, comparăm familia poligamă, poliandră și monogamă în diferite epoci istorice, vom constata că elementele religioase, etice, economice și cotidiene care determină existența unei uniunea de familie sunt atât de diferite, a vorbi despre familie în general ar însemna a stabili un concept lipsit de conținut real A considera familia în evoluția ei naturală, izolându-o, așa cum cer metodele cu adevărat științifice, de alte fenomene sociale, pare deja vădit imposibil; a considera familia în legătură cu tot ceea ce îi dă viață și transformă relația fiziologică a indivizilor de diferite sexe într-un fenomen social, înseamnă a-și considera mintea nu ca un fapt social, ci ca un fapt istoric Din aceste considerații reiese deja că aplicarea largă a conceptului de evoluție în sensul unei dezvoltări naturale, pe care a primit-o recent în aplicare la fenomenele sociale, se bazează pe o neînțelegere de natură epistemologică Fenomenele sociale, ca fapte care pot constitui obiect de cercetare științifică, * ne sunt de necunoscut, Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI și însăși știința lor este deci imposibilă Este foarte probabil ca, dacă un cercetător de pe o planetă îndepărtată ar putea observa viața socială pe pământ, atunci ar găsi pentru aceasta, din punct de vedere al regularității, o formulă precisă Dar dacă această formulă, printr-o minune oarecare, ne-ar fi cunoscută, atunci ne-ar rămâne de neînțeles și indiferentă, și nu numai pentru că acel unghi de vedere ne este inaccesibil, ci și pentru că ceea ce într-un fenomen social reprezintă pentru noi cel mai profund interesul vital, coeficientul de realitate, în observatorul imaginar ar fi redus la zero Controversa care se desfășoară de atâta timp în literatura sociologică rusă cu privire la metoda subiectivă în sociologie nu poate fi, așadar, în niciun caz considerată rezolvată, iar dacă lui Mihailovski i se poate reproșa ceva, se poate doar că nu a clarificat întreaga semnificație de ideea lui fructuoasă Dacă ar fi să judecăm meritul presupusei științe a sociologiei după ceea ce s-a făcut în acest domeniu, am ajunge inevitabil la aceeași concluzie În ciuda valorii mari a ceea ce se află în numeroasele lucrări de sociologie, această știință - repetăm, în sensul unei științe care dezvăluie regularitatea fenomenelor - nu există Tot ceea ce s-a făcut în acest domeniu nu ne-a mișcat nici măcar un pas spre descoperirea legilor vieții sociale și previzionarea fenomenelor sociale Cercetătorii care au încercat să ne ofere evoluția moralei de stat a sclaviei etc , fie ne-au dat scheme care nu aveau valoare științifică, fie s-au rătăcit într-o reproducere mai mult sau mai puțin reușită a faptelor istorice, mascate de o manieră abstractă de prezentare care putea să nu inducă în

eroare cu privire la validitatea semnificației sale Oricât de naive ar fi prevederile așa-zisului teoria organică a societății, în care viziunea de bază a societății este, fără îndoială, adevărată, ca un set extrem de complex de fenomene, indisolubil legate și împletite în toate direcțiile posibile Ca o trăsătură originală a perspectivei evolutive, am subliniat că interesul cunoaşterii din fenomenul însuşi a fost transferat asupra relaţiilor sale; în viitor, aceasta a dus la înrădăcinarea ideii că individul în relaţiile sale Biblioteca "Runivers" p l yp b e niyah este inepuizabil, iar în domeniul fenomenelor sociale a înlocuit complet viziunea mecanică a societății ca produs artificial Ca și într-un organism, condițiile exterioare în raport cu viața societății sunt constante și, împreună cu acel factor aleatoriu al vieții sociale, un factor care acționează printr-un sistem de forțe interdependente și care interacționează, care pot fi studiate și înțelese doar în legătura lor dinamică , și cărora categoria legilor cauzale sunt inaplicabile Din acest punct de vedere, multe întrebări care i-au ocupat pe sociologi apar, desigur, într-o lumină cu totul diferită de modul în care sunt prezentate de obicei Deci, de exemplu, asupra chestiunii influenței factorului mental în viața socială, avem două opinii extreme, care ambele sunt totuși de acord asupra presupunerii că se poate stabili o relație cauzală între fenomenele sociale și factorul mental; dezacordul există doar în faptul că unii înțeleg psihicul uman ca un factor activ și îl atribuie astfel categoriei cauzelor, în timp ce alții îl privesc ca pe un produs generat de cauze de alt ordin Din punctul de vedere actual, problema rolului individului în istorie, a factorului mental al evoluției sociale, nu numai că nu poate fi rezolvată, dar în general nu poate fi pusă deloc În primul rând, însăși relația factorului mental cu întreaga structură a vieții sociale nu este nicidecum o valoare constantă care ar putea fi acceptată în general; este atât de individual încât este posibil să o elucidam în fiecare caz particular, dar este absolut de neconceput într-o formă generală Exemplul de mai sus de spațiu fantastic în care corpurile își schimbă forma atunci când se deplasează poate și aici pentru a servi drept explicație a gândirii noastre Istoria omenirii este ca spațiul cu un coeficient de curbură în schimbare, iar gruparea și relația elementelor care produc fapte sociale și istorice sunt, prin urmare, lipsite de acea certitudine și regularitate care sunt caracteristice geometriei euclidiene obișnuite În factorul psihic, nu avem de-a face cu un element primar întotdeauna egal cu el însuși, ci cu o funcție complexă a procesului în continuă schimbare al vieții Oricat de atent sunt studiate fenomenele de imitatie Biblioteca "Runivers" PRINCIPIILE EVOLUȚIONISMULUI^ și impactul eroilor asupra mulțimii, problema principală a creativității personale, ca fapt social, nu va fi clarificată prin aceasta O investigație de acest fel poate oferi tot ce se poate realiza în studiul fenomenelor sociale, adică unele idei generale, sau generalizări empirice, convenabile pentru înțelegerea varietății de fapte sociale, dar diferite calitativ de acele adevăruri universale care provin din cauzalitatea legală O teorie care recunoaște factorul psihic ca principiu creativ în viața socială rupe artificial cercul vicios al fenomenelor și le transferă într-o zonă în care își pierd trăsătura cea mai esențială - o organică coerentă - vitalitatea Exact aceeași neînțelegere se repetă în teoria opusă, care presupune că factorul mental este accidental, adică un produs secundar al procesului spontan; și aici se repetă presupunerea că în procesul mereu în mișcare al "vieții, este perceptibilă o regularitate în sens științific De

fapt, legea sau sensul vieții poate fi găsit în spontaneitatea ei la fel de puțin ca legea sau sensul naturii în procesul mental al voinței Nu putem să nu menționăm aici o șmecherie la care recurg adesea studenții fenomenelor sociale, șmecherie care și-a câștigat o răspândire considerabilă din cauza utilizării greșite a conceptului de evoluție Acest dispozitiv constă în străduința de a reduce întreaga viață socială la un singur factor, sau la o singură cauză principală; ei cred că odată cu reducerea la unitate a tuturor fenomenelor sociale, cunoașterea lor devine mai completă și mai desăvârșită, pentru că în acest fel se dezvăluie natura lor universală și unică Însăși posibilitatea unirii celor mai diverse și diverse fenomene se bazează pe aceeași presupunere că există o lege universală prestabilită a evoluției vieții Nu poate fi contestat faptul că asemenea generalizări largi pot avea o valoare științifică ridicată; este suficient, de exemplu, să amintim teoria comunității antice din Fustel de Coulanges, sau teoria materialismului economic; dar își păstrează valoarea doar atunci când sunt idei călăuzitoare care îl ajută pe cercetător să navigheze în varietatea complexă a materialului faptic Dar, pe de altă parte, putem ei să spună ce spune Simmel despre legile istorice - că sunt complet false, atunci când pretind că sunt complet adevărate din punct de vedere dogmatic Această reducere la un singur fapt a întregii vieți sociale, atunci când i se acordă o semnificație absolută, nu numai că nu ne îmbogățește cunoștințele, dar le face mai sărace și mai puțin semnificative În primul rând, lasă loc arbitrarului cercetătorului, deoarece odată cu introducerea conceptului de regularitate obiectivă dispare și criteriul, care cu o oarecare fiabilitate ar putea servi drept definiție a ceea ce se află primul movens al vieții sociale Dacă, contrar acestui punct de vedere, luăm cu certitudine ceea ce ne oferă toată experiența noastră, și anume că fenomenele sociale, din partea pentru care sunt în general de interes, sunt strict individuale, atunci va trebui inevitabil să ajungem la concluzia opusă Cu cât descoperim într-un fenomen social elemente indecompuse care nu pot fi reduse la altele mai simple, cu atât suntem mai aproape de înțelegerea legii sau a sensului acestui fenomen Metoda cu adevărat științifică, deducerea riguroasă și ordonată a relațiilor complexe de viață dintr-un principiu general, la care aspiră sociologii, nu ne poate oferi cunoștințele pe care le căutăm într-un fenomen social Aparenta armonie a schemei se aseamănă la fel de puțin cu realitatea, percepută în toată diversitatea ei, ca o structură arhitecturală, limitată și completă în simetria sa, un peisaj montan maiestuos și variat Dacă în primul căutăm și găsim un anumit motiv călăuzitor, o linie simbolică, o idee care ne oferă cheia unei înțelegeri mai perfecte a acestuia, atunci în cel de-al doilea acest dispozitiv este inutil și patetic: ne întunecă viziunea și ne stinghерește receptivitate A presupune că mintea umană este satisfăcută în sensul cunoașterii doar atunci când generalizează complexul în simplu și multele în unul, înseamnă a-i atribui o efort care, de fapt, îi este inerentă doar într-un anumit domeniu (g n de cunoaștere pozitivă), unde această generalizare a procesului este cauzată de necesitate și unde rezultatele pentru scopul stabilit în acest caz îl pot satisface într-o măsură suficientă Dar ce înseamnă cunoaşterea unui fenomen în individualitatea lui? PRINCIPIILE EVOLUTIONISMULUI Procesul de cunoaștere a generalului este clar; ea constă în eliminarea acelor trăsături ale fenomenelor care interferează cu completitudinea conceptului, în formarea unor idei care, pentru mintea gânditoare dogmatic, par a fi reflectări ale fenomenelor actuale

Acel volum tot mai mare de idei care însoțește sărăcirea conținutului lor, provoacă, în detrimentul luminozității, o mai mare claritate și claritate a acestora Căci conștiința, care se ocupă de abstract, și ca urmare a acestuia în certitudinea ei idei limitate, devine din ce în ce mai ușoară și pierde acel chin care este inevitabil în procesul cunoașterii, unde determinatul este estompat în relațiile multiple ale realității Datorită acesteia, se creează o iluzie izbitoare, care a primit o expresie strălucită în ideologia lui Platon, a unei relații inverse între idee și fenomen; certitudinea și distincția ideii devin măsura realității ei și astfel apare ideea că ideea nu este o reflectare a fenomenului, ci că fenomenul este o copie palidă și imperfectă a ideii Ideea este astfel ridicată la vârful cunoașterii umane, cu care se deschid orizonturi ale vieții inimaginabil de îndepărtate O evaluare exagerată a ideilor generale nu este, așadar, doar rodul speculațiilor filozofice, ci un fapt psihologic, strâns legat de principiile fundamentale ale vieții mentale umane Nu este locul să ne oprim asupra analizei acelor relații care decurg din împletirea particulară a percepției realității cu cultul instinctiv și conștient al lumii ideale inteligibile Ne putem limita doar să remarcăm că perspectiva evoluționistă nu a rezolvat această problemă fundamentală a oricărei filosofii Pornind de la formula mișcării perpetue, ea este gata să recunoască ca existând cu adevărat doar ceea ce este dat în percepția realității; pe de altă parte, a moștenit viziunea raționalismului idealist asupra ideilor ca valori de cel mai înalt nivel și a extins sfera ideilor, ca legea dezvoltării, regularitatea, uniformitatea legii, cu mult peste limitele permise din punctul de vedere de plecare al filosofiei evoluţioniste Atenuarea acestei contradicții fundamentale este posibilă numai atunci când ideea de drept este extinsă dincolo de ceea ce este formulată în logică pozitivă Dacă înțelegem prin lege nu numai un lucru, Biblioteca "Runivers" S LURIE regularitatea figurativă în coexistența și succesiunea fenomenelor, dar și coerența internă și completitudinea unui fenomen individual, atunci vom da astfel însăși ideii de drept un anumit conținut vital: vom transforma astfel un concept abstract rece într-un instrument de cunoaștere a ceea ce este de arzător interes vital pentru noi În cunoașterea individuală, fiecare fenomen cognoscibil poartă în sine propria sa lege, iar descoperirea acestei legi individuale, care nu se repetă, ca și fenomenul însuși, și este limitată de el, este sarcina care se prezintă minții umane în sfera societății, moralității, religiei și artei Această lege a unui fenomen dat este ceea ce de obicei numim sensul său, căci în afara acestui sens fenomenul rămâne enigmatic și misterios pentru noi Cunoașterea pe care ne-o oferă cauzalitatea naturală despre ea nu poate fi decât silueta sa vagă, un simbol potrivit și convenabil unor scopuri care se află în afara cunoașterii acestui fenomen, dar care nu explică nimic în sine Când întrebarea este, de exemplu, despre cunoașterea unei anumite persoane, atunci nicio regularitate, nicio antropometrie, adusă chiar și la cea mai ideală perfecțiune, ne va da ceea ce ne vor da câteva mișcări de succes ale unui artist Acel "evaziv", către care este îndreptat tot interesul nostru pentru fenomen, este evaziv prin acele tehnici și metode care sunt folosite în domeniile cunoașterii exacte Este evident că rezultatele cunoașterii individuale sunt calitativ diferite de concluziile cunoașterii exacte Acolo, unde categoria cauzalității regulate este inaplicabilă, unde fenomenul în esența sa nu este considerat un caz special al dreptului general și unde nu există nicio distincție între trăsăturile tipice ale fenomenului față de

individ și unde toate trăsăturile sunt cunoscute în relațiile lor reciproce și în ele doar legea și sensul lor, nu poate exista acea obiectivitate și certitudine care sunt inerente cunoașterii unei ordini diferite În loc să reducă un fenomen complex la elementele sale cele mai simple, aici sarcina cunoașterii se rezumă la a îmbrățișa fenomenul în toată complexitatea sa concretă a vieții Dar nedeterminarea și subiectivitatea acestei cunoștințe nu echivalează cu vag și arbitrar Subiectivitatea și incertitudinea înseamnă în acest caz doar ceea ce nu este   acel grad de cunoaștere a fenomenului, despre care s-ar putea spune cu certitudine că în sfârșit este adevărat Un fenomen concret este atât de complex, atât de puțin se poate distinge din totalitatea relațiilor de viață, iar pe de altă parte, interesul nostru pentru un fenomen poate fi atât de variat încât, aparent, nu există limite pentru adâncirea și îmbunătățirea constantă a noastră cunoștințe despre aceasta Această cunoaștere nu este arbitrară, cu toată subiectivitatea ei aparentă, deoarece poartă în sine o anumită lege - nu legea logicii, adică analizând mintea, ci legea psihicului, adică totalitatea puterilor noastre cognitive Acolo unde previziunea viitorului este recunoscută ca criteriu al certitudinii, nicio cunoaștere nu se poate compara cu cea care ne este oferită de știința pozitivă și de metodele sale, dar toată puterea și semnificația cunoașterii exacte constă în faptul că elimină această certitudine , care este prezentat ca atare conștiinței imediate și în locul ei creează artificial un lanț ideal imaginar inteligibil de fenomene În această lume inteligibilă, concluziile științei ating cel mai înalt grad de certitudine, deoarece se admite premisa de bază că coeficientul realității este egal cu zero, i e că varietatea realităţii în acest scop nu poate fi luată în considerare Acolo unde scopul cunoașterii este de a cunoaște un fenomen în toată integritatea, completitudinea și diversitatea lui, trebuie neapărat să recunoaștem o cunoaștere nedefinită, subiectivă, uneori controversată a vieții reale ca cunoaștere obiectivă și sigură a vieții ideale în orice fenomen anume legat de lanțuri indisolubile ale legii cauzalității Cunoașterea exactă mută un fenomen viu, concret, în timp doar existent, din lumea reală în sfera inteligibilului, independent de timp și de condițiile actuale de existență Relația generalului și abstractului cu individul și concretul a fost mult timp prezentată ca una dintre contradicțiile naturii umane În filosofie, precum și în etică și religie, ea provoacă controverse și stă la baza sistemelor opuse În funcție de faptul că lumea apare în cea mai înaltă realitate a ei, Ca un sistem de idei întruchipat într-un fenomen material   leniya, sau ca un singur întreg viu divers, au fost create sisteme care au pornit din fenomenul ca un întreg complet (ca atare, nu putea fi cunoscut decât într-o formă generală, într-o idee) sau care au văzut semnificația și valoarea fenomenului în diferitele sale relaţii reale Filosofia evoluționistă, așa cum am văzut, procedează din acest din urmă punct de vedere; dar în construcţia sistemului nu a fost atât de decisivă ca doctrina contrară Idealismul raționalist a recunoscut cea mai înaltă realitate din spatele ideii și a urmărit mai mult sau mai puțin consecvent acest punct de vedere în explicarea lumii și în relația ei cu cerințele vieții Evoluţionismul însă, cu tot realismul său, cu tot instinctul său de legătură organică şi de corelativitate a fenomenelor, asumate involuntar în sine elemente idealiste, le-a dat acestora o semnificaţie universală şi nu a evitat astfel contradicţia care este cauzată de confuzia interioară reciprocă puncte de vedere exclusive   Ideale și realitate Activitatea

conștientă a unei persoane care trăiește în societate este supusă unor motive În relație cu ceilalți oameni, precum și în relația cu el însuși, el trebuie deseori să "intrebe despre acțiunile deja comise sau care urmează să fie îndeplinite întrebarea: de ce eu sau tu am procedat sau ar trebui să acționăm în acest fel și nu altfel; sau el ezită, este în nehotărâre cu privire la modul în care ar trebui să acționeze Se răspunde la întrebare, se elimină ezitarea în două moduri: în primul rând, se caută sau se indică o legătură între actul dat, sau unul dintre actele dintre care trebuie să aleagă, și vreun scop fără îndoială dezirabil; se dovedeşte că acest act duce la realizarea unui bine dorit sau la îndeplinirea unei datorii fundamentale, profund simţite În al doilea rând, acțiunea propusă este luată în considerare din punctul de vedere al posibilității implementării ei în realitate și al relației dintre rezultatele reale previzibile ale acesteia cu alte obiective dezirabile Dacă scopul se dovedește a fi cu adevărat irealizabil, atunci, în ciuda tuturor dezirabilității sale, încercările de a-l atinge și de a-i acorda un loc central în sistemul aspirațiilor noastre vor fi considerate inutile și ruinătoare Reflecția asupra vieții de zi cu zi rezolvă rapid ambele întrebări Formele obișnuite stabilite ale dezirabilului sunt, în cea mai mare parte, determinate instinctiv atât de justificarea și "înțelegerea" noastră a acțiunilor care trebuie efectuate, cât și de judecățile noastre cu privire la practicabilitatea sau impracticabilitatea lor Aducem un act în categoria de cuvenit sau impropriu, așa cum funcționează cu noi Biblioteca "Runivers" A GUREVICH sărbătorile, și încercăm rapid dorința emergentă la posibilitățile sau imposibilitățile existente în mod subiectiv pentru noi, dezirabilitatea sau indezirabilitatea implementării acesteia Din acest aparat de activitate volitivă care funcționează instinctiv, sub influența necesității de a aprofunda și ridica nivelul moral al activității noastre, se desparte reflecția filozofică asupra a ceea ce se cuvine cu adevărat și a relației sale cu realitatea În loc să se bazeze pe răspunsurile imediate ale rațiunii practice și ale experienței elementare, reflecția filozofică pune întrebarea unde rațiunea vulgară vede deja răspunsul "Îl vreau pentru că îmi va face plăcere", spune acesta din urmă "Dar de ce vrei plăcere și îți va face cu adevărat plăcere?" filozoful îl oprește Așa cum în domeniul teoretic acesta din urmă încearcă să găsească criterii mai solide de cunoaștere și o cunoaștere mai cuprinzătoare a realității, și atinge aceste criterii doar printr-o pătrundere mai profundă în realitate, tot așa și în domeniul practic caută baze solide pentru viața morală și găsește și nu sunt altceva decât cunoaștere condițiile reale pentru apariția, implementarea și interacțiunea scopurilor noastre între ele și cu realitatea Găsirea criteriilor de cunoaștere prin cunoașterea-realitate în profunzime și realizarea unei cunoașteri profunde a realității cu ajutorul unor criterii ferme și neînșelătoare, pe de o parte, găsirea celor mai înalte scopuri ale oricărei activități umane prin analiza critică a posibilitatea implementării depline în viață a diverselor scopuri și realizarea unei înțelegeri a tuturor scopurilor dorite cu adevărat tocmai din asumarea realității obiective superioare, pe de altă parte, acestea sunt cele două mari teme ale gândirii umane, variații asupra cărora se află conceptele filozofice care au apărut în istoria gândirii, în toate varietățile și în toate diferențele dintre combinațiile lor Problema relației dintre scopurile cele mai înalte ale activității umane și realitatea în sensul posibilității de realizare deplină în viață atât a acestor scopuri, cât și a celorlalte scopuri pe care ni le dorim, este așadar în centrul

tuturor problemelor filozofice în general, finalul punctul de vedere asupra lumii * Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE Părerile predominante în timpul nostru pot fi rezumate în trei tipuri principale, fiecare având un reprezentant clasic în filosofia timpurilor moderne Comte, Hegel și Kant sunt cei mai desăvârșiți exponenți ai viziunii naturaliste, idealiste obiective și idealiste subiective Primul refuză să vadă în procesul lumii, inclusiv în cel din urmă și în societate, dominația oricărui scop accesibil sau de înțeles omenirii Conștiința umană și, în consecință, voința se supune legilor imuabile ale dezvoltării cosmice, nu le afectează pe acestea din urmă, sunt un reflex al proceselor materiale strict definite În lume, legea conservării energiei și cauzalității domină cu siguranță O cunoaștere exactă a legii imuabile care guvernează totalitatea mișcării lumii ar face posibilă cunoașterea și prezicerea, până la cel mai mic detaliu, a fiecărei mișcări fără excepție care va avea loc vreodată și a tuturor mișcărilor care au avut loc vreodată Pe care se bazează credința că voința umană poate influența cursul dezvoltării lumii o iluzie de la care trebuie să renunțăm, pentru că numai supunerea față de legile naturii umane, ale societății și ale restului lumii face posibilă activitatea rodnică și ne face cu adevărat liberi Lumea organică a apărut din anorganică prin complicarea materiei^ Este dominată de legile luptei pentru existenţă, selecţia naturală; adaptarea și ereditatea sunt factori, iar diferențierea și integrarea organelor sunt rezultatele evoluției organice Aceleași legi, factori și rezultate operează într-un mediu mai complex al vieții sociale și reprezintă combinații mai complexe de procese esențial omogene Legea generală a lumii este o tendință de echilibru, de conservare a mediului Echilibrul este cel mai înalt principiu al moralității, precum și știința și arta Păstrarea individului în condițiile vieții sociale se opune păstrării societății, în ansamblu, a echilibrului unui sistem de ordin superior Morala constituie un compromis între condițiile de conservare a individului și a organelor sale individuale și condițiile de conservare a societății Istoria prezintă diverse combinații și diverse grade de satisfacere a cerințelor de echilibru individual și social Progres Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" A GUREVICH consta in cresterea posibilitatilor de echilibru individual si in reducerea opozitiei si frictiunilor dintre individ si societate Are loc ca urmare a apropierii constante a procesului lumii la o stare de echilibru complet, o aproximare care rezultă nu din dominația vreunei providențe sau scop în lume, ci din opoziția neîntreruptă la forța schimbătoare a influențelor externe, - contraacțiuni care vin din toate corpurile Starea finală a lumii trebuie gândită ca un echilibru absolut, excluzând orice mișcare Punctul final al dezvoltării sociale, realizarea idealului social va fi dat atunci când există o solidaritate deplină a aspirațiilor de echilibru între individ și societate, când echilibrul societății este indisolubil legat de echilibrul individului și invers Știința își va atinge cea mai înaltă perfecțiune atunci când există un acord complet între toate cunoștințele, când sistemul științific nu poate fi zdruncinat sau schimbat nici prin intruziunea unor descoperiri exterioare, nici prin lupta internă a pozițiilor Arta satisface aspiratiile noastre de echilibru social si cosmic; realizarea acestuia din urmă va fi realizarea celui mai înalt ideal estetic Astfel, naturalismul găsește în principiul echilibrului cosmic scopul cel mai înalt, a lupta pentru care înseamnă, în același timp, a fi în deplină armonie cu regularitatea obiectivă, a realiza cele mai profunde dintre aspirațiile noastre reale și, prin aceasta, de asemenea, să le

realizăm pe cele din aspirațiile noastre, care la prima vedere par a fi contrar -chat al scopului nostru cel mai înalt Viziunea obiectiv-idealistă asupra lumii are o atitudine diferită față de întrebare Pornind de la vechile tradiții filosofice, ea consideră că lumea materială dată prin simțurile exterioare este doar o reflectare imperfectă, o întruchipare parțială trecătoare și iluzorie a ființei actuale care ni se deschide în lumea sufletului, în lumea gândirii și voință rațională Procesul mondial este pentru el un singur organism spiritual ~ atotcuprinzător, impregnat de un singur scop, căruia îi sunt supuse toate procesele din elementele constitutive ale acestui organism și care trebuie realizat tocmai în pătrunderea tuturor acestor elemente de către necondiționat ideea de ansamblu, în implementare Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE în fiecare dintre ele armonie absolută cu întregul Cu alte cuvinte, lumea este pentru idealismul obiectiv, teleologic o singură voință, care se realizează într-o multitudine nenumărată de voințe separate, necontopindu-se cu ea, străduindu-se la realizarea propriului conținut, și numai într-un proces nesfârșit de dezvoltare care se apropie armonie deplină cu voința întregului, voința divină În conștiința și gândirea umană, ideea procesului mondial ajunge la conștiința de sine în unele dintre produsele dezvoltării lumii Filosofia, morala, arta sunt cea mai înaltă realizare a aspirațiilor procesului mondial, iar principiul armoniei absolute a voințelor ar trebui să stea la baza atât atitudinilor teoretice, cât și practice și estetice față de lume În principiul armoniei absolute a voințelor sau al iubirii universale (amour universelle), idealismul obiectiv găsește astfel acel scop cel mai înalt procesul mondial și aspirațiile umane, pe care naturalismul le-a găsit într-o stare obiectivă, non-psihică de echilibru cosmic Ambele se opun idealismului subiectiv sau neo-kantianismului Ea pornește din inaccesibilitatea lumii obiective, luată în sine, nici la cunoaștere, nici la influența volitivă, nici la contemplația estetică Scopul cel mai înalt al activității umane nu poate, după părerea sa, să fie înrădăcinat în structura reală a realității, deoarece aceasta din urmă nu este pentru noi altceva decât realizarea formelor conștiinței noastre, a capacității noastre cognitive, deoarece lumea fenomenelor este însăși un produs al activității cognitive umane ѣka, realizarea de forme imanente pentru el pe materialul de ființă al altcuiva, direct inaccesibil; poate deveni și un obiect al creativității noastre morale și artistice, un material care poate fi întruchipat în el prin postulatele noastre etice și estetice Lumea lucrurilor în sine este astfel aranjată încât se pretează la întruparea în ea a formelor exterioare de cunoaștere și activitate: acesta este ultimul, ultimul fapt, constatat prin însăși existența omului în lume, conservarea și reproducerea sa parțială , și chiar însăși apariția omului cu organizarea sa dată Lumea nu contrazice cerințele noastre la - * Biblioteca "Runivers" Yu A GUREVICH formalitate și identitate, nu prezintă surprize necontenite și absurdități reale; legile noastre abstracte ale naturii se dovedesc a fi instrumente utile în lupta pentru existență, în activitatea practică bazată pe previziune Aspirațiile de îmbunătățire a cunoștințelor și a vieții, prin realizarea idealurilor noastre imanente, se dovedesc a fi fructuoase Progresul științei, moralității, artei este real, posibil și nu este limitat de bariere absolute Dar a fundamenta toate aceste fapte prin structura realității transcendente înseamnă a te deda în munca inutilă de definire a indefinibilului, iar toate construcțiile metafizice nu sunt altceva decât un transfer al datelor lumii fenomenelor, cerințele

imanente ale cunoașterii și acționării persoană și legile interacțiunii sale cu realitatea inaccesibilă-transferându-se chiar în această realitate; ele, aceste construcţii, nu explică nimic, ci doar afirmă dogmatic pentru calitatea de incognoscibilă a cognoscibilului Cele mai înalte principii ale moralității, ca și cele mai înalte principii ale științei, se realizează numai în proceduri reciproce cu cei epuizați și nedeterminați, care este întotdeauna soacra experienței, pot fi înțelese, doar ca complet formal, complet necurat si cerinte absolute, atasate de toata stiinta si desi niciodata in mine reale nu sunt fezabile, dar reprezentand un ideal calauzitor, de care se vor apropia in progres infinit Aceste principii sunt reduse de kantianism la un principiu suprem, în esență similar cu principiul idealismului obiectiv: unitatea absolută a conștiinței lumii, eliminarea dualității între conștiință și ființă, între spirit și materie, între individ și societate, între societate și lumea, între iubire și fericire este cea mai înaltă o făclie ideală a dezvoltării istorice și a vieții morale Astfel, kantianismul vede cel mai înalt ideal nu în procesul obiectiv al existenței materiale sau al dezvoltării idealiste, în care realitatea însăși realizează acest ideal mai mult, există o armonie interioară între acestea din urmă și toate eforturile umane, nu; Kantianismul, îl consideră ca izvorând din mintea umană, opunându-se, luptând, Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE interacționând cu senzualitatea, dar niciodată complet solidar cu ea Abordarea idealului moral nu este pentru el un proces natural care are loc după legi imuabile, ci rezultatul concentrărilor energetice ale gândirii asupra depășirii materialului empiric haotic și a luptei voinței morale cu obstacolele senzualității și ale lumii materiale Iar gradul de realizare a idealului moral este determinat pentru el de inconsecvența acțiunilor cu nevoile și legile naturale, dar de gradul de influență exercitat asupra acțiunilor de către legea morală supremă, ca atare, în deplina ei puritate, sfințenie și impracticabilitate , la fel cum gradul de perfecțiune mentală este determinat pentru el nu în abundență și amploarea materialelor empirice adunate, și gradul de unitate introdus în ele, gradul de generalitate, raționalitate și sistematicitate care s-ar putea stabili între ele Acestea sunt cele mai comune trăsături tipice ale viziunilor asupra lumii care domină filosofia științifică modernă Coexistența și importanța lor egală în gândirea filozofică modernă demonstrează că fiecare dintre ele conține elemente de nesuportat și că niciunul dintre ele, împreună cu eliminarea insustenabilului din alte viziuni asupra lumii, nu a reușit să facă dreptate momentelor de nezdruncinat și valoroase din ele Înțelegerea naturalistă a lumii nu acordă locul cuvenit în viața umană conștiinței și face de neînțeles însăși esența și semnificația proceselor voliționale Ea amestecă legile generale, abstractizate din lumea materială, cu totalitatea proceselor materiale reale și amestecă postulatele abstracte ale unei cunoașteri mai perfecte a acestora din urmă cu realitatea acestor postulate, cu implementarea lor și, în consecință, cu darea reală a acelor condiții pe care de fapt am sens doar ca postulate formale ale experienței Subordonarea lumii legii cauzalității, esența legilor conservării forței și materiei îi apar sub forma unei predeterminari nelimitate a întregului conținut al procesului mondial, stabilit odată pentru totdeauna, neschimbător, etern , determinând neclintit totul până la cele mai mici detalii Apariția conștiinței în prezența anumitor procese materiale în op Biblioteca "Runivers" A GUREVICH în lumea ganică și în paralel cu aceasta din urmă, dezvoltarea continuă a conștiinței este considerată

naiv a fi cunoscută de aceasta, atâta timp cât indică subordonarea proceselor moleculare, de care depinde conștiința, legilor conservării materiei și mișcării De parcă aceste legi ar explica cel puțin cel mai simplu proces chimic sau starea de agregare a unui corp fizic la un moment dat Din punct de vedere deductiv, nici un proces material real nu poate fi dedus din formule abstracte decât dacă acesta din urmă a fost dat în toată particularitatea sa, iar fiecare deducție presupune cunoașterea a ceea ce se deduce dintr-o altă sursă, așa cum fiecare formulă în sine este obținută prin abstracție din concret date, mai semnificative, ce este ea Lumea organică este de neînțeles din procesele anorganice și nu poate fi dedusă din acestea Analiza proprietăților sale este singura cheie a înțelegerii sale În același mod, conștiința nu poate fi în niciun fel abstrasă din dăruirea doar a sistemului nervos, a organelor de simț și a reacțiilor senzitive Percepția sentimentelor și aspirațiilor trebuie mai întâi dată pentru a putea constata legătura lor cu procesele materiale Dar chiar și atunci trebuie să se facă o distincție strictă între postulatul, potrivit căruia procesele materiale cu care este dată conștiința, doar în grad, nu diferă în mod esențial de procesele materiale care nu sunt însoțite de conștiință și cunoașterea structurii acelor procese cu care este asociată conștiința, în diferențele lor generale de procese pur materiale Noi, care cunoaștem diversitatea infinită a naturii prin metodele noastre matematice, fizice și chimice și pătrundem în viața organică prin metodele noastre anatomice, fiziologice și comparative, suntem încă infinit de departe de o astfel de cunoaștere Și aceasta este doar o auto-amăgire a gândirii extrem de mulțumită de sine, când, aplicând conceptul de "predestinare" naturii, ei cred că prin aceasta ne apropiem de înțelegerea unor forțe reale ale realității unei stări predeterminate de acesta din urmă, în ansamblu pe care îl putem înțelege, prevede sau calcula Apoi afirmăm prezența activității voliționale în viața conștientă Facem ce vrem, pentru că Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE tim; ne confruntăm adesea cu decizii importante, și trebuie să alegem între mai multe acțiuni, și cerem minții, gândul de sfaturi, alegând ceea ce recunoaștem ca fiind cel mai bun și mai fezabil În astfel de cazuri, a sublinia necesitatea unui fel de acțiune sau a unei stări obiective înseamnă pur și simplu a nu cunoaște situația sau a nu lua punctul de vedere al persoanei care acționează În mod obiectiv, ne putem aștepta sau prezice o decizie cu o certitudine mai mare sau mai mică dacă cunoaștem natura și condițiile esențiale ale agentului Dar niciodată nu putem prevedea dinainte cu o certitudine absolută întregul curs concret și toate detaliile deciziei și implementării acesteia Condițiile fiecărui act individual sunt prea complexe și individuale pentru aceasta, iar posibilitățile de cunoaștere reală sunt prea limitate aici Afirmația că orice acțiune, oricare ar fi ea, va fi necesară în toată concretitatea și individualitatea ei deja pur formal, indică doar funcționarea unei legi generale a gândirii, legea cauzalității, care nu poate exprima conținutul specific al deciziei, fie exacte, fie aproximative, fără nicio judecată Pentru cel care decide, situația este diferită El trebuie să decidă care dintre cele două posibilități să aleagă Una dintre cele două posibilități - de exemplu, trecerea lui Caesar sau netraversarea Rubiconului - nu se va produce de la sine Ideea este doar despre un act de voință, despre ceea ce trebuie făcut Și nu este sigur că trebuie să vină una și nu cealaltă oportunitate Altfel nu ar fi nevoie să ezite, să alegi De îndată ce actul este finalizat, sau una dintre posibilități s-a transformat într-o imposibilitate, sau nevoia

de acțiune a dispărut cu totul și am încetat să ne dorim, a dispărut și faptul ezitarii, al alegerii Dar când acest fapt este dat, când suntem într-o stare psihologică de alegere, de contemplare a acțiunii și ni se pare că două cursuri de acțiune sunt posibile, atunci este lipsit de sens să spunem că alegerea noastră este indiferentă, că reflecțiile noastre sunt inutile, iar una dintre posibilități va trebui neapărat făcută Lanțul cauzal al acțiunii noastre include reflecțiile noastre asupra a ceea ce trebuie și asupra deciziilor noastre Predicția acțiunilor unei alte persoane se bazează parțial pe cunoașterea conținutului motivelor care apar în el și pe valoarea volitivă pe care acestea o pot   el are tives Dacă, așadar, viața morală și socială arată alternative și dezacorduri între ceea ce este și ceea ce ar trebui să fie, atunci voința se poate opune aici legii sale, dorinței sale Numai confuzia sus-menționată a postulatului abstract al cauzalității cu diferite grade de uniformitate și constanță în diverse domenii ale realității conduce la afirmația teoretică că există legi imuabile ale dezvoltării sociale, cărora voința nu poate decât să se supună, fără a fi în măsură să le fie promovează, fie se opune implementării lor Atunci se dovedește a fi ceva de neînțeles și contradictoriu dacă conștiința morală obligă la un protest împotriva acestor legi, dacă exclamă: să fie lupta pentru existență și distrugerea nemiloasă a celor slabi să fie legea naturii, inima îmi spune să iubesc umilit, vindecă pe cei suferinzi și sprijină pe cei slabi; sau: lupta pentru binele majorității și pentru echilibrul fizic să fie o lege inevitabilă a dezvoltării sociale - dar nu-mi pasă de binele majorității și de propria mea conservare, nu fac bine, ci lupt, nu păstrându-mi corpul, dar depășindu-l Dar naturalismul nu deduce consecințele extreme ale poziției sale Dimpotrivă, el dorește, prin cunoaștere obiectivă, să ofere voinței un ghid de încredere și să o facă cea mai reușită în determinarea realității Subliniind scopuri care sunt realizabile și care stau în natura lucrurilor, el dorește să stimuleze energia, să elimine risipa inutilă de forță și inevitabila disperare și apatie care apare atunci când voința continuă să fie inutilă, când se ciocnește cu insurmontabilul necesitatile naturii El evidențiază, în ceea ce privește scopul cel mai înalt, străduința pentru echilibru în condițiile mediului natural și social și gândește prin aceasta să dea îndrumarea supremă a activității morale Pentru a evalua acest scop, este necesar să ținem cont de faptul că, gândindu-ne la ceea ce ar trebui să fie, pornim în mod constant de la relația dintre acțiunea noastră la un alt scop specific, iar reflecția se extinde la relația dintre această acțiune în condiții date și respectivul anume poartă Ea, însă, o anumită convingere cu privire la genul potrivit de activitate, trebuie să fie dată pentru ca gândirea să aibă un criteriu, să aibă o direcție definită Din practică   Din acest motiv, avem nevoie de o gândire filosofică logică pentru a indica scopul suprem după care ne putem ghida în activitățile noastre Nu ne mulțumim cu instrucția de bază și de la sine înțeleasă a filozofiei, să ne călăuzim în acțiunile noastre de rațiune și să nu fim supuși influenței oarbe a sentimentelor și pasiunilor De asemenea, presupunem că rațiunea, în virtutea structurii sale, va determina și un răspuns cert la ceea ce ar trebui să facem de fapt atunci când dorim să acționăm rațional Și într-adevăr, toate principiile morale ale filosofiei dau un astfel de răspuns material Ei subliniază necesitatea ca anumite aplicații ale legii celei mai înalte să se bazeze pe legile gândirii noastre și pe criteriile materiale folosite de acestea; dar ei înșiși stabilesc și o lege care are

caracterul unui criteriu material al activității - fie că este vorba de fericire, fie de cunoaștere, fie de un imperativ categoric Prin urmare, principiile morale ale naturalismului, idealismului și kantianismului trebuie privite ca indicii ale celor mai înalte standarde ale activității noastre, ca răspunsuri la întrebarea ce ar trebui să facem și nu ca indicații ale semnelor generale ale voinței și acțiunii noastre, sau ca apeluri formale la dominaţia raţiunii în faptele noastre Dar nici principiul echilibrului, nici principiul armoniei nu pot fi scopuri atât de definite De fapt, echilibrul și dezechilibrele sunt fapte la fel de primare, la fel de generale Echilibrul fiecărui corp exclude mai mult sau mai puțin echilibrul altor corpuri, mai mult sau mai puțin coexistă cu echilibrul altor corpuri Viața unei persoane care trăiește în societate, în special, este supusă unor legi de echilibru neobișnuit de complexe, diverse și schimbătoare și este asociată cu aceleași legi complexe, variate și schimbătoare ale dezechilibrului Fiecare funcție vitală, fiecare senzație, sentiment, idee, dorință, fiecare fapt de interacțiune socială sunt procese de deplasare de la echilibru și la acesta, mișcarea unora dintre anumite, delimitate și în relații speciale cu mediul unui sistem permanent Între aspirațiile senzuale ale unei persoane, bazate pe condițiile de echilibru și mișcare a părților parțiale ale corpului, și scopurile sale etice, legale, estetice și economice, între acestea din urmă și aceleași scopuri ale altor persoane, există multe contradicții și conflicte Ei· Biblioteca "Runivers" A GUREVICH există de fapt; toate obiectivele nu pot fi îndeplinite - trebuie să alegi și să le preferi pe unele dintre ele în detrimentul altora Poate principiul echilibrului între obiective să servească drept criteriu pentru preferarea unuia dintre ele și nemulțumirea celuilalt? Satisfacția fiecăruia dintre ele este necesară pentru a restabili echilibrul funcției de care depind Echilibrul absolut nu este realizabil, chiar presupunând că este de dorit Echilibrul relativ ne duce deja dincolo de însuși principiul echilibrului, ca principiu și criteriu suprem al activității noastre Având în vedere o serie de scopuri diferite Nu pot alege niciunul dintre ele ca fiind cel mai corespunzător echilibrului, pentru că dacă vreau să fiu ghidat de echilibru, atunci trebuie fie să-mi doresc toate obiectivele, fie să nu le vreau deloc - altfel va exista întotdeauna un dezechilibru și predominanța a uneia dintre funcţii faţă de altele Dar dacă, după o discuție matură, aleg scopul care mi se pare cel mai dezirabil în condițiile date, atunci a spune că am ales acest scop pentru că reprezintă echilibrul maxim la un moment dat, înseamnă a face o petitio principii, adică a dovedi printr-o propoziție că ea însăși trebuie dovedită Am ales scopul pentru că este cel mai de dorit; dar cel mai dezirabil final este cel care are ca rezultat maximul de echilibru - prin urmare, cel mai de dorit este întotdeauna maximul de echilibru Dar nu mi-am dorit echilibrul maxim atunci când am ales, de exemplu, în loc de plimbare, îndeplinirea datoriei mele Lăsați alegerea să depindă de relațiile de echilibru ale organismului meu psiho-fizic la un moment dat, criteriul de decizie nu a fost echilibrul, ci marea dorință a uneia dintre acțiuni, datorită conexiunii sale cu alte dorințe de bază, de exemplu, sănătatea, securitatea, dragostea etc Echilibrul nu este poate fi criteriul moralității, ceea ce ar trebui să-l dorim sau pe care ar trebui să-l prețuim cel mai mult, deoarece nu oferă niciun ghid aplicabil pentru a stabili ceea ce se cuvine Naturalismul oferă o explicație psihologică a voinței și moralității, acolo unde acestea există El indică rolul de armonizare și echilibrare al minții în viața umană Dar el nu dă un principiu moral, o

fundamentare a unui anumit sistem de norme, ca fiind propriu moral Viziunea naturalistă asupra lumii poate Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE a se uni cu morala idealistă, de orice nuanță, este la fel de bine ca și cu egoismul și materialismul practic " Ca viziune asupra lumii, ea nu conține fundamentarea normelor etice Trecerea de la propozițiile teoretice la normele practice are loc în sistemele naturaliste - fie că este vorba de pozitivismul lui Comte, fie de evoluționismul lui Spencer, fie de materialismul "filozofiei" științifice - nu prin intermediul unei fundamentari critice a anumitor scopuri, ci prin aplicarea obiectivului găsit legi la date într-o conștiință morală directă fără scopuri morale La fel ca naturalismul, idealismul obiectiv nu oferă, în principiu, o armonie absolută a voințelor ca criteriu pentru activitatea morală și este supus acelorași obiecții ca și naturalismul, stabilind predeterminarea absolută a procesului lumii în realizarea unui scop superior și necesitatea necondiționată de a lupta pentru aceasta Armonia absolută a voințelor nu există: nu ne putem ghida după ea în existența noastră contradictorie Dacă totul este voință și totul duce în mod egal la cel mai înalt scop, atunci totul trebuie dorit și nu poate exista rău și bine, nu poate exista o alegere mai bună sau mai rea Sau nu ar trebui să-și dorească nimic, pentru că voința noastră, ca conținând contradicții și fluctuații, trebuie să fie o anomalie în încercarea procesului mondial de armonie, care trebuie să fie și o străduință armonioasă, deoarece armonia absolută ar trebui să fie rezultatul ei Cea mai înaltă rezultată în lupta voințelor nu poate fi direct determinată de noi, nu poate fi un principiu moral Viața are nevoie de un principiu mai clar și mai clar Idealismul obiectiv justifică anumite norme morale la fel de puțin ca naturalismul Dacă este strâns legată de cererea de solidaritate cuprinzătoare și deplină între oameni, atunci nu susține această cerere și nu este în măsură să limiteze cu precizie limitele posibilelor solidarități și dezirabile, datorită acestor limite, forme de viață socială, nici să stabilească principii morale care ar decurge din imposibilitatea solidarităţii absolute Kantianismul, fără îndoială, le rezolvă mai satisfăcător Biblioteca "Runivers" A GUREVICH problemă Dacă principiul său de conștiință absolut unificată - o dezvoltare ulterioară a principiului imperativului categoric - identic în esență cu principiul armoniei voințelor, este la fel de insuportabil ca și acesta din urmă, atunci, pe de altă parte, nu deturnează obiectivele cele mai înalte ale activității umane din afara ei stabilite, indiferent de procesele umane, indiferent dacă sunt realizabile inconștient sau conștient, dar le vede izvorând din însăși natura voinței noastre umane În plus, el dă legii cauzalității adevăratul său sens și elimină aplicarea acesteia la realitate în sensul unei interpretări fataliste a ființei El afirmă dependența progresului de voința morală și posibilitatea unei implementări graduale, deși nu complete, a idealurilor sale Cu toate acestea, kantianismul, în încercarea de a abstrage aceste propoziții profund adevărate din premisele sale de bază, se dovedește a fi mult mai insuportabil decât naturalismul și idealismul obiectiv Idealul moral absolut se dovedește a fi nu numai lipsit de conținut și nepotrivit pentru dirijarea voinței: străduința pentru el se dovedește a fi complet inutilă, implementarea lui este imposibilă, iar abordarea lui este iluzorie Lumea empirică este doar un fenomen condiționat de organizarea minții umane Nu există nicio tranziție între el și lumea lucrurilor absolute în sine · Această lume a lucrurilor-în-sine aparțin și forme a priori ale rațiunii pure, luate fără materialul lor empiric;

ii apartine si legea morala absoluta in legislatia ei pur formala Întregul proces empiric de cunoaștere și activitate, întregul progres istoric real, în plus, întreaga evoluție cosmică este un joc pur iluzoriu la suprafața ființei, o spumă nesemnificativă care ia naștere și se risipește pe marea eternității Lumea absolută a lucrurilor în sine nu va fi dezvăluită în nicio cunoaștere, idealul moral absolut nu se realizează în nicio stare empirică Lumea spațiului și timpului este acestea i principia individuationis, aceasta este o reprezentare, ea niciodată ■ o idee poate fi implementată În raport cu eternitatea, el este o iluzie Și Schopenhauer a decis să deducă aceste consecințe din principiul kantian; Kant însuși și și mai mult kantianismul modern Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE ei au preferat adevărul în locul simplității și s-au așezat pe acele fundații esențiale ale viziunii asupra lumii, pe care critica le-a clarificat mai bine decât metafizica dogmatică care a existat înaintea ei și metafizica idealistă care a apărut din ea Cu toate acestea, aceasta din urmă a fost o dezvoltare ulterioară a criticii, iar atât absurditatea premiselor sale de bază, cât și inadecvarea principiilor absolute în domeniul cunoașterii, precum și în domeniul comportamentului, ne obligă să căutăm noi fundamente ale teoriei și gândire practică Teoria critică a cunoașterii domină în continuare aproape nedivizat, dar ne apropiem de o reformă completă a punctelor de plecare de bază ale filosofiei Este pregătit de totalitatea lucrării gândirii științifice moderne Matematicienii și fizicienii, psihologii și sociologii din diverse părți conduc încet, dar decisiv și victorios gândirea din pistele tradiționale stabilite Primul fundament al noii teorii a cunoașterii, mai mult în spirit decât în punctele sale de plecare și rezultatele finale, corespunzătoare acesteia, este Critica experienței pure de Richard Avenarius Dogma idealistă despre darea imediată a conștiinței, care stă la baza criticii, este în cele din urmă exclusă din teoria cunoașterii Dar numai ghidat de ea, i-a putut veni lui Kant să caute condițiile obiective și subiective ale experienței nu în semnele și structura lumii obiective și fundamentele organice specifice ale cunoașterii, ci în capacitatea cognitivă transcendentală, de la care el " a dedus" principalele trăsături ale lumii exterioare și cunoașterea legilor de bază, în loc să le constate în lumea înconjurătoare și în datele gândirii și percepției / Deducția transcendentală a spațiului, timpului și categoriei nu are de fapt nicio legătură cu actualul apariția și dezvoltarea experienței în interacțiunea "funcțiilor sintetice" ale conștiinței și proceselor externe ale lumii Spațiul și timpul nu sunt altceva decât cele mai obiective definiții ale ființei cognoscibile, independent de capacitatea cognitivă, sau de oricare dintre definițiile acesteia, metafizică sau teologie El le-a dat doar o altă formă, deși una care a dat mai mult spațiu cercetării precise și moralei Biblioteca "Runivers" A GUREVICH activitate, ci, în esență, îngustând posibilitățile de dezvoltare și perfecționare a principiilor cercetării și limitarea aria și orizontul activității morale - Este necesar să recunoaștem revoluția copernicană în teoria cunoașterii, realizată de Kant; ca prea radical și a pus lucrurile înapoi pe picioare Nu omul este cel care creează lumea exterioară cu bogăția ei de forme și lanțul lung de dezvoltare, ci el însuși este unul dintre produsele evoluției lumii Cunoștințele sale, precum și voința și creativitatea lui sunt condiționate în formele și conținutul lor de legile de bază ale evoluției lumii și de relația dintre elementele lumii Ele sunt supuse procesului de dezvoltare istorică, iar fiecare etapă anterioară este o condiție pentru următoarea Nu poate exista

cunoaștere finală, neschimbătoare, așa cum nu poate exista un tip uman și social definitiv neschimbător Condiția pentru a investiga ceva este întotdeauna caracterul dat, cunoașterea lui În afara cunoașterii nu există cunoaștere, dar cunoașterea în sine este, de asemenea, un fapt dat, care trebuie investigat în raport cu legăturile sale cu alte date Cunoașterea absolută a unui obiect este la fel de absurdă ca și cunoașterea unui obiect absolut, ca însuși conceptul de obiect absolut Limitele cunoașterii stau în ceea ce este încă necunoscut, și nu în cunoaștere, care atunci nu ar fi cunoaștere Din această relație dintre cunoaștere și cunoscut rezultă doar imposibilitatea cunoașterii absolute, dar nu rezultă nimic pozitiv despre trăsăturile de bază ale realității, din care cunoașterea face parte Cunoașterea, voința, sentimentul sunt date în egală măsură, ca curente principale subordonate ale conștiinței umane Definiți în mod continuu de interacțiunile sociale dintre oameni, ei se dezvoltă în trei curente largi și strâns legate de gândire teoretică, gândire practică și creativitate estetică Gândirea practică se dezvoltă în funcție de dezvoltarea gândirii teoretice (la toate nivelurile, la rândul lor, impregnată de cerințele vieții practice) și din *) Vezi articolul autorului: "Despre teoria cunoașterii", "Viața" , nr i și Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE schimbări în viața socială De la eforturi strict egoiste și oarbe, se ridică la sisteme mai coerente de obiective bazate pe o mai bună adaptare la realitatea socială și de altă natură Alături de principiile limitate ale înțelepciunii în viață, care arată calea către bunăstarea materială și fericirea, morala religioasă și metafizică stabilește principiile înalte ale iubirii și rațiunii, dar fiind incapabile fie să-și concilieze cerințele cu nevoile vieții reale, fie să le ofere condițiile pentru implementarea lor În timpul nostru, se pregătesc mari răsturnări în viața practică a omenirii Conținutul total al omului va începe să se transforme sub influența pătrunderii simultane a aspirațiilor și scopurilor noastre individuale prin înalte principii călăuzitoare și conștiința acestora din urmă, ca fiind strâns legate, neexcluzând și neabsorbind în totalitate scopurile noastre empirice specifice, nu necondiţionat de acord cu ei şi nu necondiţionat contradictoriu În loc să se afirme valoarea absolută a unui scop și valoarea tuturor celorlalte doar ca mijloace pentru acest scop, se începe să accepte fiecare scop, tocmai în calitatea sa de valoros și dezirabil în mod independent, indiferent de a servi oricărui alt scop Apoi acest scop este comparat cu alte scopuri în raport cu armonia sau contradicția cu acestea Scopul care este mai izolat, contradictoriu cu o masă mai mare de alte scopuri, se dovedește a fi subordonat acestora din urmă Dezirabilitatea oricărui scop este determinată de gradul de dezirabilitate proprie, de valoarea sa și de relația sa cu alte obiective în sensul solidarității sau dizarmoniei cu acestea Considerând însă scopul ca bază a aspirațiilor noastre, modificăm esențial dezirabilitatea acestuia sub influența unor considerații, bazate pe cunoașterea noastră despre natură, despre om și despre societate, pe fezabilitatea și consecințele reale ale implementării scopului Un scop dorit poate să nu fie fezabil sau realizarea lui poate face imposibilă atingerea altor obiective dezirabile sau poate facilita realizarea acestora din urmă În această reevaluare a lucrurilor pe baza condițiilor reale și a consecințelor implementării lor constă diferența caracteristică dintre gândirea practică și activitatea practică Biblioteca "Runivers" A GUREVICH experiența spirituală și creativitatea Acestea din urmă sunt ghidate exclusiv de valoarea internă, mentală, a scopurilor noastre:

libertatea, curgerea nestingherită a cerințelor interne ale vieții mentale, este pentru ei principalul (deși nu singurul) principiu suprem Viața practică este impregnată de cerința oportunității - corespondență între scop și mijloace, între scop și rezultat, iar această corespondență nu se realizează altfel decât prin cunoașterea condițiilor reale în care iau naștere și se realizează scopurile noastre Încercările metafizice de a înțelege obiectivele umane dintr-o singură lume, scop non-uman, sau de a le subordona întregii umanități unui obiectiv absolut unic realizat, pierd din ce în ce mai mult teren sub picioarele lor Realitatea a creat diverse forme de scopuri, iar însăși păstrarea lor dovedește inevitabil existența în ea a condițiilor pentru satisfacerea lor Dar atingerea scopului nu înseamnă că acesta pătrunde în realitate în așa fel încât realitatea să înceapă să cuprindă doar ceea ce a fost conținutul efortului Scopul se realizează în mediul - natural și social - care, cu propriul conținut, cu propriile sale "țeluri" inconștiente și conștiente, contracarează influențele schimbătoare ale factorului care acționează asupra lui Atingerea scopului înseamnă, așadar, schimbarea curentului și a mediului prin străduința pentru ■ implementarea și implementarea scopului în sensul creării altor condiții pentru a lupta pentru alte scopuri și alte condiții pentru implementarea lor într-un mediu determinat de mai mult decât doar calitățile anterioare mediului și actuale, dar și noi calitățile scopului realizat în primul și aspirația realizată în al doilea Orice scop este, așadar, nu rezultatul final, care calmează în cele din urmă activitatea celui care dorește, ci doar un factor de schimbare a condițiilor cosmice și sociologice ale dezvoltării ulterioare Fiind realizat, scopul încetează să mai fie un scop și face loc unor noi obiective Orice atingere a scopului este, de asemenea, depășirea naturii dezirabile, orientate spre scop, a acestui scop Același lucru este valabil și în domeniul științei Problema rezolvată încetează să mai fie o problemă și face loc altor probleme Un principiu care tinde să fie realizat într-un anumit domeniu al cunoașterii încetează să mai fie un principiu în aceeași măsură în care Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE cercetarea este efectuată în detaliu, iar din gândire decurg deja alte principii, care la rândul lor tind să fie efectuate în detaliu și, la rândul lor, sunt modificate Sistemele de scopuri existente în omenire nu arată o unitate absolută, dar acest lucru nu le împiedică să formeze diverse grupuri apropiate de scopuri omogene și solidare, să manifeste grade diferite de dezirabilitate Ierarhia valorilor diverselor obiective are o structură diversă și schimbătoare, în funcție de stadiul de dezvoltare mentală și morală a individului, înălțimea dezvoltării și formele de viață socială, condițiile naturale pentru satisfacerea nevoilor materiale Între indivizi și grupuri au loc dispute și lupte cu privire la locul ocupat de un anumit grup de scopuri în ierarhia scopurilor Lupta de clasă și partidele politice se bazează nu numai pe opoziția de interese identice, ci și pe diferența de aprecieri a diferitelor domenii de activitate și realitate, aprecieri făcute de aceste partide pe baza diferitelor condiții externe de viață și a diferitelor etape și direcții de dezvoltare mentală Peste această critică reciprocă neîncetată și lentă a evaluărilor în viața socială se ridică activitatea moraliștilor și a legiuitorilor, a filozofilor și a oamenilor de știință, care oferă societăților o reevaluare a obiectivelor lor pe baza pătrunderii profunde într-o latură sau zonă a realității, sau un sentiment intens de unele dintre masa țintă , date în viața socială El reuşeşte să subordoneze estimărilor sale

activitatea întregii omeniri - prea limitată, unilaterală, temporară, individuală, poziţia lor în lume Tot felul de combinații de scopuri în diferite poziții ierarhice există cot la cot, se completează, se luptă, devin realitate, se schimbă, se mișcă; toate scopurile își realizează ele însele și realizează alte scopuri - niciunul dintre ele nu se realizează numai pe sine și pe deplin, fiecare se realizează împreună cu alte scopuri, parțial opuse, distrugându-l, în orice caz, necontopindu-se niciodată într-un curent comun, în realizarea de idealul absolut unul, absolut dezirabil și suprem Perfecțiunea este ascunsă de ochii noștri Nu o putem implementa Există o îmbunătățire Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" A GUREVICH ultima noastră și cea mai înaltă sarcină Dar perfecțiunea exclude autosuficiența oricăruia dintre obiective - dominația nelimitată a oricărui scop asupra tuturor celorlalte; De asemenea, exclude lipsa de valoare intrinsecă a oricăror sisteme separate de scopuri care decurg din relația lor doar ca un fel de mijloace pentru un singur scop superior Fiecare obiectiv își poartă valoarea în sine Această valoare nu este absolută, scopul nu este necondiționat de dorit Ea se va opri, prin urmare, fi de dorit de îndată ce se realizează Fiecare scop este imperfect, fiecare scop trebuie să fie "depășit", dar "prin realizarea lui Implementarea căror obiective ar trebui preferate, care obiective sunt cele mai înalte în ierarhie, care sunt mai puțin înalte, dar permise, - care obiective ar trebui suprimate, deoarece contrazic obiective necondiționat mai înalte și esențiale - toate acestea ar trebui stabilite de critici gândit pe baza "evaluării" interne a diverselor obiective, aprecierii prin măsura vieții spirituale a unei "personalități" dezvoltate și "reevaluării", prin prisma celor reale stabilite de știință și gândirea logică, a condițiilor consecințelor a implementării lor în diverse * zone ale realităţii Obiectivele superioare stabilite, nefiind măsurile necondiționate și exclusive ale tuturor celorlalte scopuri, pot, dacă ajungem la stabilirea nu a unuia, ci a unor obiective mai înalte - ceea ce este foarte probabil, întrucât am văzut activitatea oilor într-un mod complet unitar direcție, - poate fi la fel de dezirabilă și "va fi recunoscut de noi ca "Cel mai înalt" pe baza următorului criteriu Vom recunoaște în egală măsură drept "obiective supreme", a căror realizare nu încetează să "fie" necondiționat de dorit: chiar și atunci, "când vom lua în considerare astfel de scopuri, a căror implementare rămâne a fi dezirabilă atunci când * sunt excluse * de alte "obiective", care sunt recunoscute ca "mai dezirabile Astfel, criteriul de "distribuire a scopurilor" ierarhice este "gradul de dezirabilitate al "decalajului, în ciuda prezenței contradicțiilor cu alte Obiective și a limitării acestora de a depune eforturi pentru aceasta, gradul^ stabilit pe baza cunoașterii totalitatea condițiilor MM* și 'după efectul 'implementarii lor, -Ce mai face Biblioteca "Runivers" IDELE ȘI REALITATE După un astfel de criteriu, este imposibil să se stabilească un sistem absolut de obiective - reiese clar din cele de mai sus Cunoștințele individuale sunt limitate în mod constant și pot fi îmbunătățite Viața mentală individuală nu poate fi măsura tuturor coordonărilor existente și viitoare ale sentimentelor și aspirațiilor Condițiile pentru implementarea practică a obiectivelor, în cele din urmă, se schimbă ele însele odată cu schimbarea și progresul vieții sociale și, într-o măsură mai mică, cu schimbările în structura naturală și biologică a mediului și a persoanei însuși Dar, de asemenea, acest sistem de scopuri nu poate, pe baza unor criterii stabilite, să conducă la niciun scop absolut superior Scopul trebuie să fie de dorit și de imaginat Dar

un scop absolut nu poate fi dezirabil, pentru că nu poate fi conceput, și nu poate fi conceput, pentru că nu poate fi conținutul unei aspirații care încetează să mai fie o aspirație, prin însuși conceptul său, de îndată ce este realizată Însăși existența gândirii și a scopurilor exclude existența absolutului, gândirea absolutului, lupta pentru absolut Conceptul de absolut este o funcție a dorinței unei persoane de auto-conservare fără limite, care capătă nuanțe diverse, subtile și evazive în diferite domenii ale activității umane Conceptul metafizic al binelui absolut, conceptul estetic al frumuseții absolute, sunt doar forma cea mai înaltă a efortului de a se lua pe sine - propria viață, gusturile, interesele, nevoile, opiniile, suferințele, cerințele, puterea, predominanța cuiva - măsurile și determinanții a tot ceea ce se învârte în jurul nostru ființă Marea transformare a vieții spirituale a omenirii prin viața socială o scoate treptat din centralizarea biologică a organismului, ca focar de conservare, duce la faptul că în forme noi, pregătite de dezvoltarea conștiinței, deplasează centrul de gravitație a relațiilor cu lumea - de la individ, în sensul modern al cuvântului, într-un sistem mai complex, în același timp mai centralizat și mai disecat, spre a cărui apariție putem aspira, dar pe care nu o putem imagina și cu care nu ne putem identifica nimic din ceea ce am experimentat sau la care ne gândim Pony Destruction- * Biblioteca "Runivers" A GUREVICH acest absolut în filozofie este unul dintre membrii mediatori în pregătirea acestei mari transformări Ceea ce s-a spus nu este încă dat conținutul scopurilor superioare și subordonate și al normelor individuale ale activității umane în diverse domenii ale realității Etica și științele sociale practice, economia politică, jurisprudența, politica și, mai departe, diverse științe aplicate, precum tehnologia, igiena, terapia etc , sunt angajate în stabilirea acestor scopuri și norme Gândirea practică apare aproape continuu în conștiința de zi cu zi viaţă Cunoștințele științifice, experiența de zi cu zi, regulile stabilite, obiceiurile și gândirea logică ne conduc în cele mai multe cazuri la o alegere și o decizie rapidă și fără ambiguitate Deciziile dificile și dificile sunt prezentate în minoritate în cursul vieții de zi cu zi Pentru înțelegerea situației metodologice generale de îmbunătățire - următoarele, prin străduința pentru implementarea lor, ca principiu cel mai înalt al activității practice (deci, totuși, precum și ziua creativității teoretice și estetice), indicăm principiile de bază de moralitate, la care vine terapia, la care aurizarea aurizării Iar asupra rezultatelor aplicarea lor critică în probleme economice, politice și juridice Principiile binelui omenirii, fericirea personală și dominația rațiunii asupra sentimentelor și voinței sunt, fiecare, ridicate de sistemele etice în unicul și suprem principiu al activității morale Binele omenirii ar putea fi un astfel de principiu dacă ar exista pentru toată omenirea aceleași condiții pentru satisfacerea nevoilor sale, dacă omenirea și-ar vedea binele într-o stare omogenă, definită, egală pentru toți și dacă acest bine egal pentru toți ar fi realizabil pentru toți Și într-adevăr, fundamentele psihologice ale acestui principiu stau în faptul că atrage atenția asupra nevoilor umane generale elementare, a căror satisfacere necesită orice simț dezvoltat al umanității Principiul binelui omenirii apare de obicei în legătură cu democrația și utilitarismul Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE cerințe și primește un anumit sens doar prin intermediul acestuia din urmă Ca principiu etic suprem, ca criteriu lipsit de ambiguitate al activității morale, nu rezistă criticii Satisfacerea nevoilor materiale ale omenirii a fost atinsă și se

realizează în continuare prin străduința pentru atingerea diferitelor scopuri ale vieții sociale și lupta dintre ele Ca și în natura organică, individul în societate nu este un scop în sine, deși evoluția socială este guvernată de legi diferite de cele ale evoluției organice Și în societate, cei slabi sunt suprimați de cei puternici, satisfacerea unor nevoi este legată de nemulțumirea altora, iar satisfacerea nevoilor unor indivizi este adesea asociată cu insatisfacția nevoilor altor indivizi Odată cu diferențierea societății, binele omenirii pierde orice certitudine: binele unuia nu este binele altuia, sau este indiferent celuilalt Principiul binelui omenirii nu dă o indicație despre care dintre diferitele bunuri ale omenirii - dacă există diverse bunuri și este imposibil să lupți pentru toate în același timp - ar trebui, de preferință, să fie plasat la baza activității morale: fie satisfacerea nevoilor estetice, religioase și etice, fie satisfacerea nevoilor materiale și egoiste Singurul criteriu rezultat din principiul binelui omenirii ar consta în cerința de a satisface nevoile majorității oamenilor în general Dar cu cât este mai larg cercul de oameni ale căror nevoi trebuie să fie luate în considerare atunci când ne gândim la satisfacția lor, cu atât mai mult trebuie să apelăm la sentimente care nu se bazează direct pe aceste nevoi, limitându-le, contrazicându-le Trebuie să apelăm la sentimente și voință morale, să cerem cooperare și solidaritate - trebuie să dorim apariția în umanitate a altor nevoi, pe lângă cele materiale și în opoziție cu acestea Principiul binelui majorității, care stă la baza activității morale, duce imediat dincolo de propriile limite și duce la alte principii Trebuie să recunoaștem cultivarea și satisfacerea altor nevoi decât nevoile materiale ale majorității - nevoi de cunoaștere și conviețuire, sentimente de iubire și dreptate; trebuie să le recunoaștem ca fiind dezirabile Biblioteca "Runivers" A GUREVICH și mai mare, iar scopul de a satisface nevoile materiale ale omenirii trece într-un alt scop: satisfacerea nevoilor materiale și spirituale oriunde acestea există și, în plus, cu o estimare mai mare a nevoilor spirituale în comparație cu cele materiale cu cea mai mare estimare a o minoritate dezvoltată în comparație cu o majoritate nedezvoltată, în măsura în care nu reprezintă condiții, limite și obstacole pentru dezvoltarea ulterioară a minorității Satisfacerea nevoilor materiale ale majoritatii inceteaza sa mai fie idealul suprem; ea trebuie să decurgă din aspirațiile etice ale minorității, ca bază a valorii sale, și din dorința de a satisface nevoile materiale pentru a face posibilă dezvoltarea mentală și morală a maselor largi și, prin aceasta, a elimina condițiile limitate de dezvoltare încheiate în strânsă societate grupurile, și obstacolele în calea dezvoltării superioare, urmând eu de la nivelul de jos masele largi, neînțelegerea și lipsa lor de simpatie față de cerințele unui ordin superior Ajungem astfel la cererea de creștere a iubirii în umanitate Dragostea este dorința de a satisface cerințele de viață ale altei persoane, de a fi impregnat de aceste cerințe, de a experimenta în solidaritate procesul de viață al acestei persoane Cunoașterea și iubirea se condiționează reciproc Așa cum dragostea este necesară pentru cunoaștere - pătrunderea și adâncirea într-un obiect trebuie să aducă plăcere, tot așa și cunoașterea este necesară pentru iubire - cerințele vitale ale altei persoane nu pot fi obiect de aspirație fără pătrunderea lor Dar experiența reciprocă a proceselor de viață ale altor oameni stă la baza vieții sociale Progresul social constă în creșterea, dezmembrarea și aprofundarea experienței de solidaritate între oameni Condițiile necesare pentru suprimarea abuzului, a urii și a luptei dintre oameni

duc în mod necesar la cerințele iubirii, solidarității între oameni O creștere a solidarității umane, o creștere a iubirii între oameni, este o cerință morală necondiționată Fiecare fapt de iubire și tot ceea ce duce la crearea unei capacități interioare de iubire vastă și profundă sunt aprobate de conștiința morală ca fiind absolut datorate, oriunde sunt întâlnite și reprezintă o cerință pe care o facem pentru Biblioteca "Runivers" IDALE ȘI REALITATE propriile fapte - încă îndeplinesc sau nu satisfac aceste cerințe Dar tocmai absența unei oportunități constante de a satisface cererea necondiționată a iubirii este cea care duce la negarea singurei sale dorințe necondiționate Simpatia sau compasiunea asociate cu experiența infirmităților corporale și nevoilor corporale ale altor oameni, sunt doar manifestări foarte mixte; dragoste Experiența solidară este limitată aici de simpatia pentru aceste stări corporale; diferența de condiții și conținuturi ale vieții obligă să se opună celui plin de compasiune și în toate privințele lumii să fie ghidat nu de principiul iubirii, ci de cerințele egoiste ale propriei fericiri, păstrării, mulțumirii Chiar și compasiunea în sine include elemente de plăcere care sunt antagoniste suferinței, bucurie în fața propriei stări de bine și oportunitatea de a ajuta Și această negare a principiului iubirii, în cele mai multe încercări de a-l pune în aplicare, este vie chiar în temeliile sale Iubirea este îndreptată către o ființă din afara noastră; aprobarea lui procesul de viață nu este o afirmare a noastră și invers Din punctul de vedere al diferitelor centre ale iubirii, se cere, din ea decurge opusul Și o astfel de atitudine nu duce la o solidaritate absolută, pentru că un asemenea fel nu există de fapt și nu există nicio posibilitate de a o realiza Procesele de viață ale diferitelor persoane au cerințe diferite și posibilități, satisfacții interne și externe diferite aceste cerințe Au și valori diferite Există oameni care sunt dezvoltați, iubitori, "sănătoși și sunt cei nedezvoltați, egoiști, virili și degenerați Relaţiile dintre oameni diferă prin gradul de solidaritate reciprocă sau: dissolidaritate în raport cu mediul extern, social şi non-social ' Cererea de conducere nelimitată, neîncetată și exclusivă a principiului iubirii în activitatea noastră duce, așadar, la o absurditate imposibilă O persoană sănătoasă trebuie să se sacrifice unei persoane slabe și decrepite, dezvoltate și mai mult - o persoană iubitoare trebuie să-și suprime cerințele înaintea cerințelor unei persoane nedezvoltate și egoiste Mai aproape: solidaritatea trebuie să se prăbușească - pentru a satisface - cerințele unor cercuri mai largi și mai puțin solidari , Totul capabil de ^b, Biblioteca "Runivers" A GUREVICH, iubirea și iubirea activă trebuie să se autodistrugă și să lase doar cei care neagă principiul iubirii să experimenteze, tocmai în numele acestui principiu! Aceasta este consecința principiului infinit extins al iubirii în viața umană Dorința necondiționată a unei iubiri eventual înalte și active pentru și în umanitate este legată și condiționată de dorința altora, care o limitează, o neagă parțial, dar, ca și ea, principiile necondiționat de dorit ale libertății și adevărului, pe care le vom face acum considera Inconsecvența concluziilor din principiul libertății, ca control nelimitat al acțiunilor umane, nu a scăpat de atenția moraliștilor Ele indică dorința înnăscută a fiecărei ființe umane de autoconservare sau fericire Egoismul natural este o contrabalansare energetică a instinctelor altruiste, acestea din urmă sunt mai slabe decât cele dintâi și nu este nimic de care să-ți fie frică de superioritatea lor; trebuie să se străduiască să le întărească astfel încât între ele și egoism să se formeze o armonie care să corespundă mai ales condițiilor

binelui public Căutarea fericirii este astfel, după părerea eticienilor, același principiu călăuzitor al activității morale Nu ne vom opri aici asupra încercărilor complet insuportabile de a deduce cererea iubirii din efortul egoist pentru fericire și un calcul rezonabil al "diferitele surse ale realizării sale, sau asupra veyvedoy, din nou din dorința tuturor de fericire," Principiul moral al celei mai mari fericiri Sunt cel mai mare ZyoDay pe care l-am atins mai sus, dar haideți să vedem linia, poate că fericirea lui Dee este pusă, ca principală cerință, pe linia cerinței vieții În opinia mea, conceptul de fericire caracterizează în mod nesatisfăcător totalitatea acelor aspirații care nu se opun "în totalitate, în mijloacele și consecințele satisfacerii lor, cererii iubirii", dar ele însele sunt considerate ca acestea din urmă nesubordonate, faun obiective Fericirea înseamnă Plăcere, Plăcere, Satisfacție gee emană din curgerea lină a proceselor noastre de viață, din brgayam-ul corespunzător, Yh ey lak y ikh "pregătirile pentru funcționare" yh "Dar "de la cele din urmă flux" la "societăți foarte diferențiate (în care Uy, Èìmpo- Biblioteca "Runivers" ÌDALE ȘI REALITATE "Hi, apare doar un individ care luptă spre fericire) și alte sentimente și cerințe, în afară de plăcere, bucurie etc π Nevoile de cunoaștere și contemplare estetică, în care personalitatea se opune cel mai puternic cerințelor tăgăduirii de sine, au drept rezultat un sentiment mult mai complex decât sentimentul de fericire Un dispreț pentru fericire, pentru toate sentimentele transmise de obiecte atât de simple, pe care conținutul efortului este plăcerea însăși, fericirea însăși și deloc un obiect, se poate forma chiar într-o persoană În ea poate apărea o cerere de străduință pentru astfel de activități și stări care aduc cu ele un sentiment care nu se realizează altfel decât prin ele, în conținutul lor caracteristic O persoană își poate stabili cerințele de a se scufunda în creația și contemplarea artistică sau în gândirea teoretică ca măsură a "fericirii" sale și să nu ia "fericirea" ca măsură pentru a stabili dezirabilitatea sau indezirabilitatea oricărui conținut Așa cum principiul binelui uman, clar gândit, duce la cererea iubirii pentru umanitate, tot așa principiul fericirii duce la depășirea ei în cea mai mare cerere, bazată pe diferența și diferența în condițiile și conținutul fericirii O astfel de cerință este principiul libertății - realizarea nestingherită a nevoilor interne ale personalității umane în toată originalitatea acestor nevoi Ca și principiul iubirii, principiul libertății nu poate fi conceput ca unic și nelimitat determinant al activității noastre Libertatea unuia nu coincide cu libertatea altuia Cei puternici ar trebui să-i suprime complet pe cei slabi Între cei puternici ar trebui să existe o luptă și o negare reciprocă a libertății Dezintegrarea societății și dispariția, așadar, a posibilității oricărui om de a-și satisface nevoile, sau aservirea generală a câtorva tirani, ar fi consecințele necesare ale funcționării nelimitate a principiului libertății Dar în realitatea vieții sociale, libertatea se dovedește a fi, la fel ca iubirea, o atitudine necondiționată de dorit față de oameni Restrângerea libertății, precum și restrângerea iubirii, dacă sunt recunoscute ca fiind necesare, sunt considerate cu atât mai puțin adecvate, dezirabile decât cu cât este mai mare nevoia, a cărei satisfacție Biblioteca "Runivers" A GUREVICH Fiecărui individ i se oferă libertate și cu atât este mai înalt conținutul și gradul de experiență reciprocă pe care se bazează iubirea ; " Creșterea posibilităților materne și mentale de iubire și libertate se realizează de către umanitate prin pătrunderea legilor și proceselor naturii, omului și societății, prin viața de urgență a dezvoltării

conștiinței și: creația, ajutorul ajutorului din motive cunoscute, cele mai bune condensează și agenții reciproce între indivizi De aici se naște în societatea umană cererea de cunoaștere a adevărului, ca sursă de satisfacție pentru toate aspirațiile ideale ale unei persoane Cunoașterea, activitatea minții este un factor atât de puternic în lupta pentru idealuri morale și implementarea lor, încât gândirea etică a filozofilor care își dedică întreaga viață studiului adevărului Și cu adevărat datorată, chiar la începutul ei, a ajuns la afirmarea rațiunii, ca principiu cel mai înalt al activității morale, - odată cu negarea principiilor care apar simultan ale fericirii personale și ale binelui aproapelui, ca principii cele mai înalte Rațiunea, ca principiu cel mai înalt, este luat în sensul - scufundarea în cunoașterea adevărului și distrugerea tot felul de afecte și aspirații (Buddha, stoicii, Spinoza), apoi în sensul cerinței de a exclude din activitatea morală toate motivele de natura senzuala si utilitarista "Nici într-una, nici în cealaltă formă, cunoașterea poate": să fie recunoscută ca singurul principiu uman adevărat activitățile, și eró dezirabilitatea necondiționată, împreună cu alte principii etice, trebuie stabilite mai precis ·■·■ :: · h A Gurevici v) Articol postum : · · "- · Ptò: Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE Recenzie de cărți "Éinleitung' in die Philosophie" Von Hans Cornelius Leipzig, B, G Teubner, , p XIV-¡- , "Introducere în filosofie" prof Cornelius - un întreg sistem filozofic Autorul său nu este un profet inspirat și, evident, nu are pretenția de a deveni unul Acest lucru se simte mai ales în atitudinea lui față de întrebările vieții Nu caută să captiveze cititorul, ci mai degrabă vrea să-l influențeze cu argumente persuasive El scrie vizual, clar și fără balast savant inutil Acesta din urmă este cu atât mai surprinzător că majoritatea opiniilor pe care le dezvoltă își datorează originea lui Avenarius, fizicienilor filozofatori Mach, Hertz și von-Kirchov, kantianismului și așa-zisului psihologism ' '■ Cornelius caută mângâiere cu toată puterea lui Conflictele mintale și sentimentele sunt urâte pentru el În opinia sa, fiecare filosof se străduiește pentru același lucru Numai o înțelegere perfectă a lumii poate oferi unei persoane liniște sufletească completă, iar filosofia din timpuri imemoriale a tânjit după o astfel de pace și înțelegere Astfel, dorința de calm este un stimul intern pentru claritatea dobândită prin cunoaștere Este interesant să comparăm opinia lui Schopenhauer cu această viziune Schopenhauer (și Platov înaintea lui) constată că uimirea la vederea celor mai obișnuite rele și nedumerirea față de rațiunea celor mai obișnuite fapte ale realității cotidiene este trăsătura distinctivă a minții filozofice Pentru Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Mintea filosofică a lui Schopenhauer ridică întrebări, ca să spunem așa, din proprie inițiativă și, prin urmare, conține un dar pozitiv, liber-creativ; pentru gânditorii naturaliști, și în special pentru Cornelius, el se străduiește pentru claritate pentru a-și depăși neliniștea și a îneca anxietatea interioară O privire asupra sursei atitudinii filozofice față de lume aruncă lumină asupra subiectului filosofiei Filosofia nu numai că înțelege lumea, ci și o creează Privind în adâncuri, parcurgând distanța cu privirea lui clarvăzătoare, filosoful este un profet în sfera gândirii, contemplând o lume mai perfectă, "adevărată", după imaginea căreia își creează construcțiile și își bate valorile "Știința ca atare", spune Alois Riehl, "nu are conceptul de valoare Ea știe, dar nu judecă Dar, pe lângă viziunea științifică a vieții spirituale, există o altă viziune care dezvăluie valori în ea și numai aceasta din urmă pătrunde în tărâmul real al spiritului Filosofia, vom spune în

cuvintele lui Platon, este o "formă de viață" specială, ea îmbrățișează mai mult decât știința și o face altfel Pentru Cornelius, însă, știința constă în urmărirea înțelegerii clare (Klarheiț), iar urmărirea înțelegerii finale (lezte Klarheit) este sarcina filosofiei Prin urmare, știința și filozofia merg pe aceeași linie - Am atins aici o întrebare fundamentală, care în ultimii cincizeci de ani a entuziasmat în mod deosebit mințile filozofice Empirismul a negat în general filozofiei orice semnificație independentă, în timp ce Cornelius, ca empiric critic, îi lasă un loc în știință și chiar o onorează cu titlul de slujitor al acesteia din urmă În acest caz, nu a reușit să se elibereze de calea "empirismului" Baza psihologică a gândirii filozofice indicată de Corneliu să nu inspire pe cititor teamă: Corneliu realizează totuși cea mai înaltă reconciliere și echilibru spiritual complet Suflarea tragediei nu i-a atins "sistemul", și totul putea fi rezolvat și explicat dacă întrebările erau puse corect și cu pricepere Primul lucru de făcut este să facem o trecere în revistă critică a principalelor probleme filozofice pentru a satisface "nevoia de claritate filosofică" Este necesar să răspundem la întrebările despre cum este posibil Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE idei noi despre lume, care la un moment dat au satisfăcut "nevoia de claritate", de ce atunci au încetat să o satisfacă și au fost înlocuite cu alte construcții Gândirea filozofică sau științifică a creat o serie întreagă de explicații diferite ale lumii, începând cu viziuni antropomorfe, mitologice, fantastic de poetice și terminând cu opinii dogmatic-științifice sau, de fapt, preștiințifice, apoi critice și "pur empirice" Autorul cărții analizate vede diferența dintre "dogmatism" și "empirism pur" în faptul că în judecățile dogmatismului "sunt incluse unele premise nejustificate empiric, cu alte cuvinte, acolo sunt introduse concepte, sensul și a căror aplicare nu este justificată exclusiv și într-un mod de înțeles prin date experimentale" Omul, care se află deja la un nivel relativ înalt de cultură, încă explică, de exemplu, fenomenul tunetului și fulgerului prin originea lor dintr-o ființă superioară asemănătoare omului; el recurge deci în explicaţiile sale la concepte care nu sunt confirmate empiric Și în ciuda acestui fapt, gândirea naivă se mulțumește cu astfel de explicații nu mai puțin decât o conștiință mai dezvoltată cu cosmogonie modernă Cum poate fi aceasta? Răspunsul se obține de la sine, dacă avem în vedere metoda omogenă comună tuturor explicațiilor În exemplul de mai sus, două fenomene independente, de neînțeles pentru noi, sunt aduse sub o idee mai familiară a activității unei ființe asemănătoare omului și, astfel, diferitele și diversele sunt legate între ele În același mod, în explicațiile științifice, fenomenele diverse și mai puțin cunoscute se reduc la câteva concepte cunoscute În toate aceste cazuri se dezvăluie principiul "economizării gândirii" și dorința de calm intelectual De dragul celor din urmă, se face o tranziție de la "dogmatism" la "empirism", adică suntem obligați de fiecare dată să verificăm compoziția și originea conceptelor explicative Tot ceea ce nu poate fi explicat, tot ce este "metafizic" trebuie îndepărtat treptat din conceptele noastre Ar trebui să se străduiască "să explice totalitatea tuturor faptelor cu concepte care nu conțin nimic neexplicat, problematic" Creșterea întrebărilor nesfârșite trebuie, așadar, să înceteze Sarcina este fi Biblioteca "Runivers" G Despre B Oí ъ cărți losofia în sens restrâns devine epistemologică: ridică problema originii și semnificației conceptelor explicative Explicația în sine nu este altceva decât o descriere a unei experiențe date direct, epurată de elemente antropomorfe, dogmatice și metafizice Rămâne doar să arătăm

ce formă are tabloul lumii astfel obţinut * * * Toate ideile create de omenire de-a lungul a mii de ani, sau, mai bine spus, conceptele despre lume, sunt dizolvate într-un proces uriaș, logic continuu, de cunoaștere a lumii Sarcina filozofului este să găsească forțele motrice ale acestui mare mecanism cognitiv, condițiile fiecărei forme ale sale, factorii care îi împiedică dezvoltarea, pașii pe care i-a parcurs și scopul mișcării sale Dacă presupunem că acest scop a fost găsit și că este o imagine a lumii care unește "experiența pură" în sensul indicat mai sus, atunci se va dovedi că acest concept de lume extras din experiență nu corespunde unei faze de dezvoltare deja trecute gândirea umană, ci la o fază care nu a început încă Cu alte cuvinte, imaginea dorită a lumii nu este în spatele nostru, ci în față Drumul către scop duce prin "imaginea lumii naturale" nediferențiată din perioada pre-științifică, apoi prin faza metafizică a gândirii dogmatice și ajunge în epoca epistemologică, unde experiența dobândită și dobândită suferă o "purificare" radicală Legate de În empirismul modern în spirit, filosofia pozitivistă revine adesea la o astfel de concepție a ciclului de dezvoltare a gândirii umane Auguste Comte vorbește despre cele trei etape ale spiritului uman, perioadele teologice, metafizice și pozitive ale dezvoltării; o idee asemănătoare se găseşte la Ludwig Feuerbach, Stirner şi alţii Subliniind această asemănare pur formală, nu intenţionez deloc să subjug semnificaţia "empirismului cognitiv-teoretic" Deși, din punctul său de vedere, ca și din punctul de vedere al pozitivismului, etapele trecute ale gândirii au împiedicat formarea unui concept perfect al lumii, dar "empirism pur", spre deosebire, de exemplu, de Comte, vede fundația în vremuri străvechi, ca să spunem așa, în gândirea pre-științifică Biblioteca "Runivers" o^': óH cărți chemarea a tot felul de imagini ale lumii Ai nevoie doar de iute- • Ekat a pierdut comoara În acest sens, noul empirism seamănă puternic cu filosofia lui Feuerbach a datului imediat (Vezi ultima carte: "Grundzüge der Philosophie der Znkunft" p; § "Die Dinge im Originai" ar trebui căutată, după părerea sa, j < Prin analogie cu ideea de creare obiectiv extern: lumea este creată și o personalitate spirituală, adică, sau mai bine zis, conceptul ei Și capătă un caracter obiectiv datorită acelorași factori creatori de experiență Dar este la fel de indestructibil, adică "nemuritoare", o personalitate spirituală, ca o lume exterioară obiectivată? La această întrebare, conform Potrivit lui Cornelius, nu poate fi dat nici un răspuns pozitiv, nici unul negativ: Neschimbat și independent de orice influență, se află MÇHH doar 'condiții? cu experienta conștiință, procese* dar nu, aceste experiențe schimbătoare în sine/de obicei -însoțind procesele mele fiziologice Dar totuși nu avem dreptul să afirmăm că viața psihică încetează odată cu distrugerea fundamentului fiziologic, la fel cum nu putem concluziona că viața noastră personală, mentală, continuă după moarte pe baza permanenței tuturor, a condițiilor oricărei vieți psihice "Oare conștiința noastră încetează odată cu goana morții^ sau se trezește din nou la o nouă viață^ ca după un vis: leșin, narcotic mâncând una dintre acele vene de prosternare, în care nu suntem capabil să rezolve științific", v *■' *■ ' ■ ■ £ * ' * * ' • Să ne punem acum întrebarea * ce fel de lume arată după analiza și critica conținutului general prin anchete, cât de mult diferă < de: lumea-"Trimitativă"? Cornelius numește noua idee a lumii empirică · Respectiv homo sapiens se vede "înconjurat" de spațiu și "ieșitor" de natura insecurității" Pentru o persoană individuală, yari^ rb'da ca întreg este alcătuită numai din el imediat^ Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE experiențe* ·' adică din fenomenele schimbătoare ale vieţii sale mentale Ele îl fac să

conștientizeze trecutul, prezentul și, în imagini obscure, viitorul Fluxul de experiențe ale conștiinței care ies la suprafață și se scufundă în adâncuri este pătruns de o legătură internă creată de condițiile generale ale vieții mentale, adică concepte Această conexiune interioară care trece prin toate aspectele vieții îi conferă constanță și tot ceea ce atinge lumina conceptelor care ordonează experiența capătă proprietatea uneia durabile, constante Datorită acestei conexiuni opiAu imanente, /jowto găsește un punct de sprijin ferm în vârtej · valuri de experiențe care se apropie fără încetare^ O imagine a lucrurilor existente invariabil, sau a unei lumi exterioare obiective, este dezvăluită înaintea lui Apoi se vede forțat: să gândească conceptul de "eu" spiritual cu diYGOziyami constant și, în cele din urmă, înaintea lui crește sarcina de a subordona sistematic factorilor de unificare internă totul (varietatea tip de fenomene *, care este încă " în afara controlului spiritual, ca să spunem așa) Care este acum lumea, unde domnește "orbul ^ YagShra al soartei ilegitime, cu cât este mai largă zona în care "structura internă a conceptelor" are puterea, cu atât persoana devine mai aproape lumea din jurul lui și cu atât mai puțin este motiv de îngrijorare, iar ca persoană se simte mai confortabil "viziunea empirică a lumii", omul în general "empirismul" se simte "în sine" și "viața inconștientă, dar o consideră o consecință a factorilor" necunoscut lui și nesupus intelectului său În această lume, omul se simte și el liber, dar numai până în momentul cercetării Aici, mai degrabă, oamenii se bucură de un fel de libertate aparentă Fiecare individual, ca "științific" a fi, nu este "libertate" · '' ■ ' Cornelius rămâne; astfel, cu vechiul punct de vedere al raționalismului, deloc străin nici măcar unor kantieni El aduce "un tribut poziției lui Spinoza conform căreia libertatea este "adăpostul ignoranței", "azilul ignoră și supraestimează puterea influenței cunoașterii experienței de obiectivare" Cu privire la această întrebare, el a rămas cu totul în urmă cerințelor tocmai acelei critici a căror susținător se consideră Dar asta are motivele lui Pentru Cornelius, categoriile de cunoaștere nu sunt simple mijloace ale procesului care creează experiență; sunt Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE adevărata natură a lumii, esența ei metafizică Pentru critica pură, însă, aceste categorii joacă doar rolul de mijloace de cunoaștere și apoi numai în domeniul experienței senzoriale În general, tabloul lumii desenat de "empirism" nu diferă mult de un tablou similar al idealismului transcendental, cu care autorul însuși este de acord Cititorul poate fi acum convins că noua imagine "empirică" a lumii diferă în esență puțin de imaginea "naturală" a lumii Noul constă doar într-o anumită interpretare a acelorași relații ale omului cu lumea Doar o viziune diferită a fost adăugată la conglomeratele lumii găsite odată pentru totdeauna de om Nu se putea altfel, căci, conform "axiomei" lui Avenarius, toate cunoștințele științifice sunt doar o îmbunătățire ulterioară (Ausbildung) până la cauchiago, iar toate conceptele viziunilor filozofice asupra lumii sunt doar produsul unei schimbări (Abänderung) de conceptele initiale (Appante) ale lui o lume Nu este nimic nou sub soare Ar fi interesant de văzut în ce măsură această "axiomă" ar putea fi aplicată dezvoltării conștiinței sociale, adică la istoria socială mondială Cele două tendințe dominante în prezent, "critica" și "emdaradm", încearcă doar să interpreteze o dată pentru totdeauna această lume Prin urmare, nu trebuie să ne mire că strădania lor nu dorește în continuare * să înțeleagă o dată pentru totdeauna contradicțiile deschise dintre primărie și rața "" și ceva de neclintit și etern Dacă comparăm "empirismul critic" cu devenit

empirismul englez, se va dovedi că empirismul a suferit o mare evoluție, care se manifestă și în privința problemei filozofiei practice Cornelius se vede obligat să-și întemeieze etica pe conceptul de evaluare, înrădăcinat, ca orice alt concept, în viața mentală, și să critice oidamonismul care însoțea de obicei empirismul Kant i-a avertizat pe filozofii continentali împotriva iluzionismului etic al empirismului englez și, aparent, vocea lui Kant nu a trecut fără consecințe pentru europenii "puri" Toate conceptele legate de reprezentarea-ShM Q care ar trebui să fie, sunt reduse pentru Cornelius la o interogare despre gradul de dezirabilitate a acestora, adică la valoarea lor pentru noi Și existența noastră depinde de fiecare dată de cum Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE ele răspund nevoii noastre libere de aspirațiile momentului și de influențele tradiției, de a stabili principiile care ne determină aprecierea Și aici vine langoarea pentru "ultima claritate", pentru calm Urmărirea vieții fără suferință viața, acolo unde nu există conflicte spirituale, este principalul nerv al viziunii de viață a materialismului, naturalismului mecanicist și empirismului, iar autorul a rămas fidel acestei tradiții Acest stimul principal al vieții teoretice și practice este chiar chemat să unească "adevăr-adevăr și adevăr-dreptate" În efortul pentru liniște și, în consecință, pentru "claritatea supremă", pentru stabilirea unui sistem de concepte bazat, ca să spunem așa, pe ele însele, pe conglomerate psihice date direct - în această efort, întreaga persoană și tot ceea ce uman este dizolvat și trebuie dizolvată Numai așa se creează o personalitate armonioasă, asemănătoare în perfecțiunea interioară cu o operă de artă Realizarea unei astfel de persoane, creată din motive și aspirații omogene, este întregul sens al vieții umane - Dacă aruncați o privire mai atentă la ceea ce este intenționat aici, rezultă că tendința secolului de a ieși din unilateralitatea raționalismului și a senzaționalismului s-a manifestat și în el Dar această încercare de empirism în persoana lui Cornelius a eșuat Raționalismul s-a străduit să dizolve toată viața în cunoașterea ei și a văzut sensul vieții în aceeași cunoaștere, în lupta pentru ea sau pentru adevăr "Viața" s-a transformat aici într-o serie de formule logice, într-un mecanism mondial uscat Senzualiștii, dimpotrivă, și-au văzut întreaga sarcină în dizolvarea conștiinței intelectuale în "viață", pentru a face gândirea să servească drept un imaginar imediat dat realității senzuale Dar datorită acestui fapt, atât granițele cunoașterii, cât și domeniul vieții s-au restrâns În acest sens, intelectualismul pur și empirismul pur au convergit în aspirațiile lor vitale Cornelius nu este sortit să iasă din această stare de lucruri și asta în ciuda concesiunilor pe care le face raționalismului kantian Aceste concesii fac cartea lui Corneliu a ei temporară, simptomatică Ele ne arată cât de des o viziune analitică a conținutului experienței determină chiar și empirismul pur să se transforme într-unul critic, sau mai degrabă, Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărţi în empirismul raţionalist nominalismul predominant, cu metoda sa inductivă caracteristică, face loc realismului cu deducția aferentă Dorind să evite o justificare a priori a conceptelor de bază ale cunoașterii, Cornelius a revenit, fără să o observe, la gândirea medievală și la reprezentantul ei în timpurile moderne, Hegel Imuabil, etern, "adevărat", afirmă el în spiritul lui Hegel, este totul "general", concepte date odată pentru totdeauna de conglomeratele psihice, adică ceva care nu este creat în procesul de formare a experienței Deja această viziune asupra sursei și esenței conceptelor și a atitudinii față de chestiunea esenței și nemuririi sufletului îl apropie pe autor de gândirea metafizică și introduce

contradicții în conceptul său monist Nu este nici posibil, nici necesar să mă opresc mai în detaliu asupra opiniilor dezvoltate într-o carte interesantă, deși complet neoriginală Nota mea este menită să atragă atenția celor interesați de soarta filozofiei "experienței pure", a evoluției acesteia și a stării de tranziție a direcției "empirice" în general asupra acesteia Din acest punct de vedere, Introducerea lui Cornelius în filosofie merită o atenție serioasă D Koigen Alois Riel Introducere în filosofia modernă Tradus din germană S Steinberg Alois Riel este unul dintre reprezentanții de seamă ai neo-kantianismului și aparține acelei "aripi stângi" a acestuia, care respinge cu hotărâre posibilitatea metafizicii ca știință și reduce întreaga sarcină a "filozofiei științifice" la teoria și critica cunoştinţe Potrivit acestei interpretări, subiectul "filozofiei științifice" este deja problema științei însăși, ca atare, problema premiselor și limitelor sale, sau, cu alte cuvinte, subiectul ei este experiența însăși, ca atare Dar cine cunoaște doar conceptul științific al filozofiei, remarcă Riel, nu îi cunoaște încă întreaga esență Odată cu înțelegerea filozofiei, ca știință a experienței, ca atare, există, conform Rilu, iar celălalt, conform căruia filosofia apare parcă un fel de "artă de a duce o viață spirituală" sau "îndrumare spirituală" ··< Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Să ne oprim mai în detaliu asupra atitudinii lui Riel față de filozofi moderni: Ostwald; Avenarius și Nietzsche, care se află acum în centrul interesului filozofic; Ostwald este acum, după cum se știe, unul dintre oponenții proeminenti ai "înțelegerii mecanice a lumii" Îndoiala cu privire la corectitudinea acestora din urmă a apărut însă atât la Ostwald, cât și la alți naturaliști, nu sub influența considerațiilor epistemologice cu privire la faptul dacă conceptele de masă și forță sau de masă și mișcare reprezintă forme suficiente pentru a descrie procesele naturale Critica "înțelegerii mecanice a lumii" în geneza ei și în argumentele sale a fost în întregime, parcă, o chestiune internă a științei naturale Baza a fost faptul esențial că înțelegerea mecanică a lumii, construită pe modelul mișcării vizibile a maselor, în special mișcarea planetelor, se dovedește a fi inadecvată și incomodă chiar și atunci când este transferată la procese fizice precum termice și electrice, care nu au proprietăți direct mecanice (articolul) Impulsul imediat pentru dezvoltarea direcției antimecanice în știința naturală teoretică a fost descoperirea legii conservării energiei La invarianța masei, dovedită de Lavoisier, s-a adăugat astfel o altă mărime invariabilă, numită inițial forță, iar mai târziu, după exemplul lui Thomson, energie Și a fost destul de natural să încercăm să reducem aceste două cantități la una - energie Onoarea primei astfel de încercări îi aparține lui Ostwald, care a încercat să extindă doctrina energiei într-o filozofie a naturii energetice Ostwald a încercat să se opună imaginii mecanice * a lumii, care a rezultat sub forma unui sistem de accelerații și a unui sistem de conexiuni de mase solide, cu un sistem energetic nou și mai larg, care își vede meritul în excluderea a tot ceea ce este ipotetic și se limitează la fenomene măsurabile; Mai mult decat atat, trebuie precizat, insa, ca acest nou sistem este inferior in multe cazuri in vizibilitatea celui vechi Această imagine energetică a lumii, propusă de Ostwald, poate fi numită monism natural-științific / deoarece încearcă "să depășească * dualismul conceptelor de bază ale științei naturii, i e face de prisos conceptul de materie alături de conceptul de energie / De fapt, Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Ostwald neagă realitatea materiei și crede că tot ceea ce știm despre ea se află deja în conceptul de energie; "Materia nu este altceva decât un

grup de forțe subordonate în spațiu " Dacă totuși, spun ei, susține Ostwald, acea energie trebuie să aibă un fel de purtător, deoarece reprezintă ceva gândibil, în timp ce materia există cu adevărat, atunci se poate obiecta că "dimpotrivă, materia este doar un lucru gândibil pe care noi îl putem gândi noi înșine ne-am construit pentru a reprezenta constanta în schimbarea fenomenelor" (v) Realul, după Ostwald, "adică ceea ce nu acționează asupra lui, este doar energie, numai ei i se poate atribui predicatul realității" Alături de formele de contemplare, timp și spațiu, reprezintă, după Ostwald, singura valoare comună diverselor zone ale fenomenelor (toate fără excepție) Acestea sunt, pe scurt, cele mai elementare prevederi ale energeticii lui Ostwald Atitudinea lui Ril față de ea este dublă În ceea ce privește semnificația științifică a energiei și posibilitatea ca aceasta să devină baza fizicii în loc de mecanică, Riehl este foarte sceptic, bazându-se pe încercarea nereușită a lui Hertz de a transforma principiile mecanice în această direcție La un sens filozofic? Energia lui Ostwald Riehl are deja o atitudine complet negativă, nefiind de acord cu tfm că ar fi distrus dualismul conceptelor de bază ale științelor naturale și a făcut ca conceptul de materie să fie de prisos (lângă conceptul de energie) Rzl consideră eronată poziția de bază a lui Ostwald că energia este singura mărime de lângă spațiu și timp, deoarece, în opinia sa, fiecare formă de energie este mai degrabă produsul a două mărimi: factorii de capacitate și tensiune, care sunt ambele mărimi reale "Capacitatea înseamnă capacitatea de a percepe energia, iar conceptul ei, evident, diferă de conceptul de energie în sine, deși sunt legate în conținut În capacitatea, de exemplu, a masei, în cazul energiei cinetice, se află conceptul empiric de materie, iar energie, în loc să elimine çro a numit-o doar cu un alt nume, prin urmare diferența dintre materie și energie este la fel de reală ca și diferența dintre spațiu și timp" (v ,) Chiar mai sceptic decât energia natur-fi Biblioteca "Runivers" O VZ O R riig Filosofia lui Ostwald, Riehl se aplică și unei alte doctrine filosofice atât de la modă acum, numită de obicei empirio-critică Riel are o atitudine negativă față de ideea de "experiență pură"; Din experiență pură, crede el, știința nu poate apărea, pentru că "experiența pură" nu este un dat, ci doar un produs al abstracției, o extragere dintr-o experiență cu adevărat dată Acesta din urmă se obține întotdeauna în formele contemplației și se dezvoltă urmând formele gândirii Condiția prealabilă pentru orice experiență este gândirea; experiența fără gândire nu este fezabilă Chiar dacă am ști toate faptele din lume, susține Riehl, atunci datorită acestui fapt încă nu am ști nimic despre legile acestor fapte Completarea faptelor "experienței pure" prin intermediul gândirii este singura modalitate de a le înțelege Învățătura lui Avenarius nu poate fi în niciun caz numită, potrivit lui Riel, pozitivism, așa cum cred Avenarius însuși și susținătorii săi, ci mai degrabă "impresionism", pentru că singurul lucru real pe care îl recunoaște sunt impresiile senzoriale În încercarea de a elibera faptele de subjugarea gândirii, autorul Criticii experienței pure a ajuns astfel la același impresionism care este caracteristic cunoscutei școli de artă În ceea ce privește al treilea filozof (adică, Nietzsche), care se află acum la egalitate cu Ostwald și Avenarius în centrul interesului filozofic, Riehl repetă într-o anumită măsură punctele de vedere deja exprimate de el mai devreme (vezi "Nietzsche ca artist și gânditor" " și "Nietzsclies Werk ? în Zukunft Octo-ber J) Conform interpretării lui Riehl, cheia unei înțelegeri corecte a filozofiei lui Nietzsche este relația sa cu Schopenhauer Nietzsche, după cum se știe, a fost mai

devreme un susținător al învățăturilor lui Schopenhauer și a fost în întregime sub influența sa, apoi a devenit adversarul său Și toate gândurile particulare ale lui Nietzsche pot fi înțelese și evaluate corect numai în opoziție cu gândurile lui Schopenhauer Nietzsche apără viața împotriva lui Schopenhauer; o apără împotriva a tot ceea ce îi diminuează valoarea, o slăbește și o subminează, adică el luptă cu putere împotriva oricărei "decadențe" și degenerare Nietzsche este un filozof care îndeamnă să trăiască; El iubește viața la infinit și nu vrea nimic de la ea Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE, citește - mai puțin o mare soartă, o mare suferință, căci suferința înnobilează și înalță o persoană, și chiar și capacitatea de a suferi profund este pentru Nisa, parcă, un fel de indicator al gradului de noblețe Subiectul principal al filozofiei lui Nietzsche este "îndumnezeirea și transfigurarea vieții" Și toate gândurile esențiale ale lui Nietzsche: individualismul aristocratic, noua morală, supraomul - toate acestea sunt doar o dezvoltare ulterioară a acestei idei de bază a învățăturii sale ! * Mihail Schwartz "Ludw Autobuze minte цші corp Scele și Leib Leipzig, P X - ■ În ultimii ani, o dispută a izbucnit cu o forță deosebită între susținătorii teoriei paralelismului psihofizic și susținătorii teoriei interacțiunii psihofizice Vorbește din ce în ce mai decisiv în favoarea teoriei interacțiunii și indică posibilitatea unei soluții diferite și alte întrebări (despre oportunitatea vieții organice, despre liberul arbitru, despre o viziune dualistă asupra lumii) De aceea "polemica despre paralelism" ocupă mințile din ce în ce mai mult și a dat naștere deja unei literaturi ample și în creștere "Discuția și soluționarea acestei dispute și soluționarea lui Shen' kyig^ Busse Autorul, susținător al teoriei interacțiunii, nu limitează * rațiunea acesteia, ci își stabilește scopul de a-și face opera practică pentru o eventuală orientare completă asupra problemei El "oferă și evaluează toate argumentele prezentate pró" și contra ale ambelor teorii, distinge sistematic tipuri și chiar nuanțe de vederi, iar în funcție de aceste titluri, și nu în funcție de numele reprezentanților acelor sau altor puncte de vedere, el are un material literar foarte vast Cartea "se deschide cu o infirmare a materialismului, "eliminând prin reducerea mentalului și a materialului însăși problema relației sufletului cu trupul (pp - d) Abordând critica paralelismului psihofizic, Busse distinge între autentic, adică coordonându-se ''cu principiul paralelismului, formele sale' de la cele false, abaterea de la acest principiu "După modalitate" "se întâmplă paralelismul" "empiri- Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE "chimic" (Wundt, Münsterberg) < ilp "metafizic" (Fehner? Paulsen) Susținătorii paralelismului empiric asimilează doctrinei paraleliste doar un sens metodologic, ca regulă a cercetării empirice, ca "ipoteză de lucru", oferind soluția finală la problema metafizicii Paralelismul "empiric" nu exclude, într-un asemenea caz, soluția finală a întrebării, tocmai în sensul teoriei interacțiunii Prin urmare, adevărata formă este doar "paralelismul metafic, ca doctrină care pretinde că are o formulare finală a relației sufletului cu trupul - o formulare cu care metafizica trebuie să ia în considerare Busse susține că Wundt și Münsterberg asimilează de fapt teorii ale paralelismului și semnificației metafizice "După cantitate" diferă paralelism<<unp; versal" (Fechner, Paulsen, Gefding, Heimans etc) și "parțial" (Wundt, Riehl, Jodl, Tsiren) -Și umple golurile seriei psihice · admiterea proceselor psihice , "subconștient ^ c "inconştient" ; Al doilea limitează aria vieții conștiente psihice a omului și a animalelor superioare Lanț, mental cauzalitatea ^ · - astfel, se rupe, iar motivul apariţiei ·

proceselor mentale în acele cazuri în care anumite procese nervoase pot fi constatate pe latura fizică, rămâne de căutat în proprietăţi acesta din urmă, în structura subtilă și complexă a sistemului nervos "Ch^ichnyts", paralelism, deviază d" : v cancer - caz, de la materialism numai numit Busse demonstrează că Wundt, Riel și Jodl cu totul yaeraspolsr^eitsi kb, drsushcheniyu procesele mentale "inconștiente" sunt forțate paralele ^- dstistich ^skago predare, la o serie de concesii, ducându-le la paralelism "universal" În fine, "prin calitate", sau prin metafizic? fundamentare, este mai necesar să se facă distincția între paralelism " materialist * {Munsterberg, Schpaulding), "¡reality-cheeky-lunistic" (clasic reprezentant - ÇmiH a, H B cel mai nou - C petsser, ; Ben ^, Iodd, Karus y AR) (Paulsen, Fechner, Wundt, Heimans, Gefdiag, Ebbivdgauz) si "dualistic" Pentru "^aterialrg Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE chimic" (Wundt, Münsterberg) -sau "metafizic" (Fehner, Paulsen) Susținătorii paralelismului empiric asimilează doctrinei paraleliste doar un sens metodologic, ca regulă a cercetării empirice, ca "ipoteză de lucru", oferind soluția finală la problema metafizicii Paralelismul "empiric" nu exclude, într-un asemenea caz, soluția finală a întrebării, tocmai în sensul teoriei interacțiunii Prin urmare, doar paralelismul "metafizic" este forma adevărată, ca doctrină care pretinde a avea o formulare definitivă a raportului sufletului cu trupul, formulare cu care metafizica trebuie să ia în considerare Busse susține că Wundt și Münsterberg asimilează de fapt teorii ale paralelismului și semnificației metafizice "După cantitate" există o distincție între paralelismul "universal" (Fechner, Paulsen, Gefding, Heimans și alții) și "parțial" (Wundt, Riehl, Jodl, Ziegen) Primul afirmă că fiecărui proces fizic îi corespunde unul psihic și invers, de aceea recunoaște animozitatea naturii și completează golurile din seria psihică prin asumarea proceselor psihice "subconștient", și "inconștient" ' Al doilea limitează zona, conștient mental; viața omului și a animalelor superioare Lanț, mental cauzalitatea, astfel, se rupe, iar cauza apariției proceselor mentale în acele cazuri în care anumite procese nervoase pot fi constatate pe latura fizică, rămâne de căutat în proprietățile acestora din urmă, în structura subtilă și complexă a sistemul nervos Paralelismul "parțial" diferă: în acest caz, de materialism numai prin nume, - Busse demonstrează că Wundt, Riehl și Jodl, pentru toate ale lor dispoziția, la, asumarea proceselor mentale "inconștiente" sunt forțate de logica doctrinei paraleliste la o serie de concesii care le conduc la paralelismul "universal" , Shpaulding), "realist- chesky-monistic" (reprezentant clasic - Spinoza, din cel mai recent - Spencer, Bain £, Jodl, Karu et al), "idealist-monist" (Paulsen, Fechner, Wundt, Heymans, Gefding, Ebbinghaus) și "dualistic" Pentru "material- Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE in continutul sau, procesul fizic este actiunea procesului mental observat si il urmareste in timp Astfel, să presupunem că se percepe o serie de procese fizice succesive abcd care se află într-o relație cauzală Dacă aceste procese sunt recunoscute ca reale ca acele presupuse procese mentale αβγδ, din care ele constituie partea exterioară, atunci ambele serii sunt într-adevăr paralele Dar, dacă, din punct de vedere idealist, seria fizică abcd este o serie de percepții în mintea observatorului, atunci a afirma paralelismul ambelor serii (Heymans, Ebbinghaus) înseamnă a afirma că percepția cu conținut a prin unele mecanism psihologic determină percepția cu conținut έ, care în același mod evocă percepția site-urilor etc , și că legătura cauzală a acestei serii de percepții corespunde exact conexiunii cauzale care determină

succesiunea proceselor αβγδ O astfel de "armonie prestabilită" este complet de neînțeles, iar legătura cauzală reală aici este următoarea Procesul a, pentru ca acesta să fie perceput sub forma lui, trebuie să acționeze asupra sufletului observatorului Procesul β, invocat de procesul a, trebuie la rândul său să afecteze observatorul pentru a produce percepția è etc Între membrii respectivi ai celor două serii, așadar, există o relație de cauzalitate și succesiune temporală, și nu paralelism Într-o considerație empirică a realității, sforii idealismului sau spiritismului pot, desigur, să adopte un punct de vedere realist, adică a considera lumea fizică ca și cum nu ar fi fenomenală, ci la fel de reală ca lumea spirituală și poate, prin urmare, să îmbine o metafizică dialistic-spiritualistă cu paralelismul empiric Geimans și Paulsen consideră o astfel de combinație chiar necesară Potrivit acestora, tocmai pentru că fizicul este un fenomen al psihicului, și că tot ceea ce este psihic se manifestă pentru percepția externă sau, în anumite condiții, s-ar putea manifesta într-o formă senzuală, este necesar din punct de vedere empirico-realist să se manifeste să considerăm lumea fizică ca un întreg închis, în care are o expresie proprie este totul psihic, și să admitem că nu sufletul acționează asupra Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE corpurile fizice și este afectată de acestea, și corpul nostru, în special creierul Mai mult, deoarece lumea fizică este de fapt o lume fenomenală, procesele fizice corespund proceselor mentale în lumea spirituală cu adevărat existentă Busse demonstrează că, plecând de la spiritualism sau idealism, se poate ajunge la o înțelegere a relației empirice a sufletului cu trup și în sensul interacțiunii lor În opinia sa, din faptul că suntem înzestrați cu capacitatea de percepție senzorială, nu rezultă deloc că, în principiu, totul ar trebui să fie accesibil percepției noastre senzoriale și că dacă nu putem percepe ceva într-o formă senzorială, atunci aceasta trebuie pusă pe seama imperfecţiunii organele noastre de simţ Este destul de de imaginat că împrejurarea dacă aceste lucruri sau altele se manifestă într-o formă sensibilă depinde și de natura orb a acestor lucruri și, în acest caz, se poate presupune că sufletul nostru nu se poate manifesta într-o formă sensibilă și că corpul nostru nu este un fenomen, suflete și sisteme de monade Din punct de vedere empiric-realist, lumea fizică nu este atunci un întreg închis și se poate recunoaște că sufletul, ca atare, acționează asupra corpului nostru și prin el tensiunea corpului fizic și, invers, corpul acţionează asupra sufletului (p -) Busse continuă să arate că, dacă cineva continuă", din metafizica idealist-spiritualistă, apoi apare direct înțelegerea ierarhică a relației empirice dintre suflet și corp pe dificultăţi, care pentru teoria interacţiunii nu există - Totuşi, "posibilitatea punctului de vedere al paralelismului "dualistic", pentru care paternalismul Mentalului şi Fizicului este finit şi; poate, un fapt inexplicabil al ordinii mondiale, îndeamnă, după Busse, să investigheze chestiunea avantajelor uneia sau celeilalte teorii, indiferent de viziunile metafizic asociate acestora (pp -) ì , · Susținătorului paralelismului (Wundt, Jodl), referindu-se împotriva teoriei interacțiunii "la principiul cauzalității, ei susțin că; procese fizice între suflet și corp: este imposibil, cum - inexprimabil sub formă de o ecuaţie a cantităţii de energie cheltuită pe o parte şi dobândită pe cealaltă a cantităţii de energie ^ Dar concept: cauzalitate, Biblioteca "Runivers" recenzie de carte dacă cauzalitatea este înțeleasă doar ca relație de legătură regulată sau, așa cum ar trebui să fie într-o interpretare filozofică, acțiunea unui lucru asupra altuia, nu conține ca ingrediente logice

nici principiul cauzalității fizice închise, nici legea conservării energie În plus, legătura cauzală dintre fenomenele omogene nu este mai inteligibilă decât între fenomenele eterogene Dimpotrivă, acțiunea sufletului asupra corpului este un prototip al oricărei legături cauzale Teoria interacțiunii, determinată direct de experiență, este un punct de vedere mai natural decât teoria paralelismului și mai în concordanță cu principiul cauzalității și cu dorința gândirii umane pentru unitatea viziunii asupra lumii, deoarece legătura cauzală a lumii este recunoscut ca unul, și nu rupt în două (pp -) Al doilea punct al litigiului se referă la acele consecințe care decurg din aplicarea consecventă a principiului paralelismului Negând influența psihicului asupra fizicului, teoria paralelismului trebuie să explice întreaga evoluție a vieții organice pur mecanic Dacă biologia (teoria selecției naturale) consideră abilitățile psihice ca un factor important în dezvoltarea organismelor și ca un instrument puternic "în lupta pentru existență", atunci odată cu acceptarea teoriei paralelismului, nu se poate spune că sentimentele de reprezentare și impulsurile volitive direcționează comportamentul ființelor vii și influențează deja cursul proceselor vieții Pentru teoriile paraleliste (Automatentheorie), procesele vieții sunt procese automate, organismul este un automat, iar toate mișcările sale trebuie înțelese ca mișcări reflexe Dacă Wundt și Jodl consideră că este necesar ca explicația evoluției organice să recunoască intervenția factorilor mentali, atunci aceasta este, din partea lor, o renunțare la paralelism Teoria automatismului se extinde la cele mai complexe actiuni In sfarsit, intregul continut al istoriei culturale a omenirii este, pe latura sa exterioara, doar rezultatul intreteserii proceselor fizice Referirea la partea interioară a acestor procese (Paulsen) este incorectă, deoarece paralelistul secvenţial trebuie să admită că seria fizică decurge ca şi cum psihicul nu ar exista deloc Oricât de absurd este acest punct de vedere, există Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE tortura unei construcții pur fiziologice a unor astfel de acțiuni umane, care sunt de obicei interpretate psihologic Toate aceste încercări (Ziegen, Münsterberg etc) se dovedesc a fi construcții arbitrare, a căror inconsecvență fundamentală este deja relevată în faptul că de fapt sunt ghidate de psihologie (pp -) Teoria paralelismului întâmpină și o altă dificultate Din principiul paralelismului rezultă că toate trăsăturile seriei psihice trebuie, desigur, să fie exprimate diferit, dar exprimate corespunzător în seria fizică Între timp, pentru funcțiile unitare, corelative ale conștiinței, corelațiile fiziologice sunt de neconceput Astfel, atunci când percepem două obiecte și le distingem, unul ca fiind la dreapta noastră, de celălalt ca fiind la stânga noastră, atunci, desigur, unui anumit proces fiziologic din creier poate corespunde fiecăruia dintre cele două percepții; dar însăși diferența de poziție a obiectelor în spațiu nu este o percepție sau o reprezentare specială, alături de cele două, cărora le-ar corespunde orice al treilea proces fiziologic De asemenea, nu este o simplă însumare a acestor două percepții și nu ține de conținutul lor, ci se stabilește în conștiință împreună cu ele, iar ambele percepții sunt astfel legate între ele Între timp, nu se poate imagina cele două procese fiziologice corespunzătoare acestor percepții în vreun fel legate între ele Iar pentru unitatea conștiinței în general este imposibil de indicat o corelație în exterior Limitarea paralelismului doar la procese (senzații) elementare, așa cum face Wundt, este interzisă de principiul paralelismului (pp -) Pentru a realiza un paralelism complet, rămâne ca paraleliștii succesivi să

plece de la natura și caracteristicile seriei fizice și să construiască seria mentală ca corelată corespunzătoare Și așa cum trupul nu este o unitate, ci o pluralitate de părți numai conectate funcțional, tot așa este și sufletul, adică partea interioară a corpului, nu este o ființă unică și indivizibilă, nu este o substanță, ci o colecție de stări mentale interconectate, dar independente, "psycho" (Psychomen oder Psychosen), adică reprezentări, sentimente etc Negarea substanțialității Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Este inevitabil ca teoria paralelismului și psihologia paralelismului să fie o "psihologie fără suflet", o psihologie pluralistă Wundt și Paulsen, ca paraleliști, trebuie să nege substanțialitatea sufletului și să o nege; dar cum este imposibil să faci fără a recunoaște substanțialitatea sufletului, este deja indicat de faptul că de fapt și ei îl recunosc Toată diferența dintre substanțialiști și ei constă doar în următoarele Primii subliniază în mod special că sufletul este o substanță, dar în același timp recunosc că nu este ceva existent în sine, în spatele sau în afara manifestărilor sale, al doilea subliniază în mod special diversitatea vieții mentale, dar în același timp recunosc una " și "voința" de temelie care leagă această diversitate (pp -) Construcția paralelistă a vieții psihice nu poate fi limitată la negarea substanțialității sufletului Așa cum părțile corpului sunt construite în ultimul calcul din atomi ("centre de forțe"), tot așa toate stările mentale, "psihoamele", sunt alcătuite din unități inițiale, ca și cum atomi mentali * (Mind-Stuff- teorie) Așa cum toate procesele corporale sunt o combinație de procese elementare și sunt rezolvate în mecanica atomilor, tot așa toate manifestările vieții mentale ar trebui să apară ca rezultat al însumării proceselor elementare și să fie reduse la o combinație pur mecanică de atomi mentali " Asocierea ideilor" ar trebui să devină un tip al oricărei conexiuni mentale, iar legile asocierii citate trebuie să controleze complet cursul vieții spirituale Psihologia paralelismului este (Ziegen, Münsterberg) sau ar trebui să fie o psihologie asociativ-mecanică Pentru recunoașterea spontaneității și a libertății spiritului, a cărui manifestare anume trebuie considerată liberul arbitru, pentru recunoașterea sintezelor creative care introduc ceva nou în elementele sintetizate, pentru recunoașterea unui fel de regularitate, logic și etic, pe baza paralelismului nu poate exista loc Psihologia aperceptivă și voluntaristă a lui Wundt este incompatibilă cu paralelismul În ce măsură paralelismul este incompatibil cu adevărata natură a vieții psihice, Busse ilustrează cu următoarea antinomie Necesitatea uneia sau alteia serii de procese cerebrale este determinată de legile fizice și chimice, adică legile naturii * Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Un paralelist consecvent trebuie să recunoască faptul că regularitatea mentală, ca latură interioară a regularității fizice, într-un mod similar, i e pur mecanic, determină necesitatea unei serii paralele de procese mentale Legile logice nu sunt atunci normele cărora ne supunem liber în gândirea noastră cu scopul de a atinge adevărul, ci aceleași legi "naturale" ca și legile naturii Aceasta sau acea concluzie logică se dovedește atunci a nu fi necesară din punct de vedere logic, ci constrânsă mental, iar gândirea logică își pierde caracterul autonom Se poate merge mai departe și spune că o serie de gânduri care constituie un fel de concluzie logică este indirect determinată de regularitatea unei serii de procese cerebrale paralele cu aceasta și, în acest caz, este posibil ca, conform legilor fizice și chimice, astfel de un proces cerebral s-ar dovedi a fi necesar, că în paralel cu el ar fi necesar gândirea ar fi

logic imposibil Această antinomie este insolubilă pentru paralelism În general, teoria paralelismului conduce la o asemenea viziune asupra realității spirituale totale, care diferă puțin de cea materialistă Acest lucru este valabil și pentru paralelismul idealist, deoarece, dacă toate trăsăturile lumii spirituale urmează să fie revelate în exterior în lumea fenomenelor, trebuie să se concluzioneze că structura mecanică a lumii fizice este înrădăcinată, așa cum ar fi, în structura analogă a lumii spirituale Întreaga diferență dintre materialism și paralelism constă în faptul că primul consideră atomii fizici ca fiind ultimele elemente ale realității, în timp ce al doilea, în paralel cu ei sau ca bază, recunoaște și atomii mentali, abia distinși de ei În esență, lumea rămâne doar un mecanism uriaș în care libertatea voinței noastre, idealurile noastre etice și cererile religioase se transformă în iluzii În consecință, pretenția susținătorilor paralelismului de a reconcilia cunoștințele și credința se dovedește a fi nejustificată (pp -) Busse arată în continuare eșecul încercărilor lui Paulsen și Fechner de a arăta compatibilitatea "postulatului nemuririi sufletului" cu doctrina paralelistă (pp -) Spre deosebire de doctrina paralelistă, teoria interacțiunii își lasă în urmă viața spirituală specifică și caracter original și, prin urmare, deja mai în concordanță cu cerințele ideale ale spiritului uman Mai mult, este o consecință firească, chiar "necesară" a unei viziuni idealiste asupra lumii (pp -) Dar este contestată prin referirea la principiul cauzalității fizice închise și la principiul conservării energiei Busse demonstrează că principiul cauzalității fizice închise nu este o propoziție evidentă de la sine, ci își poate extrage forța probantă numai din experiență Se poate recunoaște drept legitimă aplicarea ei la procesele din lumea anorganică, dar prin analogie forța sa nu poate fi extinsă la procesele din lumea organică, doar pentru că aici (cel puțin la nivelurile superioare ale vieții organice) întâlnim ceva nou și anume , Fenomenele psihice și legătura lor empirică cu procesele neuro-creierului Dacă, în plus, există argumente pozitive în favoarea interacțiunii psihofizice, atunci a contesta aceste argumente cu principiul cauzalității fizice închise înseamnă a permite circulusin demonstrando (pp -) În ceea ce privește principiul conservării energiei, în acest caz Busse nu este de acord cu alți susținători ai teoriei interacțiunii, considerând insuportabile toate încercările de a o concilia cu acest principiu În primul rând, el respinge punctul de vedere (Kulpe, Stumf, Grot, Ostwald), care recunoaște, alături de energia fizică, energia psihică și convertibilitatea acesteia în energie fizică și invers Adevărat, Busse admite că nu există temeiuri pentru a considera toate formele de energie ca energii mecanice și că din acest punct de vedere nu se poate face nicio obiecție împotriva teoriei "energiei psihice"; dar, în opinia sa, faptele vieții spirituale vorbesc împotriva ei (auto-creșterea energiei spirituale) În plus, această teorie este nepotrivită deoarece principiul conservării energiei poate fi înțeles ca un principiu care necesită invarianța cantității totale de energie fizică Din această înțelegere a principiului conservării energiei decurg * alte încercări de a reconcilia teoria interacțiunii cu acest principiu Conform teoriei lui Stumf, un proces fizic poate avea, ca cauză, două acțiuni în același timp, cea fizică, pentru producerea căreia se cheltuiește energie și, odată cu aceasta, t / sichgsky fără cheltuială de energie pe cea din urmă (Doppelef-fektteorie) Astfel, senzația este consecința unui nervos proces împreună cu consecințele fiziologice ale acestui proces Mai departe, orice proces

fizic poate avea două cauze în același timp: fizică și, odată cu aceasta, psihică, fără ca din asistența acestuia din urmă să se obțină o creștere a energiei (Doppelursachentheorie) Deci, un proces în nervii motori apare nu numai din cauza condițiilor fiziologice, ci și cu ajutorul unei cauze mentale (afect, impuls volitiv) Împotriva teoriei dublei acțiuni, Busse obiectează că se poate vorbi despre influența corpului asupra sufletului doar dacă corpul cheltuiește energie, întrucât cheltuirea energiei este un ingredient necesar în însuși conceptul de influență atunci când vine vorba de agenți fizici Dacă se recunoaște că corpurile, acționând unele asupra altora, cheltuiesc energie, atunci nu există motive pentru a exclude o astfel de cheltuială de energie atunci când un corp acționează asupra unui suflet În ceea ce privește teoria cauzei duble, atunci, potrivit lui Busse, se poate spune că organismul a fost afectat doar dacă se obține o creștere a energiei în organism Atunci când există o cauză dublă, creșterea energiei în elementele afectate ale corpului, este adevărat, se obține, dar în întregime în detrimentul cheltuirii de energie de către alte elemente ale corpului, și în acest caz mișcarea corporală ar fi apărut și ar fi fost la fel fără participarea unei cauze psihice Venture propune un alt rezultat În opinia sa, impactul sufletului asupra corpului trebuie înțeles în așa fel încât sufletul să fie cauza descarcării energiei potențiale acumulate în corp (în creier) în energie cinetică implică o "descărcare" proces, care trebuie să fie însoțit de cheltuirea energiei pe partea agentului de descărcare și creșterea acestuia pe partea obstacolelor Și astfel, atunci când procesul de "descărcare" este un proces mental, se obține o creștere a energiei în organism fără o cheltuială echivalentă a acesteia, iar principiul conservării energiei este încălcat În sfârșit, ei subliniază (Hartmann, Kroman) că influența sufletului poate schimba direcția mișcărilor corporale fără a le crește viteza și, în consecință, fără a crește cantitatea de energie din corp, așa cum se întâmplă, de exemplu, în cazul când unii conduc Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Un sistem de forțe este aplicat corpului la un anumit unghi față de direcția mișcării Potrivit lui Busse, o schimbare a direcției de mișcare implică întotdeauna o creștere a energiei într-un corp în mișcare, dacă nu sub formă de energie cinetică, atunci sub formă de "energie termică)), "energie de poziție", etc , iar când sufletul acționează pentru această creștere, nu cheltuielile corespunzătoare Soluția întrebării propusă de însuși Busse se rezumă la următoarele Arătând că principiul conservării energiei nu este o propoziție de la sine înțeleasă, el distinge în el, după Wundt, două puncte: principiul echivalenței (Äquivalenz-prinzip) și principiul constanței (Konstanzprinzip) Conform primului principiu, obținut prin experiență, nu se poate afirma decât că "dacă în timpul interacțiunii obiectelor (fie că sunt componente ale lumii anorganice sau organice) o anumită cantitate de energie este cheltuită într-un loc, atunci în altul aceeași cantitate de energie apare în aceeași formă sau în altă formă" Se referă doar la interacţiune agenţi, "principiul echivalenţei" nu exclude câtuşi de puţin interacţiunea dintre suflet şi corp Pe de altă parte, "principiul constanței" o astfel de interacțiune exclude cu siguranță, dar "principiul constanței" în sine nu a fost dovedit și nu poate fi dovedit Ar putea fi derivată din "principiul echivalenței", dar numai dacă s-ar putea dovedi că lumea fizică este un sistem închis, inaccesibil influenței exterioare (adică influenței factorilor care nu îi aparțin) și ea însăși nu extinderea influenței asupra oricărui lucru din afara acestuia Astfel, rezultă că "principiul constanței" se

bazează pe principiul cauzalității fizice închise și, în consecință, cade odată cu acesta (pp -) În partea finală a cărții (p -), Busse schiță o schiță a lumii în ansamblu din punctul de vedere al teoriei interacțiunii, pornind mai întâi de la asumarea realității lumii fizice, și apoi arătând cum se schimbă imaginea lumii dacă cineva pășește pe pământul spiritismului (monadologic), spre care el însuși înclină, sau pe baza "idealismului obiectiv" (filosofie imanentă) Lucrarea lui Busse este dezvoltată în unele departamente aproape enciclopedic Autorul prezintă cititorul totul diferit Biblioteca "Runivers" É OËZOR de cărți ne formăm opinii chiar și asupra detaliilor întrebării și, citând în extenso fragmente atât din lucrări mari și monografii speciale, cât și din numeroase articole de reviste, oferă o mulțime de material pentru o judecată obiectivă asupra problemei A Lazarev Giuseppe Rossi La dottrina kantiana dell'educazione Torino, Interesul reînviat pentru Kant pretutindeni este deosebit de puternic în Italia, ai cărei filozofi sunt în mod deosebit pătrunși de o tendință idealistă, astfel încât uneori chiar o subliniază prea mult în Kant însuși, iar în articolele lor îl înfățișează pe fondatorul filosofiei critice ca pe un om mult mai mare idealist decât era el cu adevărat Iar Rossi în cartea sa este interesat mai ales de idealismul lui Kant și, profitând de faptul că tratatul său pedagogic este lipsit de un sistem strict și publicat sub formă de fragmente și nici măcar de Kant însuși, autorul idealist italian își întoarce principalul atenție nu pedagogiei lui Kant în sine, ci celor generale prevederile filozofiei sale, pe care se bazează pedagogia În cea mai mare parte a cărții sale, Rossi, lăsând deoparte multe detalii referitoare la educație, explică pur și simplu filosofia lui Kant, în măsura în care se referă la chestiuni de pedagogie întrebare: i) De ce este posibilă educația?) Nu contrazice recunoaşterea imobilităţii caracterului moral al omului?) Cum să reconciliăm posibilitatea educației cu răul fundamental din natura umană? La aceste întrebări el dă următoarele răspunsuri, extrase de el însă nu dintr-un tratat pedagogic, ci din alte lucrări ale lui Kant, i) Posibilitatea educaţiei este determinată de două postulate: efortul autonom al unei persoane pentru perfecţiune şi inteligibilitate libertate, ca obiective ale acestei eforturi) Recunoscând caracterul inteligibil al unei persoane ca fiind într-adevăr neschimbător, Kant consideră ca sarcina educației să fie de a ajuta la descoperirea acestui personaj, fără a depăși însă granițele stabilite de natură) Doctrina răului radical Biblioteca Runiverse Recenzie de carte ¿ $ în natura umană nu numai că nu contrazice pedagogia lui Kant, ci chiar o întărește, făcând posibilă explicarea neputinței educației bune împotriva naturii rele Desigur, adaugă Rossi, o astfel de explicație ar fi prea simplă și clară, pentru că, pe lângă natură, multe alte împrejurări se opun educației În capitolele ulterioare ale cărții, atingând chestiuni de disciplină și educație fizică, mentală și morală, Rossi nu se abate de la felul său adoptat de a expune filosofia mai mult decât de pedagogia lui Kant Numai aici se adaugă uneori indicii ale asemănării sau diferenței dintre Kant și Rousseau, care, totuși, a fost deja menționată mai devreme în legătură cu chestiunea caracterului inteligibil Conform teoriei lui Kant, descoperirea acestui personaj, cauzată de educație, se poate întâmpla imediat și complet neașteptat; Rousseau spune același lucru cu Emile", și într-adevăr, o astfel de réforme personnelle i s-a întâmplat la aproximativ de ani, când, după o boală gravă, s-a schimbat brusc foarte mult și a luat hotărârea fermă de a trăi după principii Dar în chestiunea disciplinei, Kant și Rousseau diferă considerabil: un

înflăcărat campion al libertății, un dușman al tuturor reținărilor, elvețianul Rousseau exaltă libertatea sălbaticilor; iar strictul german Kant îi disprețuiește pentru capacitatea lor de a pierde cu ușurință această libertate și face din tăgăduirea de sine și supunerea față de voința altuia condițiile necesare pentru eliberarea unei persoane de animalitate și pregătirea lui pentru libertatea rațională prin dezvoltarea unui caracter ferm În general, după Kant, educația ar trebui să aibă un caracter idealist și să se străduiască să nu facă oamenii fericiți, ci să creeze o persoană adevărată, deoarece; spune Kant, der Mensch kann nur Mensch werden durch Erziehung Pentru a atinge acest ideal înalt, este necesară munca unui număr de generații, poate a întregii omeniri, motiv pentru care educația ar trebui să fie în mare măsură cosmopolită și să ia în considerare serviciul statului și familiei doar ca obiective temporare Cu toate acestea, Rossi, cu surpriză de înțeles pentru un idealist pur, observă la Kant un interes pentru pedagogia experimentală, în special, pentru succesele Basedow Philanthropinum Dar, desigur, acest interes pentru experimentele pedagogice nu este deloc surprinzător la creatorul idealismului critic, a cărui predare nu a rămas Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE fără o oarecare influență chiar asupra reprezentanților psihologiei și pedagogiei experimentale În ultimele capitole ale cărții, Rossi oferă considerațiile generale, puțin caracteristice ale lui Kant, asupra problemelor educației fizice, mentale și morale și, în același timp, se oprește asupra unor detalii Astfel, în capitolul VIII îl apără pe Kant împotriva acuzației de a lupta împotriva obiceiurilor, pe care mulți educatori o consideră piatra de temelie a educației Rossi consideră că Kant, deși recunoaște pe deplin semnificația obiceiurilor morale, ia arme împotriva obiceiurilor fizice, dar și împotriva celor ale obiceiurilor morale care, ca și obiceiurile fizice, rămân doar obiceiuri pentru viață și, fără a se transforma în activitate rațională, înrobesc voința al omului și să-l apropie de animal Vorbind despre educația mentală, Kant recunoaște atât jocul, cât și munca ca mijloace la fel de utile pentru a obține cea mai înaltă dezvoltare mentală; este necesar doar ca jocul să aibă caracterul unei ocupații serioase, iar munca să fie combinată cu interesul în materie Rossi este pe deplin de acord cu această gândire a lui Kant, dar și mai binevoitor se alătură regretului filosofului că această căutare a interesului a dat naștere unei dorințe pentru o varietate de tipuri de școli și programe de predare; între timp, gândirea preferată a pedagogiei italiene moderne nu sunt programele, ci arta educației, al cărei scop nu este de a oferi un mijloc de viață, ci de a face o persoană o persoană În ultimul, foarte scurt, capitol, Rossi vorbește despre educația morală, dar întrucât dezvoltarea morală superioară este scopul ideal al omenirii, întrebările de moralitate sunt întrebările supreme ale oricărei filosofii și cu atât mai mult ale lui Kant; de aceea, în tratatul pedagogic, se repetă aceeași doctrină a moralității, pe care o găsim în sistemul filosofic al lui Kant Din tot ce s-a spus, rezultă că opera lui Rossi nu prea corespunde titlului ei, iar pedagogia lui Kant însăși este reprezentată în ea de trăsături destul de palide Și între timp, pentru știință, o nouă expunere a filozofiei lui Kant nu este atât de necesară ca aducerea în sistemul teoriilor sale pedagogice, despre care s-a scris atât de puțin în general De asemenea, ar fi interesant să criticăm pedagogia lui Kant, să luăm în considerare mai în detaliu mijloacele pe care le indică pentru atingerea scopurilor pe care și le propune umanității în cadrul său teoretic Biblioteca "Runivers" DESPRE Z'OR CARTE filozofia rusă Adevărat, se poate spune că

tratatul lui Kant nici măcar nu merită o analiză deosebit de detaliată, deoarece există foarte puțin în el care este nou și independent în comparație cu pedagogia lui Rousseau Într-un asemenea caz, este de regretat că Rossi nu s-a mai oprit puțin asupra relațiilor reciproce dintre Kant și Rousseau și, în afară de câteva observații minore preluate în cea mai mare parte de la criticii francezi, a acordat foarte puțină atenție strângerii relația celor două sisteme pedagogice și nu era deloc interesat de întrebarea despre cauzele unor neînțelegeri între ele N K Waldenberg Cărți și broșuri noi primite de la editori Matthew Arnold Sarcinile criticii moderne Moscova Art C k Ed "Intermediar" S S Bobciov Spomen aniversar pentru desetgodishninat la "Bulgarska Sbirka" Sofia Art G I Brunges Reskin și Biblia Moscova Art C k Ed "Intermediar" P A Boulanger Viața și învățăturile lui Confucius Cu un articol de L N Tolstoi "Expunerea învățăturilor chineze" Moscova, Art C k Ed "Intermediar" Actele Societății Pedagogice, formată din Moscova Imp Univ II Probleme de instruire și educație Moscova, Art ibb C i r Prof Geiman Viața sexuală din punctul de vedere al istoriei naturale a dezvoltării Va intra S, cu o însemnare a contelui L N Tolstoi Moscova, Art C k Ed "Intermediar" Viktor Evtikhiev Idee Dialog dramatic în acte Moscova, Art C k Biblioteca pentru autoeducatie XXV B Zeleznov Eseuri despre economie politică a -a editie XXII+ C p S A Kotlyarevsky Lamennay și catolicismul modern Moscova Art IX-|-b C s r N V Krainsky Doctrina memoriei din punctul de vedere al teoriei energiei mentale SPb , Art Dr G Loygue Un homme de genie th M Dostoiewski Studiu medico-psihologic Paris P Biblioteca "Runivers" (h) CĂRȚI ȘI BROȘURI noi* Alexandru Nechaev Eseu despre psihologie pentru educatori și profesori SPb , Art C x r Nirvana Povestea budistă Moscova Artă C k Ed "Intermediar" Raport despre activitățile Societății Pedagogice, care este afiliată la Them Moscova Univ pentru - Moscova, Art Platoul f Reisner Tutorial ruso-german Art XV+ C k E P Radin Paralelism bio-psihologic Artă Gânduri alese ale lui J Ruskin Moscova, Art C k Ed "Intermediar" Emisiune I si II M Rebinder Sarcini de invatamant general Iuriev, C k Art G A Rusanov Sufletul lui Gogol Moscova, Art xo C k Ed "Intermediar" George Simmel Kant Leipzig Art VI-f-i i C m Duncker & Humblof N I Storojenko Apostolul umanității și al libertății Theodore Parker Moscova Art C k Ed "Intermediar" Gânduri ale oamenilor înțelepți pentru fiecare zi Adunat gr L N Tolstoi Moscova, Art C o k Ed "Intermediar" G D Thoreau Filosofia vieții naturale Moscova, C k Ed "Intermediar" Învățăturile contelui Tolstoi despre viață Moscova, Art C k Ed "Intermediar" Louis Favre Notes sur l'histoire generale des sciences C fr Fielding Sufletul unui singur popor Traducere din engleză Moscova Art IV-f- C i r Ed "Intermediar" William Channing Despre autoeducare Moscova, Art C o k Ed "Intermediar" V I Șcerbatski Teoria cunoașterii și a logicii conform învățăturilor budiștilor de mai târziu Partea I Sankt Petersburg Art LVI-|- Ed Facultatea de Limbi Orientale Imperial St Petersburg Universitate R V Emmerson Suflet Suprem Moscova, Art C k Ed "Intermediar" Dicţionar enciclopedic Volumul XL Shuyskoye - Excitabilitate electrică Editura F A Brockhaus (Leipzig), I A Efron (Sankt Petersburg) St Petersburg; Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova SSHII Procesul-verbal al următoarei ședințe închise (cu invitați) din ianuarie Ședința a fost deschisă în Sala de Consiliu a Universității la ora sub președinția lui L M Lopatin, sub secretarul adjunct H P Korelina, în prezența domnilor d membru N N Bazhenova, Ts P Baltalona, P V Bezobrazov, V V Vorobieva, P B Gannushkina, P D Pervova, M N Rozanova, G I Rossolimo, F A Sovei-Mogilevich, V F Savodnik, V P Concurentul Serbinska M A și străinii În

timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) Un vizitator terță parte, M O Shaikevich, a citit un raport: "Metoda psihopatologică în critica literară rusă"; Referentul și-a dedicat reportajul memoriei scriitorului recent decedat N K Mikhailovsky) Raportul a stârnit o dezbatere aprinsă, la care au participat V V Vorobyov, E D Zhurakovsky, G I Rossolimo, L M Lopatin și referentul Ședința a fost suspendată la ora dimineața CCHIV Raport privind ședința administrativă anuală a societății de psihologie din februarie Ședința a fost deschisă la ora : / : în Sala de Consiliu a Universității sub președinția L M d membru A S Belkina, N A Abrikosova, N P Korelina, G A Rachinsky și V IL Serbsky, Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: i) Președintele a adus la cunoștința ședinței despre pierderile suferite de Societate în persoanele defunctului: membrul de onoare B N Chicherin și membrul titular V R Butsk și a propus cinstirea memoriei defunctului ridicându-se în picioare) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) Tovarășul secretar A N Bernstein a citit un raport despre activitățile Societății în) Trezorierul N A Abrikosov a citit un raport despre mișcarea banilor Companiei în) Secretarul redacției "Întrebări de filosofie și psihologie" N P Korelina a citit un raport despre publicarea revistei în) Cu privire la problema unei întâlniri dedicate memoriei lui Kant, s-a hotărât să se întrebe dnii referenții să informeze următoarea ședință cu privire la termenul până la care pot pregăti discursurile promise, iar decizia privind ora ședinței să fie amânată până la februarie) S-a hotărât ca data cea mai devreme de depunere a eseurilor pentru concursul Premiul D A Stolypin la ianuarie , astfel încât, dacă nu se depun eseuri până la ora stabilită și nu se acordă premiul pentru unul dintre eseurile depuse , depune o petiție corespunzătoare în timp util cu privire la modificarea condițiilor de atribuire Ședința a fost suspendată la ora / Raport despre activitățile Societății de Psihologie din februarie până la februarie Componența Societății În anul de raportare au avut loc în Societate următoarele schimbări: membrii de onoare, Alex Bain, Herbert Spencer și B N Chicherin și membri titulari: M V Dukhovskoy, A I Kirpichnikov, N V Bugaev, G N Durdufi și V R Butske Membri titulari aleși: M K Lyubavsky, M N Rozanov, P D Pervov, A A Spassky, A I Bachinsky și V K Porzhezinsky și K N Gorsky februarie Societatea este formată din de onoruri Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ DE LA MOSCOVA" membri nyh, membri ai fondatorilor, adică membri titulari, membri ai concurenților și membri ai corespondenților și un total de persoane Consiliul Societății În ședința anuală din februarie au avut loc alegerile membrilor Consiliului, cu care au fost aleși: președinte profesor L M Lopatin, tovarăș președinte profesor prinț S N Trubetskoy, candidat tovarăș președinte profesor V P Serbsky, secretar priv -docent N L Vinogradov, asistent secretar, priv -docent A N Bernshtein, candidatul tovarășului secretar H P Korelina, trezorier N A Abrikosov, asociat trezorier priv -docent A, S Belkin, candidat tovarăș trezorier priv -docent S A Sukhanov, bibliotecar Yu PL Aikhenvald, editor al Trudov al Societății G A Rachinsky \ membrii comisiei de audit H P Postovsky, priv conf univ L * V Viktorov și profesorul L I Novgorodtsev Activitățile Societății i) ședințe În perioada de raportare, Societatea a avut ședințe, dintre care una a fost o ședință administrativă de un an În cadrul ședințelor regulate au fost raportate și discutate următoarele mesaje: F £ Rybakova' Condiții psihologice ale hipnozei FV Sofronova: Speculație și matematică în sociologie I N Kholcheva: O

minciună de vis V V Vorobieva: Fundamentele viziunii asupra lumii energetice (V Ostwald: "Filosofia naturii") A I Bachinsky' Ce este idealismul naturalist L M Lopatina: Pe premisele speculative ale viziunii științifice asupra lumii L M Lopatina: Perspectivă științifică și filozofie M O Shaikevich: Metoda psihopatologică în critica literară rusă În plus, la propunerea Dr P A Nekrasov, într-una dintre întâlniri au fost discutate rezumatele cărții sale: "Filosofia și logica științelor despre manifestările de masă ale activității umane (revizuirea fundamentelor fizicii sociale Quetelet)" Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ) Revista "Probleme de filosofie și psihologie" a fost publicată, de asemenea, în ultimul an sub conducerea lui L M Lopatin și a prințului S N Trubetskoy; în plus, comitetul editorial a inclus: Yu I Aikhenvald, A N Bernstein, A S Belkin, N D Vinogradov, B K Mlodzeevsky, P I Novgorodtsev, G A Rachinsky, V II Serbsky și N A Umov) Publicaţiile Societăţii În anul de raportare, Societatea nu a publicat propriile publicații Sub conducerea sa, A S Suvorin a publicat o carte: N Ya Grot "Filosofia și sarcinile ei generale" Culegere de articole S P B) Societatea a primit o petiție din partea Biroului Permanent al Congresului Instituțiilor Corecționale Ruse de a prelua dezvoltarea problemei celei mai raționale formulări a studiului medical și pedagogic și a supravegherii elevilor minori care intră în adăposturi Având în vedere faptul că o petiție similară a fost adresată Societății Neurologilor și Psihiatrilor, care este afiliată Universității IMPERIAL din Moscova, Societatea de Psihologie a decis să formeze, prin acord cu Societatea Psihiatrilor, o Comisie comună de lucru comun În componența acestei Comisii, din membrii Societății de Psihologie au fost incluse următoarele persoane: H N Bazhenov, A N Bernstein, A S Belkin, V V Vorobyov, G I Rossolimo, V P Serbsky și S A Sukhanov V P Serbsky a fost ales președinte al comisiei mixte, iar A S Belkin a fost ales secretar Comisia a avut ședințe, dar nu-și finalizase încă studiile, ale căror rezultate vor fi raportate în timp util la ședința comună a ambelor Societăți) Cu ocazia sărbătoririi de către membrul de onoare al Societății Ed / la împlinirea a de ani de la nașterea sa, eroului zilei i s-a trimis un salut de la Societate prin telegraf) Acțiune membru carte La aprilie , E N Trubetskoy a citit o prelegere publică "Doctrina lui Nietzsche a supraomului" în auditoriul Muzeului de Istorie, taxa netă de la care a mers la casieria Societății Tov secretarul Alexander Bernstein Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Raportul Trezorierului Societății de Psihologie pentru Primit^ Restul articolului / g p k Taxe de membru * " - " Alocație de la universitate ,, - " Pentru vânzarea publicațiilor Societății " " Din vânzarea biletelor și a programelor pentru cartea de curs E N Trubetskoy " " % actual sch Juncker și K " " % din biletele de depozit Mosk Uh B " " R k Emis: Pentru organizarea de întâlniri etc Cheltuieli conform caietului de curs E N Trubetskoy în I M Poștă, telegramă și plecați Papetarie, tipografie si recompensa Pentru cărți și reviste pentru bibliotecă Pentru reclame în ziare Gardianul copiilor V P Preobrazhensky cu vânzare Op Paulsen La biroul revistei "Questions of Philosophy and Psychology" pentru cheltuielile de publicare a revistei % contribuit pentru curent sch Junker și K Anexat%, primit la depozite, biletului de depozit M U B Soldul de la ianuarie în casa de marcat p k " " i" ı " " "b b" o " " " " " " " "Ó " p k IÓ str K Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Statul capital al Societății de Psihologie iulie : În casa de marcat de ruble k Pe tehnologie cont la Juncker & Co " o " Pe depozitele din

Moscova Conturi Bancă: Biletul nr capital premium D A Stolypin yoo " - " Biletul nr , % acumulat pe acest capital " " S R k Trezorier al Societății de Psihologie N Abrikosov Biblioteca "Runivers" Lista membrilor Societății Psihologice afiliate la Universitatea Imperială din Moscova, până la aprilie Membri de onoare: Guerrier, Vladimir Ivanovici Zverev, Nikolai Andreevich (membru fondator), Karinsky, Mihail Ivanovici Kliucevski, Vasili Osipovich Koni, Anatoly Fedorovich Merjeevski, Ivan Pavlovici - Struve Genrikh Egorovici Secenov, Ivan Mihailovici Tolstoi, gr , Lev Nikolaevici Wundt, Wilhelm (Germania) Hartmann, Eduard (Germania) Gefding, Harald (Danemarca) James, William (S America) Siegwart, Christoph (Germania) Paulsen, Friedrich (Germania) Ribault, Thomas (Franţa) Richet, Charles (Franţa) Fischer, Kuno (Germania) Foulier, Alfred (Franţa) Zeller, Eduard (Germania) Membri fondatori: Anuchin, Dmitri Nikolaevici, prof Moscova univ Kovalevsky, Maksim Maksimovich, membru corespondent Academia de Științe * Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Kolokolov, Georgy Evgrafovich, profesor la Moscova Miller, Vsevolod Fedorovich, Universitatea J Muromtsev, Serghei Andreevici, profesor imperator-liceul skago Storojenko, Mykola Ilici, prof Moscova Univ Fortunatov, Filipp Өedorovici, academician Imp Acad Ştiinţă Chuprov, Alexandru Ivanovici, prof Moscova Univ Membri validi: Abrikosov, Aleksey Alekseyevici Abrikosov, Nikolai Alexevici Adolf, Andrei Vikentievici, directorul gimnaziului Aikhenvald, Iulii Isaevici Andreev, Konstantin Alekseevici, prof Moscova univ Henri, Victor Appelrot, German Germanovich, adjunct - profesor institut agricol Bazhenov, Nikolai Nikolaevici, doctor în medicină Baltalon, Caesar Pavlovich, profesor de liceu, educațional stabilit Bartenev, Iuri Petrovici Basistov, Aleksey Pavlovich, student absolvent de filozofie Bachynskyi, Aleksey Osypovych, a predat, sredn, uchebn stabilit Bezobrazova, Marya Vladimirovna, doctor în filozofie Bern- a universitatii Bezobrazov, Pavel Vladimirovici Bernstein, Alexander Nikolaevici, medic psihiatru Boborykin, Petr Dmitrievici, scriitor Bobrov, Evgheni Alexandrovici, profesor la Varșovia universitate Botkin, Yakov Alexѣevich, psihiatru Brun, Mihail Isakievici, jurat întors Bryukhatov, Lev Dmitrievich, profesor, școală secundară stabilire Bulgakov, Serghei Nikolaevici, profesor la Kiev Institutul Politehnic Bykovsky, Konstantin Mihailovici, academician-arhitect Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Belkin, Aleksey Sergeevich, pr -asoc Moscova univ Wagner, Vladimir Aleksandrovici, maestru în zoologie Vasiliev, Alexandru Vasilievici, prof Kazan univ Vvedensky, Alexandru Ivanovici, prof SPb univ Vvedensky, Alexei Ivanovici, prof Moscova spiritual academie Wentzel, Konstantin Nikolaevici Veselovsky, Alexey Nikolaevici, prof Moscova univ Vernadsky, Vladimir Ivanovici, prof Moscova univ Veșniakov, Fedor Vladimirovici Viktorov, David Viktorovich, pr -conf Moscova univ t Vipper, Robert Yurievich, prof Moscova univ Viktorsky, Sergѣi Ivanovici, asistent prov Moscova Univ * Vynogradov, Nikolay Dmitrievich, conferențiar Moscova Univ Vynogradov, Pavel Gavrilovici, prof Oxfordsk Univ Vorobyev, Viktor Vladimirovici, medic psihiatru Wolfert, Anton Karlovych Vyrubov, Hryhoriy Nikolaevich, scriitor Gambarov, Iurii Stepanovici Hannushkin, Petr Borisovici, medic psihiatru Gerasimov, Osip Petrovici, directorul nobilului pan- adăpost sion Hyatsintov, Vladimir Egorovici, asistent-prov Moscova Univ Gilyarov, Aleksey Nikitich, prof Kiev Univ Golytsyn, carte, Boris Borisovych, academician Imp Acad Ştiinţă Goltsev, Victor Alexandrovici, scriitor Horbov, Nikolai Mikhailovici Grot, Konstantin Yakovlevici, prof St Petersburg Univ Gorskaia, Zinaida Stepanovna Gutor, Vasilii

Petrovici Davydov, Nikolay Vasilievich, președintele Moskovskiy regiune tribunale Danylevskyi, Vasiliy Yakovlevich, prof Ascultă Univ De-Roberty, Evgeny Valentynovich, scriitor Deryuzhynskyi, Vladimir Edorovici, redactor al revistei Ministerul Justiției Johnston, Vera Vladimirovna Dril, Dmitri Andreevici, doctor în drept penal Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ ; Eleonsky, Nikolai Alexandrovici, preot, profesor Moskov universitate Efimenko, Alexandra Yakovlevna, scriitoare Jukovski, Nikolai Egorovici, prof Moscova univ Zantsevici, Konstantin Petrovici, jurat de încredere Zelenogorsky, Fedor Alexandrovici, prof Harkov universitate Zernov, Dmitri Nikolaevici, prof Moscova univ Zograf, Nikolai Yurievici, prof Moscova univ Zykov, Vladimir Pavlovici, pr -conf Moscova univ Ivanovsky, Vladimir Nikolaevici, priv -docent Kazan univ Ivantsov, Nikolai Alexandrovici Ivaniukov, Ivan Ivanovici, doctor în economie politică; Kazansky, Alexander Pavlovici, prof Novoros univ Kamarovsky, gr , Leonid Alekseevici, prof Kazan univ Kapnist, gr , Pavel Alekseevici, senator Karev, Nikolai Ivanovici, doctor în istorie generală ioo Kolubovsky, Yakov Nikolaevich, profesor de pedagogie, curs, la Sankt Petersburg yui Konissi, Daniil Pavlovici Korelina, Nadejda Petrovna, secretara editorialului bufniță Phil și Psych Kornilov, Alexandru Alexandrovici, priv -docent Moscova universitate Korobkin, Fedor Semenovich, profesor, gimnaziu, educațional cap Korsh, Fedor Evgenievici prof Moscova, univ , academician Imp Academ Nauk da Kotlyarevsky, Serghei Andreevici, rev -Conf univ Moscova univ Lange, Nikolai Nikolaevici, prof Novoros univ u Lann, Ferdinand, lector la Moscova univ Lapshin, Ivan Ivanovici, priv -Conf univ St Petersburg Univ dar Lesevici, Vladimir Viktorovici, scriitor ii Lopatin, Lev Mikhailovici, prof Moscova Univ Lyubavskyi, Matvyi Kuzmych, prof Moscova Univ Lyutoslavskyi, Vikentii Frantsevici Malshin, Alexander Ivanovici, medic psihiatru Mamuna, sat, Ivan Andreevici, doctor Masaryk, θoma Osypovych, prof Universitatea Cehă, v Praga " Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Menzbir, Mihail Alexandrovici, prof Moscova univ Miliukov, Pavel Nikolaevici, Maestru de rusă istorie Mintslov, Rudolf Rudolfovich Mihailovski, Viktor Mihailovici, priv -docent Moscova univ Mlodzeevski, Boleslav Kornelievici, prof Moscova univ Mokievskiy, Pavel Vasilievici, dr Miere Morokhovets, Lev Zakharovici, prof Moscova univ Nekrasov, Pavel Alekseevici, mandatar Moscova Manual Districte I J Nemirovici-Danchenko, Vladimir Ivanovici, scriitor Novgorodtsev, Pavel Ivanovici, prof Moscova univ Obolensky, Leonid Egorovici, scriitor Ognev, Ivan Florovici, prof Moscova univ Okhorovich, Yulian, doctor în medicină Pervov, Pavel Dmitrievich, profesor, gimnaziu, profesor stabilire Petrovskyi, Alexandru Hryhorevici, doctor Plevako, θedorъ Nikyforovychъ, jurat întors Popov, Ivan Vasilevici, prof Moscova, spirituală Acad Porzhezynskyi, Viktor Karlovici, prof Moscova Univ Postovsky, Nikolai Pavlovici, medic psihiatru Preobrazhenskyi, Pyotr Vasilyevich, prov -asistent Moscova Univ Przhevalsky, Vladimir Vladimirovici T Radlov, Ernest Lvovych, profesor de filozofie la Facultatea de Drept * Rachynsky, Hryhoriy Aleksѣevici Rjnhondkovski, Nikolai Ivanovici ani Rozanov, Matvyi Nikanorovici, asistent universitar Moscova Univ Rossolimo, Hryhoriy Ivanovich, conferențiar Moscova Univ Roth, Vladimir Karlovych, prof Moscova Univ Ruzsky, Nikolai Vittovici ^ Pr -Asoc Moscova univ Rutkovsky, L V , pr -asoc SPb univ Rybakov, Fedor Egorovici, doctor în medicină Savey-Mogilevici, Fedor Andreevici, medic psihiatru Savin, Alexandru Nikolaevici, pr -conf Moscova univ Savodnik, Vladimir Fedorovich, profesor, mijlociu,

educațional stabilimente sârb, Vladimir Petrovici, prof Moscova univ Sergi, Giovanni, prof antropologia la Roma univ Sikorsky, Ivan Alekseevici, prof Kiev univ Skryabin, Alexandru Nikolaevici, prof Moscova conservate Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Smirnov, Fedor Alexandrovici Sobolevski, Vasili Mihailovici Sokolovsky, Pavel Emilievici, prof Moscova univ Sokolov, Pavel Petrovici, conf univ Moscova, spirituală acad Sofronov, Fiodor Vasilievici, doctor zemstvo Spassky, Anatoly Alekseevici, prof Moscova spirit acad Starynkevici, Sokrat Ivanovici, Streltsov, Pavel Pavlovich, medic psihiatru Sukhanov, Serghei Alekseevici, doctor în medicină Tanev, Vladimir Ivanovici, jurat întoarce Timiryazev, Klementij Arkadievici, prof Moscova univ Timkovsky, Nikolai Ivanovici, scriitor Tihomirov, Pavel Vasilevici, conf univ Moscova spirit acad Trubetskoy, principe, Evgheni Nikolaevici, prof Kiev univ Trubetskoy, principe, Serghei Nikolaevici, prof Moscova universitate Ulianitskyi, Vladimir Antonovici, prof Harkov universitate Uspensky, Serghei Nikolaevici, medic psihiatru Umov, Nikolay Alexѣevici, prof Moscova Univ Favorskyi, Andrey Evgrafovych, jurat întors Filippov, Alexander Nikitich, prof Moscova Univ Fon'-Stein', Stanislav' Өedorovych', Priv -Conf Moscova universitate Cevetaev, Ivan Vladimirovici, prof Moscova Univ Tsertelev, carte, Dmitroi Nikolaevici Tsinger, Vasiliy Yakovlevich, prof Moscova Univ Chelpanov, Gheorghi Ivanovici, prof Kiev Univ Chizh, Vladimir Edorovici, prof Iurievsk Univ Shvarts, Alexandru Nikolaevici, gardianul lui Varshavsky districtul de învățământ Shervinsnii, Vasilii Dmitrievici, prof Moscova, Șișkin, Nikolai Ivanovici, care a predat, printre, manuale administrator Schmidt, Evgeniy Aleksandrovici Stein, Vladimir Ivanovici, scriitor Everling, Serghei Nikolaevici Ertel, Alexander Ivanovici, scriitor Jacobi, Pavel Ivanovici, medic psihiatru Yakovenko, Vladimir Ivanovici, medic psihiatru Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Membrii concurenti: Abrikosova, Maria Filippovna Abrikosova, Glafira Aleksѣevna Abrikosov, Alexander Alexѣevici Andreeva, Alexandra Alexѣevna Glyki, Iulia Ivanovna Goncharova, Anna Sergheevna Gorski, Konstantin Nikolaevici Karynskaya, Maria Alexandrovna Lyubenkova, Iulia Lvovna Lviv, carte, Dmitroi Petrovici Mazarovici, Nikolai Ivanovici Moshkina, Ekaterina Dmitrievna Malkovskaia, Sofia Alexandrovna Mamontov, Mihail Anatolievici Mamontov, Anatoly Ivanovici Pavlov, Alexandru Vladimirovici Petrunkevici, Anastasia Sergheevna Remezov, Ivan Dmitrievici Selivanov, Өedorъ Dmitrievichъ Şah-Nazarov, Semen Hryhorevici Corespondenti: Heller von-Ravensburg Max Dessoir A Bayersderfer, președinte München psihologic Societăţile Schrenk von Notzing, secretar al aceleiași Societăți Levitskyi, I N Deikov, M I i Hartwig, Andrey Fyodorovich Notă Taxele de membru sunt acceptate în biroul revistei "Probleme de filosofie și psihologie", iar în timpul întâlnirilor - în sala de ședințe Membrii din alte orașe sunt rugați să-și adreseze contribuțiile la biroul revistei "Questions of Philosophy and Psychology" Contribuția este valabilă Biblioteca "Runivers" S SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVA membri J rub , pentru membri-concurenți io p intr-un an Consiliul Societății atrage atenția domnilor membrii Societății la § din Cartă Condiții pentru concursul premiului stabilit la Societatea de Psihologie din Moscova de regretatul D A Stolypin pentru un eseu despre filosofia științei Societatea Psihologică din Moscova acordă din nou un premiu de de ruble pentru cel mai bun eseu pe aceeași temă: "O trecere în revistă critică a poziției lui Auguste Comte asupra coincidenței naturale (coïncidența spontană) a legilor primitive ale naturii anorganice cu legile de bază ale vieții organice și asupra efortului tuturor

cunoștințelor reale ale unei persoane către unitatea logică și științifică (unité logique et scientifique)" Vezi Cours de philosophie positive, leçons -me et - , în special p din volumul VI, ediția Littre Pentru o rezolvare completă a problemei, este de dorit să se acorde o atenție specială filozofiilor fizicii, chimiei și biologiei în principalele lor metode și legile de bază, așa cum sunt prezentate în volumele II și III "Curs" (comparați pamfletele donatorului D A Stolypin: Două filosofii Unitatea științei Învățăturile lui Og Comte Începuturile sociologiei - Eseuri despre filosofie și știință - Legea mondială a echilibrului și armoniei în natură și fenomene sociale Moscova, -) Termenul limită pentru depunerea eseurilor este ianuarie Acordarea premiului de către o comisie specială la Societatea de Psihologie va avea loc în aprilie La discreția comisiei, conform voinței donatorului, premiul poate fi împărțit între solicitanți, iar în cazul depunerii nesatisfăcătoare a eseurilor, acordarea premiului sau a unei părți semnificative a acestuia poate fi reprogramată pentru o nouă termen Eseurile trebuie scrise în limba rusă și livrate Universității din Moscova în numele președintelui Societății de Psihologie Numele și adresele solicitanților trebuie trimise în plicuri sigilate cu desemnarea pe acestea a motto-urilor sau epigrafelor eseurilor depuse "Președintele Societății de Psihologie din Moscova Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Credinta si gandirea (Referitor la articolul lui A I Bachinsky: Ce este idealismul naturalist?) Numărul nr din Voprosy Philosophii conținea un articol al domnului Bachinsky: Ce este idealismul naturalist? Autorul și-a propus să construiască "o întreagă viziune filozofică asupra lumii numai pe baza științelor exacte și luarea în considerare a evoluției lor" După ce a făcut o imagine a schimbării teoriilor fizice în secolul trecut și observând chiar alternanța unora dintre ele, el ajunge la concluzia că fenomenele fizice sunt la fel de bine explicate de diferite teorii Printre altele, el găsește confirmarea părerii sale în lucrarea (Tratat de electricitate și magnetism) a celebrului fizician Maxwell, care folosește în mod deliberat patru teorii contradictorii pentru a explica fenomenele electromagnetice și luminoase El se referă și la teorema lui Henri Poincaré, conform căreia "un anumit grup de fenomene, permițând o singură interpretare mecanică, admite un număr nenumărat de interpretări mecanice?") Pe aceasta, autorul stabilește poziția: "adevărul fie este de neatins, fie permite un set infinit de valori care diferă unele de altele (polisemantice)" Consecința acestei propoziții este negarea lumii obiective, "parcă un astfel de non-depinzând de noi lumea lucrurilor în sine, atunci cunoștințele adevărate ar fi trebuit să le fie adecvate și, prin urmare, să le placă fără ambiguitate Acest lucru, în opinia autorului, nu subminează deloc, așa cum ar putea părea "minții superficiale", Biblioteca "Runivers" P O L È M Y K A Stiintele Naturii; "sarcina științei este doar parafrazată: subiectul fizicii nu este un grup cunoscut de fenomene ale lumii exterioare, ci grupul corespunzător de fenomene ale lumii interioare" Viziunea asupra lumii construită pe această viziune, conform căreia "ideile percepute de minte, sunt produsul propriei sale creativități neîncetate", autorul numește idealism naturalist sau natural-științific Deci, "idealismul naturalist", respingând existența unei lumi obiective, exterioare în raport cu noi, afirmă în același timp și existența unei lumi subiective, interioare, considerând-o ca un produs al creativității necontenite a "eu-ului" nostru Ni se pare însă că "idealismul naturalist" se oprește (în același timp) la jumătatea drumului De fapt, de ce domnul Bachinsky, hotărând să construiască "o

viziune filozofică integrală asupra lumii exclusiv pe baza științelor exacte", oprește în mod arbitrar această construcție în momentul în care ajunge la negarea lumii exterioare? La urma urmei, dacă aderă la o metodă științifică consecventă, atunci te poți îndoi de existența reală a acelui purtător de fenomene, care este capabil de "creativitate continuă a ideilor" Un exemplu de astfel de dezvoltare a gândirii științifice este viziunea asupra lumii care a fost exprimată de fizicianul vienez Mach "Originalul", spune Mach, "nu este "eu", ci elementele (senzațiile) Elementele formează "Eul" Simt o culoare verde - asta înseamnă că elementul de culoare verde are un loc într-un anumit complex de alte elemente (senzații, amintiri) Când încetez să mă simt verde, când mor, elementele nu mai apar în aceeași combinație Asta spune totul Nu a fost o unitate reală care a încetat să mai existe, ci doar una ideală, creată în vederea economiei gândirii Dacă nu suntem mulțumiți de cunoașterea conexiunii elementelor (senzațiilor) și ne punem întrebarea: cine are această sumă de senzații, cine simte? atunci cădem în puterea vechiului obicei de a subordona fiecare element (senzație) unui complex neanalizat și astfel ne întoarcem imperceptibil la un punct de vedere vechi, mai profund și în același timp mai limitat Adevărat, se referă adesea la faptul că o astfel de stare mentală este de neconceput, ceea ce Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ timpul nu ar fi starea mentală a unui anumit subiect Acest lucru ar trebui să demonstreze importanța unității conștiinței Dar la urma urmei, conștiința "eu-ului" nostru poate avea multe niveluri diferite și este alcătuită din diverse amintiri aleatorii "În notele sale filozofice, Lichtenberg spune: "Avem anumite idei care sunt independente de noi; alții, cel puțin așa credem, sunt dependenți de noi; unde este diferența? Știm doar că senzațiile, ideile și gândurile noastre există Așa cum spunem: scânteie, ar fi trebuit să spunem: zhshzhl Cogito, dacă este tradus prin cuvântul: cred că este deja prea mult Acceptarea, postularea "eu" este o necesitate practică" *) "Așadar, lumea nu este formată din niște creaturi misterioase care, prin interacțiunea cu o altă creatură la fel de misterioasă, cu "Eul" nostru, produc senzații, adică ceea ce este singurul disponibil pentru noi; culori, sunete, spații, timpi - acestea sunt ultimele elemente, a căror legătură dată trebuie să le investigăm " O metodă științifică dezvoltată consecvent ne conduce nu numai la negarea realității lumii exterioare, ci și la negarea realității lumii interioare și a "Eului" nostru, lăsându-ne doar fluxul "heraclitean" al fenomenelor Oprând metoda științifică în fața "eului creativ", domnul Bachinsky pășește conștient pe terenul cunoașterii metafizice, ceea ce, de altfel, spune el însuși în articolul său Dar poate, în raport cu Mach, acest reproș nu se mai poate face? Poate că are dreptate notând cu atenție antipatia sa față de toată metafizica și autointitulându-se de-a dreptul un anti-metafizician? Este adevărat că el numește monstruoasă ideea de lucru în sine, diferit de manifestarea lui,), dar pentru aceasta el consideră fluxul său "heraclitean" de fenomene ca fiind exhaustiv din întregul conținut al lumii , atribuindu-i caracterul de absolut absolut Dar este această absolutitate, sub orice formă ar intră și sub orice formă ar putea lua?) Ern Max Eseuri de știință populară Partea I Pagină -) Ern Max Eseuri științifice populare O parte a orașului Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ întruchipat, nu este un adevărat semn și atribut al cunoașterii metafizice? Ni se pare că natura metafizică a acestor sisteme, și într-adevăr a oricăror sisteme filozofice și viziuni asupra lumii, constă în încrederea sau credința completă și vie că o anumită viziune asupra lumii întruchipează pe deplin adevărul Această credință

explică intoleranța unei viziuni asupra lumii față de alta Într-adevăr, cineva întâlnește în mod constant o diferență fundamentală între viziunile asupra lumii ale unor minți la fel de puternice și sincere Motivul pentru aceasta constă în credință Nu se poate spune că acest lucru nu este recunoscut în prezent nici măcar de gânditorii înșiși Nimeni acum, ca Spinoza, Hegel sau Leibniz, nu crede că se poate deduce întregul sistem dintr-un principiu evident În prezent, există multe explicații despre univers și multe sisteme, dar toate își consideră principiile ca fiind inductive Este esența unei ipoteze capabile să explice faptele Avem aici o metodă asemănătoare cu cea a științelor naturii "Filosofia", spune Windelband, "a dat o expresie conștientă activității minții umane, transformând produsele sale din forma originală de vederi, sentimente și aspirații în forma cunoașterii") Și iată ce a spus V S Solovyov despre aceasta: "deși pentru un gânditor poate fi scuzabil dorința de a recunoaște gândirea ca început și sfârșit necondiționat, autosuficient al tuturor, dar tentația de a accepta această dorință ca adevăr și de a filozofa ca și cum universul a fost cu adevărat creat de gândul nostru, această ispită nu mai poate atrage mintea cu secretul realizării neexplorate și al plăcerii neexperimentate După ce s-a încercat experiența de a construi totul din gândire pură (în hegelianism), devine mai ușor să îndeplinești cerința morală a filozofiei - să gândești conștiincios, îngrijindu-ne în primul rând nu de măreție, ci de soliditatea construcțiilor mintale ale cuiva " *) Și mai departe: "Așadar, pentru un gând real, pe lângă compoziția mentală cu semnificația ei generală, se cere și ca acestei compoziții să i se atribuie scopul de a servi ca ceva pozitiv E Windelband Istoria filozofiei Transl Rudin Pagină) Fiabilitatea rațiunii "Încercare Phil și Psych ", Prince Pg Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ sau scopul urmărit Credința, ca să spunem așa, este sufletul cunoașterii noastre și al gândului nostru, îi dă un început, îl mișcă, îi dă un scop Cu toate acestea, există o părere că toată cunoașterea începe cu îndoială Acest lucru este adevărat, dar este necesar doar să adăugăm că nu este o îndoială în general în toate, până la și inclusiv legile gândirii, ci o îndoială într-o anumită poziție, care din anumite motive este considerată a fi întruchiparea adevărului Îndoiala deplină, scepticismul deplin, nu numai că nu poate fi rodnică, dar se autodistruge până la urmă Dacă scepticul spune: Mă îndoiesc de totul, atunci fie nu afirmă nimic, fie afirmă ceva Dar primul este imposibil pentru persoana vorbitoare, al doilea rămâne Filosofia, preocupată să răspundă la toate întrebările esențiale ale vieții, trebuie să-și stabilească punctul de plecare Sfera filozofiei este prea vastă și serioasă pentru a ne opri asupra primei propoziții care apare ca o axiomă Oprindu-ne la constiinta noastra, vedem ca baza naturii sale este credinta, ca afirmare a ceva absolut obligatoriu Gânditorii în cele mai multe cazuri, care caută conținut pentru această credință, îi oferă un conținut dubios și condiționat, complet inconsecvent cu esența credinței Conținutul absolut este Adevărul Absolut, ca Început Original O persoană, s-ar putea spune, poartă în mod constant cu ea afirmarea legării necondiționate, sau a credinței, și o întruchipează constant în ceva Acest lucru este ușor de verificat Începe, de exemplu, să reflectezi asupra realității sau realității unui obiect care se află în fața ochilor tăi Eu cred, de exemplu, în lampa care stă în fața mea Dar de îndată ce încep să mă gândesc la forma, culoarea, elasticitatea, căldura, etc , se transformă imediat în o fantomă sau o fantomă care scapă cu atât mai mult cu cât gândesc, și numai acea credință rămâne cu

mine, ca afirmare a unui ceva necondiționat obligatoriu, pe care îl întruchipesc pretutindeni Nikolai Solovyov Biblioteca "Runivers"